

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Alueet • 2019:52

Alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2019

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:52

Alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2019

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF: 978-952-327-455-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	8.10.2019	
Tekijät	Jouko Nieminen (toimittaja)		
Julkaisun nimi	Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:52		
Teema	Alueet		
ISBN PDF	978-952-327-455-6	ISSN PDF	1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-455-6		
Sivumäärä	269	Kieli	suomi
Asiasanat	aluekehitys, ennakointi		
Tiivistelmä			
<p>Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2019 on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu elo-syyskuun 2019 aikana.</p> <p>Alueiden odotukset talouden ja työllisyyden näkymistä ovat tasaantuneet. Useimmilla alueilla ennakoidaan kasvun pysähtyvän, mutta on myös monia alueita, joissa kehitys jatkuu positiivisena. Suhdanteiden heikkenemisen rinnalla alueilla ollaan yhä syvemmin huolissaan väestön vähenemisestä ja ikääntymisestä. Osaavan työvoiman saatavuus on jatkossakin suuri haaste alueiden elinvoimaisuudelle.</p> <p>Suhdanteiden viilenemisestä huolimatta alueilla on vahvassa kasvussa olevia yrityksiä ja toimialoja. Meriteollisuus vahvistuu entisestään uusien tilausten myötä, metsäteollisuudessa odotetaan isoja investointipäätöksiä, mutta samalla ala myös sopeuttaa toimintaa. Rakentaminen on edelleen vilkasta monilla alueilla ja matkailu jatkaa kasvu-uralla. Palvelinkeskuksiin tehtävät investoinnit ovat erittäin merkittäviä.</p> <p>Työvoiman saatavuusongelmia pyritään ratkomaan. lisäämällä muuntokoulutuspaikkoja, kehittämällä koulutusta yhä yrityslähtöisemmäksi ja rekrytointikoulutuksilla. Kansainvälisen työvoiman hyödyntäminen ja työperäisen maahanmuuton lisääminen nousevat tulevasuudessa yhä tärkeämpään asemaan.</p> <p>Ministeriön yhteyshenkilön tiedot (osasto/puh): Hanna-Maria Urjankangas (Alueet ja kasvupalvelut/029 506 3739)</p>			
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	8.10.2019	
Författare	Jouko Nieminen (redaktör)		
Publikationens titel	Regionala utvecklingsutsikter hösten 2019		
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:52		
Tema	Regionerna		
ISBN PDF	978-952-327-455-6	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-455-6		
Sidantal	269	Språk	finska
Nyckelord	regional utveckling, förutseende		
Referat	<p>Regionala utvecklingsutsikter hösten 2019 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamma uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och landskapen. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i augusti–september 2019.</p> <p>De regionala förväntningarna för ekonomin och sysselsättningen har planat ut. Tillväxten beräknas upphöra i de flesta regionerna, men det finns även regioner där den positiva utvecklingen fortsätter. Vid sidan av de försvagade konjunkturerna väcker befolkningsminskningen och åldrandet allt större oro i regionerna. Tillgången till kompetent arbetskraft kommer även i fortsättningen att utgöra den största utmaningen för regionernas livskraft.</p> <p>Det finns fortfarande företag och branscher som växer kraftigt i regionerna trots att konjunkturen avtar. Sjöfartsindustrin förstärks ytterligare tack vare nya order, inom skogsindustrin förväntas det stora investeringsbeslut, men branschen anpassar å andra sidan sin verksamhet. Byggandet är fortfarande livligt inom många områden och turismen fortsätter att växa. Investeringarna i servercentraler är mycket betydande.</p> <p>Problemen med tillgång till arbetskraft löses genom att öka på examensinriktad fortbildning, genom att utveckla utbildningen i en mera företagsorienterad riktning samt med hjälp av rekryteringsutbildning. Utnyttjandet av internationell arbetskraft och ökningen av arbetsbetingad invandring kommer att bli allt viktigare i framtiden.</p> <p>Kontaktperson vid ministeriet (avdelning/tfn): Hanna-Maria Urjankangas (Regioner och tillväxttjänster/ 029 506 3739)</p>		
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment		8 October 2019
Authors	Jouko Nieminen (editor)		
Title of publication	Regional Economic Prospects in Autumn 2019		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2019:52		
Subject	Regions		
ISBN PDF	978-952-327-455-6	ISSN (PDF)	1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-455-6		
Pages	269	Language	Finnish
Keywords	regional development, foresight		
<p>Abstract</p> <p>Regional Economic Prospects in Autumn 2019 is a review of the current situation and short-term prospects in the regions and subregions. It was prepared by the Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY Centres) together with key regional development actors. The evaluations for this review were made in August and September 2019.</p> <p>The expectations of the regions in terms of their economic and employment prospects have stabilised. In most regions the economy will no longer be growing, but there are also many regions where the positive trend is expected to continue. Alongside the weaker economic climate, there is growing concern about the decline and ageing of the population. The supply of skilled labour will continue to be a challenge to the vitality of the regions.</p> <p>Despite the cooling economic climate, there are also companies and sectors that are growing strongly. The boom in the maritime industry will continue thanks to new orders. The forest industry expects new major investment decisions, while at the same time certain adjustments in the operations are also needed. A lot of building is still taking place in many regions and tourism continues to grow. Significant investments are being made in server centres.</p> <p>The measures to solve the problems associated with the supply of labour include increased opportunities for retraining and upgrading of qualifications, more company-oriented training and enhancing recruitment skills. Making use of international labour and increasing labour immigration will be even more important in the future.</p> <p>Contact person at the ministry (department/tel.): Hanna-Maria Urjankangas (Regions and Growth Services/+358 29 506 3739)</p>			
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment		
Distributed by/ publication sales	Electronic version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

Taustaa	9
Yhteenveto	12
Uusimaa	18
Helsingin seutukunta.....	32
Raaseporin seutukunta	32
Porvoon seutukunta	33
Loviisan seutukunta	33
Varsinais-Suomi	34
Turun seutukunta.....	48
Salon seutukunta.....	49
Loimaan seutukunta	49
Vakka-Suomen seutukunta.....	50
Turunmaan seutukunta.....	50
Satakunta	51
Porin seutukunta.....	65
Rauman seutukunta.....	65
Pohjois-Satakunta.....	66
Pirkanmaan ELY-keskus	67
Tampereen seutukunta.....	76
Etelä-Pirkanmaa.....	77
Ylä-Pirkanmaa.....	77
Lounais-Pirkanmaa	77
Luoteis-Pirkanmaa.....	78
Kanta-Häme	79
Hämeenlinnan seutukunta.....	93
Riihimäen seutukunta.....	94
Forssan seutukunta	94

Päijät-Häme	95
Lahden seutukunta	95
Kymenlaakso	110
Kouvolan seutukunta	122
Kotkan-Haminan seutukunta	123
Etelä-Karjala	124
Imatran seutukunta	137
Lappeenrannan seutukunta	137
Etelä-Savo	138
Mikkelin seutukunta.....	147
Pieksämäen seutukunta	148
Savonlinnan seutukunta.....	148
Pohjois-Savo	149
Kuopion seutukunta.....	163
Varkauden seutukunta.....	163
Ylä-Savon seutukunta.....	164
Koillis-Savon seutukunta	164
Sisä-Savon seutukunta.....	165
Pohjois-Karjala	166
Joensuun seutukunta.....	176
Keski-Karjalan seutukunta.....	176
Pielisen Karjalan seutukunta.....	177
Keski-Suomi	178
Jyväskylän seutukunta.....	191
Jämsän seutukunta	191
Keuruun seutukunta	192
Joutsan seutukunta.....	192
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta.....	193
Äänekosken seutukunta.....	193

Etelä-Pohjanmaa	194
Seinäjoen seutukunta.....	202
Suupohjan seutukunta.....	202
Järviseudun seutukunta.....	203
Kuusiokuntien seutukunta.....	203
 Pohjanmaa	 204
Vaasan seutukunta.....	214
Kyrönmaan seutukunta.....	215
Suupohjan rannikkoseutu.....	215
Pietarsaaren seutukunta.....	216
 Keski-Pohjanmaa	 217
Kaustisen seutukunta.....	227
Kokkolan seutukunta.....	227
 Pohjois-Pohjanmaa	 228
Oulun seutukunta.....	240
Koillismaan seutukunta.....	240
Oulunkaaren seutukunta.....	241
Raahen seutukunta.....	241
Nivalan-Haapajärven seutukunta.....	242
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	242
Ylivieskan seutukunta.....	243
 Kainuu	 244
Kajaanin seutukunta.....	253
Kehys-Kainuun seutukunta.....	254
 Lappi	 255
Rovaniemen seutukunta.....	267
Kemi-Tornion seutukunta.....	267
Torniolaakson seutukunta.....	268
Itä-Lapin seutukunta.....	268
Tunturi-Lapin seutukunta.....	269
Pohjois-Lapin seutukunta.....	269

Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2019 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden elo-syyskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit mm. pk-yritysbarometri ja Ammattibarometri. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alue-
luokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Lisätietoja:

Uudenmaan ELY-keskus

tutkija Reino Savolainen
p. 0295 041 128
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

työmarkkina-analyttikko Juha Pusila
p. 0295 022 772
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

ylivohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

työmarkkina-asiantuntija

Hannu Ahvenjärvi
p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
p. 0295 025 159
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

yrittäjä Kristiina Laatikainen
p. 0295 024 261
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

suunnittelija Minna Keränen-Kultanen
p. 0295 026 138
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

strategiapäällikkö Eija Heinonen
p. 0295 024 658
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

strategiapäällikkö Timo Takala
p. 0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

erikoissuunnittelija Anne Ristioja
p. 0295 023 582
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

johtava toimiala-asiantuntija
Heino Vasara
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi
p. 0295 037 142
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus

strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Yhteenveto

Alueiden odotukset talouden ja työllisyyden näkymistä ovat tasaantuneet. Useimilla alueilla ennakoidaan kasvun pysähtyvän, mutta on myös monia alueita, joissa kehitys jatkuu positiivisena.

Suhdanteiden heikkenemisen rinnalla alueilla ollaan yhä syvemmin huolissaan väestön vähenemisestä ja ikääntymisestä. Osaavan työvoiman saatavuus on jatkossakin suuri kasvun este.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 55 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. 12 seutukunnan tilanne on pysynyt samalla tasolla kuin vuosi sitten. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 24 seutukunnassa ja 43 seutukunnassa tilanteen odotetaan pysyvän nykytasollaan. **Vuoden päähän** ulottuvat arviot ovat jonkin verran varovaisemmat. Nykytilanteeseen verrattuna kehityksen odotetaan edelleen paranevan 26 seutukunnassa, 33 seutukunnassa tilanteen ennakoidaan pysyvän ennallaan ja kahdeksassa nähdään kehityksen heikkenevän.

Teknologiатеollisuudessa vahva tilauskanta pitää näkymät myönteisinä monilla alueilla vielä lähimmän puolen vuoden ajan, mutta varsinkin vuoden päähän ulottuvat arviot ovat jo varovaisempia. Laivanrakennusteollisuuden vahva kasvu jatkuu ennen muuta Turun ja Rauman seutukunnissa, mutta vaikutukset ulottuvat ympäri maata. Rauman telakan saamat tilaukset puolustusvoimilta työllistävät telakkaa vuoteen 2026 saakka ja Turussa tilauskantaa riittää ainakin vuoteen 2024 saakka.

2 Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa.

Metsäteollisuudessa on voimakkaan kasvun ja suurten odotusten rinnalla myös rakenteellista uudistumista, mikä osaltaan tarkoittaa toimintojen alasajoa ja irtisanomisia. Merkittäviä biotuote- ja sellutehdashankkeita on vireillä Kemissä, Kemijärvellä, Kuopiossa ja Paltamossa. Osa näistä hankkeista on vielä ympäristövaikutusten arviointivaiheessa ja osa odottaa lopullista rahoituspäätöstä. Jokaisella suunnitelluista hankkeista on merkittäviä yhteiskunnallisia ja aluetaloudellisia vaikutuksia. Työllisyyden kannalta negatiivisia uutisia on tullut paperiteollisuudessa Oulusta, Imatralta ja Raumalta, joissa paperikoneita suljetaan. Kiteellä Stora Enson saha lopetetaan kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Palvelinkeskuksiin tehtävät investoinnit ovat tuoneet hyötyä Kajaanissa, jossa Renforsin Rannan yritysalueen yritykset työllistävät nyt enemmän kuin aikanaan UPM:n paperitehtaan aikana. Alueen asema vahvistuu entisestään uuden supertietokoneen sijoittamispäätöksen myötä. Haminaan tehtävät Googlen palvelinkeskusinvestoinnit ovat merkittävä piristysruiske alueelle.

Rakentaminen on voimakkaan kasvusuhdanteen jälkeen hiljentymässä, mutta pysyy vielä varsinkin kasvukeskuksissa hyvällä tasolla. Suuria kohteita on käynnissä ja suunnitteilla mm. pääkaupunkiseudulla sekä Turun ja Tampereen seuduilla. Vaikka uudisrakentaminen väheneekin, niin korjausrakentamisen kysyntä kasvaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyyden alenemistahti on monilla alueilla alkuvuoden aikana hidastunut ja talouskasvun heikkeneminen tulee edelleen hidastamaan työttömyyden alenemista.

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan edelleen helpottuvan 36 seutukunnassa ja pysyvän nykytasollaan 29 seutukunnassa. Tampereen ja Lounais-Pirkanmaan seutukunnissa työttömyystilanteen pelätään heikkenevän. Ensi vuoden syksyä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehitykseen uskotaan 26 seutukunnassa ja 34 seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla. Työttömyyden lievää kasvua odotetaan seitsemässä seutukunnassa.

Osaavan työvoiman saatavuus

Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat viime vuosina nousseet esille kautta maan ja ovat koskeneet laajasti eri toimialoja ja ammatteja. Työvoiman kysynnän kasvun ohella työvoiman saatavuusongelmia kärjistää työikäisen väestön väheneminen. Valtaosa alueista arvioi osaavan työvoiman saatavuuden ongelmien edelleen pahentuneen viime aikoina. Lähitulevaisuuden osalta työvoiman kohtaantoon ongelmien pahenemiseen uskotaan 29 seutukunnassa ja vuoden aikajänteellä 20 seutukunnassa.

Työvoiman saatavuusongelmia pyritään ratkomaan mm. lisäämällä muuntokoulutuspaikkoja, kehittämällä koulutusta yhä yrityslähtöisemmäksi ja yritysten tarpeisiin räätälöidyillä rekrytointikoulutuksilla. Kansainvälisen työvoiman hyödyntäminen ja työperäisen maahanmuuton lisääminen ovat tärkeässä roolissa työvoiman riittävyyden turvaamiseksi varsinkin väestökehitykseltään taantuvilla alueilla.

Elinkeinoelämä

odotukset 6 kk

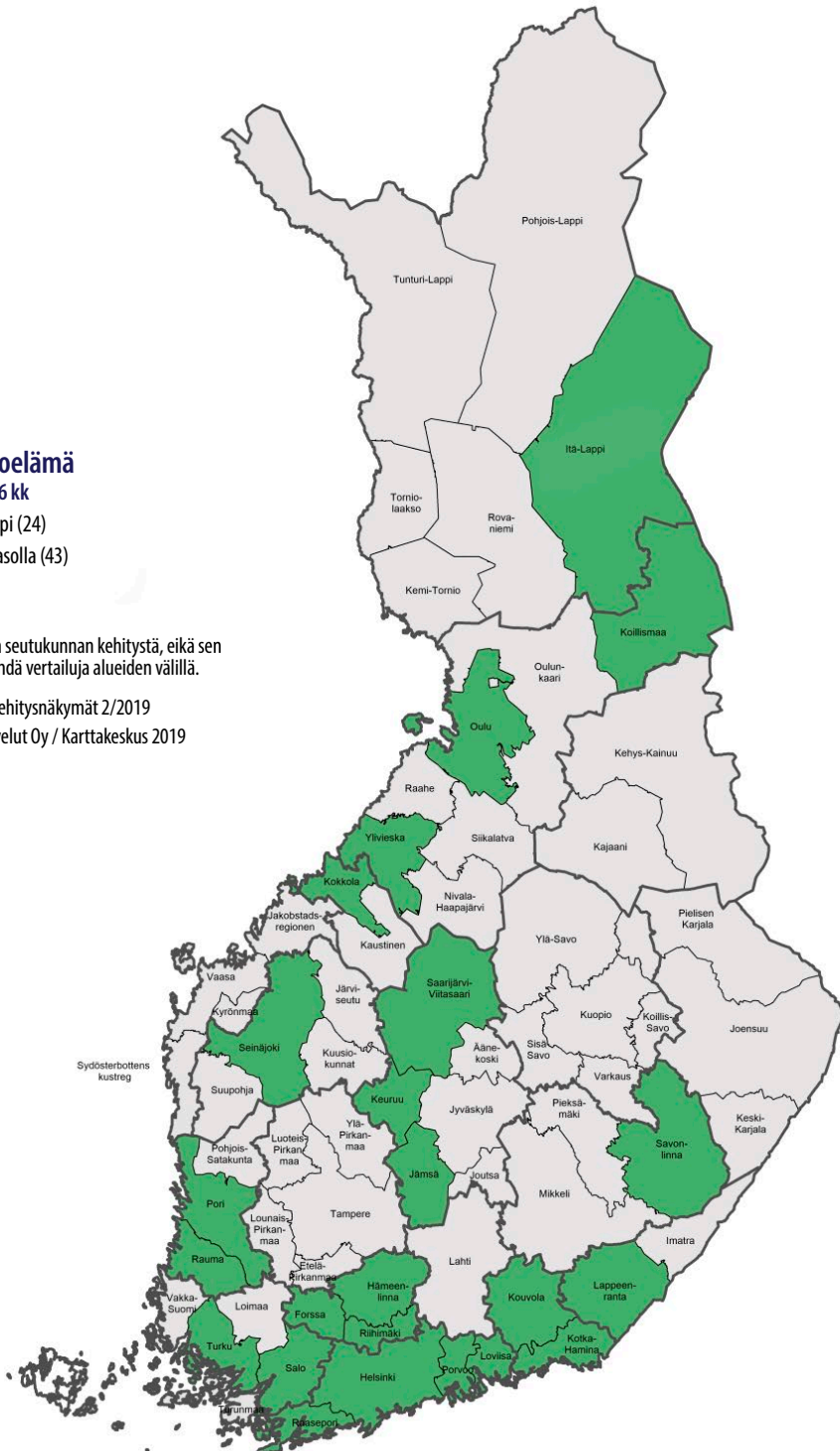
■ Parempi (24)

■ Nykytasolla (43)

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä sen avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2019

© Tapio Palvelut Oy / Karttakeskus 2019

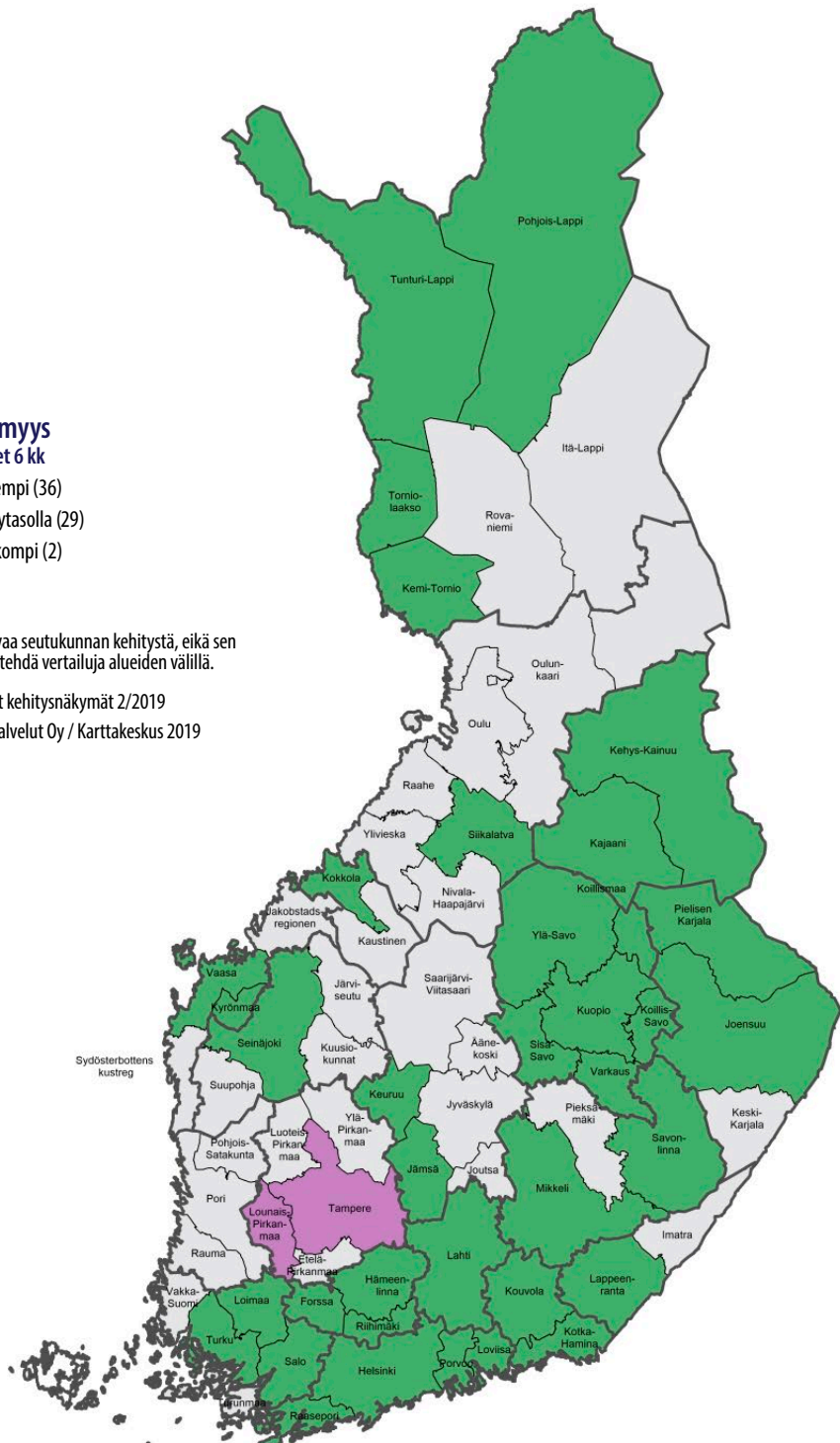
Työttömyys odotukset 6 kk

- Parempi (36)
- Nykytasolla (29)
- Heikompi (2)

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä sen avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2019

© Tapio Palvelut Oy / Karttakeskus 2019

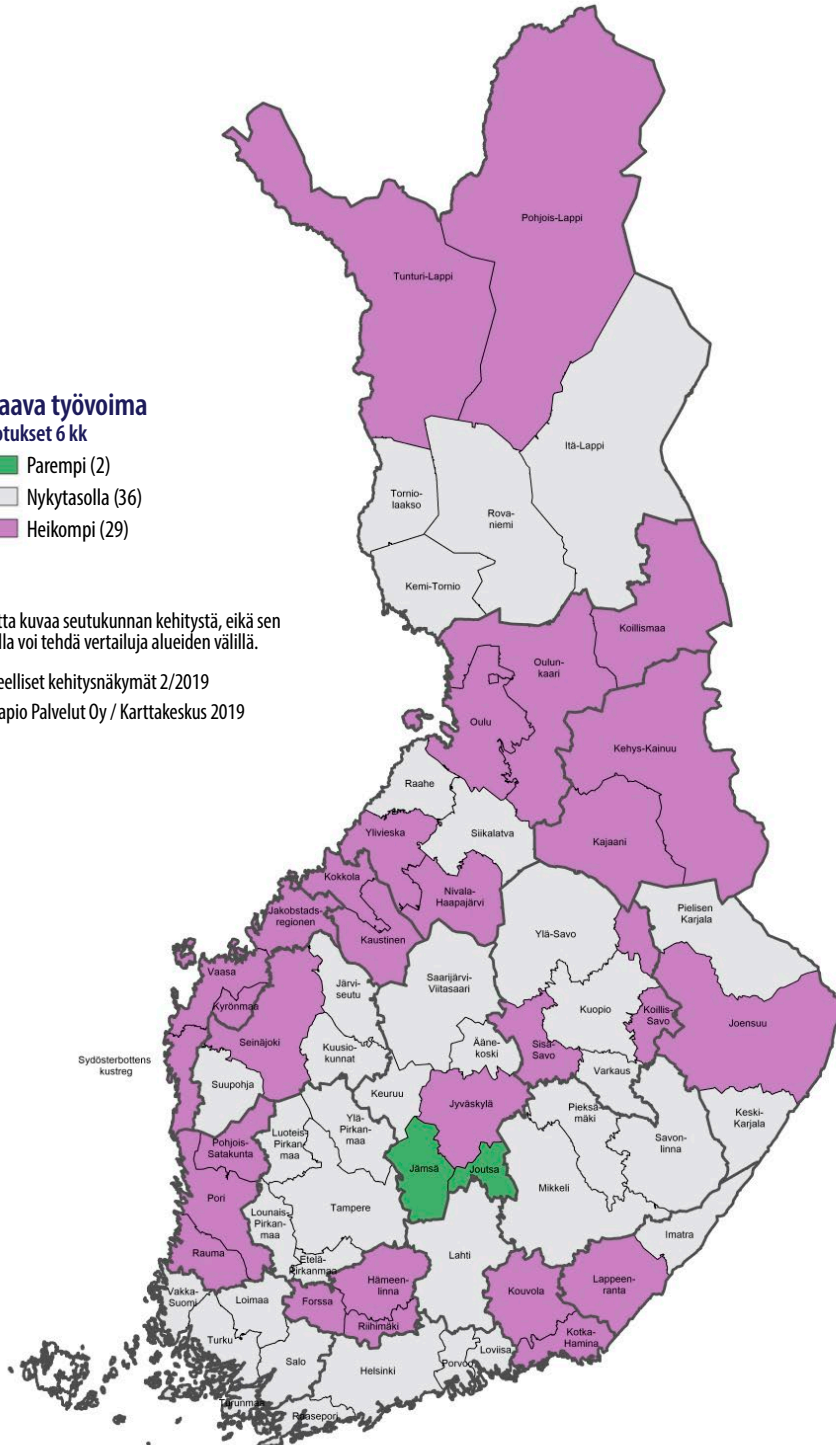
**Osaava työvoima
odotukset 6 kk**

- Parempi (2)
- Nykytasolla (36)
- Heikempi (29)

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä sen avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2019

© Tapio Palvelut Oy / Karttakeskus 2019

Uusimaa

Uudellamaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 1 681 501 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 17 268 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 76 253 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 8,9 %.

Uusimaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yrityselämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti erinomaisessa asemassa. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Uudenmaan vahvuuksia eurooppalaisessa mittakaavassa ovat Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyin indeksin mukaan väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen innovaatiotaso. Uusimaa sijoittuikin EU:n vuoden 2019 innovaatiovertailussa EU-maiden alueiden kärkeen perässään Tukholma ja Tanskan Hovedstaden. Kansallisesti Uudenmaan vahvuuksia ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on vajaan kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Uudenmaan väestönkasvu on pitkään keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle, jossa asuu noin 70 prosenttia koko maakunnan väestöstä. Varsinkin Helsingin seutukunnan vahvuus on voimakas väestönkasvu. Tilastokeskuksen väestöennusteessa Helsingin seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan yli 10 000 henkilöllä vuosittain aina vuoteen 2030 asti. Porvoon seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan marginaalisesti. Loviisan ja Raaseporin seutukuntien väkilukujen ennustetaan laskevan marginaalisesti, tai pysyvän ennallaan.

Pääkaupunkiseudulle muutetaan muualta Suomesta sekä ulkomailta. Alueen veto-voima perustuu opiskelumahdollisuuksiin, työntarjontaan sekä monipuolisiin palveluihin. Vieraskielisten osuus väestöstä on huomattavasti muuta maata suurempi. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä 57 prosenttia asuu Uudellamaalla. Vuonna 2018 vieraskielisten osuus oli 13,3 prosenttia väestöstä. Suuri väestön määrä ja tulomuutto luovat merkittäviä edellytyksiä talouden kasvulle. Muuttajista suuri osa on ulkomaalaista, joten maa-hanmuuttajien työllisyysasteen merkittävä nostaminen nykyisestä tulee olemaan jatkossa tärkeä tekijä työllisyyden ja talouden kehityksessä.

Työllisyyden kasvu oli nopeinta lähes kahteenkymmeneen vuoteen vuonna 2018. Tilastokeskuksen mukaan Uudellamaalla oli 22 000 työllistä enemmän kuin vuonna 2017, tämä tarkoittaa noin 2,8 prosentin kasvua. Prosentuaalisesti yhtä suurta työllisyyden kasvua on ollut viimeksi vuosituhaten alussa. Kasvuvauhti on hiipunut merkittävästi viimeisten kuukausien aikana. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan heinäkuussa työttömyys laski 3,5 prosentilla, kun vuotta aikaisemmin laskua oli 10,7 prosenttia. Uudenmaan alueen tulevaisuuden näkymät ovat maltilliset. Uudenmaan aluekehittäjät ennakoivat työttömyyden jatkavan hidasta laskua, mutta pidemmälle mentäessä laskun uskotaan pysähtyvän.

Työllisyyden kasvua rajoittaa osaavan työvoiman saatavuus, joka on Uudenmaan alueen elinkeinoelämän suurin haaste. Osaavasta ja kokeneesta työvoimasta on pulaa lähes aloittain. Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus on noussut Uudellamaalla viimeisen vuoden aikana seitsemällä prosenttiyksiköllä. Huhti- ja kesäkuun välillä 49 prosenttia Uudellamaalla rekrytoineista toimipaikoista ilmoitti kokeneensa rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana. Rekrytointiongelmat ovat Uudellamaalla hieman koko maata korkeammalla tasolla. Työvoiman puute näkyy myös tuotannossa. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin mukaan

kolmannes yrityksistä kokee ammattityövoiman puutteen tuotannon kasvun esteenä. Ammattityövoiman puute on suurin este alueen yritysten kasvulle ja tilanteen arvioidaan heikkenevän seuraavien vuosien aikana. Uudenmaan työmarkkinoilla havaittu yhtäaikainen pula työttömien osaamista vastaavista työpaikoista kertoo kohtaanto-ongelmasta. Alueen kohtaanto-ongelmaa pidetään osin rakenteellisena, johon on vaikea löytää nopeaa ratkaisua.

Toimialojen kokonaisliikevaihdon perusteella Uudenmaan talous lähti voimakkaaseen kasvuun vuoden 2016 puolivälistä alkaen. Liikevaihdon kasvu on jatkunut yhtäjaksoisena ja ripeänä jokaisella päätoimialalla, vaikkakin suurin suhteellinen kasvu tapahtui vuoden 2017 alussa. Kaikkien toimialojen kausi- ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettua trendisarjaa tarkasteltaessa liikevaihto oli Tilastokeskuksen tietojen mukaan kasvanut vuoden 2019 ensimmäisellä vuosineljänneksellä 4,5 prosenttia edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna ja 10,6 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna.

Työpaikkojen toimialarakenne on Uudellamaalla alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunkiseutu on vahvasti erikoistunut etenkin informaatio- ja viestintäalaan, hallinnon tukipalveluihin sekä vähittäis- ja tukkukauppaan. Itäinen ja läntinen Uusimaa ovat sen sijaan vahvoja teollisuusalueita. Itä-Uusimaa on öljynjalostuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja lisääntyvässä määrin myös matkailu. Kuuma-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti) merkittäviä toimialoja ovat kone- ja metalliteollisuus, logistiikka ja tukkukauppa sekä rakentaminen. Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa. Mikro- ja pienyritysten merkitys elinkeinoelämässä ja työllistäjänä korostuu erityisesti kehyskunnissa.

Maailmantalouden hiipuminen vaikuttaa Uudenmaan talouteen viiveellä, mutta toistaiseksi vaikutukset vieniin ovat olleet pieniä, tai peräti olemattomia. Kauppakamari myöntää alkuperäistodistuksia, joiden tarkoituksena on osoittaa tavaroiden alkuperä. Todistuksia tarvitaan muun muassa tullausvaatimuksiin eri maissa. Myönnettyjen todistusten määrä korreloi viennin kanssa. Alkuperäistodistuksia on jopa laadittu normaalia enemmän. Viennin kasvunäkymiä kuitenkin varjostaa ulkomaisen kysynnän heikkous. Myös Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasodan sekä Brexit tuovat epävarmuutta Uudenmaan elinkeinoelämän ylle.

Uudellamaalla on paljon potentiaalia yritysten sijoittumisen kannalta, sillä yritykset arvostavat sijoittumisessaan liikenneyhteyksiä, markkinoiden läheisyyttä ja kasvu-keskuksia. Potentiaalinen muuttaminen todellisuudeksi vaatii toimivan infrastruktuurin. Tähän vaikuttaa muun muassa kaavoituksen valmius reagoida elinkeinoelämän tarpeisiin. Uudellamaalla pystytään jo suurelta osin vastaamaan näihin vaatimuksiin. Alueella on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläkin mitta-asteikolla korkealla tasolla.

Uudenmaan merkittävimmät toimialat tulevat tulevaisuudessakin todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Teollisuuden merkitys tulee olemaan jatkossakin huomattava erityisesti kehyskunnissa. Esimerkiksi kemianteollisuus vastaa noin 80 prosenttia Porvoon seutukunnan liikevaihdosta.

Ilmastonmuutos muovaa maailmanlaajuisista toimintaympäristöä, globaalimuutos vaikuttaa myös Uudenmaan kehityssuuntaan. Uudenmaan maakunnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035. Kunnianhimoiset tavoitteet edellyttävät liikenteen päästöjen merkittävää vähentämistä ja aurinkosähkön huomattavaa lisäämistä sähköntuotannossa. Lisäksi rakentamisen alalla on panostettava kasvavassa määrin energiatehokkuuteen. Muutos vähäpäästöisempään tuotantoon aiheuttaa painetta kustannuksien kasvuun. Uudet innovaatiot ja ratkaisut lisäävät energiatehokasta ja älykästä teknologiaa. Tämän kautta syntyy myös uusia työpaikkoja.

Uudenmaan liiton ja HSY:n selvityksen mukaan suurin osa Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöistä syntyy rakennusten lämmityksestä, teollisuuden polttoaineiden käytöstä ja prosesseista sekä liikenteestä. Pääosa, noin 77 prosenttia, teollisuuden kasvihuonekaasupäästöistä syntyy Porvoossa Kilpilahden teollisuusalueella. Toinen merkittävä yksittäinen päästöjen lähde on Lohjalla sijaitseva Tytyrin kalkkitehdas, jonka osuus teollisuuden päästöistä on noin 13 prosenttia. Teollisuuden ja työkoineiden polttoaineiden käyttö aiheuttivat noin 29 prosenttia kaikista Uudenmaan päästöistä. Teollisuuden päästöt ovat laskeneet Uudellamaalla vuosina 2012–2015 noin 20 prosentilla.

Kansallisesti vertailtuna Uudenmaan liikenneyhteydet ovat korkealla tasolla, joskin on huomioitava myös alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Keskeisellä sijainnilla oleva Helsinki-Vantaan lentoasema palvelee aluetta kattavasti ja alueen satamista on keskimäärin hyvät yhteydet valtakunnalliseen tie- ja raideverkkoon. Erityisesti

pääkaupunkiseudun sisällä raideliikenteen kehittäminen on voimakasta. Käynnissä olevista tai vuoden sisällä alkavaksi suunnitelluista hankkeista merkittävimmät ovat Länsimetron jatke ja Raide-Jokeri. Lisäksi Vantaalle suunnitellaan raitiotieyhteyttä, jonka rakennustyöt alkavat aikaisintaan vuonna 2023. Toisaalta ympäryskuntien joukkoliikenneyhteydet ovat lähiaikoina heikentyneet erityisesti ympäryskuntien sisäisten ja keskinäisten joukkoliikenneyhteyksien osalta. Kehityksellä on ollut negatiivisia vaikutuksia alueiden yleiseen elinvoimaisuuteen ja muun muassa työvoiman saatavuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen mukaan Uudenmaan kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto euroestimaattina vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä oli 53,4 miljardia euroa. Liikevaihdon kasvu on jatkunut yhtäjaksoisesti vuoden 2016 toiselta vuosineljännekseltä saakka. Toimialojen välillä on kuitenkin eroja. Esimerkiksi rakentamisessa liikevaihdon kasvu oli vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä ollut suurinta kahteen vuoteen. Toisaalta tukku- ja vähittäiskaupan alan kasvu oli vain noin yhden prosentin luokkaa.

Syksyn 2019 Pk-yrity sbarometrissa Uudenmaan yritysten arviot suhdannetilanteesta sekä suhdannenäkemyksistä ovat edelleen koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Yritysten tilanne on vastausten perusteella parantunut sekä Kuuma-kunnissa että Länsi-Uudellamaalla. Itä-Uudellamaalla sen sijaan harvempi vastaaja arvioi suhdannetilanteensa paremmaksi verrattuna kevään barometriin. Pk-yrity sbarometrin mukaan yritykset arvioivat suhdannenäkymiensä parantuvan seuraavan vuoden aikana edelleen kaikilla toimialoilla. Kaikki toimialat huomioiden 29 prosenttia Uudenmaan pk-yrityksistä ennakoivat suhdannenäkymien parantuvan seuraavan vuoden aikana, 55 prosenttia arvioi tilanteen pysyvän ennallaan ja 16 prosenttia uskoi suhdannenäkymän heikentyvän. Arviot tulevasta ovat hieman heikentyneet edellisestä mittauksesta. Lähiajan suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku oli syksyllä 2019 14, kun aikaisemmin keväällä 2019 saldoluku oli 20.

Syksyn Pk-barometrissä yritysten suhdannenäkymät poikkeavat merkittävästi toimialoittain tarkasteltuna, eroja on myös alueellisesti. Suurin alueellinen ero on rakentamisen toimialalla, jonka suhdannenäkymät ovat vahvat Vantaalla ja Espoossa sekä muualla Uudellamaalla, pois lukien Helsinki, jossa näkymät ovat huomattavasti huonommat. Kaikkien toimialojen suhdannenäkymät ovat kuitenkin positiiviset.

Eryteisesti sosiaali- ja terveystalveluiden toimialalla suhdannenäkymät ovat pysyneet vahvana koko Uudenmaan alueella.

EK:n suhdannebarometrin mukaan Uudenmaan yritysten tilanne on kehittynyt myönteisesti, lähes neljäsosa yrityksistä arvioi suhdannetilanteensa olevan nyt tavanomaista parempi. Vain kahdeksan prosenttia yrityksistä arvioi tilanteen olevan tavanomaista huonompi. Yrityksien suhdannenäkymät ovat sen sijaan jatkuneet heikkoina. Suhdannenäkymien saldoluku oli heinäkuun barometrissä -9.

Uudenmaan yritysneuvojen mukaan yritysneuvonnan asiakasmäärät ovat pysyneet samalla tasolla viimeisen puolen vuoden ajan. Palvelut ovat painottuneet kevytyrittäjien neuvontaan. Kevytyrittäjyyden suosio ja helpotukset yrittämisen aloittamiseen työttömyysetuudella ovat madaltaneet kynnystä perustaa yritys. Tämä näkyyne aloittaneiden yritysten määrässä loppuvuodesta. Toistaiseksi aloittaneiden yrittäjien määrät ovat pysyneet samalla tasolla verrattuna vuoden takaiseen. Tilastokeskuksen mukaan aloittaneita yrityksiä Uudellamaalla oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä hieman alle 4000. Madaltunut kynnys näkyy myös ongelmina, yrityksiä perustetaan heppoisin perustein vailla todellisia toimintaedellytyksiä. Ongelmat korostuvat vieraskielisten yrittäjien kohdalla.

Uudenmaan elinkeinoelämän asiantuntijoiden mukaan alueen startup-yrityksillä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Ongelmaksi muodostuvat riskinottohalukkuus ja kunnolliset väylät kansainvälisille markkinoille, myös todellinen kasvuhaluus puuttuu. Startup-yrityksillä on lisäksi vaikeuksia houkutella kansainvälisiä osajia, joiden avulla yritykset voisivat luoda kansainvälistä kasvua.

Teollisuuden maailman näkymät ja tilanne ovat heikot, mutta toistaiseksi se ei ole heijastunut Uudenmaan tuotantomääriin. Maailman talouden epävarmuudet saattavat vaikuttaa Suomen ja Uudenmaan teollisuuteen jopa myönteisesti esimerkiksi Ison-Britannian poliittinen epävarmuus on saanut yrityksiä siirtämään tuotantoaan Britanniasta muun muassa Puolaan ja Saksaan. Suomen kilpailukyky paranee mm. teräksen merikuljetusmatkojen lyhentyessä. Tämä hyödyttää erityisesti Uudenmaan satamia, kuten Hankoa, jonka kautta terästä kuljetetaan. Hangon satama on Suomen eteläisin satama, jonka nopeammat ja tiheimmät yhteydet Keski- ja Länsi-Eurooppaan ovat merkityksellisiä erityisesti logistiikkaketjujen kustannuksia karsittaessa. Sataman vaikutus ylittyy seutukunnan rajojen ulkopuolelle ja on suuri etu myös Lohjan seudulla. Sataman kannalta suurimmat haasteet ovat liittyneet

liikenneyhteyksiin, sillä sähköistämätön raideyhteys Hyvinkäälle on jarruttanut kasvua. Tilanteeseen on tulossa muutos, koska nykyinen hallitus on hyväksynyt radan sähköistämishankkeen, jonka arvioitu aloitus on vuonna 2020.

Kilpilahden teollisuuskeskittymässä sijaitsee Suomen suurin kemianteollisuusklusteri. Kemianteollisuus vastaa yli 80 prosentista Porvoon seutukunnan liikevaihdosta. Alueelle on kaavoitettu teollisuustontteja, jotka ovat nyt myynnissä. Uusi teollisuusalue tukee alueen vahvaa kemianteollisuutta edelleen. Kiinnostusta alueelle sijoittumiseen on runsaasti myös kansainvälisiltä toimijoilta. Olennainen osa Kilpilahden aluetta on Sköldvikin satama. Tonnimääräisesti Suomen suurin satama palvelee pääasiassa Kilpilahden teollisuusyrityksiä. Suunnitellut laajennukset ja kehitystyöt vaikuttavat myös sataman toimintaan pidemmällä aikavälillä.

Asuntorakentamisen suunnitellut aloitusmäärät ovat kasvaneet hieman kevään odotuksista. Kasvu johtuu lähinnä sijoittajakysynnän vahvistumisesta. Yhtäaikaisesti yksityishenkilöiden kohteiden määrät ovat laskussa. Rakennusteollisuus RT:n asuntotuotantokyselyn mukaan tuotanto pysyy korkeana kuluvana vuonna. Rakennusteollisuus RT:n ennusteen mukaan asuntoaloitukset vähenevät koko maassa tänä ja ensi vuonna verrattuna vuoden 2018 huippulukemiin. Poikkeuksen tekevät kasvukeskukset kuten Helsinki, Vantaa ja Espoo, joissa tason ennakoidaan pysyvän korkealla. Korjausrakentamisen merkitys tulee jatkossa korostumaan, kun suuret hankkeet valmistuvat. Tosin suhteellisen suuria hankkeita on tiedossa myös jatkossa. Pasilan tornitalojen rakentaminen aloitetaan alueen asemakaavoituksen valmistuttua. Arvio aloitukselle on vuosina 2020–2021. Lisäksi Uudellamaalla järjestetään useat asuntomessut: vuonna 2020 Tuusulassa, 2021 Lohjalla sekä 2023 Loviisassa.

Pääkaupunkiseudulla kaavoittaminen mahdollistaa lisärakentamisen. Rakennuslupia myönnetään pelkästään Helsingin seudulla noin 20 000 vuodessa, joista noin 10 000 asuntoja. Helsingissä oli vuoden 2019 alussa rakenteilla yhteensä 1,23 miljoonaa kerrosneliometriä. Vuonna 2018 valmistui 4 843 asuntoa ja rakenteilla oli noin 10 000 asuntoa. Myös asumisen asemakaavavaranto on kasvanut. Kaavoituksen puolesta rakennuslupia asunnoille voitaisiin myöntää jopa enemmän. Myönneistä luvista kaikki hankkeet eivät kuitenkaan toteudu. Asuntorakentamiseen ovat investoineet erityisesti yritykset, jotka odottavat valmistuvista asunnoista vuokratuloa. Vuokra-asuntojen käyttöasteen madaltuminen vaikuttaa asuntorakentamiseen laskevasti.

Palvelualoilla kasvu on ollut tasaista jo vuosien ajan. Uudellemaalle merkittävässä liike-elämän palveluissa sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa voimakas kasvu on jatkunut tasaisesti. Myös tieto- ja viestintäpalveluissa sekä majoitus- ja ravitsemuspalveluissa on tapahtunut huomattavaa myönteistä kehitystä. Henkilöstöpalveluala on ollut voimakkaassa kasvussa osittain työvoiman saatavuusongelmien myötä. Kaikilla luetelluilla toimialoilla on yhä suurempi merkitys Uudenmaan elinkeinorakenteessa, ja vaikka kasvuodotukset ovat maltillistuneet, on lisäkasvua odotettavissa myös kuluvana vuonna. Uusien suurten kauppakeskusten pärjääminen on merkityksellistä myös palvelualalle, sillä merkittävä osa tiloista on palveluyritysten käytössä.

Varastointi- ja kuljetusala ovat hiljalleen siirtyneet pois pääkaupunkiseudulta kohti kehyskuntia, erityisesti keskiselle Uudellemaalle. Alueella toimii vahva varastoalan keskittymä, joka voi jatkossa kasvaa entisestään. Uhkana on kuitenkin, että yritysten uudelleensijoittuminen suuntautuu vielä kauemmaksi pääkaupunkiseudusta Uudenmaan ulkopuolelle.

Matkailun kehitysnäkymät ovat hyvät. Suomen raikkaan ilmaston arvioidaan olevan suuri matkailuvaltti, varsinkin äärimäisten helteiden yleistyessä. Lentomatkailun ilmastovaikutukset eivät ole näkyneet matkailijoiden määrissä vähentyvästi, eikä näin uskota käyvän lyhyellä aikavälillä jatkossakaan. Uudellamaalla matkailijoiden yöpymisistä kaksi kolmasosaa sijoittuu Helsinkiin. Helsingin seudun matkailun lisääntyessä suuntautuu yhä enemmän matkailijoita myös muualle Uudellemaalle. Matkailun välilliset vaikutukset muulle elinkeinotoiminnalle ovat erittäin merkittäviä ja monipuolistavat elinkeinorakennetta positiivisesti.

Kaupan alalla on käynnissä suuria muutoksia myös Uudellamaalla. Nämä johtuvat pääsääntöisesti merkittävästä kauppakeskusrakentamisesta sekä verkkokaupan jatkuvasti lisääntyvästä suosiorista. Uusmaalaiset ostavat määrällisesti eniten tuotteita verkosta verrattuna muuhun maahan. Verkkokaupan jatkuva kasvu painostaa perinteisiä kauppakeskuksia muuttamaan toimintaansa. Kauppakeskukset ovatkin muuttumassa yhä suuremmissa määrin palvelu- ja viihdekeskuksiksi. Muun muassa kauppakeskus Redin haasteet ovat saaneet muut alan toimijat varovaisemmiksi. Esimerkiksi suunnitelmat merkittävästä kauppakeskuksesta Vantaan Kivistöön ovat sittemmin kutistuneet hypermarketin tasolle. Kaupan ja lähipalveluiden merkitys alueellisesti on monivaikutteinen. Paikallisten kauppojen ja palveluiden saatavuus ovat merkittäviä tekijöitä alueen yleisen houkuttelevuuden kannalta.

Uudellamaalla on valmistumassa, käynnissä ja suunnitteilla useita alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä investointeja. Viime vuosina tehdyistä suurimmista investoinneista lähiaikoina valmistumassa ovat muun muassa Porvoon Kilpilahden uusi voimalaitos sekä Pasilan Tripla. Monet suurimmista hankkeista jatkuvat vielä 2020-luvulle asti, kuten Länsimetron jatke, Helsinki-Vantaan lentoaseman laajennus ja Meilahden alueella rakennettava Siltasairaala. Pasilaan on suunnitteilla tornitaloalue, jonka vaikutukset toteutuessaan ovat erittäin merkittäviä. Lisäksi Uudenmaan alueella on käynnissä ja suunnitteilla useamman kymmenen miljoonan euron investointeja, joilla on suurta alueellista merkitystä erityisesti kehyskunnissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä yhteensä 834 000 työllistä 15–64-vuotiasta henkilöä, joka on 1,6 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Työllisten lukumäärä on lisääntynyt Uudellamaalla yhtäjaksoisesti vuoden 2015 syksystä lähtien. Uudenmaan 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 75,4 prosenttia, joka on 0,7 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi.

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrissä 22 prosenttia yrityksistä arvioi yrityksen henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua suurempi kuin nykyisin, 69 prosenttia arvioi määrän olevan yhtä suuri ja vain noin yhdeksän prosenttia arvioi määrän olevan pienempi kuin nykyisin. Lisärekrytointia ennakoivien yritysten määrä on laskeutunut kahdella prosenttiyksiköllä viime kevään barometrissa.

Työvoiman kysynnän nousu on jatkunut yhtäjaksoisesti lähes kaksi vuotta. Suurin kasvuvauhti oli vuoden 2018 toisella vuosineljänneksellä, sittemmin kasvuvauhti on hieman hidastunut. Heinäkuussa 2019 uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Työ- ja elinkeinotoimistoon 20 901, mikä on 10,7 prosenttia edellisvuotta enemmän. Koko maan uusista avoimista työpaikoista noin 40 prosenttia sijoittuu Uudellemaalle.

Työvoiman kysyntä vaihtelee hieman seutukunnittain. Raaseporin seutukunnassa kysyntä painottuu palvelu- ja myyntityöntekijöihin. Muissa seutukunnissa kysyntä jakautuu tasaisemmin eri ammattien kesken. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden kysyntä on suurin kaikissa seutukunnissa. Määrällisesti Helsingin seutukunta on omassa luokassaan. Työnvälitystilaston mukaan vuonna 2018 Helsingin

seutukunnassa oli keskimäärin avoinna yli 35 000 työpaikkaa kuukaudessa. Muissa seutukunnissa oli yhteensä alle 2000 paikkaa.

Uudellamaalla rekrytointiongelmat ovat hieman koko maan keskiarvoa yleisemmät. Uudellamaalla rekrytoivista toimipaikoista lähes puolet ilmoittaa kärsivänsä rekrytointiongelmista. Osuus on lähtenyt pienoiseen kasvuun tämän vuoden aikana. Samaan aikaan työttömyyden laskuvauhti on merkittävästi hidastunut. Työttömyyden lasku on painottunut erityisesti työnhakija-asiakkaiden joukkoon, jonka arvioidaan työllistyvän ilman osaamisen kehittämistä. Kohtaanto-ongelmaa Uudellamaalla kuvaa se että 15 yleisimmän työttömän työnhakijan ammatin joukossa on yhdeksän samaa ammattia verrattuna 15 yleisimpään ilmoitettuun työpaikkaan. Muun muassa nämä tekijät kertovat siitä, että työvoiman osaaminen ei vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia.

Rekrytointiongelmat johtuivat työnantajien mukaan ensisijaisesti työnhakijoiden riittämättömästä työkokemuksesta tai koulutuksesta. Tilastokeskuksen työnantaja-haastatteluissa rekrytointiongelmista raportoineista toimipaikoista 78 prosenttia ilmoitti syyksi hakijoiden puutteellisen työkokemuksen. Työpaikkaan liittyvistä syistä palkkaus oli selvästi merkittävin rekrytointiongelmiin syy pääkaupunkiseudulla, kun taas kehyskunnissa työmatka tai toimipaikan sijainti oli merkittävämpi ongelmien aiheuttaja.

Toimialoista alueen suurin työllistäjä on palveluala, joka työllisti 64 prosenttia alueen työllisistä. Tukku- ja vähittäiskauppa on toiseksi suurin työllistäjä 12 prosentin osuudella. Teollisuus työllistää 10 prosenttia Uudenmaan työllisistä ja rakentaminen seitsemän prosenttia. Julkishallinnossa työskentelee viisi prosenttia ja maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivostoiminnassa 0,9 prosenttia alueen työllisistä. Uudellamaalla trendinä on ollut jo pidempään työpaikkojen ja työntekijöiden vähittäinen siirtyminen teollisuudesta ja kaupan alalta varsinkin palvelualoille, mutta myös rakentamiseen. Trendi on hidastunut hieman, mutta jatkuu myös lähitulevaisuudessa. TE-toimistolle ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrät ovat kasvaneet erityisesti palvelualan tehtävissä, kuten rahtityöntekijöiden, sosiaali- ja terveysalan ja asiakaspalvelutyöntekijöiden nimikkeissä.

Syksyn 2019 Ammattibarometrin mukaan Uudenmaan työvoimapula on pysynyt käytännössä yhtä laajana kuin viime vuonna. Suurin osa työvoimapulasta kärsivistä ammateista on sosiaali- ja terveydenhoitoalan, rakennusalan ja palvelualojen

ammattiteja, joissa työntekijöistä on pulaa laajasti kaikilla koulutus- ja ammattitaitoilla. Ammattinimikkeistä erityisen paljon pulaa arvioidaan olevan sosiaalityön erityisasiantuntijoista, lastentarhaopettajista, puheterapeuteista, kotiapulaisista ja -siivoojista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä sekä toimisto- ja laitossiivoojista.

Palvelualoilla työpaikkojen täyttyminen vie tällä hetkellä selvästi entistä pidempään, ja työvoimapulasta raportoidaan laajalti. Tilastokeskuksen aineiston perusteella rekrytointiongelmia Uudellamaalla ovat olleet yleisimpiä informaatio- ja viestintäalan toimipaikoissa. Julkisuudessaakin on käyty läpi paljon lastentarhaopettajien työvoimapulaa. Majoitus- ja ravitsemusalalla on jo pidempään jatkunut työntekijäpuula, jota pahentaa työntekijöiden vaihtuvuus ja alalta pois suuntaavien suuri määrä.

Palvelu- ja myyntityöntekijöiden kysyntä on kasvanut yhtäjaksoisesti viimeisen kahden vuoden ajan Uudellamaalla. Kasvu jatkunee myös tulevaisuudessa uusien kauppakeskusten valmistuessa. Työnvälitystilaston mukaan yleisin ammattinimike avoimissa työpaikoissa on myyntityöntekijä. Samaan aikaan myyjän ammattinimike on toiseksi yleisin työttömien työnhakijoiden keskuudessa Uudellamaalla. TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia myyjän paikkoja oli keskimäärin kuukaudessa 3 417 vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Samaan aikaan myyjän ammatikseen ilmoittaneita työttömiä työnhakijoita oli 2 489.

Ravintola-alalla koetaan jatkuvaa työvoimapulaa. Alan yksi ongelmana on, ettei alalla viihdytä, vaan alan työntekijöistä suuri osa on hakeutumassa pois alalta. Ravintolatyöntekijä on yksi suosituimmista työnhakijoiden hakuammattiteista, samalla se on myös yksi yleisimmistä ammattinimikkeistä Uudenmaan avoimissa työpaikkailmoituksissa. TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden paikkoja oli keskimäärin kuukaudessa 1 362 vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Samanaikaisesti ravintola- ja suurtaloustyön ammatikseen ilmoittaneita työttömiä työnhakijoita oli 1 380.

Rakennusalan työllisyys lisääntyi alan noususuhdanteen aikana poikkeuksellisen kovalla vauhdilla. Sittemmin rakennusalan työvoiman kysynnän kasvu on hieman hiipunut, vaikkakin kysynnän taso on jäänyt korkealle. Kysyntä jatkunee korkeana myös tulevaisuudessa, varsinkin työnjohtajista on suurta pulaa. Työvoima keskittyy erittäin pieniin yrityksiin, joilla ei ole tarvittavia mahdollisuuksia tai resursseja

perehdyttää ja jatkokouluttaa alalle tulijoita. Myös ammatillisessa koulutuksessa on ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikkoja yrityksistä.

Osaavista ja kokeneista työntekijöistä on niukkuutta lähes aloittain, joten koulutus tulee jatkossakin olemaan ensisijainen keino työntajien osaamistarpeisiin vastaisemisessa. Väestönkasvusta johtuen alueella tulee jatkossakin olemaan suuria ikäluokkia, joita voidaan kouluttaa uudellalaisiin ammatteihin. Uudelleenkouluttamisen lisäksi koulutuksessa pitäisi keskittää huomio myös valmistuneiden työllistymiseen ja alalla pysymiseen. Tilastokeskuksen vuoden 2017 tietojen mukaan Uudellamaalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista 11 prosenttia oli työttömänä vuoden kuluessa valmistumisestaan. Ulkomaalaisten vastavalmistuneiden tilanne on vielä huonompi.

Muita työvoiman tarjontaa lisääviä keinoja ovat työvoiman liikkuvuuden parantaminen Suomen sisällä ja ulkomaisen työvoiman rekrytointi. Selkein sisäisen muuttoliikenteen ongelma Uudellamaalla on asumisen kalleus, johon voidaan saada ratkaisuja aikaan vain lisäasuntorakentamisella ja kaavoittamisella. Rekrytointiongelmista raportoidaan tällä hetkellä käytännössä kaikilla Suomessa, ja työmahdollisuuksien parantua ympäri maata on halukkaiden muuttajien määrä oletettavasti laskenut.

Ulkomaisen työvoiman käyttö ei voi ratkaista työmarkkinoiden ongelmia Uudellamaalla, johtuen jo pelkästään Uudellemaalle tulevien työntekijöiden määrästä. Viime vuonna noin 1 300 ensimmäistä työntekijän oleskelulupaansa hakenutta henkilöä sai myönteisen osapäätöksen. Tämä on alle 0,2 prosenttia Uudenmaan työllisten kokonaismäärästä. Ulkomaisen työvoiman saannin nopeuttaminen ja helpottaminen ovat hyviä ratkaisuja nopeisiin työvoiman tarpeisiin ja täsmärekrytointeihin, mutta sen avulla ei voida ratkaista työmarkkinoiden kohtaannon rakenteellisia ongelmia. Maassa jo olevien työttömien, alityöllistettyjen ja työvoiman ulkopuolella olevien paremmalla kouluttamisella ja työllistämällä olisi mahdollisuus saada aikaan huomattavasti merkittävimpiä tuloksia.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrän lasku on jatkunut vuoden 2016 syyskuusta lähtien. Lasku on kuitenkin hidastunut merkittävästi. Heinäkuussa laskua oli 3,5 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen. Vuotta aikaisemmin laskuvauhti oli hieman yli kymmenen prosenttia. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Uudellamaalla vuoden 2019 toisella neljänneksellä 7,3 prosenttia, mikä on koko Suomen kuudenneksi alhaisin. Vuotta aikaisemmin osuus oli 7,8 prosenttia.

Uudenmaan TE-toimistossa on käytössä palvelulinjarakenne, jonka ytimenä on työnhakijoiden palvelutarve. Työttömyys on laskenut lähes ainoastaan työnhakijoilla, joiden palvelutarve on katsottu vähäiseksi. Tämäkin osaltaan kertoo työvoimareservin ehtymisestä ja rakenteellisesti haastavammasta työttömyydestä.

Pitkäaikaistyöttömäksi lasketaan henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli vuoden. Uudellamaalla heitä oli heinäkuun lopussa 22 864. Tämä oli 7,2 prosenttia vähemmän verrattuna vuoden takaiseen. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut vuoden 2017 maaliskuusta alkaen kokonaistyöttömyyttä nopeammin ja saman oletetaan jatkuvan. Pitkäaikaistyöttömien joukossa ilman ammattia olevat ovat suurin ammattiryhmä noin 15 prosentin osuudella. Kaikista työttömistä työnhakijoista pitkäaikaistyöttömiä Uudellamaalla on noin 28 prosenttia. Alueen sisällä pitkäaikaistyöttömien osuudet kaikista työttömistä työnhakijoista vaihtelee hieman. Helsingin seutukunnassa pitkäaikaistyöttömien osuus on noin viisi prosenttiyksikköä vähemmän, kuin muissa seutukunnissa. Helsingin seutukunnassa pitkäaikaistyöttömyys on myös laskenut muuta aluetta nopeammin.

Uudellamaalla sekä vieraskielisten osuus että ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on selvästi Manner-Suomen korkein. Ulkomaalaisten ja vieraskielisten työttömyys on aikaisemmin laskenut kokonaistyöttömyyttä hitaammin, mutta nyt työttömyyden lasku on pysähtynyt ja kääntynyt lievään kasvuun. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä oli kasvanut heinäkuussa 0,9 prosentilla verrattuna vuoden takaiseen. Ulkomaalaisten työvoiman parempi hyödyntäminen työmarkkinoilla on ensisijaisen tärkeää esimerkiksi etsittäessä ratkaisuja kohtaanotto-ongelmaan. Alueellisten kehitysyhtiöiden mukaan tilannetta helpottaisi se, ettei työnantajien suomenkielentaidon edellytys olisi niin kriittinen.

Ulkomaisen työvoiman tavoittelussa kärkenä on ollut koulutettu väestö, mutta työvoimapulasta kärsiviä aloja löytyy kasvavassa määrin matalan koulutustason vaativilta aloilta. Ulkomailta on haettu osajia, mutta työvoimapulan takia tekijöitä kaivataan myös matalan koulutustason töihin. Kotoutumispalveluiden parista pitää saada työelämään valmiita henkilöitä nykyistä tehokkaammin ja nopeammin.

Huolestuttavaa Uudenmaan tilanteessa on ilman ammattia olevien työttömien työnhakijoiden määrän kasvu. Ilman ammattia olevia, tai henkilöitä joiden ammatti ei ole tiedossa, oli työttömänä heinäkuun lopussa yli 17 000. Määrä on kasvanut yli 15 prosentilla verrattuna vuotta aikaisempaan. Ilman ammattia olevien työttömyyden kasvu indikoi usein taloustilanteen yleisestä heikkenemisestä. Muita merkittäviä ammattiryhmiä työttömien työnhakijoiden keskuudessa ovat erityisasiantuntijat, sekä palvelu- ja myyntityöntekijät. Erityisasiantuntijoita on erityisesti Helsingin seutukunnassa paljon työnhakijoina. Muissa seutukunnissa palvelualan työnhakijat korostuvat suurempina ryhminä.

Alle 30-vuotiaiden työttömyys on laskenut tasaisesti, ja heinäkuun lopussa heitä oli 7,5 prosenttia vuotta aiempaa vähemmän. Työttömyyden lasku on nuorissa ollut nopeampaa verrattuna kokonaistyöttömyyden laskuun.

Viimeisen vuoden aikana työttömyyden määrä on laskenut yhtäjaksoisesti. Työttömyyden lasku on kuitenkin hidastunut merkittävästi viime aikoina. Saman kehityksen odotetaan jatkuvan tulevaisuudessa. Työttömyyden määrä tulee laskemaan jatkossa entistä hitaammin. Brexit sekä Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kauppasota luovat epävarmuutta koko Suomen talouteen. Epävarmuudesta huolimatta PTT:n arvion mukaan koko Suomen talous jatkaa kasvuaan, mutta maltillisemmin. Talouskasvu ei enää ole niin korkealla tasolla, että se työllistäisi heikommassa työmarkkina-asemassa olevia työttömiä.

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 1 563 227 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 17 653 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 71 270.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 41424 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 415 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 711.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 59 304 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 198 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 500.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2019 kesäkuun lopussa 17 546 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 168 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 772.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 478 781 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 1 190 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita 21 157.

Varsinais-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen asema aluetaloudessa on merkittävä niin tuotannon, työllisyyden kuin väestönkin osalta. Alueen osuus koko maataloussektorin tuotannosta on hyvin merkittävä monissa tuoteryhmissä (mm. vilja, kananmunat, siipikarja ja sikatalous) ja samoilla aloilla luomutuotantokin on alueella vahvaa. Osin luontaistenkin edellytysten johdosta on ruokaketju kokonaisuudessaan alueella huomattava työllistäjä. Teollisen tuotannon osuus on ollut alueella suurempi kuin useimmilla Suomen alueilla ja tämä pätee työllisyydenkin näkökulmasta. Taloudellisten aktiviteettien ja rannikkosijainnin johdosta alue on keskeisessä roolissa kuljetuksissa ja logistisissa palveluissa. Esimerkiksi lounaisrannikon satamien kautta kulkee neljännes koko maan ja yli 90 % Suomen ja Skandinavian välisistä merikuljetuksista. Alueen erityisvahvuuksina voidaan mainita saaristo ja muu luonnonympäristö sekä monipuolinen kulttuuriympäristö, jotka toimivat vetovoimatekijöinä myös matkailulle.

Varsinais-Suomi on vuosikymmenet ollut osa lounaista kasvukolmiota. Työllisyysaste on Varsinais-Suomessa ollut koko maan työllisyysastetta korkeampi ollen tyypillisesti maan toiseksi korkein Uudenmaan jälkeen. Myös tuotannon määrä suhteessa väestön määrään on ollut maan keskimääräistä suurempi. Tilanteen muutti dramaattisesti syksyn 2008 rahoitusmarkkinakriisi ja sitä seurannut talouden etsikkokausi Euro-alueella. Talous sakkasi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen syväälle, kun BKT per henkilö supistui 17 %:lla parissa vuodessa. Tämä johtui suurelta osin kahden perinteisesti vahvan vientisektorilla toimivan klusterin romahduksesta, eli matkapuhelintuotannon alasajosta ja meriteollisuuden tilauskirjan tyhjentymisestä. Näistä meriteollisuus ja lisäksi autotehdas ovat nousseet suunnannäyttäjän asemaan maakunnassa ja miksei koko maassa. Varsinais-Suomi on 10% osuudellaan noussut maan toiseksi suurimmaksi vientimaakunnaksi monen alan ansiosta. Maakunnan nykyisestä kansantaloudellisesta merkityksestä kertoo se, että vuoden 2014 alun jälkeen toteutuneesta (koko maan) kone- ja metallituoteteollisuuden tilauskannan vahvistumisesta noin 75 prosenttia koostuu laivatilauksista. Viimeisten neljän vuoden aikana tapahtunut myönteinen muutos on nostamassa tuotannon määrää (BKT per henkilö) maakunnassa lähemmäs aiempaa tasoa - työllisten määrä on noussut vuoden 2008 huippulukemiin ja työllisyysaste on ylittänyt koko maan keskimääräisen tason. Alueen seutukunnissa on saavutettu vuoden 2008 BKT-taso – Salon seutua lukuun ottamatta.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Väestön rakenteessa ja muutoksessa Varsinais-Suomi on pääosin Suomi pienoiskoossa. Työvoiman saatavuuden kannalta on tärkeitä, että Turun seudulla työikäisen väestön määrä kasvaa. Osaavan työvoiman saatavuutta kasvualoilla kohentaa pitemmällä aikavälillä tekniikan alan korkeakoulutuksen vahvistuminen alueella. Väestön kasvussa on muuttoliike ollut jo pitkään merkittävin tekijä. Maahanmuuton kannalta Varsinais-Suomi on myös valtakunnallisesti tärkeä keskusalue. Viime vuosiin saakka maan sisäisen muuton nettotulos jäi alueella pieneksi ja maahanmuutosta oli painokkaampi väkiluvun kasvun lähteeksi. Pitkälle ulottuvien positiivisten näkymien oloissa vuonna on maakunnan muuttovoittoisuus kohonnut maan kärkikastiin Turun seudun ja osin Vakka-Suomen vetovoiman ansiosta. Muuton myötätuuli on jatkumassa myös pitemmälle tulevaisuuteen.

Infrastruktuurin toimivuus voi olla alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Lounaisrannikon kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat elintärkeitä sekä alueella toimivalle vientiteollisuudelle että koko maan ulkomaankaupalle. Ulkomaankaupan

kannalta on tärkeätä, että alueen satamien ja koko maan väliset liikenneyhteydet saadaan toimimaan sujuvasti. Turun ohikulkutien kunnostamisella palvellaan myös satamien toimivuutta. Alueella vauhdissa oleva positiivinen rakennemuutos korostaa edelleen monin tavoin saavutettavuutta. Näihin tarpeisiin on alueellisella yhteistyöllä tartuttu suunnitelmallisesti ja näkyviä tuloksia on myös saavutettu mm. tieverkon täsmäparannusten ja työmatkaliikennekokeilujen muodossa. Alueen liike-elämälle ja asukkaille on Turun lentoasema kansainvälisten yhteyksien vuoksi tärkeä linkki. Kovassa kilpailussa sen asema on vahvistunut maan toiseksi merkittävimpänä ulkomaan liikenteessä.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuudelle on tieverkon kunnossapito välttämätön ehto. Vilkasliikenteisen tieverkon kunto voidaan säilyttää nykyisellä tasolla vain siihen kohdistettavan rahoituksen osuutta kasvattamalla. Tämän seurauksena mm. vähäliikenteisen tieverkon ja siltojen kunto uhkaa heiketä. Lisähaasteita on tuonut raskaan kaluston sallitun koon kasvu, josta aiheutuu siltojen kantavuuden parannustarpeita. Toteutetut korjausvelan vähentämistoimet ovat väliaikaisesti helpottaneet tilannetta. Yhteistyö kuntien kanssa on entistäkin tärkeämpää ja tästä hyvä esimerkki on Turun kaupunkiseudulle tehty valtion ja kuntien MAL (maankäyttö, asuminen, liikenne) -sopimus. Matkailualan palveluiden kehittämisen lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön tilaa ja laatua on tarpeen vaalia, jotta alueen vetovoimaisuus kasvaa matkailun näkökulmasta. Palvelujen saatavuuden kannalta voidaan pitää ongelmallisena keskustoista saatavien palvelujen vähentymistä, jota tapahtuu kaikkien varsinaissuomalaisen seutukuntien keskuskaupungissa.

Varsinais-Suomessa on toivuttu hyvin vuoden 2008 jälkeisistä menetyksistä. Perusta alueen kehittymiselle on sen vahva vetovoimaisuus, väestön koulutustaso ja monipuolinen elinkeinorakenne. Pitkäjänteisesti vahvistuva meriteollisuus ja muu teollisuus omaavat merkittävän kasvupotentiaalin, joka on alkanut realisoitua. Turun ja osin Salon seuduilla nopeasti vahvistuva ohjelmisto-/IT-alan yritys- ja osaamiskeskittymä on merkittävä viime vuosien nousija. Elintarvikeketjun vahvistamiselle luo hyvän pohjan alueen suotuisa sijainti viljely- ja tuotanto-olosuhteiden puolesta, mutta myös kotimaan markkinoiden ydinalueella. Edellä mainitut tekijät yhdessä alueen tutkimusosaamisen kanssa mahdollistavat myös bio- ja kiertotalouden innovoinnin ja sovellusten kehittämisen. Tätä kokonaisuutta edistetään ELY-keskuksen ja muiden julkisten toimijoiden merkittävillä panostuksilla. Alueen toimijoiden määrätietoisella yhteistyöllä voidaan päästä kestäväen kasvun kehitysuralle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suhdannekehityksessä on siirrytty kiihtyvän kasvun vaiheesta hidastuvaan kasvuun. Tällainen viesti on viikko viikolta yleistynyt eri järjestöjen ja ennustelaitosten ulostuloissa. Kasvu on jatkunut kaikilla päätoimialoilla ja maan kaikilla alueilla. Talouden kasvu on yleisesti hidastunut, mutta pysynyt yhä laaja-alaisena ja vienti on ollut kasvussa nelisen vuotta - Suomi pääsi kansainvälisen talouden kasvun imuun. Kasvu perustui aluksi kotimarkkinoiden ja erityisesti rakentamisen nousuun. Rakentamisessa positiivinen vire on jatkunut, mutta tuotanto on joiltakin osin hiipumassa koko maan mitassa. Talouden ennustettavuus ei ole parantunut vaan kasvun jatkolle on lukuisia uhkia - niin kotimaisia kuin kansainvälisiä.

EK:n suhdannebarometri (heinäkuu) viestii suhdanteiden yleiskuvan jatkuneen kohdallaisena. Suhdannetilanne on päätoimialoilla suhteellisen vakaa, mutta näkymät ovat vaimeat. Rakentamisessa suhdannetilanne on yleisesti normaalia parempi ja työllisyys on pysynyt vahvana Varsinais-Suomessa. Suhdannenäkymien arvioidaan alalla heikkenevän merkittävästi, mutta Varsinais-Suomessa näkymät eivät ole yhtä harmaat. Teollisuudessa suhdannetilanne on normaalia parempi: tuotanto ja henkilöstömäärä ovat kasvussa myös lähitulevaisuudessa. Näkymät ovat yhä positiiviset, mutta ne ovat kuitenkin keväästä heikenneet tilauskirjojen ohentuessa. Yksityisillä palvelualoilla suhdannetilanne on alueella normaali ja koko maan kaltainen. Suhdannenäkymät tasaantuivat kesän aikana, vaikka myyntimäärät ovat kasvaneet ja suuntauksen arvioidaan jatkuvan syyskaudella. Työllisyyskin on vastaajaryitysten joukossa kasvussa. Tosin tilanteet vaihtelevat eri aloilla yritysten kesken ja kaupan alan pienissä yrityksissä tilanne saattaa olla haastava. Yritys- ja asiantuntijapalveluissa kasvu on jatkunut puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista, joissa näkymät ovat valoisat. Logistiikka-alan suhdannetilanne on pysynyt normaalina, mutta odotukset lähitulevaisuudesta ovat selvästi heikenneet.

Varsinais-Suomen teknologiateollisuuden suhdannetilanne on pysynyt hyvänä. Liikevaihto on kasvanut, tilauskanta pysynyt hyvällä tasolla ja henkilöstön määräkin kasvanut. Teknologiateollisuus ry:n elokuussa julkaistussa katsauksessa liikevaihto kasvoi koko maassa tammi-maaliskuussa 6 prosentilla, mutta Varsinais-Suomessa 3 prosentilla. Teknologiateollisuuden kasvu Varsinais-Suomessa on koko maan keskimääräisellä tasolla ja se tulee jatkossa ohittamaan muun maan kasvun. Tämä johtuu siitä, että telakan suurimmat kasvun vuodet ovat edessä vuoden 2018 loppupuolelta alkaen. Koko maassa teknologiateollisuuden tilauskirjat olivat kesäkuun

lopussa arvoltaan 15 % suuremmat kuin vuotta aiemmin - tosin tarjouspyyntöjen määrä on viime aikoina supistunut. Näkymä on syksyille alueen teknologiateollisuudessa lupaava ja liikevaihdon arvioidaan syyskaudella jatkavan kasvua. Toisaalta on aiheellista muistuttaa, että tuotantokapasiteetti on teknologiateollisuudessa jo täydessä käytössä ja se on muodostumassa kasvun esteeksi – ilman merkittäviä investointeja. Tuotantokapasiteetti on vähentynyt vuoden 2008 huipusta alkaen. Varsinais-Suomessa tehdään alalla investointeja, mutta se voisi olla aktiivisempaa.

PK-yritysbarometrin tulokset koko maassa heijastavat elinkeinojen ja kotimarkkinoiden vahvistumista, mutta myös yritysten myönteisten odotusten laantumista ja epävarmuuden kasvua. Varsinais-Suomi kulkee tulosten mukaan yleisestä linjasta poikkeavaan suuntaan: tilanne ja odotukset ovat positiivisempia kuin vuoden alussa. Tuloksissa näkyy yritysten tilanteen koheneminen ja lisäksi positiivisen rakennemuutoksen leviäminen – taustalla Turun telakan, autotehtaan, Sandvikin ja monen avainyrityksen tilanteen koheneminen. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon, viennin ja henkilöstön kasvavan. Pk-yritykset ovat alueella kasvuhakuisempia kuin yleensä maassa ja yritysten rahoitusongelmat ovat selvästi helpottuneet alueella. Ongelmaksi on noussut osaavan työvoiman saatavuus.

Varsinais-Suomen yritysten yleinen suhdannetilanne on toiveikas ja erot suhdanne näkymissä ovat tasoittumassa. Näkymät toki vaihtelevat alojen välillä ja niiden sisällä. Seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritys rakenteet vaikuttavat alueellisiin suhdanneodotuksiin. Vakka-Suomen kokonaisliikevaihto on kasvanut vahvasti pitkään, mutta sen arvioidaan tasoittuvan seuraavan vuoden ajan. Tämä selittyy seudullisesti suurten yritysten tuotannon kehityksellä ja pienempien innovatiivisten yritysten menestyksellä. Toisaalta Salon seudun raju rakennemuutos It-klusterissa on näkynyt kaikilla mittareilla tarkasteltuna negatiivisena. Seudun muu vahva teollinen perusta on kuitenkin vahvistunut ja uutta pienimuotoisempaa liiketoimintaa syntyy monien startup- ja ohjelmistoalan yrityksiä kehittävien verkostojen avulla monille potentiaalisille aloille kuten mm. LED-teknologia. Tärkeä myönteinen viesti sisältyy akkutehtaan toiminnan alkamiseen Salossa nopealla tahdilla. Loimaan seudun monipuolisen omiin tuotteisiin tukeutuvan koneklusterin ja sahateollisuuden avainyritysten tilanne ja näkymät ovat vakaan positiiviset. Lisäksi telakan myönteinen tilanne on heijastunut myös Loimaalle. Turunmaan pienyritysvaltaisuus tasoittaa suhdanteiden vaikutuksia, ja matkailusezonkien onnistuminen on alueelle tärkeitä. Rakentamisen myötätuulen ansiosta myös Paraisten rakennustuoteteollisuus on vahvoilla, mistä kielii tuore Finnsementin investointipäätös. Matkailun osalta Turunmaalla on

mainittava onnistuminen: mennyt kesä oli hyvin vilkas- esimerkkeinä Öron saaren hyvät kävijä- ja saariston rengasteiden käyttäjämäärät. Turunmaan saariston saavutettavuuden kannalta on Kirjalansalmen sillan kunnostus ensiarvoisen tärkeätä niin alueen elinkeinoelämälle kuin matkailijoillekin.

Turun seutu on tyypillisesti tasaisemman kehityksen aluetta laajan toimialapohjansa vuoksi ja jatkossa meriteollisuuden vahvasti kohentuva tilanne tulee vahvistamaan Turun alueen taloutta. Vahvan tilauskannan ansiosta Meyer Turun telakan kapasiteetti kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä ja tilauskirja alkaa olla täynnä aina vuoteen 2024 saakka. Näkymät ovat vahvistuneet pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukyvyn pitkäjänteisen kehittämisen. Turun telakalla on käynnissä 200 miljoonan euron investointiohjelma. Tuotannon kapasiteetin kasvattamiseksi panostetaan mm. lohkovalmistuksen kehittämiseen, millä mahdollistetaan yhä suurempien ja valmiimpien lohkojen asennus laivoihin. Seuraavaksi on vuorossa 100 miljoonan euron ohjelma, jossa investointeja tehdään mm. lohkojen käsittelyyn liittyviin toimintoihin, logistiikkaan ja alihankkijoiden käyttämiin tiloihin. Telakka verkostoineen tulee työllistämään Varsinais-Suomessa noin 10 000 htv:ta vuosittain – ensimmäinen porras kapasiteetin ja työvoiman kasvussa on käynnissä, mistä kasvua riittää ainakin parin vuoden ajan. Turun kaupungilla on tavoitteena aikaansaada Blue Industry Park -teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuuden kasvaa ja menestyä yhdessä. Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti meriteollisuuden ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla.

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääkkeiden, kemian, elintarvikkeiden, sähköteknisten laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kaivosteollisuuden koneita valmistava Sandvik on ilmoittanut kaksinkertaistavan tuotantonsa Turun tehtaalla. Raaka-aineiden hinnan nousun myötä kaivosala on noususuhdanteessa ja Turussa kehitetyt lastauskoneet ja kaivoskuormurit ovat kysytyjä. Yritys kuitenkin valmistautuu suhdanteiden heikentymiseen: globaalissa tehostamisohjelmassa henkilöstön vähentämistarve Suomessa on 50 htv 2 600 henkilöstöstä. Kemian (henkilöstö 3 300) alan tilanne ja näkymät ovat verrattain hyvällä tolalla. Kierto- ja biotalousalan kehitystä tukemaan perustettiin keväällä 2015 Raisioon yrityspuisto, SmartChemistryPark, jossa pk-yritykset ja korkeakoulut ovat aktiivisesti mukana. Kiinnostus on ollut vireätä ja tiloissa toiminta aktiivista. Lisäksi Raisio oy on ilmoittanut toteuttavansa suurinvestoinnin uuden tuotantolaitoksen muodossa. Kasvava kasvisruoan kysyntä on investoinnin taustalla. Huomion arvoista on

myös seudun lääketeollisuuden (henkilöstö 1 600) menestys: se on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotantolinjoihin – Orion Pharma ja Bayer ovat kasvattaneet tuotantoa. Orion on tehnyt merkittävän uuden avauksen, kun se hiljattain aloitti biologisten lääkkeiden kehittämisen uudessa Turun yksikössä. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannattavaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Bayerin Turun tehtaalla valmistettavan Mirena-tuotepereheen myynti on kasvanut ennätysmäisesti ja on miljardin euron myynnin tasolla vuosittain. Merkittävänä tekijänä tässä yhteydessä on aihetta mainita Perkin Elmer (Wallac), jonka tuotteiden tulevaisuuden näkymiä pidetään hyvin lupaavina.

Ohjelmisto-, sovellus- ja peliala on Turun seudulla lupaavassa nousussa. Pk-yritysvaltaisena alana se ei ole ollut suurissa otsikoissa. Kuitenkin alalle on syntynyt vakaasti työtilaisuuksia ja näkymät ovat lupaavat. Osaamisesta alueella kertoo esimerkiksi se, että kotimaiset it-alan yritykset kuten Vincit, Nebula ja Reaktor ovat laajentaneet toimintaansa Turkuun. Alan eräänlainen osaamiskeskus näyttää olevan vahvistumassa alueelle.

Menestystarinoiden vastakohtana on yhden aikakauden päättyminen; Microsoft oy:n Salon yksikön ja myöhemmin koko matkapuhelintuotannon alasajo. Onneksi Microsoftin palveluksessa olleet ovat työllistyneet varsin hyvin mm. salolaisissa yrityksissä ja osa mm. Meyerin Turun telakalla ja Uudenkaupungin autotehtaalla. Hiljattain tehdyn pendelöintikartoituksen mukaan 5 000–6 000 salolaista käy päivittäin töissä muualla – pääsuuntina pääkaupunkiseutu ja Turku. Kehityksen aallonpohja on ohitettu seudulla. Salo IoT Campuksen alueelle kootaan teollisen internetin osaajia: yritysten, tutkijoiden ja oppilaitosten ekosysteemi – nyt on koossa mm. 70 alan yritystä, joissa työskentelee n 700 henkilöä. Ohjelmistotuotannon positiivisten näkymien lisäksi helmikuun lopussa julkistettiin merkittävä myönteinen uutinen: Valmet Automotive oy aloittaa akkutuotannon ex-matkapuhelintehtaan tiloissa. Ensimmäiset toimitussopimukset on jo tehty ja tuotanto käynnistyy kuluvana vuonna rekrytointien edetessä mallikkaasti. Rekrytointitarve on kokonaisuudessaan 300 henkilön luokkaa. Salo on näin saanut uuden teollisen lippulaivan, joka noteerataan myös valtakunnallisesti. Perinteisen metalli- ja konepajateollisuuden tilanne on seudulla hyvä ja se on ollut osaltaan kääntämässä työllisyystilannettakin parempaan suuntaan. Esimerkiksi Teijon telakalla (Western Shipyard Oy) on töitä ainakin neljäksi vuodeksi. Saloon sijoittuneiden uusien yritysten lisäksi led-tekniikan tuotteiden valmistus ja uusiutuva energia ovat seudulla nousevia kasvualoja.

Meneillään olevat huomattavat ekovoimalan rakennustyöt vireyttävät osaltaan seutua parin vuoden ajan. Kaupan alan rakennemuutos on läsnä Salon seudulla, mutta viime vuosina sekä liikevaihto että henkilöstön määrä on kasvanut seudun taloudellisen käänteen myötä. Viime aikoina kasvu on hidastunut. Matkailun alalla on myös koettu myötätuulta mm. Teijon kansallispuiston merkeissä ja Mathildedal vanhan Perniön alueella on ollut paljon esillä. Määrätietoista yritysten kehittämistyötä ja lukuisia start up-yrityksiä tarvitaan jatkossakin. Julkinen yritysrahoitus on heikentynyt. Äkillisen rakennemuutos alueen –statuksen päätyttyä vuoden 2017 lopussa. Asuntokaupan viriäminen on konkreettinen osoitus tulevaisuuden uskon heräämisestä.

Vakka-Suomessa toimii useita teollisuusyrityksiä, jotka kasvavat omien (kuten Vahterus, Munax) tuotteidensa kysynnän ansiosta. Valmet Automotive näkyy toimintansa mittakaavan ansiosta, minkä toki mahdollistaa toiminnan laatu. Autotehtaalla ollaan mahdollisesti tekemässä uusi tuotantoennätys vuoden lopulle ajoituvasta tuotannon supistamisesta huolimatta. Tähän liittyy määräaikaista (alle 90 vrk) lomautuksia vuoden lopulla (ajalla 4.11–31.12.19). Lomautuksilla tavoitellaan 260 htv:n supistusta. Nykyarvion mukaan lomautusten jälkeen tehtaan tuotannon kasvu on jatkumassa. Tällä hetkellä tehdas työllistää 4 500 työntekijää. Rekrytointikampanjoissa on tähän saakka onnistuttu hyvin. Muun teollisuuden tilanne on pysynyt hyvänä elintarviketeollisuudessa erityisesti Laitilassa, metalliteollisuudessa ja lasiteollisuudessa. Positiivisia työllisyysvaikutuksia on jatkossa odotettavissa sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevista palveluista. Seuraavan vuoden aikana Vakka-Suomeen on yhä syntymässä työpaikkoja ja elinkeinoelämän näkymät ovat verrattain positiiviset, vaikka ripein kasvu on tällä erää nähty.

Pitkän alamäen jälkeen vuoden 2015 lopulla tapahtui rakentamisen näkymissä käänne parempaan Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Rakentamisessa lähes kaikissa talotyypeissä (pl. omakotitalot ja nyttemmin teollisuusrakennukset) sekä rakennuslupien että aloitusten määrät kääntyivät kasvuun. Tuoreimpien (syyskuussa saatujen) tietojen mukaan Varsinais-Suomessa ei aloituksissa ole tapahtunut käännettä laskuun. Näin rakentaminen tulee pysymään melko korkealla tasolla ensi kesään saakka. Rakennuslupien määrä on kuitenkin alentunut ja se viittaa siihen, että alamäkeä on tulossa. Julkinen rakentaminen on edelleen vauhdissa. Meneillään on asuntorakentamisen lisäksi mm. monia merkittäviä julkisia rakennushankkeita Turun kaupungin ja yliopiston alueella. Myös korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Rakentaminen keskittyy vahvasti Turkuun ja kauppatori lähiympäristöineen on lähivuosina keskeinen kohde.

Toki Salon ekovoimala on hyvin merkittävä kohde. Suhdannetilanne on normaalia parempi ja kapasiteetti jo aika lailla kattavasti käytössä. Infrarakentamista on lisännyt osaltaan väyläverkostotyöt ja talonrakentamisen pohjatöiden määrä. Alan liikevaihto ja työllisyyskin ovat olleet hyvässä kasvussa Varsinais-Suomessa. Uudisrakentamisen supistuessa kapasiteettia siirtyy korjausrakentamiseen, jossa tarvetta ja kysyntääkin riittää.

Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta merkittävänä ja monipuolisena maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, siipikarjanlihan tuotanto, sika, puutarhatalous, myös nautakarjatalous sekä monimuotoinen elintarvikejalostus. Toiminnan kasvua haetaan investointien avulla – investointitukia haetaan nyt monia muita alueita aktiivisemmin ja määrärahat ovat loppumassa. Nyt investoidaan taas myös sikatalouteen. Isoja investointeja tehdään myös kasvihuonetuotantoon, nautakarjalouteen sekä eläinten hyvinvointiin esim. siirryttäessä häkkikanaloista lattiakanaloihin. Myös maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jatkojalostukseen panostetaan maakunnassa vahvasti. Maaseutuohjelman maaseutuyritysvaroista n. 40 % on kohdistettu jatkojalostukseen. Hankkeita on tähän mennessä ohjelmakauden aikana ollut n. 75 kpl. Monissa hankkeissa työllistävää vaikutus on yli 10 henkilöä ja muutamia tähtää kansainvälisille markkinoille. Luomutuotannon kasvua on hidastanut jonkin verran väli vuosi tukipolitiikassa. Lähiruoka on edelleen hyvin esillä.

Hyvien talousnäkömien ja kulutuksen kasvusta johtuen kaupan ja kuluttajapalveluiden työllisyystilanne on kohentunut. Vähittäiskaupan työllisten määrän kasvuvaiheen pituudesta on esitetty epäilyksiä, kun pienet yksiköt ovat joutuneet ahtaalle. Tosin pk-barometrin tulokset kertovat positiivisen vireen leviämisestä osaan alan pk-yrityksistä. Kaupan alan sisäinen rakennemuutos johtaa osaltaan työvoiman vähennyksiin sähköisen kaupan laajentuessa. Kaupan ala investoi uuteen liiketilaan mm. Turun seudulla, mutta liiketilaa on myös tyhjillään erityisesti kaupunkien keskustoissa. Tosin ostovoiman kasvu vähensi tyhjiä tiloja Turussa, mutta keskustaluonnon myllerrys on vähentänyt asiakasvirtoja ydinkeskustassa.

Matkailun vaikutus palvelukysyntään oli alkuvuonna Varsinais-Suomessa edellisvuotta suurempi. Varsinais-Suomen välitön matkailutulo oli vuonna 2015 noin miljardi euroa ja matkailutyöllisyys 5 800 henkeä. Liikevaihto on viime vuosina kasvanut. TEM:n matkailualan näkymät julkaisun mukaan alan vire pysyy myönteisenä vuoden loppuun ja tuntuma on samansuuntainen myös Varsinais-Suomessa. Naantalin Muumimaailmassa koettiin vierailijamäärän ennätyskesä. Turun asema

matkailukaupunkina pysyi vahvana kesätapahtumien onnistuessa ja ravintolabuumi uusien ravintoloiden myötä tätä asemaa vain vahvistaa. Näin siitä huolimatta, että kauppatori ympäristöinen on yhtä rakennustyömaata. Tammi-heinäkuussa 2019 yöpymisten määrä ylitti edellisvuoden luvut. Turun lentoaseman matkustajamäärät ovat puolestaan ovat edelleen kohentuneet kuluvana vuonna uusien reittien avautumisen myötä. Turun satamassa henkilöliikenteen määrä on kasvanut, kun 1 540 000 henkilöä kulki sen kautta tammi-heinäkuussa 2019.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän osalta on viimeisen kymmenen vuoden aikana Varsinais-Suomessa menty äärimmäisyydestä toiseen ja takaisin. Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen voimakkaana. Vuoden 2009 pohjalukemista siirryttiin vaihtelujen kautta vuoden 2014 aikana kysynnän elpymiskauteen. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Työvoiman kysyntä on kasvanut rakentamisessa ja teollisuudessa siitä lähtien – puhutaan pääosin erilaisista teknologiateollisuuden tehtävistä, jota sittemmin on säästänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Erityisesti Turun seudulle on vahvistunut uusi kärkiala: ohjelmistotuotanto. Vuoden 2017 aikana kysyntä vahvistui myös palvelualan tehtävissä ja työvoiman kysyntä on laajentunut käsittämään kaikki päätoimialat. Työvoiman kokonaiskysyntä on ylittämässä kolmantena peräkkäisenä vuonna aiemman 2007-2008 vuosien huippuluvun: vuonna 2018 uusia avoimia työpaikkoja oli yli 60 000 ja kuluvana vuonna ylitettäneen tuokin määrä. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin.

Työvoiman kysyntä on Varsinais-Suomessa edelleen kasvussa kuluvana vuonna. Rakentamisessa kysyntä on yhä pysynyt korkealla tasolla, vaikkakin laantumista on odotettavissa noin vuoden tähtäyksellä. Teollisuudessa autotehtaalla ei syyskuudella rekrytoida tuotannon vuoden loppuun kestävän supistamisen johdosta, mutta on mahdollista, että valmistuvalle tuotantolinjalle suunniteltuja rekrytointeja toteutetaan ensi vuonna. Meriteollisuudessa työvoiman kysyntä jatkuu joka tapauksessa vilkkaana kuluvana ja lähivuosina. Alueen näistä aloista riippumattomassa teollisuudessa on kysyntä selvästi vahvistunut suhdantilanteen myötä. Talouden aktiivisuuden kasvaessa ovat kuljetustarpeet ja rekryointitarpeet logistiikka-alalla kasvaneet. Kaupan alalla ja myyntitehtävissä on kysyntä palautunut normaalimmalle tasolle. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa on kysyntä kohonnut lähelle aiempia

huippulukuja. Sosiaali- ja terveysalalla on kysyntä noussut uudelleen hyvälle tasolle. Työvoiman kysynnän näkymät riippuvat paljolti kansainvälisistä suhdanteista ja tapahtumista. Merkkinä kasvun hidastumisesta on lomautuksia koskevien neuvottelujen alkaminen hiljalleen rakennusalalla, teollisuudessa, kaupassa ja joissakin tukipalveluissa. Varsinais-Suomi tulee kuitenkin pärjäämään suhteellisen hyvin, koska nyt meriteollisuus, lääketeollisuus ja ohjelmistotuotanto eivät ole kovinkaan suhdannesidonnaisia aloja. Kun lisäksi alueella tarvitaan laajasti korjausrakentamista riittää alueella kysyntää monenlaiselle osaamiselle.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle. Tästä jyrkästä käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos -termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Merkittävimmät kasvun esteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Yhteistyöllä on saavutettu konkreettisia tuloksia: julkinen työmatkaliikenne toimii työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Autotehdas on pyrkinyt helpottamaan suunnittelijoiden saantia perustamalla suunnitteluyksikön Turkuun. Selvitysmies Esko Ahon raportin suositusten myötä on alueelle saatu jonkin verran tukea edellä mainittujen haasteiden ratkaisuun ns. Silta-sopimuksen kautta. Tähän liittyvä työvoiman saatavuutta tukeva Töihin Tänne -vetovoimakampanja on käynnissä. Tekniikan alan korkeakoulujen (Fitec-) yhteistyönä on lähtenyt liikkeelle. Lisäksi alueen toimijoiden aloitteellisuuden ansiosta OKM osoitti muuntokoulutuspaikkoja alueen ammattikorkeakouluille ja Turun yliopistolle osaajapulan helpottamiseksi. Kasvualojen työvoiman saatavuuden sekä tutkimuksen ja yritystoiminnan linkittymisen kannalta on kuitenkin keskeistä, että Turun yliopiston koulutusvastuisiin lisättiin kone- ja materiaali tekniikan DI-koulutus. Näillä näkymin ensimmäinen sisäänotto näihin koulutuksiin tapahtuu syksyllä 2020. Turun yliopistolla on jo aiemmin DI-koulutusvastuu biotekniikassa ja tietotekniikassa. Tarve tälle lisäykselle on ilmeinen: teknologiateollisuuden arvion mukaan korkeakoulutettujen –lähinnä insinöörien- vuotuinen rekrytointitarve alueen teknologiayrityksiin nousee lähivuosina lähes kaksinkertaiseksi (450->800). Tämän haasteen ratkaiseminen on keskeistä alueen yritysten kilpailukyvyyn turvaamisen kannalta.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Näitä osaajia tarvitaan myös teknologiateollisuuden ja rakentamisen pk-yrityksissä. Mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan vahvasti kasvavalla ohjelmistoalalla. Alueella on syntynyt kova imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin. Osaavan työvoiman liikkuvuus ei tule todennäköisesti tilannetta suuresti helpottamaan, kun hyvä suhdannetilanne vallitsee koko maassa. Rekrytointiongelmien vuoksi yritykset ovatkin tarttuneet aiempaan aktiivisemmin rekrytointikoulutukseen (esim. ohjelmistoala, teknologiateollisuuden pk-yritykset). Teknologiateollisuuden taantumien aikaisen alamäen johdosta on alueella ollut runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Työvoiman pitkään jatkunut voimakas kysyntä on tuonut mukanaan rekrytointiongelmia. Työttömien määrä avainammateissa on supistunut murto-osaan aiemmasta. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät ole täyttyneet. Tosin tässä on onneksi tapahtunut muutosta, kun opinnoista työllistytään ripeästi. Suurin ammattiryhmä työttömien joukossa on nykyisellään ilman ammattia olevien –ryhmä: puutteellisella ammatillisen tai muun koulutuksen pohjalla ponnistavat. Uutta toista ammattia tai sitä ensimmäistäkin hakevia on merkittävä joukko. Akuutteihin tarpeisiin tästä ryhmästä ei löydy helpotusta, mutta tuleviin tarpeisiin on toki mahdollista löytää ratkaisuja osaavan ohjauksen keinoin.

Työttömien lisäksi ratkaisuja osaajatarpeisiin on löytynyt työssä olevien ja työvoiman ulkopuolisten joukosta. Salon tapauksessa muualla töissä käyvät muodostavat melkoisen osaajavarannon ja mm. työnjohtotehtäviin on löytynyt osaajia ikänsä puolesta jo eläkkeelle siirtyneitä.

Työvoiman kysynnän elpyminen laaja-alaiseksi heijastuu haasteina työvoiman saannissa. Ammattibarometrin 2019/1 mukaan rakenteellista työvoimapulaa esiintyy hyvin yleisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen ammateissa. Rakentamisen nousu näkyy puolestaan talonrakennusalan monissa ammateissa ammattilaisten ja työnjohdon rekrytointiongelmia. Infrarakentamisessakin rekrytointiajat venyvät ammattiosajien ryhmissä. Lisäksi osaavasta työvoimasta on pulaa mm. sähkö-, lvi- ja rakennesuunnittelussa, koska alueella ei ole ko. alojen koulutusta riittävästi tarjolla. Haaste

on laajentunut kiinteistöalan tehtäviin. Metallialan osaajista on pulaa kaikilla koulutustasoilla. Erityishaasteena on alan insinöörien ja työnjohtajien saatavuus. Ohjelmisto- ja sovellusalan nousu näkyy työvoimapulana, kun työnhakijoilla on usein liian kapea-alainen osaaminen tarjolla oleviin tehtäviin. Koulutustarjonta ei nykyisellään sisällöllisesti vastaa tätä tarvetta, varsinkaan, kun Turkuun on viime vuosina tullut kymmeniä uusia ICT-yrityksiä. Ja on syytä huomioida, että it-alan työntekijöitä palkkaavat varsinaisten ict-yritysten lisäksi monet teollisuuden ja kaupan alan yritykset sekä julkisyhteisöt. Suomen kielen taito on alalla tulossa aiempaa tärkeämmäksi, koska asiakaspalvelutehtävät ovat yleistymässä alan monissa tehtävissä. Pulaa esiintyy myös ammattitaitoisista autonkuljettajista, tarjoilijoista ja keittiöpuolen osaajista, siivoojista sekä palkanlaskijoista ja kirjanpidon asiantuntijoista unohtamatta erityis- ja lastentarhanopettajia, joiden puute voi muodostaa esteen päiväkotien kasvulle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyys kehittyi W-mallin mukaiseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys heikkeni merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen. Nousukauden myötä on maakunnassa saavutettu työllisyyden huippuluvut.

Pitkä taantuma ravisteli Varsinais-Suomea selvästi rajummin kuin yleensä maassa tapahtui. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetyks oli tästä alle puolet (5%). Työpaikkojen menetyksistä yli puolet kohdistui teollisuuteen. Taantumien kuluessa vähenivät teolliset työpaikat neljänneksellä Varsinais-Suomessa. Näin tuotteiden kokonaissyntynän supistumisen lisäksi alueen teollisuutta ravisteli rakennemuutos: työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustui selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaaseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin rakennemuutokseen metalli- ja elektroniikkateollisuudessa.

Näkymä on kuitenkin muuttunut, sillä työllisyys – myös teollisuudessa – on ollut kasvussa Turun seudulla jo pian neljän vuoden ajan. Näin on tapahtunut myös Vakka-Suomessa ja muillakin seuduilla on tapahtunut käänne kasvuun. Maakunnan mittassa muutos on poikkeuksellinen: työllisten määrä on kasvanut kiihtyvästi vuoden 2015 jälkeen - yhteensä n. 23 000 henkilöllä (11 %). Tämä merkitsee sitä, että maakunnan tasolla on saavutettu ja Turun seudulla on ylitetty työllisten aiempi huippumäärä (v:nä 2007–2008). Maan seutukuntien joukossa Vakka-Suomi ja Turunmaa sijoittuvat kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset Vakka-Suomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvut laskuun kaikissa alueen seutukunnissa Salo mukaan lukien. Tosin työttömyysaste on Vakka-Suomessa, Turunmaalla ja Loimaan seudullakin niin alhaalla, että sen aleneminen edellyttää suhdanteiden vetoapua.

Teollisuuden ja rakentamisen työttömyys on Varsinais-Suomessa vähentynyt pitkään ja sen seurauksena työttömyys vähentyi miesten osalta selvästi ripeämmin kuin naisten kohdalla vuoden 2017 loppuun. Kasvun päästyä liikkeelle laajasti palveluissa on naisten työttömyys kuitenkin alkanut vähetä samaan tahtiin kuin miesten. Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys kasvoi huolestuttaviin mittoihin, mutta se on käänntynyt laskuun kaikissa seutukunnissa. Tosin Vakka-Suomessa nuorten työttömyys ei enää juuri vähene. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys olivat vuosituhannen huippuluvuissa, mutta nekin ovat puolittuneet kolmen vuoden positiivisen vireen myötä. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on yhä suuri, vaikka näissäkin ryhmässä työttömyys on vähenemässä. Kyseisissä ryhmässä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien oloissa.

Työllisten määrä on kasvanut selvästi enemmän kuin työttömien määrä on vähentynyt. Tämä tarkoittaa sitä, että väkeä on työllistynyt merkittävästi työvoiman ulkopuolelta, kuten juuri valmistuneista tai valmistumassa olevista opiskelijoista, lastenhoitovapailta tulevista, tai alueelle työn perässä muuttaneista. Toisin kuin maassa ja maakunnassa yleisesti on asian laita, Turun seudulla työikäinen väestö on kasvussa.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti Varsinais-Suomessa seuraavan vuoden kuluessa. Alenemisvauhti tosin on hidastumassa. Tilanne on harvinaislaatuinen, kun mainituissa ryhmissä työttömien määrä on vähentynyt koko lailla samaa tahtia. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että positiivinen kehityssuunta jatkuu vuosia. Tämä edellyttää kuitenkin onnistumista siinä, että työllistävät yritykset saavat tarvitsemiaan osaajia alueellisilta työmarkkinoilta. Lisäehto on tietty, että kansainväliset suhdanteet eivät ratkaisevasti heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa, että taantuman varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin 2000-luvun alkuvuosina. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain ripeästi. Nytkin ollaan hyvässä vauhdissa, sillä vuosina 2016-2019 pitkäaikaistyöttömien määrä puolittunut.

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 330 631 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 2 278 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 826.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointisteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 60 997 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 613 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 ja työttömiä työnhakijoita oli 2 856..

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 33 988 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 216 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 166..

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 31 254 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 114 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 755.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 21 911 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 145 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 554.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Satakunta

Satakunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 218 008 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 767 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 510.

Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, metsäteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto, kemianteollisuus, rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut. Lisäksi erityisesti Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri kasvaa voimakkaasti Satakunnassa. Teknologiateollisuuden kasvun myötä virinnyt positiivinen rakennemuutos luo kasvumahdollisuuksia myös kaupalle ja muille palveluelinkeinoille. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu. Monipuolisen elinkeinorakenteen ansiosta maakunnan ja seutujen muutosjoustavuus on koko maahan verrattuna hyvää tasoa, mikä on auttanut muun muassa rakennemuutostilanteista selviämisessä.

Satakunnan teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Satakunnan viennin arvo oli Tullin tilastojen mukaan sekä määrältään että myös asukasta kohti laskettuna vuonna 2018 neljänneksi suurin kaikista maakunnista. Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Lisääntynyt ulkomainen omistus on positiivinen signaali Satakunnan yritysten ja toimintaympäristön kansainvälisestä kilpailukyvästä ja kiinnostavuudesta.

Raumalla laivanrakennus on hyvässä kasvussa. Offshore-alalla etsitään uudistumista, sillä alan tuotteiden kysyntä on ollut pitkään alhaisella tasolla. Meriklusteriin sisältyy uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset sekä uudet verkostomaiset toimintatavat yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia.

Työvoiman kysyntä on jo muutaman vuoden ajan ollut korkealla tasolla, mikä on toisaalta näkynyt työnantajien kokemien rekrytointiongelmien yleisyytenä. Yksi lähiajan haasteista on kemian teollisuuden merkittävän toimijan, Venatorin pigmenttitehtaan alasajo, jolla on suuret aluetaloudelliset vaikutukset etenkin Porin seudulla, mutta osin koko Satakunnassa. Metsäyhtiö UPM puolestaan ilmoitti syyskuun alkupuolella suunnitelmistaan sulkea paperikone Raumalla. Pohjois-Satakunnassa aluetalouden kannalta merkittävä takaisku oli Kankaanpää Works Oy:n konkurssi viime talvena, josta toipuminen on kuitenkin käynnistynyt konepajan uuden omistajayhtiön käynnistettyä toimintansa.

Satakunnassa sijaitsevia kansallisesti merkittäviä teollisuuspuistoja ovat metallien jalostuskeskittymät Kupariteollisuuspuisto Porissa ja Suurteollisuuspuisto Harjavallassa, Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue Porissa, Rauman uusin teollisuusalue Lakari sekä telakka-alueella sijaitseva raskaan konepaja- ja meriteollisuuden keskittymä Rauma Seaside Industry Park, Kirkkokallion agroekologinen teollisuuspuisto Honkajoella sekä Etelä-Satakunnan elintarvikeyritysalueet. Koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen, esimerkiksi alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilotti-hankkeen pohjalta, on ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyn palauttamiseksi. Teollisuuspilotissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudenlaisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Vuonna 2018 väkiluku aleni 1 774 hengellä. Väestötappio oli yli 400 henkeä suurempi kuin vuonna 2017. Väkiluvun alenemista selittää kaksi tekijää. Ensimmäinen on luonnollisen väestömuutoksen negatiivisuus. Viime vuonna kuolleisuus ylitti syntyvyyden Satakunnassa jo reilusti yli tuhannella hengellä. Toinen on muuttotappio kuntien välisessä muuttoliikkeessä, joka viime vuonna oli myös pitkästi yli tuhat henkeä. Vain maahanmuutto on hieman hillinnyt väestön vähenemistä. Viime vuonna Satakunnan nettomaahanmuutto oli ennakkotietojen mukaan 529 henkilöä, mutta sekin pieneni edellisestä vuodesta yli 200 hengellä.

Nuorten ja työikäisten määrä on vähentynyt ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvanut Satakunnassa jo pitkään. Lisäksi alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan vanhempaa kuin koko maassa keskimäärin. Laskennallisesti työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämään tulee. Suuri poistuma aiheuttaa haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle etenkin nyt, kun työvoiman kysyntä on lisääntynyt merkittävästi. Maakunnan haasteena on alueen työmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen, jotta maan sisäinen muuttovirta saataisiin käännettyksi Satakunnalle positiiviseksi.

Työperäisen maahanmuuton edistäminen on yksi mahdollisuus väestökehityksen parantamiseksi. Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoimintaan sekä väestön ikärakenteeseen. Yksi maahanmuuton haasteista on pakolaisten kotouttaminen. Viime vuonna kuntiin osoitettiin Satakunnassa 93 pakolaista. Tänä vuonna on elokuun loppuun mennessä myönteisen oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista ja kiintiöpakolaisista 38 saanut kuntapaikan Satakunnasta. Satakunnassa on tällä hetkellä kaksi vastaanottokeskusta, jotka sijaitsevat Porissa ja Raumalla. Niissä oli heinäkuun lopussa yhteensä 293 majoittunutta. Pakolaisten jäämistä Satakuntaan ja työelämään osallistamista voidaan tukea mm. koulutuksiin aktiivoinnilla.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalla tarvitaan lisä- ja täydennyskoulutusta, jolla voidaan nopeasti reagoida alueella tapahtuviin elinkeinoelämän muutoksiin sekä turvata työvoiman saantiin myös niillä aloilla, jotka eivät ole nuorten kiinnostuksen kohteena. Satakuntaan on saatu positiivisen rakennemuutoksen ja valtion kanssa solmitun siltasopimuksen vaikutuksesta merkittävät koulutuspanostukset kohdistuen erityisesti Satakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatioklusteriin. Automaatio- ja robotiikka-alan insinööritutkintoon johtavaa koulutusta on

järjestetty työvoimakoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Koulutus päättyy vuoden lopussa. Ammattikorkeakoulu sai lisäksi viime vuonna OKM:ltä rahoituksen automaatioalan insinöörien muuntokoulutukseen noin 60 henkilölle sekä kuluvan vuoden alkupuolella kahteen uuteen kaksivuotiseen muuntokoulutukseen. Toisessa hankkeessa koulutetaan koodareita ja toinen on rakennustekniikan koulutus, molemmat noin 20 henkilölle. Tampereen yliopisto sai viime vuonna rahoituksen automaation ja robotiikan DI-muuntokoulutuksen toteuttamiseen Porin yksikössä 30 henkilölle. Koulutus käynnistyi viime vuonna. Myös Turun yliopiston DI-koulutuksen laajentamisella konetekniikkaan ja materiaalitekniikkaan on merkitystä myös Satakunnalle.

Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK) on profiloitunut teollisuuskorkeakouluksi, ja automaatio ja robotiikka ovat yksi sen vahvuusaloista. Viimeaikaiset merkittävät panostukset automaatio- ja robotiikka-alan koulutukseen sekä SAMKissa että Porin yliopistokeskuksessa toimivassa Tampereen yliopistossa vahvistavat Satakunnan mahdollisuuksia kehittää yhdessä alan yritysklusterin kanssa huipputason toimintaympäristö ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kehitysalusta automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialan yrityksille ja tki-toiminnalle. SAMKin uusi moderni Porin kampus ja Satakunnan korkeakoulujen vahvuudet luovat hyvät edellytykset kehittää koulutusta. Haasteena on kuitenkin edelleen rajalliset mahdollisuudet maisterikoulutukseen.

Myös koulutuspolkujen rakentamiseen toiselta asteelta korkea-asteelle ja yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa erinomaiset mahdollisuudet, mikä puolestaan parantaa alueen koulutusmahdollisuuksia ja vetovoimaa. Maakunnassa on syytä panostaa erityisesti omien nuorten kiinnittämiseen alueen yrityksiin kesätöiden, työssäoppimispaikkojen ja työharjoitteluiden kautta. Tämä tulisi toteuttaa sekä maakunnassa opiskeleville että maakunnan ulkopuolella esim. yliopistoissa opiskeleville. Maakunnan ulkopuolelle töihin menetetyt nuoret paikkaaminen maakuntaan muuttavalla on monin verroin haasteellisempaa kuin maakunnan omien nuorten kiinnittäminen jo opiskeluvaiheessa.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustusajat Pirkanmaalle ja pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön

sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Tällä hetkellä ajankohtaisia raideyhteyshankkeita ovat Tampere–Pori/Rauma ratavälien kehittämiselvitykset, joita teettävät radanvarren kunnat ja maakuntien liitot. Väylävirasto tekee samoille yhteysväleille infran tarveselvitystä. Kokemäki–Rauma väliltä tehdään lisäksi liikennöintiselvitystä ja hankearviointia henkilöliikenteen järjestämiseksi Väylän ja Rauman kaupungin yhteistyönä. Vientimaakunnalle tärkeät lentoliikenneyhteydet Porista Helsinkiin käynnistyivät uudelleen Porin kaupungin tukemana 1.8.2019 alkaen. Lentojen järjestämisestä on sopimus vuoden 2022 loppuun saakka.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen noin 100 miljoonaa euroa maksanut perusparannus valmistui vuoden 2018 aikana. Valtatie 8 ei kuitenkaan parannustoimista huolimatta ole liikenteen läpäisykyvyn kannalta riittävällä tasolla, ja lisärahoitusta tarvitaan. Pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ihmisten liikkuvuutta parantaisi merkittävästi Pori–Rauma-välin rakentaminen nelikaistaiseksi. VT 8:n parantamiseen myös kuuluvan Söörmarkun eritasoliittymä Porin pohjoispuolella on valmistunut. Eurajoella Kämpä–Peränpylä välille rakennetaan ohituskaista vuosien 2019–2021 välillä. Myös Eurajoen ohikulkutien tiesuunnitelma on valmistelussa. Lisäksi tiesuunnitelman laadintaa VT 2:lla Porin kohdalla ollaan aloittamassa. Seututeiden ja seutujen saavutettavuuden ylläpitäminen ja parantaminen ovat myös alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeitä tavoitteita. VT 8:n perusparannuksen ja VT 2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Porin satamaradan sähköistäminen on rakenteilla, mutta Pori–Mäntyluoto-rataosuuden perusparannukselle on myös akuutti tarve.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunta on edelleen positiivisessa rakennemuutoksessa. Positiivinen rakennemuutos näkyy työvoiman tarpeen ja alueen yritysten tilauskantojen kasvuna. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan vahva talouskasvu heijastuu myös Satakuntaan. Meyerin telakan hyvä tilauskanta esimerkiksi tuo alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta työtä myös Satakuntaan. Myös Valmet Automotivella on merkittävä työllistävä vaikutus, sillä Satakunnasta käy päivittäin yli neljäsatua henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla. Myös maakunnan oma telakkateollisuus on hyvässä kasvussa Rauma

Marine Constructions Oy:n saamien tilausten ansiosta. Porin Mäntyluodon telakalle on puolestaan saatu uudet omistajat ja toiminta jatkuu nimellä Pori Offshore Constructions.

Yksi kasvuala on erityisesti Ulvilaan ja Porin seudulle keskittynyt automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri. Automaatiota ja robotiikkaa tuotannossaan hyödyntävät yritykset mukaan lukien klusterissa on yli sata yritystä. Klusterin ytimeen kuuluvien noin 50 yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto on kasvanut lähes 100 % ja henkilöstö lähes 70 % viimeksi kuluneen kahdeksan vuoden aikana (2010–2018). Klusteri työllistää välittömästi noin 1250 henkilötyövuoden verran ja välilliset vaikutukset ovat vielä suuremmat.

Talouden ja työllisyyden positiivista kehitystä varjostaa kuitenkin Venatorin tehtaan alasajo. Venatorin Porin pigmenttitehdas on määrä sulkea vuoden 2021 loppuun mennessä. Tehtaalla työskenteli viime syksynä ennen ensimmäisiä irtisanomisia noin 450 ihmistä ja näillä näkymin vuoden 2020 alussa henkilöstömäärä on 115 henkilöä. Alasajolla on myös suuret välilliset vaikutukset ja ne kohdistuvat etenkin palveluja tehtaalle tuottaviin yrityksiin monilla eri aloilla, mutta myös laajemmin koko aluetalouteen. Iskuja lieventää se, että alasajo tapahtuu useamman vuoden periodilla. Myös Satakunnan yleisesti hyvät työllisyys- ja talousnäkymät vaimentavat tehtaan alasajosta johtuvia seurauksia. ELY-keskus, TE-toimisto, Satakuntaliitto ja Priztech tekevät tiivistä yhteistyötä Porin kaupungin, alueen muiden toimijoiden sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttaakseen nopeasti toimenpiteitä, joilla tilannetta ja ihmisten työllistymistä voidaan helpottaa. Iso osa Venatorilta irtisanotuista on jo työllistynyt tai hakeutunut koulutuksiin.

Metsäyhtiö UPM ilmoitti syyskuussa suunnitelmistaan sulkea yksi paperikone Rauman tehtaalla vuoden loppuun mennessä. Paperikoneen sulkemisen arvioidaan johtavan noin 180 työpaikan vähennykseen. Kankaanpäässä Kankaanpää Works Oy hakeutui konkurssiin vuoden 2018 lopulla. Konkurssin jäljiltä tyhjilleen jääneisiin tiloihin on kuitenkin jo saatu uutta toimintaa, kun uusi konepajayhtiö Aurea Steel Oy on aloittamassa syksyn aikana. Alkuvaiheessa yrityksellä olisi noin 20 työntekijää. Kankaanpää Works Oy työllisti lopettamishetkellä 141 henkilöä.

Satakunnan talouden nousu jatkui vahvana vuoden 2018 heinä–joulukuussa. Eri-tyisesti teollisuuden liikevaihto ja vienti kohosivat reippaasti metsäteollisuuden, metallien jalostuksen sekä koneiden ja laitteiden valmistuksen vetäminä. Kahdessa

jälkimmäisessä liikevaihdon ja ainakin osin viennin nousu tosin hyytyi viimeisellä vuosineljänneksellä. Kovin kasvaja oli loppuvuodesta jälleen maakunnan automaatio- ja robotiikkaklusteri, Robocoast. Myös meriteollisuus on lähtenyt kasvuun. Pori-Huittinen-teollisuusvyöhyke pysyi vahvalla kasvu-uralla ainakin metallien jalostuksen ansiosta, mutta Meri-Porin alueen kehitys oli yhä hyvin alavireistä viime vuoden lopussa. Tosin Mäntyluodon telakan uusi alku puhaltanee myötätuulta alueelle.

Elintarviketeollisuuden kehitys takelteli edelleen viime vuonna, mutta liikevaihto kasvoi uudelleen loka–joulukuussa. Kemianteollisuuskin alkoi toipua, sillä mm. Venatorin tuotannon käynnistyminen nosti alan takaisin ainakin tilapäiselle kasvu-uralle. Metallituotteiden valmistuksen liikevaihto kääntyi laskuun ja sähkö- ja elektroniikkateollisuuden liikevaihto sukelsi selvästi huolimatta automaation vahvasta noususta. Tämä on jo yksi merkki talouden käänteestä, josta on muitakin en-teitä nähtävissä.

Rakentamisen kehitys oli loppuvuonna 2018 varsin vaihtelevaa. Vuoden 2019 alussa ala kasvoi silti edelleen. Palveluissa kauppa sekä liike-elämän palvelut porskuttivat edelleen, mutta majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto alkoi laskea. Myös luovien alojen kehitys jäi varsin vaisuksi.

Muutaman toimialan heikentyneestä tilanteesta huolimatta sekä teollisuuden että kaikkien yritysten keskimääräinen liikevaihdon nousu ylitti Satakunnassa hienoisesti maan keskitason. Tilastokeskuksen tuoreimpien suhdannetietojen mukaan Satakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi vuoden 2018 heinä–joulukuussa 6,2 % vuoden 2017 vastaavaan aikaan verrattuna. Heinä–syyskuussa liikevaihto kohosi 8,4 %, mutta nousu tasaantui loka–joulukuussa 4,2 %:iin lähinnä metallien jalostuksen ja etenkin konepajojen hiipumisen vuoksi.

Satakunnan talouden palkkasumma (ml. julkinen sektori) kohosi edelleen loppuvuoden aikana (3,3 %). Palkkasumma kohosi mm. maakunnan teknologiateollisuudessa, mutta aleni ainakin elintarviketeollisuudessa. Valtakunnallisesti palkkasumma kasvoi kaikilla päätoimialoilla. Satakunnan päätoimialojen henkilöstömäärä kasvoi alkuvuonna selvästi rakentamista lukuun ottamatta. Myös teollisuudessa nousutahti tasaantui. Automaatiossa ja robotiikassa kasvu oli nopeinta ja myös palvelualat keskimäärin lisäsivät henkilöstöään selvästi.

Vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihdon nousu jatkui maakunnan päätoimialoilla kauppaa lukuun ottamatta. Kasvua kertyi yrityksissä yhteensä 2,4 %, mikä on jo selvästi aiempaa hitaampaa. Viennin arvo sen sijaan kohosi yhä selvästi (4,6 %).

EK:n heinäkuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne on tällä hetkellä vielä kohtuullinen, mutta teollisuuden, rakentamisen ja palveluiden yritykset arvioivat suhdanteiden heikkenevän lievästi lähikuukausina. Lounais-Suomen suhdannearviot ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdannenäkymät ovat pysyneet positiivisina, vaikkakin odotukset ovat heikentyneet keväästä. Alueen yrityksistä 24 % uskoo yleisten suhdannenäkymien seuraavan vuoden aikana paranevan, 56 % pysyvän ennallaan ja 20 % heikkenevän. Saldoluku +4 on heikompi kuin koko maassa keskimäärin (+10). Kehitysnäkymät eri osa-alueilla seuraavan vuoden aikana ovat myös pääasiassa heikentyneet aiemmasta. Odotukset liikevaihdon (+14) ja kannattavuuden (+4) osalta ovat edelleen positiiviset, mutta investointien arvon jo selvästi useampi uskoo pienentyvän kuin kasvavan (-19). Työllistämisodotukset eivät kuitenkaan vielä ole heikentyneet, sillä henkilökunnan määrän muutosodotusten saldo-luku +7 on sama kuin keväällä.

Maatalouden kannattavuus- ja tulokehitys on ollut keskimäärin edelleen erittäin heikkoa. Kasvukausien voimakkaasti vaihtelevat sääolot ovat tuoneet merkittäviä lisähaasteita tuotannon kannattavuudelle. Maidon- ja lihantuotannon kannattavuus on edelleen heikentynyt tuotantopanosten hintojen noustessa samalla kun tuottajahinnat ovat laskeneet. Sen sijaan viljojen ja vihannesten tuottajahinnat ovat vuoden 2019 alkupuoliskolla nousseet edelliseen vuoteen verrattuna. Heikosta kannattavuudesta huolimatta maataloustuotannon volyymit ovat säilyneet lähes ennallaan sianlihan tuotantoa lukuun ottamatta. Siipikarjan lihan kasvava kotimainen kysyntä sekä jalostavien yritysten kilpailutilanne on luonut tiloille kuitenkin mahdollisuuksia myös tuotannon kasvattamiseen. HK Scanin Rauman tuotantolaitoksen tuotannon kehittyminen lisää myös osaltaan mahdollisuuksia tuotannon kasvattamiseen. Maidontuotannon osalta merkittävää on Osuuskunta Satamaidon uusien toimitilojen valmistuminen Ulvilaan, joka mahdollistaa tuotannon kasvattamisen ja lisää raaka-ainetarvetta. Tilamäärän vähentyessä tilojen keskikoko kasvaa edelleen ja osa viljelijöistä vastaa kiristyneeseen taloudelliseen tilanteeseen laajentamalla tuotantoa. Myös kiinnostus luomutuotantoon on jatkanut kasvuaan tukipolitiikan epävarmuudesta huolimatta. Erityisesti avomaan vihanneksia jalostavan

teollisuuden panostukset luomun jatkojalostukseen tuovat uusia mahdollisuuksia myös satakuntalaiseen alkutuotantoon.

Toimialoittain tarkasteltuna Satakunnassa on kasvuodotuksia mm. laivanrakennuksessa ja teknologiateollisuudessa, etenkin robotiikka- ja automaatioalalla. Metsäteollisuudessa ja metallien jalostuksessa kasvu tasoittuu, mihin vaikuttaa muun muassa maailmantalouden kasvun hidastuminen. Elintarviketeollisuuden kehitys Satakunnassa on tasaista. Myös Porin Tahkoluodon satamassa toimiva Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali ja maakunnan hiljattain valmistunut kaasutaloussuunnitelma luovat edellytyksiä uudelle liiketoiminnalle ja vahvistavat Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana. Myös Olkiluoto 3 -ydinvoimalan käyttöönotto on näköpiirissä. Näillä näkymin säännölliseen tuotantoon päästään vuoden 2020 aikana.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä liiketiloja on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kaupoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisänneen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Toisaalta isot kaupan investoinnit, kuten Porin Puuvillan kauppakeskus ja Poriin hiljattain sijoituneet Gigantti ja XXL, ovat aikaansaaneet uutta asiakasvirtaa, joka saattaa heijastua positiivisena myös keskustan kehittymiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampuksen ja matkakeskuksen sijoittuminen lähelle Porin ydinkeskustaa luovat nekin uusia mahdollisuuksia keskustan kauppojen kehittymiselle. Myös Raumalla on vireillä suuret kaupan investoinnit Vanhan Rauman kupeeseen luoden vetovoimaa koko kaupunkikeskustaan. Uuden kauppakeskuksen kaava on hyväksytty ja rakentamissuunnittelu on käynnissä. Kauppakeskus avautunee vuoden 2021 keväällä.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen.

BASF on ilmoittanut sijoittavansa akkumateriaaleja valmistavan tehtaan Harjavaltaan. Tehtaan on määrä käynnistyä vuoden 2020 loppupuolella ja se luo yli 100

uutta työpaikkaa. Lisäksi Boliden investoi Harjavaltaan ja Poriin yhteensä 45 miljoonaa euroa kuparinjalostuksen laajentamiseen. Porin satamaan on suunnitteilla yli 30 miljoonan euron investoinnit uusiin laitureihin ja terminaali-alueeseen. Aittaluodon voimalaitosinvestointi Porissa on noin 50 miljoonan euron suuruinen hanke ja se valmistuu keväällä 2020. Lisäksi teollisuuden automaatio- ja robotiikkaratkaisuja valmistava Cimcorp on vastikään saanut toimitilojensa laajennuksen valmiiksi Ulvilassa, mikä mahdollistaa tuotannon merkittävän kasvattamisen.

Rauma Marine Constructions ja puolustusvoimat ovat solmineet rakentamissopimuksen Laivue 2020 -hankkeeseen kuuluvan neljän uuden monitoimikorvetin suunnittelusta ja rakentamisesta. Uudet laivat on määrä rakentaa vuosina 2022–2025. Koko puolustusvoimien alukset korvaavan hankkeen kokonaiskustannuksiksi on arvioitu asejärjestelmineen 1,2 miljardia euroa. RMC:llä on jo käynnistynyt matkustaja-autolautan rakentaminen Vaasa–Uumaja-reitille ja lisäksi alkuvuoden aikana on solmittu rakentamissopimus toisen matkustaja-autolautan rakentamisesta Tallinnan ja Helsingin väliseen reittiliikenteeseen. Edellä mainittujen laivatilausten arvot ovat 120 ja 250 miljoonaa euroa. Seaside Industry Parkin alueelle rakennetaan lisä-tuotantotiloja noin 15 miljoonalla eurolla. Lisäksi Rauman satama suunnittelee isoa laajennusta, jonka kokonaiskustannukset olisivat noin 20 miljoonaa euroa.

Elintarvikkeita jalostava Apetit Oyj investoi noin 10 miljoonalla eurolla uuteen tuotantolinjaan Säkylän tuotantolaitokselle. Säkylässä on myös rakenteilla VSS Biopower Oy:n biojalostamo, jonka on määrä valmistua vuoden loppuun mennessä. Investoinnin arvo on 10 miljoonaa euroa. Lisäksi Säkylään on suunnitteilla Kieku Oy:n suurkanala, jonka olisi suuruudeltaan noin 10 miljoonan euron investointi. Rakennusteollisuuden raudotteiden valmistaja Pintos puolestaan investoi useiden miljoonien eurojen arvosta uuteen tuotantohalliin ja valmistuslinjaan Rauman Lapin tehdasalueella.

Rauman kauppakeskushankkeen ja liikenneaseman rakentamisen kokonaisinvestointi on yhteensä noin 100 miljoonan euron suuruinen. Osuuskauppa Keula on myös investoinut kauppaverkostoonsa. Rauman Prisman laajennustyö, joka on noin 10 miljoonan euron investointi, aloitettiin tänä kesänä. Rauman keskusta-alueelle on kaavoitettu lisäksi Karin kampus -niminen hanke, jossa rakennetaan uimahalli, Hj. Nortamon peruskoulu, kansalaisopisto sekä siihen sisältyvät kuvataide- ja käsityökoulut, musiikkiopisto, liikuntahalli ja nuorison kokoontumistila. Tämän investointikokonaisuuden suuruus on noin 50–60 miljoonaa euroa.

Merkittävä investointihanke jatkuu edelleen Olkiluodossa, kun Posivan satojen miljoonien arvoinen loppusijoitushanke valmistuu vuoteen 2025 mennessä. Lisäksi Metsä Group suunnittelee Raumalle 200 miljoonan euron saha-investointia. Se työllistäisi valmistuessaan noin 100 henkilöä.

Pohjois-Satakunnassa ei ole näköpiirissä merkittäviä suuren kokoluokan investointeja.

Vuonna 2018 Satakunnassa perustettiin 1 146 yritystä, mikä on yli sata enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä aloittaneita yrityksiä oli myös hieman enemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Starttirahalla tai työttömyysetuudella yritystoiminnan aloitti viime vuonna 300 henkilöä. Tämän vuoden alkupuoliskolla määrä on hieman pienentynyt viime vuodesta. Päätoimisen yritystoiminnan ohella myös sivutoiminen yrittäjäyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutus-yrittäminen” on merkittävää. Lopettaneita yrityksiä oli viime vuonna 738 eli selvästi aloittaneita vähemmän. Lopettaneista yrityksistä ei ole saatavilla vertailutietoa vuodelta 2017. Konkurssiin haettuja yrityksiä on tammi-kesäkuussa ollut 60, mikä on hieman enemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Myös yritysten yhteenlaskettu henkilöstömäärä vireille pannuissa konkurseissa on ollut suurempi kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on muutamana viime vuotena Satakunnassa kasvanut ja työttömyys alentunut nopeasti. Työvoiman saatavuudessa on joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Työvoiman kysyntä on jatkunut monilla aloilla varsin vilkkaana, vaikkakin kokonaisuudessaan kysynnän huippu on jo ohitettu. Tänä vuonna tammi-kesäkuussa on Satakunnassa ollut TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja 13 % vähemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Eniten avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt palvelu- ja myyntityössä. Etenkin myyjien paikkoja on tullut

selvästi viime vuotta vähemmän hakuun. Toisaalta lähihoitajien ja muiden terveydenhuollon ja sosiaalialan työntekijöiden paikkoja on avautunut saman verran kuin viime vuoden alkupuoliskolla. Työvoiman kysyntä on viime vuodesta vähentynyt selvästi myös rakennusalan ammateissa. Sen sijaan esimerkiksi metalli- ja konepaja-alan työntekijöiden ja sähköasentajien paikkoja on ollut viime vuoden malliin. Työvoiman kysyntä on pysynyt korkeana myös erityisasiantuntijoiden, kuten eri alojen insinöörien kohdalla, sekä prosessi- ja kuljetustyössä.

Työvoiman saatavuus on edelleen pysynyt ongelmallisena. Tilastokeskuksen työ- ja elinkeinoministeriölle tuottamien työnantajahaastattelujen perusteella viime vuonna 36 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Tämän vuoden alkupuoliskolla työnantajien kokemat rekrytointiongelmat ovat pysyneet suurin piirtein samalla tasolla. TE-toimiston syyskuun ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Työvoiman saatavuusongelmat painottuvat näiden alojen erityisasiantuntija- ja asiantuntijatehtäviin, kuten yleislääkärit ja erikoislääkärit, farmaseutit, sähkö- ja automaatioinsinöörit sekä rakennusinsinöörit. Muuten hakijoista on pulaa esimerkiksi myyntiedustajien, vartijoiden ja siivoojien töihin. Aiempaa harvemmassa ammatissa kuitenkin arvioidaan olevan pulaa työnhakijoista. Toisaalta myös niiden ammattien määrä, joissa työnhakijoista on ylitarjontaa, on vähentynyt. Lisäksi vaikka esimerkiksi myyjistä on pientä ylitarjontaa, on samaan aikaan pulaa erikoismyyjistä, kuten teknisistä myyjistä.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, tietotekniikka-alalla ohjelmistosuunnittelijoista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä palveluissa ravintola-alan ja sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointiteknologian ja pelillisyyden soveltamisen alueilla. Sähkö- ja automaatioalan kysyntä on edelleen voimakasta ja hakijoita avoimiin työpaikkoihin kaivataan lisää. Hoitoalan haasteena on hieman ristiriitainen hakijapula, joka johtuu työnantajien vaatimuksista, osittain työn vaativuudesta ja myös eettisistä kysymyksistä alalla. Yksityisten yritysten osuus hoitoalalla on lisääntynyt, joka kiristää alan tehokkuusvaatimuksia ja sitä kautta aiheuttaa lisääntyvää uupumista sekä eettisiä ristiriitoja työssä. Hakijoita on tilastoissa, mutta em. kysymykset aiheuttavat kohtaanto-ongelmaa.

Konepajateollisuudessa on edelleen haastetta saada osaajia. Esimerkiksi kone- ja tuotantotekniikan vetovoimaisuuden parantamisessa on tekemistä, sillä tarve työvoimasta on suurempi kuin alalle saadaan koulutettua. Lisäksi oppilaitoksista valmistuvat eivät syystä tai toisesta vastaa työelämän vaatimuksiin. Motivoituneet tekijät työnantajat ovat valmiit kouluttamaan osittain itsekin. Teknoliateollisuudella on myös yläkouluille ja lukioille suunnattu MyTech-ohjelma alan tunnettuuden parantamiseksi.

Satakunnassa käynnistyi vuoden 2018 keväällä pilottihanke Robocoast-rekry, joka pyrkii yksityisen palveluntuottajan ja TE-toimiston yhteistyönä löytämään 200 korkeakoulutettua osaajaa satakuntalaisyrityksiin vuosina 2018–2019. Tähän mennessä on saatu rekrytoitua noin 120 henkilöä. Syyskuussa on käynnistynyt myös laajempi pilottihanke, Rekrytoiva Satakunta, jossa tavoitteena on yhteishankintakoulutuksen RekryKoulutuksen volyymin lisääminen sekä rekrytoinnit laajasti teollisuuteen ja palvelualoille, myös ns. matalamman kynnyksen työpaikkoihin.

Monilla aloilla, joilla Satakunnassa on pulaa työntekijöistä, ei ole saatavilla työvoimaa muualtakaan Suomesta tai koko EU/ETA-alueelta. Satakunnan alueellista työlupalinjausta ulkomaalaisen työvoiman käytölle muutettiin viime vuonna siten, että aiempaa useamman ammatin kohdalla työntekijän oleskelulupaa voidaan puoltaa ilman erillistä saatavuusarviointia.

Tammi-huhtikuussa irtisanomisia on Satakunnassa ollut 217 henkilön verran. Irtisanomisten määrä kasvoi jo viime vuonna selvästi ja myös nyt alkuvuoden aikana on ollut kasvua vuoden takaisesta. Suurimmat irtisanomiset ovat kohdistuneet teollisuuden aloille.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on vielä alkuvuoden aikana vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna, mutta työttömyyden alenemistahti on koko ajan hidastunut. Tammi-kesäkuussa Satakunnassa on ollut keskimäärin 9 280 työtöntä työnhakijaa, mikä on 700 henkeä (-7 %) viime vuoden vastaavaa ajankohtaa vähemmän. Vielä viime vuonna työttömyys aleni lähes 2 300 hengellä (-19 %). Työttömien määrä oli alimmillaan toukokuussa, jolloin työttömänä oli 8 500 henkilöä. Tätä vähemmän työttömiä on Satakunnassa ollut viimeksi vuonna 1990. Työttömyys väheni ensimmäisellä vuosipuoliskolla kaikissa pääammattiryhmissä. Lomautusten määrä

rakentamisessa nousi viime talvena, mutta on kevään ja kesän aikana laskenut viimevuotiselle tasolle.

Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna muuta työttömyyttä enemmän. Muiden rakennetyöttömiin laskettavien vaikeasti työllistyvien määrä on alentunut hieman pitkäaikaistyöttömyyttä hitaammin. Yhtenä vaikuttavana tekijänä pitkäaikaistyöttömyyden alenemiseen on ollut aktiivimallin käyttöönotto, joka on vähentänyt pitkäaikaistyöttömien määrää katkaisemalla pitkittynyttä työttömyyttä muun muassa palvelujen käyttöä aktivoimalla. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kuitenkin viime kuukausina jumittunut reilun 2 000 hengen tienoille. Virta pitkittyvään työttömyyteen on kääntynyt kasvuun, sillä alkuvuonna hieman aikaisempaa useampi alkaenista työttömyysjaksoista ylitti 6 tai 9 kuukauden keston. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä vaikeuttaa korkea ikä, erilaiset työkyvyn rajoitteet ja koulutuksen puute.

Näyttää siltä, että jatkossa työttömien määrä Satakunnassa alenee enää hyvin hitaasti tai ei ollenkaan. Monilla ammattialoilla työttömyyden aleneminen on hidastunut ja esimerkiksi rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä rakennustyöntekijöiden työttömyys on kääntynyt jo selvään kasvuun. Naisten työttömyys on vielä alentunut, mutta miesten työttömyys on kohonnut vuoden takaiseen verrattuna. Myös nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on noussut.

Porin seudulla työvoiman kysyntä on monilla aloilla hiipunut viime vuodesta, eikä työttömyys enää juurikaan alene. Venatorin alasajo on kuitenkin näkynyt pelättyä vähemmän työttömyyden kehityksessä. Myös Rauman seudulla työttömyyden aleneminen selvästi hidastuu UPM:n paperikoneen sulkemisen takia. Toisaalta muilla aloilla työvoiman kysyntä jatkuu vilkkaana, mikä vaimentaa alasajon vaikutuksia alueen työllisyyteen. Pohjois-Satakunnassa työllisyyskehityksessä ei ole näkyvissä merkittävää käännettä suuntaan tai toiseen. Kankaanpää Worksin irtisanomisten vaikutusta työttömyyteen on lieventänyt metallialan työntekijöiden hyvä kysyntä muissa yrityksissä seutukunnassa ja muualla lähialueilla.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 132 044 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 046 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 443.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säskylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 67 287 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 466 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 289.

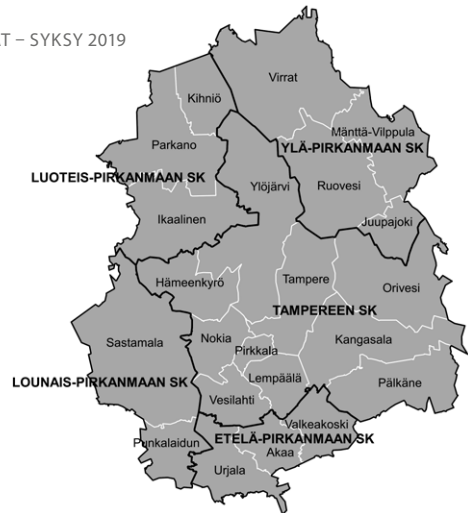
Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 18 677 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 255 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 778.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pirkanmaan ELY-keskus

Pirkanmaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 515 716 henkilöä. Väestö kasvoi Kangasalalla, Lempäälässä, Nokialla, Pirkkalassa, Pälkäneellä, Tampereella ja Ylöjärvellä. Kasvua vuositasona yhteensä 1 195 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli 9,8 ja työttömiä työnhakijoita oli 23 849 henkilöä, joista Tampereella 59 prosenttia. Työllisyysaste oli 2018 keskimäärin 70,6 prosenttia. Vuoden 2018 aikana Pirkanmaalla oli keskimäärin yli 33 300 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli noin 165 000 henkilöä. Aloittaneita yrityksiä vastavana aikana oli yli 900 kpl. Uusia avoimia työpaikkoja oli tammikuu – kesäkuu vuonna 2019 keskimäärin 6 832 kpl kuukaudessa. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä eikä yli kymmeneen vuoteen. Vuoden 2019 alkupuolen aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 9,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 22 865 henkilöä. Muutos edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta oli noin 2 100 henkilön väheneminen. Työttömien työnhakijoiden määrä laski yli 7 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	-	-
Työvoiman saatavuus	-	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ulkomaan vienti kasvoi ja kasvaa edelleen. Toimialojen yhteenlasketun liikevaihdon arvioidaan nousevan vuoden 2019 aikana yli 4 prosenttia. Viennin osalta vuosi 2018 meni erinomaisesti. Kasvua oli kaikilla toimialoilla sekä määrällisesti että euroissa mitattuna. Toimialoista euromääräisesti vuonna 2018 eniten liikevaihtoa Pirkanmaalla takoivat edellisvuotiseen tapaan tukkukauppa ja teknologiateollisuus sekä kemian teollisuus. Näiden toimialojen vientiliikevaihdon kasvuksi laskettiin kuultavalta vuodelta 5 prosenttia. Pirkanmaan yksityisen sektorin liikevaihto arvioidaan olevan vuonna 2019 yli 35 miljardia euroa eli noin kaksi miljardia enemmän kuin vuonna 2018. Pirkanmaan liikevaihdosta teollisuus kerrytti 39 prosenttia, kaupan alat 26 prosenttia, palvelut 20 prosenttia ja rakentaminen 10 prosenttia. Mielenkiintoinen huomio oli mikroyritysten vaikutus liikevaihtoon ja bkt-kertymään. Osuus oli noin kuudesosa.

Erityisen vahva vuodesta 2019 on muodostumassa teollisuuden ja rakentamisen yrityksille. Teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla 60 prosenttia yrityksistä kasvat-
taa liikevaihtoa vielä tänä vuonna. Tilauskannat ovat hieman korkeammalla tasolla kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Viennin supistumiseen uskoo vain joka kolmas yritysistä. Vastaavasti noin puolet uskoo viennin kasvavan. Noin puolet yritysjohtajista ilmoittaa työntekijämäärien olevan samanlaisia kuin vuosi sitten. Henkilöstön määrä oli kasvanut 45 prosentissa yrityksistä ja supistunut 5 prosentilla yrityksistä. Yritysten johtajista yli 50 prosenttia uskoo lisäävänsä työvoimaa seuraavan kuuden kuukauden aikana, jos sopivia henkilöitä löytyy.

Maakunnittain verrattuna vain Uusimaa ylittää uusien rakennuskohteiden osalta Pirkanmaan luvut. Valitettavaa on seikka, että valtaosa kohteista tehdään Tampereen seutukunnan alueelle muun maakunnan ollessa melko hiljainen. Uusia kerrostalohankkeita kuitenkin vähennetään jo nyt myös Tampereen seutukunnassa, jossa lievä rakentamisen ylikuumeneminen on nähtävissä. Muu infran rakentaminen säilyttää hyvän tason. Myös kunnat yleisesti haluavat huolehtia kiinteistöomaisuudestaan kohtuullisen hyvin ja uusivat sekä huoltavat vanhaa rakennuskantaansa. Muun maakunnan alueella uudisrakentaminen on vähäisempää mutta vanhoja kerrostaloja kunnostetaan melko hyvin.

Arvio on vuoden 2019 rakennushankkeiden olevan vielä kasvussa, mutta 2020 rakentamisen huippu olisi saavutettu ja lievä lasku alkaisi. Maakunnan alueella tehdään kuitenkin merkittävästi tiestön kunnossapitotoimia sekä uusimista. Tampereen seutukunta kasvattaa rakennus-varallisuutta useilla miljardeilla jatkossakin. Yksi tärkeä asia on perinteisen teollisuuden kuten lasi, keramiikka sekä puusepän teollisuuden tukeminen samoin kuin nyt on tehty korkealle teknologialle, sillä kotimainen tuotanto ehkäisee tuotteiden ilmastorasitetta ja näkyy myös ympäristön puhtauden parempana tasona.

Yritykset kokevat tehtävänänsä olevan ratkaista tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka liittyvät ympäristöön tai talouteen. Tarkoittaa sitä, etteivät yritykset koe vastuunsa rajautuvan vain omistaja-arvoon. Yritykset haluavat yhä enenevässä määrin ottaa roolia yhteiskunnallisten pulmien ratkaisemisessa. Vastuullisuus koetaan yrityksessä positiivisena asiana ja siinä nähdään myös liiketoimintamahdollisuuksia.

Pääradan kehittäminen ja edunvalvonta sekä kiertotalouden innovaatiotoiminta toiminnan kärkiä.

Tämä talouden hyvä tilanne on onnistuttu hyödyntämään tehokkaasti. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen jatkossakin on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampereen kaupunki nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskukseen sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan. Siitä huolimatta Pirkanmaan työllisyysaste on jostain ennalta arvaamattomasta syystä huomattavan alhaalla. Suurin haaste Pirkanmaalla tulevaisuudessa on työllisyysasteen pitäminen yli 70 prosentissa tai jopa sen nostaminen lähelle 75 prosenttia.

Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat positiivisen oloiset. Pirkanmaa ei ole yksinään riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista oli nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta.

Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskeissa ratkaisuissa. Kiertotalous on resurssien mahdollisimman tehokasta hyötykäyttöä. Vaikka mahdollisuudet ovat valtavat, kiertotalous on monella alalla vielä kehittymätön asia. Kierrätyksen lisäksi kyse on kestävästä raaka-aineiden tuotannosta, materiaalien prosessoinnista sekä tuotteiden valmistuksesta, joissa tavoitteena on jätteiden synnyn vähentäminen. On hyvin kallista kierrättää esimerkiksi tietokoneiden muoviosia, kun ensin pitää selvittää niiden koostumus. Logistiset ja käsittelyn ongelmat tekevät kierrosta taloudellisesti kannattamatonta, koska materiaalien käyttö on halvempaa. Kiertotaloudessa roolit ja arvoketjut muuttuvat, koska aiemmasta tuotteiden myyjästä voikin tulla niitä takaisin ostava kiertotalouden toimija.

Tuotteiden suunnittelusta lähtien voitaisiin ottaa paremmin huomioon se, että osat ja materiaalit pystytään kierrättämään mahdollisimman tehokkaasti. Kiertotaloutta on myös jakaminen: auton tai työkoneen voi useampi käyttäjä jakaa. Suomen potentiaali kiertotalouden liiketoiminnassa on vuosittain 2–3 miljardia euroa. Pirkanmaan osuus näin olisi 300–400 miljoonaan euron luokkaa. Siitä suurin osan kohdentuu konepajateollisuuteen. Kuitenkin pitäisi päästä pitempiin arvoketjuihin, mikä edellyttää raaka-aineiden parempaa tunnistamista ja niiden kauppapaikkojen syntymistä.

Positiivinen signaali on konkurssien väheneminen. Suomessa konkurssiin oli asetettu vuonna 2019 yli 10 prosenttia vähemmän yrityksiä kuin vuonna 2018. Pirkanmaalla tilanne on saman kaltainen. Suomessa konkurssiin haettujen yritysten määrä pienenee jo viidettä vuotta peräkkäin. Tämä on vahva signaali siitä, että yritystoiminta on vakaalla pohjalla. Tietynlainen uusiutuminen kuuluu liike-elämään.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuoden 2019 tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto- ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt parin vuoden verran kestänyt merkittävä teollisuuden suurehko kasvu. Kasvu tapahtuu lähes kaikilla teollisuuden päätoimialoilla joista merkittävimmät ovat kemianteollisuus, konepaja- ja metallirakentaminen, sähkötekniikka ja ICT. Positiivinen ilmiö oli teknologiateollisuuden liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu Pirkanmaalla edellisen vuoden tilanteesta. Osuudet valtakunnallisesti toimialan henkilöstön

kokonaismäärän osalta on 12 prosenttia ja liikevaihdon osalta 11 prosenttia. Toimialan sisältä poimittuna liikevaihdon osalta Pirkanmaan merkittävin osa-alue on kone- ja metallituoteteollisuus, osuus 55 prosenttia. Henkilöstömäärästä 50 prosenttia. Yritysten lukumäärä oli kasvanut yli 10 prosenttia, joka kertoo omalta osaltaan kokoluokan muutoksista. Tarjolla on enemmän pieniä kuin suuria toimijoita. Toimiala kattaa Pirkanmaan ulkomaan viennistä 54 prosenttia sekä T&K-investoinneista 85 prosenttia.

Kasvua tänä vuonna tapahtuu myös teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; kolme neljäsosaa yrityksistä kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvan vuoden aikana. Lisäksi vuoden 2019 alkupuolisko oli todella merkittävä liikevaihdon kasvun osalta.

Vientirytykset myös yrityksen koosta riippumatta rekrytoivat tällä hetkellä työvoimaa paremmin kuin vuosiin on tapahtunut. Henkilöstön osaamiseen panostetaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin oli tehty. Vientikauppa siis näyttäisi kasvavan vuoden 2019 aikana entisestään, samoin kannattavuuden tiedetään olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2018. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille. Haasteena koetaan ongelmat työvoiman saatavuudessa. Asia saattaa kuitenkin muuttua, jos maailman taloudessa elvytystoimia ei aloiteta. Haasteena mm. Saksan talouden mahdollinen liukuminen taantumaan, joka vaikuttaa Pirkanmaan vientiteollisuuteen melko nopeasti.

Pk-yritysten näkymät ovat kokonaisuudessaan vientikaupan osalta hyvät ja odotettavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraa vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EU-alueelle. Teknologiateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Tärkein vientiartikkeli yleisesti ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilauskanta kasvoi vuoden 2019 alkupuolella ja tilanteen odotetaan jatkuvan samankaltaisena ainakin vuoden 2019 loppupuoliskolle asti.

Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto ja kannattavuus oli vuoden 2019 alkupuoliskolla parantunut. Henkilöstön määrää oli lisätty, mikä viittaa hyvään kasvuodotteeseen lähiaikoina.

Toimitilojen saatavuuden osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia moduulitilarjoajia on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle. Heidän tilatäyttöaste on korkea.

Kuluttajaindeksi näyttää positiiviselta. Tämä tarkoittaa kuluttajien luottamuksen omaan talouteensa olevan korkealla tasolla ja myös näyttää siltä, että tilanne jatkuisi samansuuntaisena. Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana aikana, eli hyvät. Kuluvalta vuodelta odotetaan edelleen merkittävää parantumista talouden osalta. Tämä jatkuisi noin 6 kk ajan. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan, vaikka varsinaista kasvua ei syntyisi. Koko vuoden 2019 osalta investointien määrä kasvaa jos kauppa käy yhtä hyvin kuin on nyt käynyt. Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdannenäkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen, jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen.

Kasvuyritysten määrä on säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2019 tuottaa kokonaisuudessaan enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2018. Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia niin kasvuyritysten kuin muidenkin talouden muuttujien osalta. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat

rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys. Ongelmaksi tulee Helsingin seudun veto-voimaisuus, jolloin ammattitaitoisen työvoiman siirtyminen sinne jopa Tampereen seudulta on nähtävissä.

Yritysten talous on hyvä, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan edelleen välttää niin pitkään kuin mahdollista. Yleisesti ottaen yritykset ovat melko velattomia tällä hetkellä. Tuotekehittelyyn panostukset ovat alamittaiset kilpailijamaihin nähden. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet tosin vaihtelevat paljon. Vuoden 2019 osalta odotetaan samansuuntaista työllisyyden positiivista kehitystä. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuoden 2019 aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana samalla aikavälillä seurattuna oli ollut. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat näin ollen kasvualoja. Näiden toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan vuoden 2019 aikana. Yrityssektorilla Bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle.

Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Nettikauppa ratkaisee huomattavan paljon kaupan alan koko vuoden tuloksesta sekä se, ostaako kuluttaja kotimaisilta nettitarjoajilta vai suuntaako kuluttaja suoraan ulkomaisen tarjoajan sivustoille? Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä oli ollut vuoden 2019 aikana suuri. Työnantajien mukaan oli hyvin onnistuttu täyttämään avoinna olleet työpaikat, silti rekrytointiongelmat olivat kasvaneet jonkin verran.

Rekrytointiongelmien todellista määrää on vaikea mitata. Todennäköisesti määrä oli vuoden aikana ollut suurempi ja esimerkiksi piilotyöpaikkojen osuus olisi todettavasti kasvanut. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä käyttäen sosiaalista mediaa sekä muita uusia kanavia. Työhallinnon asiakkaat ovat työllistyneet siitä huolimatta hyvin. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuoden 2019 alkupuolen aikana ollut 700 kpl enemmän kuin vuoden 2018 vastaavana aikana, eli

kaikkiaan yli 6 800 kpl. Korkean tuottoarvon omaavien työpaikkojen määrä on kasvanut odotetusti taloustilanteen merkittävän paranemisen johdosta.

Rakenteellinen työttömyys laski sekä lukumäärällisesti että suhteellisesti ottaen. Vähentymisen vuositasona lähes 2 000 henkilöllä. Myös pitkäaikaistyöttömien rekrytointi työmarkkinoille oli kasvanut. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähilevaisuudessa muuttamaan niin, että työvoimapula tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi, mutta samalla työttömyys yleisesti kasvaa. Tämä johtuu osaltaan koulutuksen ja ammattitaidon soveltuvuuden puutteesta niihin töihin, joissa tarvitaan lisää henkilöstöä. Avoimia työpaikkoja oli ollut vuoden 2019 aikana eniten palvelu- ja myyntityössä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä ryhmässä muut työntekijät. Suurin kasvu oli asiantuntijatyössä, palvelu- ja myyntityössä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä prosessi- ja kuljetustyössä.

Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä ammattitaitajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. Ammattitaitain läpikäytynä työvoimatarvetta olisi seuraavista tehtävistä; rakennusinsinööri, web- ja multimediatekijä, sovellusohjelmoija, rakennusmestari, kiinteistöalan osaaja, isännöitsijä, palkkahallinnon osaaja, kirvesmies, talonrakentaja, kattoasentaja, laatoittaja, pinnoitustyönsaaja, eristäjä, Ilmastointiasentaja, muoviteollisuuden prosessi-työntekijä, konepaja- ja metalliteollisuuden asentaja, nosturinkuljettaja, maansiirtokoneidenkuljettaja, siivoaja ja keittiötyöntekijä. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Lähinnä työnjohdollista henkilöstöä, kuten myös koko teollisuus kaipaa esimiesvalmiuksilla varustettua henkilöstöä.

Tänä vuonna Pirkanmaalla eniten täyttymättömiä paikkoja oli ollut myyjien ammatiluokissa, rakennustyöntekijöissä sekä puhtaanapitoaloilla. Tosin näistä tiedoista ei voi suinkaan päätellä täyttymättömyyden johtuvan työvoiman saatavuusongelmista. Eniten kysyntää oli rakennus- ja tuotantotyöntekijöille. Korkeasti koulutettujen työttömyys laskee varmasti. Talouden kasvu-ura mahdollistaa korkea-asteen koulutettujen työllistymisen nopeammin kuin muiden koulutusasteiden. Haasteena on keskiasteen osaajien työttömyys, joka ei kohennut riittävän nopeasti. Osaamisen merkitys korostuu, ennen kaikkea oppiminen työyhteisössä. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta.

Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Pirkanmaan työllisyyden ongelma tällä hetkellä ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Toinen haasteellinen asia on palveluiden piirissä olevien määrän kasvu. Heidänkin työmarkkina-asemaa kannatta miettiä tarkasti. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on kohtalainen. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys on ollut positiivinen kuluvan vuoden aikana. Työllisyystilanne oli parantunut kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2019 vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien määrä oli laskenut vuositasolla merkittävästi, muutos keskimäärin 2 700 henkilöä, eli 34 prosenttia. Tosin pitkäaikaistyöttömiä on vuonna 2019 keskimäärin vielä noin 5 200 henkilöä.

Miesten työllisyystilanteen paraneminen vaikuttaa ennen kaikkea talouskasvun kiihtymiseen sekä vähentää sitä kautta myös naisten työttömyyttä entisestään. Kokonaisuudessaan yleisellä tasolla työttömien eri kohderyhmien tilanne on parempi kuin vuotta aiemmin, eli edelleen odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2019 loppupuoliskolla. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut noin kuusi prosenttia eli noin 200 henkilöä keskimäärin vuoden 2019 aikana verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2018. Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita on vuonna 2019 keskimäärin noin 3 300 henkilöä. Yli 50-vuotiaiden lukumäärä laski 10 % eli 800 henkilöä vastaavalla aikavälivertailulla kuin nuoret työttömät työnhakijat. Määrällisesti yli 50-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 7 200 henkilöä. Huomioitava ryhmä 25 v–34 v tilanteesta muutama asia; rakenneyöttömiä keskimäärin vuoden aikana 3 000 henkilöä ja kaikkia työttömiä työnhakijoita kyseisessä ikäluokassa yli 5 600 henkilöä.

Rakenteellinen työttömyys on vuonna 2019 keskimäärin noin 13 000 henkilöä. Vuotta aiemmin oli noin 14 800 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä oli myös laskenut kuluneen vuoden aikana. Ennakoitavissa on koko vuoden 2019

olevan parempi kuin vuosi 2018 oli ollut, aikaisemmin mainittujen muuttujien perusteella. Vuodelta 2019 tosin odotetaan työttömyystilanteen kehittyvän hitaammin positiiviseen suuntaan, koska työttömyyden kovan ytimen osuus kasvaa kokonaismäärään verrattuna. Arvio on, että syyskuussa 2019 olisi työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla kaikkiaan 20 500 henkilöä joka on samaa tasoa kuin oli vuoden 2018 syyskuu. Pirkanmaan TE-toimisto huolehtii vuoden 2019 aikana siitä, että myös kuntouttavan työtoiminnan piirissä olevien koulutus/työllisyystilanne järjestetään hyvin, vaikka määrä on kuntakokeilun aikana kasvanut merkittävästi ja näyttää tulevan Pirkanmaan TE-toimiston vastuulle jatkossa.

Myös yritysten vastuuta osaavan työvoiman kouluttamisesta pitäisi edellyttää niin talouden nousukauden kuin ennen kaikkea talouden taantuman aikana, eikä antaa lomautusten tai irtisanomisten olla ensimmäinen keino. Näihin työvoimaviranomaisen voisi vaikuttaa ennakoivasti.

Näiden toimenpiteiden lisäksi vaatisi pitkäajan näkemyksellä lisätä seuraavan nousukauden tarpeiden tyydyttämiseksi teknologia-alan koulutusta ja ennen kaikkea metallin sekä konepajateollisuuden perusosaajien määrää työmarkkinoilla. Ammatillisen koulutuksen osalta, Pirkanmaan alueen omaleimaiset tarpeet olisi syytä huomioida jatkossa paremmin. Arvio talouskasvun hidastumisesta Pirkanmaalla odotetaan tapahtuvan vuoden 2020 toisella vuosipuoliskolla. UV-käyrän ennakoituna näyttää tilanteen muuttuvan Pirkanmaalla vuoden 2020 aikana toimiviksi työmarkkinoiksi.

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	-	-
Työvoiman saatavuus	-	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Etelä-Pirkanmaa

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	-
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Pirkanmaa

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	-
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lounais-Pirkanmaa

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	-	-
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Luoteis-Pirkanmaa

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	-
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ennakointiasiantuntija Juha Salminen

Kanta-Häme

Kanta-Hämeessä asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 171 242 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 931 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 839.

Kanta-Häme	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuudet löytyvät muun muassa monipuolisesta elinkeino- ja osaamisrakteesta sekä metropolialueen ja kasvuvyöhykkeen heijastusvaikutuksista ja niiden tarjoamista kasvumahdollisuuksista. Haasteita ovat muun muassa ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa, mikä luo haasteita yritysten kasvulle ja sijoittumiselle, sijainnin hyödyntäminen ja väestökehityksen tasapainottaminen. Alkuvuoden aikana maakunnan väestökehityksessä on tapahtunut positiivinen muutos. Kanta-Häme on saanut neljänä peräkkäisenä kuukautena, helmikuusta kesäkuuhun, odotettua väestönlisäystä. Tammi-heinäkuussa Kanta-Häme ylsi maakunnista neljänneksi parhaaksi maakuntien välisessä nettomuutossa.

Työllisyys- ja työttömyysasteella mitattuna Kanta-Hämeen tilanne on hyvä. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukainen työllisyysaste (15-64 -vuotiaat) on maakunnista viidenneksi korkein ja maan keskiarvoa korkeampi. Tilastokeskuksen

työvoimatutkimuksen tuoreet tiedot kuitenkin osoittavat sekä työllisyysasteen että työllisten määrän olleen alkuvuoden aikana laskussa. Työttömyysaste (TEM työnvälitystilastot) on maakunnista viidenneksi matalin ja maan keskiarvon alapuolella. Nuorten työttömyysaste on hieman keskimääräistä korkeampi. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on korkeampi kuin maassa keskimäärin, alle 15-vuotiaiden osuus vastaavasti matalampi. Myös sekä vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä on pienempi kuin maassa keskimäärin. Taloudellinen huoltosuhde on hieman maan keskiarvoa korkeammalla.

Kanta-Hämeen väestönkehitys on ollut vuoden 2019 ensimmäisellä vuosipuoliskolla parempaa kuin kolmena edellisenä vuonna vastaavaan aikaan. Luonnollinen väestönlisäys kuitenkin jatkaa negatiivista trendiä kuten koko maassa. Tarkasteltaessa tammi-heinäkuuta, maakuntien välinen muuttoliike osoittautuu Kanta-Hämeelle ilahduttavan positiivisena. Muuttovoittoa maakuntaan saatiin 146 asukasta. Edellisen kerran muuttovoitto on ollut samoissa lukemissa vuonna 2011. Tulijoita on nyt ollut enemmän kuin poismuuttavia niin maakuntien välisessä muuttoliikkeessä kuin nettomaahanmuutossa. Erityisesti Hämeenlinnan seutukunnan ja sen kaikkien kuntien väestönkehitys on ollut positiivista vuoden alusta. Riihimäen seudulta erityisesti Riihimäen kaupungin väestönkehitys on ollut kasvussa. Forssan seutukunnan väestönkehitys on edelleen negatiivinen.

Maakunnan vetovoima on lähtökohtaisesti hyvä ja sijainti pääkaupunkiseudun ja Tampereen seudun välissä osana kasvukäytävää selkeä vahvuus. Tämä tekee alueesta houkuttelevan laajenemissuunnan yrityksille. Suomen suurimmat kotimarkkinat ovat lähellä alueen yrityksiä. Alueella on monia kehittyviä logistiikka-alueita. Esimerkiksi Hämeenlinnan seutukunnassa kovassa kasvussa oleva yrityspuisto Moreeni nähdään vetovoimaisena alueena, jota on kehitetty systemaattisesti erityisesti metalli-, logistiikka-, ympäristö- ja energia-alan yritysten tarpeisiin. Moreenin alueen sijainti on hyvä, kun katsotaan Helsingin ja Turun satamasta maahan tuotuja ja kaikkialle Suomeen jaeltavia tuotteita. Läheltä löytyy myös osaamista, sillä korkeakoulukeskus sijaitsee lähellä Visamäessä. Riihimäen seudulle on sijoitunut runsaasti uusia yrityksiä muun muassa Etelä-Mattilan yritysalueelle. Alueelle hakeudutaan muualta maasta, kun halutaan pääkaupunkiseudulle. Yrityssiirtymien syynä nähdään Riihimäen harjoittama aktiivinen toiminta, joka korostuu toimintojen rakennuttamisessa ja tarjoamisessa. Syynä vetovoimaan on myös laajempi

trendi maan arvon noustessa pääkaupunkiseudulta pohjoiseen. Etenkin tilaa vaativille isoille toiminnoille on tehotonta ja kallista sijaita pääkaupunkiseudulla.

Saavutettavuus on alueelle merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä. Rata-/ julkisella liikenteellä on keskeinen merkitys niin alueen elinkeinoelämän kuin asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Tältä osin alueen seutukunnat eroavat toisistaan. Riihimäen seudulla kulkuyhteydet ovat hyvät ja rata-/julkinen liikenne toimivaa. Forssan seutukunnan haasteena ovat hyvästä sijainnista huolimatta huonot liikenneyhteydet; myös julkinen liikenne kasvukeskuksiin ja Helsinki-Vantaan lentokentälle on heikentynyt. Tulevat ratkaisut päärataa eli Suomi-rataa koskien ovat maakunnan kehittymisen kannalta elintärkeitä; kulkevatko Tampereen ja Helsinki-Vantaan lentoaseman väliset nopeammat junat aikanaan nykyisessä pääratakäytävässä vai uudella oikoradalla. Pääradan välityskyvyn parantamiseen välillä Helsinki-Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere on myönnetty valtion lisäbudjetissa kesäkuussa 11 miljoonaa euroa ratayhteyden suunnitteluun: perusparantaminen, ohituspaikat ja lisäraiteet.

Monipuolinen elinkeino- ja osaamisrakenne tarjoaa mahdollisuuden uudistumiselle ja vähentää alueen haavoittuvuutta. Julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo edelleen vakautta maakunnan aluetalouteen. Perinteisesti vahvoja toimialoja ovat kone- ja metalliteollisuus, maanviljely ja elintarviketeollisuus. Elintarviketeollisuuden tukena maatalouden toimintaedellytykset on tärkeää pitää vähintään nykytasolla. Kaupunki yhdistettynä maaseutuun on etenevässä määrin merkittävä tekijä muun muassa toimivan ruokaketjun toiminnan osalta. Alueella on vahva bio- ja kiertotalouden toimialakokonaisuus. Toimintaa tehdään kansallisesti ja kansainvälisesti, ja maakunnasta löytyy Suomen vahvimpia alan osaajia ja edelläkävijöitä eri sektoreilta. Forssassa syksyllä järjestettävä Frush Kiertotalouden kasvuyritys- ja start up -tapahtuma tuo nostetta paitsi kiertotalouteen myös seudun kansainväliseen näkyvyyteen. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on maakunnassa 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Myös koulutuksella on suhteellisesti suurempi painoarvo. Luonnonvara-alat ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuehtoja, ja Kanta-Hämeellä on niissä keskimääräistä vahvempi yritysperusta.

Kanta-Hämeen älykkään erikoistumisen strategian eli Smart Tavastian hankekärkiä on neljä: 1. bio- ja kiertotalous, 2. luovat alat, matkailu ja hyvinvointi, 3. rakennettu ympäristö ja 4. valmistava teollisuus. Hankkeilla edistetään koko Kanta-Hämeen elinkeino- ja yritys-elämää. Lisäksi painotetaan digitaalisuutta, avointa kehitystä ja yritys-yhteistyötä yli eri toimialojen edistäviä hankkeita.

Matkailu on kasvussa ja matkailijoiden määrää halutaan edelleen kasvattaa. Maakunnan ja sen seutukuntien neljä kärkeä matkailussa ovat luonto, kulttuuri, hyvinvointi ja paikallinen elämä. Viime vuoden lopussa on perustettu maakunnan matkailuorganisaatio, yhdistyspohjainen Elinvoimaa Hämeeseen ry, jonka tehtävänä on toimia yhdessä yhteistyössä eri matkailuyrittäjien, -toimijoiden, hankkeiden ym. kanssa ja edistää matkailumarkkinointia ja kehittää matkailua maakunnan alueella. Alkuvuodesta Kanta-Häme on palkittu matkailualuekisassa toisella sijalla. Matkailua on kehitetty viime vuosina erilaisten matkailuhankkeiden avulla. Syksyllä käynnistyy muun muassa Western Lakeland Kanta-Häme -hanke, jossa kehitetään pienten ja keski suurten yritysten liiketoimintaa, vahvistetaan Tavastia brändiä ja jatkokehitetään Gotavastia.fi-verkkosivuja. Hanke koordinoi Visit Finlandin Western Lakeland -toimintaa Hämeessä ja edistää vastuullista matkailua. Kanta-Häme on myös vahvasti mukana Järvi-Suomen suuralueyhteistyössä. Yhteistyö Visit Finlandin kanssa tuo Hämeen matkailumarkkinointiin resursseja ja mahdollistaa laajempaa näkyvyyttä. Luontomatkailuun liittyvää osaamista on viritetty monipuolisesti eri hankkeissa, niin Eerikkälässä ja Evolla kuin Aulangollakin. Hevosalalla on maakunnassa keskeinen merkitys. Ypäjällä on hevosurheilun valtakunnallinen valmennuskeskus, joka on myös alan suurin oppilaitos. Kestävän hevosmatkailun tiekartta Kanta-Hämeessä -hankkeessa yhdistetään hevosmatkailu osaksi alueen luontoaktiviteetteja ja ruoka- ja matkailupalvelua yrittäjien välisiä verkostoja, yhteistyötä ja markkinointia lisäämällä. Kantolan tapahtumapuisto Hämeenlinnassa on hyvässä nosteessa ja esimerkiksi heinäkuussa järjestetyn Metallican megakonsertin talousvaikutus alueelle ilman pääsylippuja oli noin 5,4 miljoonaa euroa, josta tapahtuma-alueen ulkopuolella käytettiin noin 2,4 miljoonaa euroa.

Maakunnan oppilaitokset ovat vahvoja ja laaja-alaisia kouluttajia ja alueen kehittäjiä. Monipuolinen koulutustarjonta pitää yllä ja vahvistaa monipuolista osaamis-pohjaa, ja pystyy verrattain nopeasti reagoimaan alueen muuttuviin tarpeisiin. Maakunnassa on koulutustarjontaa, mitä muualla Suomessa ei ole (esim. AMK-tasoinen liikennealan koulutus). Luonnonvaratalouden tutkimus on maailman huippua Luonnonvarakeskuksen myötä. Oppilaitosten kansainvälistyminen on edelleen kasvussa. Hämeen ammattikorkeakoulu on saanut alulle koulutusvientä Brasiliaan ja Kiinaan, ja suunnitelmissa on aloittaa ammatillinen tohtorikoulutus yhteistyössä ulkomaisten yhteistyökorkeakoulujen kanssa. Forssassa Hämeen ammattikorkeakoulu käynnistää englanninkielisen, kansainvälisen kiertotalouskoulutuksen vuoden 2020 alusta. Yliopistokoulutus joudutaan hakemaan maakunnan ulkopuolelta. Osittain ongelmaan vastaa Hämeen kesäyliopisto, joka tarjoaa jopa tutkintoon tähtäävää

korkeakoulutusta yhteistyössä eri yliopistojen kanssa. Haasteena on saada maakunnassa ja maakunnan ulkopuolella koulutetut osaavat nuoret jäämään ja palaamaan maakuntaan korkea-asteen tutkinnon suorittuaan. Kun tarkastellaan kaikkien Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneiden liikkeitä, niin Tilastokeskuksen tuoreimman tiedon (2017) mukaan suurin osa suuntaa Uudellemaalle. Kanta-Hämeeseen asettuneiden määrä vuosi valmistumisen jälkeen oli vajaat kaksi prosenttia. Taustalla on pitkälti sopivien työpaikkojen puute.

Tutkimus- ja kehittämistoimintamenojen (t&k-menot) osuus suhteessa yritysten liikevaihtoon on maakunnassa keskimääräistä alhaisempi. Tavoitteena on saada kasvua yritysten t&k panostuksiin. Euromääräisesti mitattuna tutkimus- ja kehittämistoimintameno ovat olleet maakunnassa laskussa vuodesta 2013. Samoin on vähentynyt tutkimus- ja kehittämistoimintahenkilöstön- ja tutkimustyövuosien määrä. Luvuissa näkyy alueen vahvan t&k-toimijan, Luonnonvarakeskuksen, hajauttaminen, mutta luvut ovat laskussa myös yrityssectorilla. Tilanne on tunnistettu ja esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoulun strategiassa pureudutaan siihen, että yritysten rahaa saataisiin entistä enemmän tuotekehitystoimintaan. ELYn rahoitusta on käytetty edellisvuotta enemmän vientihankkeiden tukemiseen. Business Finlandin rahoitusta saisi tulla enemmän, jos verrataan muihin samankokoisiin maakuntiin Suomessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Nousukauden hiipumisesta huolimatta elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymät ovat alueella edelleen positiiviset. Näkymät arvioidaan nykyhetkeä paremmiksi niin puolen vuoden kuin vuoden kuluttua. Epävarmuustekijöitä on tällä hetkellä kuitenkin harvinaisen paljon ja yritysten horisontti lähitulevaisuuteen pienentynyt merkittävästi. Näkymät eroavat myös toimiala- ja yrityskohtaisesti.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pienten ja keski suurten yritysten suhdanneodotukset ovat koko maan ja myös kevään 2019 odotuksia paremmat. Kanta-Hämeen yrityksistä 31 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 13 prosenttia heikkenevän. Myös kasvuodotukset liikevaihdon ja kannattavuuden suhteen ovat Kanta-Hämeessä positiivisemmat kuin viime keväänä. Se on toisin kuin valtakunnallisesti, missä kasvuodotukset liikevaihdon ja kannattavuuden suhteen ovat keskimäärin laskeneet. Kasvun ja kannattavuuden nähdään parantuvan kotimarkkinalla. Viennin sekä tuonnin

määrän ennakoidaan laskevan. Vastaukset heijastelevat kansainvälisten markkinoiden yleistä epävarmuutta. Arviot pk-yritysten investointien lähiajan kehityksestä jatkavat saldoluvulla mitattuna edelleen miinuksella. Maakunnan pk-yrityksistä 21 prosenttia arvioi investointiensä kasvavan seuraavan 12 kuukauden aikana ja 26 prosenttia vähenevän. Investointien heikko kehitys kertonee pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen, riskejä pyritään välttämään. Jatkueksaan investoimattomuus vaarantaa tulevien vuosien kasvun.

Kasvuhakuisten yritysten osuus kasvoi pk-yritysbarometrin mukaan hieman kevään arviosta, mutta on edelleen maan keskiarvoa matalampi. Joko voimakkaasti tai ylipäänsä kasvuun pyrkiviä yrityksiä oli Kanta-Hämeessä 39 prosenttia vastaajista.

Hämeen kauppakamarin ja EK:n tuoreimman suhdannebarometrin mukaan Hämeen teollisuuden, rakentamisen ja palveluolujen yritysten suhdannetilanne oli heinäkuussa lievästi tavanomaista parempi. Hämeessä yritysten suhdanteet ovat säilyneet hyvinä. Myös lähikuukausien odotetaan säilyvän positiivisina, vaikka näkymiä varjostavat epävakaa maailmanmarkkinat. 67 prosenttia vastanneista yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan ja 12 prosenttia ennakoiki kohentumista lähitulevaisuudessa. Hämeessä toimivien yritysten suhdanneodotukset ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Heinäkuussa yritysten tuotannon kasvun suurimmaksi esteeksi nousi riittämätön kysyntä, mutta edelleen osaavan työvoiman puute vaikuttaa yrityksiin.

Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan toimialojen yhteenlaskettu liikevaihdon kasvu oli Kanta-Hämeessä vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä 3,1 prosenttia, mikä on hieman maan keskiarvoa (3,8) pienempi. Edellisvuoteen (1,1 %) verrattuna kasvu oli suurempi. Vastaavasti maassa keskimäärin kasvu jäi edellisvuotta pienemmäksi. Liikevaihdon kasvu tuli pitkälti rakentamisesta, jossa kasvu oli 13,2 prosenttia. Myös muilla päätoimialoilla liikevaihto kasvoi, mutta hitaammin (muut palvelut 3,2 %, tukku- ja vähittäiskauppa 1,5 %, teollisuus 0,8 %).

Aloittaneiden yritysten määrä alueella on edelleen kasvussa. Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan yrityksiä aloitti vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä seitsemän prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Aloittaneita yrityksiä oli 288. Suuri osa näistä on mikroyrityksiä. Yrityksiä aloitti edelleen eniten ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa, tukku- ja vähittäiskaupassa sekä muussa palvelutoiminnassa. Rakentamisessa ja ammatillisen, tieteellisen

ja teknisen toiminnan toimialalla aloittaneiden yritysten määrä oli edellisvuotta suurempi. Tukku- ja vähittäiskaupassa määrä laski ja muussa palvelutoiminnassa oli edellisvuoden tasossa. Yrityksiä aloitti vilkkaasti myös muilla toimialoilla kuten hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa sekä taiteen, viihteen ja virkistykseen toimialalla. Molemmilla toimialoilla yrityksiä aloitti edellisvuotta enemmän. Yritystoiminnan starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana jäänyt selvästi edellisvuoden tasosta. Myös työttömyysetuudella yritystoiminnan aloittaneiden määrä on edellisvuotta pienempi.

Hämeen ELY-keskuksen alkuvuoden rahoituskatsauksen mukaan yritysten kehittämisavustuksia myönnettiin alkuvuoden aikana edellisvuotta enemmän. ELYn rahoitusta käytettiin edellisvuotta enemmän vientihankkeiden tukemiseen. Tarkastelujaksolla Hämeen maakuntien yritystoiminta näyttäytyi hyvin erilaisena. Kanta-Hämeessä tukea on myönnetty ennen muuta pk-yritysten omistamien tuotantolaitteiden investointeihin. Päijät-Hämeessä useimmissa tapauksissa tuki on myönnetty pääasiassa ohjelmisto-liiketoimintaan, jolloin yritykset ovat kehittämässä palveluita, joita tarjotaan netin välityksellä. Kehittämisavustusten painotus on ollut vahvasti alle 50 työntekijän yrityksissä. 49 prosenttia tuesta maksettiin pienille yrityksille, 29 prosenttia mikroyrityksille ja 22 prosenttia keskisuurille yrityksille. Myös maaseudun yritysrahoituksen kysyntä on ollut alkuvuoden aikana hyvällä tasolla. Maatalouden investointiaktiivisuus on parantunut Hämeessä merkittävästi vuodesta 2018 erityisesti lypsykarja- ja lihakarjataloudessa. Investointiaktiivisuuden taustalla on osittain patoutunutta investointitarvetta. Kehitys on ilahduttavaa, sillä myös Etelä-Suomessa tarvitaan tulevaisuudessakin vahvaa kotieläintaloutta. Investoivat ja toimintaansa kehittävät maatilat on otettu huomioon myös monissa uuden hallitusohjelman tavoitteissa.

Kokonaisuutena alueen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan lähitulevaisuuden odotukset ovat positiiviset; suhdanneodotuksissa on optimismia. Investointeja on menossa ja käynnistymässä. Hämeenlinnan seutukunnassa yksityisten ja julkisten investointien määrä on reilut 1,6 miljardia euroa vuoteen 2035 mennessä. Rakenteilla on muun muassa Huhtamäen tehdaskiinteistö ja uusi Kanta-Hämeen keskussairaala ja tulossa muun muassa vankila, tieliittymiä ja lukuisa määrä asuntoja sekä kaupan ja tuotannon alan toimitiloja. Suunnitteilla on uuden ASSI-sairaalan rakentaminen Ahvenistolle. Moreeni-Ristikankaan yritysalue kehittyy hyvin. Hämeenlinnan Moreenista on kehittynyt 50 yrityksen ja yli tuhannen työpaikan innovatiivinen teollinen ympäristö. 500 hehtaarin alueella on noin 170 000 kerrosneliometriä yrityksille

tarkoitettua rakennettua tilaa. Lisäksi alueella on rakennusvalmiita tontteja ja useita kohteita kaavoitettavana. Janakkalan Rastikangas on kehittyvä 155 hehtaarin yritys-alue Moreenin eteläpuolella Helsinki-Tampere moottoritien varrella. Alue soveltuu erityisen hyvin tuotanto-, logistiikka- ja varastotoimintaan. Nykytilanteessa alueella on jo 8 yritystä ja noin 340 työpaikkaa. Suurin toimija alueella on Lidlin keskusvarasto. Alueen eritasoliittymän tiesuunnittelu käynnistyy tänä vuonna ja rakentaminen ajoittuu vuosille 2022-2023. Hanke on todennäköisesti valtion ja kuntien yhteishanke, kustannusarvio on tasoltaan noin 8 miljoonaa euroa. Valtion rahoituspäätöstä ei vielä ole, mutta hanke pyritään saamaan valtion budjettiin 2021-2023. Janakkalassa on suunnitteilla Viralan liityntäpysäköintialue vt 3:lla. Hanke palvelee sekä kuntakeskus Turengin että Rastikangas elinkeinoalueen yhteyksiä. Kustannusarvio on 5,6 miljoonaa euroa, josta valtion osuus 3,6 miljoonaa. Tämäkin hanke pyritään saamaan valtion budjettiin ensi vuodelle. Hämeenlinnan kantakaupungissa vt 10:ä kehitetään kaupunkimaisena taajamaväylänä, joka palvelisi myös maankäytön tarpeita.

Hämeenlinnan keskustaa kehitetään voimakkaasti: Reskan kävelykadun ja kaupallisen keskustan kehittäminen, Monitoimi-Areenan toteuttaminen ja Engelinrannan asuntorakentaminen, P-tori (toriparkki) ja toripaviljongin toteuttaminen Hämeenlinnan kauppatorille, Asemanrannan asuinrakentamisen jatkaminen, Hämeenlinnan linja-autoaseman korttelin kehittäminen (asuntoja, mahdollinen hotelli ja uusi linja-autoasema), Hämeenlinnan keskustan ykköskorttelin uudistaminen (asuminen ja liike/palvelutilat), keskitetty pysäköintiratkaisu käsittelyssä syksyllä 2019.

Suomen Puukerrostalot kaavailee Hämeenlinnaan puukerrostalotehdasta. Tehtaan avaaminen näyttää jo melko todennäköiseltä ja toteutuessaan voisi avautua vuonna 2021. Fixcel Groupin investoinnit Hämeenlinnaan tuovat tullessaan jopa 300 työpaikkaa, kun yritys avaa Hämeenlinnaan yhden Suomen suurimmista talotehtaista. Ensimmäinen osa tehtaasta on avattu, loppu toteutetaan asteittain syksyyn 2019 mennessä. Fixcel tuo mukanaan lisää tuotannollista huippuosaamista, jolle on selvästi kasvavaa kysyntää markkinoilla. Finnish Batteries suunnittelee akkutehtaan rakentamista Janakkalaan Rastikankaan teollisuusalueelle. Kiinteistöt rakennetaan noin viidessä vuodessa. Tehtaan työllistämisaikutus Janakkalassa olisi ensivaiheessa vuonna 2020 noin 50 henkilötyövuotta ja vuoteen 2025 mennessä jopa satoja työpaikkoja. Osuuskauppa Hämeenmaa suunnittelee Janakkalan Turenkiin uutta S-markettia.

Lidl suunnittelee uutta liikettä Riihimäelle, kaavamuutos on edennyt loppusuoralle. Lidlille kaavoitetaan Riihimäelle tonttia, joka mahdollistaa yli 2 700 kerrosneliön suuruisen liikkeen rakentamisen. Uutta kauppa varten rakennetaan jo tänä kesänä kiertoliittymä. Riihimäen Prismaa uudistetaan ja laajennetaan. Riihimäen seudulla kantatie 54:n kehittämissuunnittelu on käynnistymässä. Riihimäen keskustan asemanseutua ja Varuskunta-Kokko -aluetta kehitetään.

Forssan seutukunnassa keskeisillä toimialoilla - elintarvike, metalli ja kiertotalous - tilanne on melko stabiili. Osalla yrityksiä tilauskanta on hyvä. Negatiivinen väestönkehitys ja sen luoma imago haastavat yrityksiä rekrytoinneissa. Osa alueen yrityksistä on investoinut ja investoimassa, mikä näkyy positiivisena merkinä. Forssan kaupunki on investoimassa uuteen koulukeskukseen, toteutus on vielä suunnitteluvaiheessa. Vt 2:lla Humppilassa on Lasin elinkeinoalueella ja valtateiden 2 ja 9 risteysalueella käynnissä yritystoimintoja tukeva osayleiskaavatyö ja siihen liittyvä liittymäjärjestelyjen suunnittelu.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja on edelleen hyvin tarjolla, vaikka rekrytointitarve on jonkin verran aikaisemmasta vähentynyt. Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla. Ongelmat työvoiman saatavuudessa eivät ole helpottaneet. Myös TE-toimistossa auki olleiden työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto sekä rekrytoinnin keskimääräinen kesto ovat pidentyneet edellisestä vuodesta. Barometrien perusteella yritykset palkkaavat edelleen lisää työvoimaa, vaikkakin näkemyksissä on toimiala- ja yritysokohtaisia eroja. Osaavasta työvoimasta on pulaa monilla aloilla. Nousukauden hiipumisesta huolimatta ongelmien ei uskota myöskään lähitulevaisuudessa helpottavan; osaavan työvoiman saatavuus arvioidaan nykyhetkeä heikommaksi sekä 6 kuukauden että 12 kuukauden kuluttua nykyhetkestä. Tämä vaikuttaa myös uusien työpaikkojen syntyyn; osa yrityksistä voisi työllistää enemmänkin, jos osaajia löytyisi.

Syyskuun pk-yritysbarometrin mukaan pienten ja keskisuurten yritysten työllistämisodotukset ovat Kanta-Hämeessä edelleen positiiviset. Odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat selvästi paremmat kuin keväällä ja myös koko maan odotuksia paremmat. Vastanneista pk-yrityksistä 21 prosenttia arvioi henkilökuntansa määrän kasvavan seuraavan 12 kuukauden kuluessa ja 9 prosenttia vähenevän. Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat jatkuvat edelleen. Kanta-Hämeessä 13 prosenttia

vastaajista kertoi työvoiman saatavuuden työllistämisen suurimmaksi yksittäiseksi esteeksi silloin kun työllistämiseksi olisi tarvetta. Osuus laski hieman keväästä. Seutukunnittain odotukset eroavat; osuus oli korkein Hämeenlinnan seutukunnassa (16 %) ja matalin Forssan seutukunnassa (8 %). Valtakunnallisesti vastaava luku oli 15 prosenttia.

Hämeen kauppakamarin ja EK:n heinäkuun suhdannebarometrikysely osoittaa myös lievää henkilökunnan määrän kasvua. Vastanneista 86 prosenttia arvioi henkilökunnan määrän olevan seuraavan kolmen kuukauden aikana yhtä suuri tai suurempi kuin heinäkuussa. Osaavan työvoiman puute vaikuttaa yrityksiin; vastanneista 33 prosenttia kertoi tuotannon kasvun esteeksi ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden.

Alkuvuoden aikana yleisimmät rekrytointiammatit julkisessa työnvälityksessä (TE-toimisto) ovat olleet rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, lähihoitajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, sairaanhoitajat, toimisto- ja laitossiivoojat, myyjät, myyntiedustajat, talonrakentajat, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), avustavat keittiötyöntekijät sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijät.

Syksyn ammattibarometriarvion mukaan ongelmia työvoiman saatavuudessa on edelleen monien alueiden tapaan sosiaali-, terveys- ja opetusaloilla, teollisuudessa sekä rakentamisessa, mutta myös monissa yksittäisissä ammateissa. Seutukuntatasolla ns. pula-ammatteja on Hämeenlinnan ja Riihimäen seutukunnissa enemmän kuin Forssassa. Koko maakunnassa työvoiman saatavuusongelmia on eniten seuraavissa ammateissa: sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, koneenasettajat ja koneistajat, lähihoitajat, erityisopettajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, hammaslääkärit, lastentarhanopettajat, sovellusohjelmoijat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat ja toimisto- ja laitossiivoojat. Ongelmia työvoiman saatavuudessa on myös esimerkiksi näissä ammateissa: rakennusinsinööri, rakennusalan työnjohtajat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, talonrakentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat sekä psykologit.

Hyvinäkin aikoina ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa kohtelevat yrityksiä eri tavoin. Työntajaimago on tärkeä. Suuri ongelma liittyy myös osaamiseen; useimmin ammatilliseen peruskoulutukseen, työntekijöiden kokemukseen ja ajantasaiseen ammattitaitoon. Työmarkkinoilla ollaan siirtymässä aiempaa enemmän tilanteeseen, ettei työntekijöitä ole valmiina tarjolla. Työnantajat ovat luopuneet korkean osaamisen työntekijöiden hakemisesta ja hakevat mieluummin tyyppejä, jotka koulutetaan osaajiksi. Voidaankin miettiä, mikä on taso, jolla pääsee töihin kehittymään.

Työvoiman saatavuuden ja kohtaannon ongelmia on osittain ratkaistu yritysten kanssa yhdessä suunnitelluilla ja hankituilla koulutuksilla. Yhteishankintakoulutuksella (RekryKoulutus, TäsmäKoulutus ja MuutosKoulutus) yritys voi hankkia ammattitaitoisia työntekijöitä, räätälöidä henkilöstölleen lisäkoulutusta sekä auttaa taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanottuja työntekijöitä kouluttautumaan uuteen työhön. TäsmäKoulutuksella voidaan päivittää työntekijöiden osaaminen ja ammattitaito vastaamaan uusia vaatimuksia ja muuttuvia työtehtäviä tilanteissa, jossa yrityksen toiminta tai teknologia muuttuu. Koulutusta voidaan hyödyntää myös tilanteissa, jossa henkilöstöä siirtyy uusiin työtehtäviin, joihin yritys ei ole löytänyt sopivia ammattitaitoisia tekijöitä. Siirtyvien henkilöiden tilalle voidaan tehdä suoraan uusi rekrytointi tai tehtävään kouluttaa tekijä RekryKoulutuksen avulla. Muutostilanteissa TäsmäKoulutuksella voidaan estää lomautuksia tai irtisanomisia tai käyttää sitä joko lomautuksen aikana tai tilalla. Alkuvuoden aikana alkaneiden yhteishankintakoulutusten määrä on laskenut Hämeen ELY-keskuksen alueella puoleen edelliseen vuoteen verrattuna. RekryKoulutusten määrä tulee laskemaan kokonaisuudessaan, kun taas vastaavasti syksyllä alkavien TäsmäKoulutuksien määrä näyttää olevan kasvussa edelliseen vuoteen verrattuna. Uusia syksyllä alkavia TäsmäKoulutuksia on suunnitteilla muun muassa teollisuuden ja sähköverkon rakennus- ja kunnossapitotöihin, joihin ammatillinen täydennyskoulutus on lähes ainoa keino saada ammattitaitoisia työvoimaa. Digitalisoitumisen nopea eteneminen sähkö- ja automaatioalalla lisää myös henkilöstön koulutustarvetta. Alkuvuoden aikana hankituilla RekryKoulutuksilla koulutetaan muun muassa varastotyöntekijöitä/myyjä, sähkövoiman linja-asentajia, prosessityöntekijöitä muoviteollisuuden, ravintolatyöntekijöitä, puutaloelementtien valmistajia, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoita ja laitossiivojia. TäsmäKoulutuksina koulutetaan muun muassa automaatioasentajia, operatiivisen myynnin ja johtotason henkilöstöä, muita elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajia, hitsaajia, levyteollisuuden tuotannon henkilöstöä ja hotellin vastaanottovirkailijoita.

Apua työvoiman saatavuusongelmiin haetaan monista hankkeista. Monista hyvistä hankkeista huolimatta uhkana nähdään, että alueellisesti toimenpiteet ovat usein liian hajanaisia ja eri toimijat vaikeasti toisistaan erottuvia varsinkin yritysten näkökulmasta. Tämä vaatii yhteistä kehittämistä. Yritykset eivät osaa edelleenkään hyödyntää myöskään kaikkia palkkaukseen liittyviä tuki-instrumentteja (esim. ELYn kehittämisavustuksen avainhenkilön palkkaus, BF Talent Boost - Kasvua kansainvälisistä osaajista, TE palkkatuki), joten erilaisten instrumenttien markkinointiin tulee edelleen panostaa.

Erialaisten koulutusten lisäksi myös rekrytoinnit Suomen ulkopuolelta kasvavat. Lähialueiden (Viro) lisäksi työntekijöitä haetaan kauempaakin. EURES-palvelut on yksi vaihtoehto kansallisen vaihtoehdon lisäksi ja olemassa on myös virtuaalinen rekrytointimahdollisuus. Syyskuun pk-yritysbarmetrin mukaan noin joka neljäs Kanta-Hämeen pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa.

Monille toimialoille, kuten sosiaali- ja terveysalat, koulutetaan runsaasti työvoimaa. Haasteena on, sijoittuvatko kaikki alalle vai sijoittuvatko toisiin tehtäviin eri aloille. Myös alalle soveltuvuus vahvistuu usein vasta työssäkäynnin myötä. Taustalla vaikuttavat esimerkiksi työajat ja palkkaus.

Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä TE-toimistossa on vähentynyt yhtäjaksoisesti vuoden 2016 alusta. Työttömyys vähenee maan keskiarvoa nopeammin. Muutos edellisvuodesta on pysytellyt koko alkuvuoden kuukausittain kymmenen prosentin tuntumassa, kun maassa keskimäärin ja monilla alueilla työttömyyden laskuvauhti on jo hidastunut selvästi. Työttömyyden lasku kohdistuu erityisesti pitkäaikaistyöttömiin. Seutukunnittain työttömyyden lasku on ollut nopeinta Riihimäen seutukunnassa. Myös Hämeenlinnan seutukunnassa työttömien määrä on vähentynyt keskimääräistä nopeammin, Forssassa hitaammin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on maakuntien matalimmasta päästä ja maan keskiarvoa matalampi.

Seutukunnittain työttömyysaste on matalin Riihimäellä. Forssan ja Hämeenlinnan seutukuntien työttömyysasteet ovat lähes samassa tasossa. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on pienentynyt, mutta työttömien määrän laskun lisäksi taustalla vaikuttaa työvoiman määrän lasku, joka on maan keskiarvoa nopeampaa. Työvoiman määrä on vähentynyt kaikissa seutukunnissa, mutta eniten Forssan seutukunnassa. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä työnhakijoista on lähes maan keskiarvossa. Ikääntyneiden osuus on korkeampi kuin maassa keskimäärin.

Työttömyyden näkymien arvioidaan vielä seuraavan puolen vuoden ja vuoden aikana paranevan, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Sama arvio tehtiin kaikissa seutukunnissa. Tällä hetkellä työpaikkoja on edelleen hyvin tarjolla, vaikka rekrytointitarve on jonkin verran aikaisemmasta vähentynyt. Lomautettujen määrä on joinakin kuukausina ollut edellisvuotta korkeampi, mutta kokonaisuutena ollaan vielä edellisvuoden keskiarvoa matalammalla tasolla. TE-toimistoon ilmoitetut yt-neuvottelut ovat suurin piirtein samalla tasolla kuin viime vuonna. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu edelleen hyvin ja kasvua tekevät yritykset tarvitsevat työvoimaa. Epävarmuustekijöitä on tällä hetkellä kuitenkin harvinaisen paljon, mikä voi vaikuttaa tuleviin rekrytointeihin. TE-hallinnon palveluja on edelleen runsaasti tarjolla, mitä kautta voidaan vaikuttaa työttömyyden purkuun ja osaamisen kehittämiseen.

Laaja työttömyys eli työttömien työnhakijoiden ja TE-palveluissa olevien määrä on myös laskussa. Lasku johtuu erityisesti työttömien työnhakijoiden määrän vähene- misestä, mutta myös TE-palveluissa olevia on ollut edellisvuotta vähemmän.

Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti, toisilla työttömyys pitkittyy. Jatkossakin osa työllistyy varsin nopeasti pienellä osaamisen päivittämisellä (esim. lyhyt täydennyskoulutus). Osalla työttömyys pitkittyy ja tilanne monimutkai- tuu, koska työttömyyden lisäksi ilmenee muitakin, kuten terveydellisiä, ongelmia. Hankalimmassa tilanteessa ovat usein ikääntyneet asiakkaat. Toisen haasteellisen asiakasryhmän muodostavat maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono. He eivät pärjää tai edes pääse työmarkkinoille. Tilanne on harmillinen siitä- kin syystä, että monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun op- peja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Myös osatyökykyisten määrä on kasvussa; syinä esimerkiksi terveydelliset syyt, työkyky, elämäntilanne.

Alkuvuoden aikana Kanta-Hämeessä on päättynyt kuukaudessa keskimäärin yli 1 200 työttömyysjaksoa. Henkilöistä 43 prosenttia aloitti työn, 23 prosenttia ei uusinut työnhakuaan, 18 prosenttia aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 8 prosenttia siirtyi työvoiman ulkopuolelle, 7 prosenttia siirtyi koulutukseen ja yhden prosentin osalta muu syy tai ei tietoa. Työnhakua uusimattomien joukossa on usein työn aloittaneita. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on hieman kasvanut edellisvuodesta. Keskimäärin 56 prosenttia alkaneista työttömyyksistä on päättynyt ennen pitkittymistä yli kolmen kuukauden työttömyyteen. Jatkuvien työttömyyksien keskimääräinen kesto on edelleen lyhentynyt ollen 51 viikkoa, mikä on hieman maan keskiarvoa korkeampi. Työttömyysjaksoja on alkuvuoden aikana alkanut hieman enemmän kuin niitä on päättynyt. Tämä on muutos edellisvuoteen verrattuna.

Nuorten työttömien määrä on vähentynyt nopeammin kuin maassa keskimäärin. Viime kuukausien aikana lasku on ollut maakuntien nopeimmasta päästä. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta on tällä hetkellä hieman maan keskiarvon yläpuolella. Alueelta lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn tai opiskelun perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat. Joillakin aloilla myös keskeyttämiset ovat harmittavan yleisiä.

Alkuvuoden aikana Kanta-Hämeessä on päättynyt kuukaudessa keskimäärin noin 300 nuoren työttömyysjaksoa. Heistä 37 prosenttia ei uusinut työnhakuaan, 30 prosenttia aloitti työn, 21 prosenttia aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 7 prosenttia siirtyi työvoiman ulkopuolelle, 4 prosenttia siirtyi koulutukseen ja yhden prosentin kohdalla muu syy tai ei tietoa. Työnhakua uusimattomien joukossa on usein työn aloittaneita. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on alkuvuoden aikana hieman kasvanut. Lähes 68 prosenttia alkaneista työttömyyksistä on kuitenkin päättynyt ennen kolmea kuukautta. Nuorten jatkuvien työttömyyksien keskimääräinen kesto on noussut 17 viikkoon ollen maan keskiarvossa. Nuorten työttömyysjaksoja on alkanut alkuvuoden aikana hieman enemmän kuin niitä on päättynyt.

Yt-neuvotteluja on käynnissä eri toimialoilla. Muun muassa betonisia linja- ja vaihdepölkkyjä Forssassa valmistava Parma Rail Oy lomauttaa osan henkilöstöstään (enintään 90 henkilöä) loppuvuoden aikana. Lomautusten taustalla on ohentunut tilauskanta. SSAB ilmoitti syyskuussa aloittavansa yt-neuvottelut Suomen

toiminnoissaan. Syynä on tuotteiden supistunut tuotanto Pohjoismaissa. Lomautettavien tarkka määrä ja lomautusten pituus ratkeavat neuvotteluissa. Hämeenlinnassa SSAB:n palveluksessa on kaikkiaan tuhatkunta henkilöä.

Työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat edelleen korostumaan. Työllistyminen edellyttää joskus osaamisen päivittämistä, mutta joskus myös kouluttautumista kokonaan uusiin työtehtäviin toiselle alalle. Mahdollisuuden puute tai haluttomuus ammatin vaihtoon tai siirtymiseen toiselle paikkakunnalle työn perässä voi ylläpitää työttömyyttä. Motivoituneita uusiin ammatteihin kouluttautujia tarvitaan. Myös nykyinen ammattitaito voi olla relevantti jollain toisella alalla.

Ulkomaalaistaustaiset työnhakijat haastavat edelleen työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on huomattavasti kantaväestöstä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutumistoenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti.

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 93 491 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 233 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 027.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 44 997 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 364 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 478.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Forssan seutukunta

Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 32 754 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 334 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 334.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Päijät-Häme

Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Heinola ja Sysmä

Päijät-Hämeessä alueella asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 200 370 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 746 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 827.

Päijät-Häme	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuudet löytyvät muun muassa alueen monipuolisesta elinkeinorakenteesta, pk-yritysvaltaisuudesta, sijainnista ja saavutettavuudesta. Päijät-Hämeessä toimii vahvoja elinkeinoelämän klustereita, kuten vilja-, meri- ja kiertotalousklusterit. Energia-alan klusteri on käynnistymisvaiheessa. Runsaiden pohjavesivarantojen myötä alueelle on tullut ja tuloillaan monia puhtaan veden toimijoita. Maakunnassa on merkittävää elintarviketeollisuutta, joten maatalouden toimintaedellytykset on tärkeää pitää vähintään nykytasolla. Alue on kansallisesti merkittävä vilja-alan

keskittymä. Myös elintarvikeviljan jatkojalostuksen painopiste on siirtynyt Päijät-Hämeeseen. Kiertotalous alueella kasvaa ja kehittyy, ja kiertotalousteemaa pyritään nostamaan uudestaan pintaan Lahden 2021 ympäristökaupunkivalintaankin liittyen. Lahden valinta on erittäin merkittävä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti, sillä Suomessa ei ole koskaan ollut Euroopan ympäristökaupunkia. Lahti on luopunut kivihiilen käytöstä tänä keväänä. Maakunta lähestyy hiilineutraalisuutta ja työllistää biovoiman kautta entistä enemmän paikallisia tuottajia. Lahti on myös aloittamassa ensimmäisenä maailmassa asukkaille tarkoitetun henkilökohtaisen päästökaupan. Vahva muutos vihreän talouden nousuun liittyen luo maakunnalle mahdollisuuksia menestyä. Ilmastonmuutokseen liittyvä innovaatiotoiminta luo pohjaa uusille yritysille.

Lahden virallinen asema yliopistokaupunkina on koko maakunnalle iso mahdollisuus uuteen kasvuun ja elinkeinoelämän kehittymiselle ja myös koulutustason nostoon. Yliopisto on laajentanut toimintojaan Lahdessa viimeisen parin vuoden aikana. Myös Lahden ammattikorkeakoulu LAMK fuusioituu ja vahvistuu. LUT-konsernilta odotetaan paljon, mutta toiminta voi ottaa muutaman vuoden käynnistyäkseen. Yliopistotaseisten opiskelupaikkojen lisääntymisen toivotaan tuovan koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa alueelle. Korkeakoulu pitää saada kasvamaan ja voimaan hyvin. Ydinkysymys kuuluukin: millä veto- ja pitovoimatekijöillä Lahti pystyy houkuttelemaan korkeakouluopiskelijoita opiskelemaan, asumaan ja työllistymään alueelle?

Maakunnan sijainti on erinomainen, koska sekä tie- että raideliikenteen pääväylät kulkevat sen kautta. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat vahvuuksia. Yhteydet ennen muuta pääkaupunkiseudulle ovat Suomen parhaimpia. Samoin etäisyys Varsinais-Suomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Poikittaisissa maantieyhteyksissä sekä myös rataverkossa on edelleen parannettavaa. Vuonna 2021 valmistuva Lahden eteläinen kehätie liittymäalueineen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka-aluesuunnitelmat saavat kaivattua tukea. Heinolan, Lahden ja Orimattilan välille suunnitellaan raitiojuna liikennettä aikaisintaan vuonna 2025. Haasteena on sijainnin hyödyntäminen, sillä hyvästä sijainnista huolimatta alueen vetovoima ei ole merkittävässä määrin houkutellut uusia asukkaita tai yrityksiä. Monien alueiden tapaan haasteena on osaavan työvoiman saatavuus, jonka puute rajoittaa osaltaan yritysten kasvua, mutta myös sijoittumista alueelle.

Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuuksien ja sijainnin on toivottu lisäävän alueen vetovoimaa asuinpaikkana, mutta kasvu on ollut odotettua niukempaa. Viime vuosina väestönmuutos on ollut lievästi negatiivinen. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Monien alueiden tapaan väestönkasvua on tullut maahanmuutosta. Luvuissa on mukana myös työperäistä maahanmuuttoa. Väestön keskittyessä yhä harvemmille alueille on lasku kuitenkin ollut moniin maakuntiin verrattuna vähäisempää. Alkuvuoden aikana maakuntien välinen nettomuutto on ollut Päijät-Hämeelle lievästi positiivinen. MDI:n uusimpien laskelmien mukaan väestönmuutos haastaa laskettua enemmän. Kyse on ennusteesta, mutta vahvasti perustellusta. Ratkaisuja alueen vetovoiman lisäämiseksi on etsittävä. Alue kärsii muun muassa siitä, että korkeasti koulutetut lähtevät eivätkä tule työn perässä. Taustalla vaikuttaa sopivien työpaikkojen puute. Alueen rakenne ajaa alueen korkeasti koulutetut akateemisten työpaikkojen puuttuessa etsimään töitä muualta. Samanaikaisesti alueen yritykset kärsivät työvoimapulasta, kun korkeasti koulutettua työvoimaa ei ole. Ajan myötä tämä on vaikuttanut siihen, millaista elinkeinoelämää alueelle on voinut syntyä. Alueen vahvistuneeseen korkeakoulukenttään kohdistuukin suuria odotuksia.

Vapaa-ajanasukkaiden määrä alueella on suuri. Elinvoiman näkökulmasta tämä on erityinen kilpailuetu, joka tuo mukanaan vireyttä erityisesti kesäaikaan, mutta etenevästi myös ympärivuotisesti. Tämä huomioitiin myös Hämeen maaseutuohjelman kommentteissa tulevaa ohjelmakautta varten. Hämeen vastauksessa nostettiin esiin tarpeet ottaa erilaiset maaseutualueet huomioon asumisessa ja yrittämisessä; tarvitaan räätälöityjä ratkaisuja erityyppisille alueille alueen omat voimavarat huomioiden. Vapaa-ajan asuminen ja monipaikkainen elämäntapa tulee ottaa huomioon; hyödynnetään maaseudulla vapaa-aikaa viettävien palvelutarpeet ja luodaan uusia palveluja. Maaseudun infran ja ympäristön tulee olla kunnossa ja myös paikallisia kehittämistoimia tarvitaan edelleen; ihmisten ja yhteisöjen aktivointia ja neuvontaa.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukainen työllisyysaste (15–64 -vuotiaat) on edelleen maan keskiarvoa matalampi. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tuoreet tiedot osoittavat sekä työllisyysasteen että työllisten määrän olleen kuitenkin alkuvuoden aikana kasvussa. Vastaavasti nuorten (15–24 -vuotiaat) työllisyysaste sekä työllisten määrä on kasvanut edellisvuodesta. Työttömyysaste (TEM työnvälitystilastot) on edelleen maakuntien korkeimpia ja maakunnan keskuskaupungin Lahden työttömyysaste suurten kaupunkien korkeimpia. Myös nuorten työttömyysaste on selvästi keskimääristä korkeammalla tasolla. Painetta aluetalouteen tuo

alueen väestön maan keskiarvoa korkeampi keski-ikä. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on korkeampi kuin maassa keskimäärin, alle 15-vuotiaiden osuus vastaavasti matalampi. Myös sekä vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä on pienempi kuin maassa keskimäärin. Taloudellinen huoltosuhde on keskimääräistä heikompi.

Maakunnan elinkeinorakenne on monipuolinen ja vahvistaa alueen muutosturvavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Rakennemuutos on lisännyt monipuolisuutta perinteisten teollisuusalojen merkityksen pienentyessä ja vastaavasti palvelualojen vahvistuessa. Teollisuusalojen merkitys maakunnassa on kuitenkin edelleen merkittävämpi kuin maassa keskimäärin ja palvelualojen osuus työpaikoista keskimääräistä pienempi. Teollinen elinkeinorakenne on maakuntien keskiarvoa huomattavasti monipuolisempi. Elinkeinorakennetta määrittää vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme on maan vahvin perheyrittäjämaakunta ja perheyrittäjyys edelleen vahvaa. Pk-yritysten runsas määrä on vahvuus alueella, jossa on vähän julkisen sektorin työpaikkoja. Valtion pieni rooli työnantajana vaikuttaa siihen, että yhdessä pienen yliopistoroolin kanssa maakunta on nettomaksaja valtiontalouteen.

Maakunnan suhteellisesti vahvoja aloja ovat vilja/elintarvike/juomat sekä puutuote-, muovi- ja teknologiateollisuuden alat. Kasvavina ja kansainvälistyvinä aloina muun muassa konepaja- ja rakennusteollisuus. Maakuntastrategian valmisteluvaiheessa älykkään erikoistumisen kärjiksi on luonnosteltu kiertotalous (cleantech), muotoilu sekä liikunta ja elämykset (matkailu).

Vahvuuksia löytyy myös matkailun edelleen kehittämisestä, kuten urheilu-, järvi- ja luontomatkailusta. Puhdas suurjärvi Päijänne tarjoaa hyvät mahdollisuudet luontomatkailun. Matkailun ja talviurheilun vientimarkkinat ovat vahvassa nosteessa Kiinan markkinoilla. Kiinalaisten matkailijoiden yöpymisvuorokaudet ovat lisääntyneet Lahden seudulla tämän vuoden tammi-kesäkuussa yli 90 prosentilla. Lahden seudun vientiyrityksillä, etenkin Luhdalla ja Oilonilla, on ollut vahva jalansija Kiinassa, ja nyt myös urheilutoimialalla on saatu uusia onnistumisia. Merkittävä tekijä viennin kasvuun on vuoden 2022 talviolympialaiset, jotka järjestetään Kiinan pääkaupungissa Pekingissä. Yksi jalansijaa saavuttaneista yrityksistä on lahtelainen JK Pro Coaching, joka on tarjonnut valmennuskokonaisuuden tulevan olympiasäntän Zhangjiakoun alueen nuorisourheilijolle. Järvi-Suomea markkinoidaan jatkossa kokonaisuutena. Yhdeksän maakunnan maakuntajohtajat ja matkailutoimijat

Päijät-Häme mukaan lukien ovat allekirjoittaneet virallisen yhteistyösopimuksen Visit Finlandin kanssa. Yhteistyösopimus sitoo toimijat kehittämään esimerkiksi matkailun ympärivuotisuutta. Järvi-Suomea markkinoidaan jatkossa yhtenä kokonaisuutena kansainvälisillä markkinoilla

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintamenopanostuksissa maakunta on hivenen mediaanin yläpuolella. Yritysten osuus alueen tutkimus- ja tuotekehitysmenoista (t&k-menot) on merkittävä. Euromääräisesti mitattuna tutkimus- ja kehittämistoimintamenot ovat olleet maakunnassa kasvussa vuodesta 2014. Samoin tutkimus- ja kehittämistoimintahenkilöstön- ja tutkimustyövuosien määrä on kasvanut. Tavoitteena on yhä lisätä tutkimus- ja tuotekehityspanoksia. ELYn rahoitusta on käytetty edellisvuotta enemmän vientihankkeiden tukemiseen. Business Finlandin rahoitusta saisi tulla enemmän, jos verrataan muihin samankokoisiin maakuntiin Suomessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Nousukauden hiipumisesta huolimatta elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymät ovat hyvät, vaikka kasvua ei ole odotettavissa. Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan olevan nykyhetken tasolla niin puolen vuoden kuin vuoden kuluttua. Epävarmuustekijöitä on tällä hetkellä harvinaisen paljon ja yritysten horisontti lähitulevaisuuteen on pienentynyt merkittävästi. Näkymät eroavat toimiala- ja yritysکوhtaisesti. Tilauskannat ovat edelleen kohtalaisen hyviä, joskin vähenemässä. Vienti on ollut pienoisessa kasvussa koko yritysकannan suhteen, mutta tilanne voisi olla parempi. Vanhat veturit vievät edelleen, uudet viejät ovat vielä varsin pieniä.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pk-yritysten suhdanneodotukset nähdään koko maan ja myös kevään 2019 tilannetta parempana. Päijät-Hämeen pk-yrityksistä 27 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 15 prosenttia uskoi niiden heikkenevän. Myös odotukset liikevaihdon kasvusta nähdään maan keskiarvoa ja kevään tilannetta parempana. Vastaajista 47 prosenttia arvioi liikevaihdon kasvavan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 14 prosenttia pienenevän. Myös kannattavuusodotukset pk-yrityksissä nähdään Päijät-Hämeessä koko maata parempina. Arviot pk-yritysten investointien lähiajan kehityksestä ovat saldoluulla mitattuna edelleen miinusella. Pk-yrityksistä 18 prosenttia arvioi investointien kasvavan seuraavan 12

kuukauden aikana ja 21 prosenttia vähenevän. Investointien heikko kehitys ker-
tonee pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen eli
riskejä pyritään välttämään. Odotukset lähiajan investoinneista olivat miinuksella
myös koko maan tasolla.

Kasvuhakuisten yritysten määrä kehittyy pk-yritysbarometrin mukaan Päijät-Hä-
meessä edelleen myönteisesti. Joko voimakkaasti tai ylipäänsä kasvuun pyrkiviä yri-
tyksiä oli Päijät-Hämeessä 46 prosenttia. Osuus kasvoi edellisistä arvioista ja ylittää
myös maan keskiarvon (43).

Hämeen kauppakamarin ja EK:n tuoreimman suhdannebarometrin mukaan Hä-
meen teollisuuden, rakentamisen ja palvelualojen yritysten suhdannetilanne oli
heinäkuussa lievästi tavanomaista parempi. Hämeessä yritysten suhdanteet ovat
säilyneet hyvinä. Myös lähikuukausien odotetaan säilyvän positiivisina, vaikka näky-
miä varjostavat epävakaat maailmanmarkkinat. 67 prosenttia vastanneista yrityk-
sistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan ja 12 prosenttia ennakoi kohentumista
lähitulevaisuudessa. Hämeessä toimivien yritysten suhdanneodotukset ovat lähellä
koko maan keskiarvoa. Heinäkuussa yritysten tuotannon kasvun suurimmaksi es-
teeksi nousi riittämätön kysyntä, mutta edelleen osaavan työvoiman puute vaikut-
taa yrityksiin.

Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan toimialojen yhteenlaskettu liikevaih-
don kasvu oli Päijät-Hämeessä vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä 4,0 pro-
senttia, mikä ylittää maan keskiarvon (3,8). Kasvu oli myös edellisvuoden vastaavaa
ajankohtaa (1,6) suurempi, kun vastaavasti maan keskiarvo jäi edellisvuotta pienem-
mäksi. Päijät-Hämeessä liikevaihto kasvoi kaikilla päätoimialoilla (muut palvelut 5,4
%, teollisuus 5,0 %, rakentaminen 4,5 %, tukku- ja vähittäiskauppa 2,4 %). Kaikkien
päätoimialojen kasvu oli edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi.

Aloittaneiden yritysten määrän pitkään jatkunut kasvu alueella näyttää pysähty-
neen. Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan yrityksiä aloitti vuoden 2019
ensimmäisellä neljänneksellä 13 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Aloit-
taneita yrityksiä oli 287. Merkittävä osa näistä on mikroyrityksiä. Yrityksiä aloitti
edelleen eniten ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, tukku-
ja vähittäiskaupassa, muussa palvelutoiminnassa ja rakentamisessa. Kaikilla näillä
toimialoilla yrityksiä kuitenkin aloitti vähemmän kuin vuosi sitten samaan aikaan.
Kuljetuksen ja varastoinnin ja majoitus- ja ravitsemustoiminnan toimialoilla yrityksiä

aloitti vastaavasti edellisvuotta enemmän. Yritystoiminnan starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana jäänyt selvästi edellisvuoden tasosta. Myös työttömyysetuudella yritystoiminnan aloittaneiden määrä on edellisvuotta pienempi. Kokonaisuutena yritysten perustamistilanne on edelleen hyvä. Koko maan tapaan yrittäjien ikääntyminen tulee huomioida ja omistajanvaihdoksiin varautua ajoissa.

Hämeen ELY-keskuksen alkuvuoden rahoituskatsauksen mukaan yritysten kehittämisavustuksia myönnettiin alkuvuoden aikana edellisvuotta enemmän. ELYn rahoitusta käytettiin edellisvuotta enemmän vientihankkeiden tukemiseen. Tarkastelujaksolla Hämeen maakuntien yritystoiminta näyttäytyi hyvin erilaisena. Kanta-Hämeessä tukea on myönnetty ennen muuta pk-yritysten omistamien tuotantolaitteiden investointeihin. Päijät-Hämeessä useimmissa tapauksissa tuki on myönnetty pääasiassa ohjelmisto-liiketoimintaan, jolloin yritykset ovat kehittämässä palveluita, joita tarjotaan netin välityksellä. Kehittämisavustusten painotus on ollut vahvasti alle 50 työntekijän yrityksissä. 49 prosenttia tuesta maksettiin pienille yrityksille, 29 prosenttia mikroyrityksille ja 22 prosenttia keskisuurille yrityksille. Myös maaseudun yritysrahoituksen kysyntä on ollut alkuvuoden aikana hyvällä tasolla. Maatalouden investointiaktiivisuus on parantunut Hämeessä merkittävästi vuodesta 2018 erityisesti lypsykarja- ja lihakarjataloudessa. Investointiaktiivisuuden taustalla on osittain patoutunutta investointitarvetta. Kehitys on ilahduttavaa, sillä myös Etelä-Suomessa tarvitaan tulevaisuudessakin vahvaa kotieläintaloutta. Investoivat ja toimintaansa kehittävät maatilat on otettu huomioon myös monissa uuden hallitusohjelman tavoitteissa.

Alueella on käynnissä ja käynnistymässä merkittäviä investointeja. Investoinnit tuovat työtä rakennusvaiheessa, mutta myös kokonaan uusia työpaikkoja alueelle.

Lahdessa on käynnissä suuria investointeja; muun muassa Lahden eteläinen kehätie ja liittymäalueet, Kymijärvi III-biolaitoshankkeen valmistuminen vuonna 2020, Fazerin syksyllä 2020 valmistuva ksylitolitehdas ja uusien koulujen rakentamista ja peruskorjausta. Heinolassa on vahva vire muun muassa puu- ja rakennusalalla sekä kalanviljelyssä ja bio- ja kierratotalouden eteen tehdään vahvaa kehitystyötä.

Lahden eteläinen kehätie liittymäalueineen on valmistumassa vuonna 2021. Rakentamisen työllistävät vaikutukset ovat suurimmillaan tänä vuonna. Rakenteilla olevan ksylitolitehtaan lisäksi Fazer ilmoitti kesällä rakennuttavansa biolämpölaitoksen Lahden tehdasalueelleen. Lämpölaitoksen on määrä valmistua syksyllä 2020

samaan aikaan kuin ksytilolitehdas käynnistyy. Lämpölaitos tuottaa bioenergiaa Fazerin Lahden myllyn, leipomon ja hapankorpputehtaan sekä valmistuvan ksytilolitehtaan tarpeisiin. Polttoaine uuteen lämpölaitokseen syntyy tehdasalueella tuotannon sivuvirroista, pääosin ksytilolitehtaalta tulevasta kaurankuorimassasta, ja vahvistaa entisestään alueen kiertotaloutta.

Lahden Kestobetonin uusi tehdasinvestointi valmistumassa, ja tehdas käynnistyy syksyn aikana. Rekrytoinnit ovat käynnissä (20 henkilöä). VVR Wood Oy rakentaa Heinolaan uutta puuelementtitehdasta. Rakentaminen on siinä vaiheessa, että rekrytoinnit on aloitettu. Tässä vaiheessa haetaan kymmentä työntekijää, mutta viime kädessä tehdas tulee työllistämään 30 työntekijää. HTM Yhtiöt on ostanut Stora Enso Packagingin Heinolassa ja ryhtyy muuttamaan sitä kalankasvattamoksi. Täydessä tuotantovaiheessa laitos työllistää yli 50 henkilöä. Peikko Group on saanut viiden miljoonan palkkivilauksen lentokentälle. Tämä ei aiheuta työvoiman lisäystä. Teknoware on ostanut englantilaisen Invertec Holdings Ltd:n koko osakekannan tavoitteena kasvattaa tuotetarjontaa. Kaupan myötä Englannista tulee yritykselle uusi markkina-alue.

Kaupan alalla Bauhaus on ostanut Kodin Terran ja aikoo kasvattaa toimintaa. Uudistunut kauppa avautuu vuoden 2020 alussa ja tulee työllistämään tyypillisesti noin 100 työntekijää. Hämeenmaa on rakentamassa lähivuosina Prismat Heinolaan ja Orimattilaan. Rakentamiseen tarvitaan vielä kaavamuuotos. Myös useampia S-marketteja kunnostetaan. Lahden Puuilo rakentaa uutta myymälää. Tokmanni on avaamassa myymälän Asikkalan Vääksyyn syksyn aikana.

Pekan Leipä laajentaa Heinolassa. Investointi lisää työpaikkoja ainakin viidellä. Viipurilainen kotileipomo investoi Asikkalan Vääksyssä ja lisää samalla työpaikkoja. Pancho Villa avaa uusia ravintoloita Lahden seudulla. Lahden Seurahuone laajentaa ja lisää kapasiteettiaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja on edelleen hyvin tarjolla, vaikka rekrytointitarve on jonkin verran aikaisemmasta vähentynyt. Lomatusten määrä on kasvussa ja YT-neuvotteluja käydään eri toimialoilla. Samanaikaisesti ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa eivät ole helpottaneet. Myös TE-toimistossa auki olleiden työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto sekä rekrytoinnin keskimääräinen kesto

ovat pidentyneet edellisestä vuodesta. Barometrien perusteella yritykset palkkaavat edelleen lisää työvoimaa, vaikkakin näkemyksissä on toimiala- ja yrityskohtaisia eroja. Osaavasta työvoimasta on pulaa monilla aloilla. Arvion mukaan tilanne on heikentynyt vuodentakaisesta. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa eivät ole myöskään lähitulevaisuudessa helpottamassa. Osa yrityksistä voisi työllistää enemmänkin, jos osaajia löytyisi.

Syyskuun pk-yritysbarometrin mukaan työllistämisedotukset ovat Päijät-Hämeessä edelleen positiiviset. Tilanne nähdään koko maan ja myös kevään 2019 tilannetta parempana. Vastanneista pk-yrityksistä 20 prosenttia arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluessa ja 6 prosenttia vähenevän. Työvoiman saatavuuden ongelmat ovat edelleen merkittävät. Päijät-Hämeessä 21 prosenttia vastaajista ilmoitti työvoiman saatavuuden työllistämisen suurimmaksi yksittäiseksi esteeksi silloin kun työllistämiseksi olisi tarvetta. Valtakunnallisesti vastaava luku oli 15 prosenttia.

Hämeen kauppakamarin ja EK:n heinäkuun suhdannebarometrikysely osoittaa myös lievää henkilökunnan määrän kasvua. Vastanneista 86 prosenttia arvioi henkilökunnan määrän olevan seuraavan kolmen kuukauden aikana yhtä suuri tai suurempi kuin heinäkuussa. Osaavan työvoiman puute vaikuttaa yrityksiin; vastanneista 33 prosenttia kertoi tuotannon kasvun esteeksi ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden.

Alkuvuoden aikana yleisimmät rekrytointiammatit julkisessa työväilyksessä (TE-toimisto) ovat olleet lähihoitajat, myyntiedustajat, myyjät, toimisto- ja laitossii-voijat, sairaanhoitajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, talonrakentajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, tarjoilijat, muoviteollisuuden prosessityöntekijät ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijät.

Syksyn ammattibarometriarvion mukaan ongelmia työvoiman saatavuudessa on edelleen monien alueiden tapaan sosiaali-, terveys- ja opetusaloilla, teollisuudessa ja rakentamisessa. Ns. pula-ammattien listalle on noussut myös uusia ammatteja; sovellusuunnittelijat, web- ja multimediatekijät, sovellusohjelmoijat ja muut ohjelmisto- ja sovelluskehittäjät. Eniten alueella on pulaa yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Seuraavaksi eniten työvoiman saatavuusongelmia on muun

muassa seuraavissa ammateissa: rakennusinsinööri, konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinööri, hammaslääkärit, lastentarhanopettajat, erityisopettajat, psykologit, konetekniikan asiantuntijat, rakennusalan työnjohtajat, röntgenhoitaja, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, kirjapidon ja laskentatoimenasiantuntijat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät ja lähihoitajat.

Hyvinäkin aikoina ongelma osaavan työvoiman saatavuudessa kohtelee yrityksiä eritavoin. Työntajaimago on tärkeä. Taustalla vaikuttaa myös alueellinen kohtalo-ongelma. Maakunnan työnantajat ovat kertoneet hankaluuksista houkuttella muualla koulutettuja osaajia asiantuntijatehtäviin Lahden alueelle. Työn perässä muuttaminen ei ole vielä näyttäytynyt merkittävässä roolissa. Yksi syy voi olla Helsingin läheisyys, mikä ei houkuttele osaajia muuttamaan Lahden alueelle. Suuri ongelma liittyy myös osaamiseen; useimmin ammatilliseen peruskoulutukseen, työntekijöiden kokemukseen ja ajantasaiseen ammattitaitoon. Työmarkkinoilla ollaan siirtymässä aiempaa enemmän tilanteeseen, ettei työntekijöitä ole valmiina tarjolla. Työnantajat ovat luopuneet korkean osaamisen työntekijöiden hakemisesta ja hakevat mieluummin tyyppejä, jotka koulutetaan osaajiksi. Voidaankin miettiä, mikä on taso, jolla pääsee töihin kehittymään.

Työvoiman saatavuuden ja kohtaannon ongelmia on osittain ratkaistu yritysten kanssa yhdessä suunnitelluilla ja hankituilla koulutuksilla. Yhteishankintakoulutuksella (RekryKoulutus, TäsmäKoulutus ja MuutosKoulutus) yritys voi hankkia ammattitaitoisia työntekijöitä, räätälöidä henkilöstölleen lisäkoulutusta sekä auttaa taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanottuja työntekijöitä kouluttautumaan uuteen työhön. TäsmäKoulutuksella voidaan päivittää työntekijöiden osaaminen ja ammattitaito vastaamaan uusia vaatimuksia ja muuttuvia työtehtäviä tilanteissa, jossa yrityksen toiminta tai teknologia muuttuu. Koulutusta voidaan hyödyntää myös tilanteissa, jossa henkilöstöä siirtyy uusiin työtehtäviin, joihin yritys ei ole löytänyt sopivia ammattitaitoisia tekijöitä. Siirtyvien henkilöiden tilalle voidaan tehdä suoraan uusi rekrytointi tai tehtävään kouluttaa tekijä RekryKoulutuksen avulla. Muutostilanteissa TäsmäKoulutuksella voidaan estää lomautuksia tai irtisanomisia tai käyttää sitä joko lomautuksen aikana tai tilalla. Alkuvuoden aikana alkaneiden yhteishankintakoulutusten määrä on laskenut Hämeen ELY-keskuksen alueella puoleen edelliseen vuoteen verrattuna. RekryKoulutusten määrä tulee laskemaan kokonaisuudessaan, kun taas vastaavasti syksyllä alkavien TäsmäKoulutuksien määrä näyttää olevan kasvussa edelliseen vuoteen verrattuna. Uusia syksyllä alkavia

TäsmäKoulutuksia on suunnitteilla muun muassa teollisuuden ja sähköverkon rakennus- ja kunnossapitotöihin, joihin ammatillinen täydennyskoulutus on lähes ainoa keino saada ammattitaitoista työvoimaa. Digitalisoitumisen nopea eteneminen sähkö- ja automaatioalalla lisää myös henkilöstön koulutustarvetta. Alkuvuoden aikana hankituilla RekryKoulutuksilla koulutetaan muun muassa varastotyöntekijöitä/myyjiä, sähkövoiman linja-asentajia, prosessityöntekijöitä muoviteollisuuden, ravintolatyöntekijöitä, puutaloelementtien valmistajia, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoita ja laitossiivojia. TäsmäKoulutuksina koulutetaan muun muassa automaatioasentajia, operatiivisen myynnin ja johtotason henkilöstöä, muita elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajia, hitsaajia, levyteollisuuden tuotannon henkilöstöä ja hotellin vastaanottovirkailijoita.

Apua työvoiman saatavuusongelmiin haetaan monista hankkeista, kuten tällä hetkellä Kokka Kohti Suomea -kansainvälisistä osaajista kasvua ja kilpailukykyä -hanke, jota Lahti hakee. Hanke tulee toimimaan koko alueella verkostoyhteistyön kautta. Monista hyvistä hankkeista huolimatta uhkana nähdään, että alueellisesti toimenpiteet ovat usein liian hajanaisia ja eri toimijat vaikeasti toisistaan erottuvia varsinkin yritysten näkökulmasta. Tämä vaatii yhteistä kehittämistä. Yritykset eivät osaa edelleenkään hyödyntää myöskään kaikkia palkkaukseen liittyviä tuki-instrumentteja (esim. ELYn kehittämisavustuksen avainhenkilön palkkaus, BF Talent Boost - Kasvua kansainvälisistä osaajista, TE palkkatuki), joten erilaisten instrumenttien markkinointiin tulee edelleen panostaa.

Erilaisten koulutusten lisäksi myös rekrytoinnit Suomen ulkopuolelta kasvavat. Lähialueiden (Viro) lisäksi työntekijöitä haetaan kauempaakin. EURES-palvelut on yksi vaihtoehto kansallisen vaihtoehdon lisäksi ja olemassa on myös virtuaalinen rekrytointimahdollisuus. Syyskuun pk-yritysbaremetrin mukaan noin joka viides Päijät-Hämeen pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa.

Monille toimialoille, kuten sosiaali- ja terveysalat, koulutetaan runsaasti työvoimaa. Haasteena on, sijoittuvatko kaikki alalle vai sijoittuvatko toisiin tehtäviin eri aloille. Myös alalle soveltuvuus vahvistuu usein vasta työssäkäynnin myötä. Taustalla vaikuttavat esimerkiksi työajat ja palkkaus.

Maakunnan koulutustarjonnan vahvistuminen Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston myötä tulee näkymään positiivisella tavalla koko maakunnan

työllisyyden ja erityisosaamistason ja kehittämispotentiaalin parantumisena suhteessa maakunnan yritysten tarpeisiin. Yleisellä tasolla toisen asteen, ammattikorkeakoulun ja korkeakoulutuksen tulee vastata entistä osuvammin ja joustavammin elinkeinoelämän tarpeisiin. Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä TE-toimistossa on vähentynyt yhtäjaksoisesti vuoden 2015 lopusta alkaen. Työttömyyden laskuvauhti on kääntynyt maan keskiarvoa nopeammaksi. Muutos edellisvuodesta on pysytellyt alkuvuoden kuukausittain kymmenen prosentin tuntumassa, kun maassa keskimäärin ja monilla alueilla työttömyyden lasku on jo hidastunut selvästi. Työttömyyden lasku kohdistuu erityisesti pitkäaikaistyöttömiin. Haasteena on maakuntien kärkipäätä oleva työttömyysaste. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on pienentynyt, mutta työttömien määrän laskun lisäksi taustalla vaikuttaa työvoiman määrän väheneminen, joka on maan keskiarvoa nopeampaa. Myös nuorten työttömyysaste on maakuntien korkeimpia, mutta laskussa. Kuten kokonaistyöttömyydessäkin, työttömien määrän laskun lisäksi taustalla vaikuttaa nuorten työvoiman määrän lasku, joka on keskimääräistä nopeampaa. Keskuskaupunki Lahden työttömyysaste sekä nuorten työttömyysaste ovat suurten kaupunkien korkeimpia. Työttömyyden rakenne on haasteellinen. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on yhä maakuntien korkeimpia, vaikka yli vuoden työttömänä olleiden määrä on vähentynyt voimakkaasti. Myös ikääntyneiden osuus työttömistä on korkeampi kuin maassa keskimäärin.

Työttömyyden näkymien arvioidaan lähimmän puolen vuoden aikana vielä paranevan, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien määrää. Tämän jälkeen työttömyyden lasku pysähtyy ja 12 kuukauden kuluttua nykyhetkestä työttömyys on tämän hetkiselällä tasolla. Tällä hetkellä työpaikkoja on edelleen hyvin tarjolla, vaikka rekrytointitarve on jonkin verran aikaisemmasta vähentynyt ja lomautusten määrä on pienessä kasvussa. Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu edelleen hyvin ja kasvua tekevät yritykset tarvitsevat edelleen työvoimaa. Epävarmuustekijöitä on tällä hetkellä kuitenkin harvinaisen paljon, mikä voi vaikuttaa myös rekrytointeihin. Erilaisia TE-hallinnon palveluita on

edelleen runsaasti tarjolla mitä kautta voidaan vaikuttaa työttömyyden purkuun ja osaamisen kehittämiseen.

Laaja työttömyys eli työttömien työnhakijoiden ja TE-palveluissa olevien määrä on myös laskussa. Lasku johtuu erityisesti työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä, mutta myös TE-palveluissa olevia on edellisvuotta vähemmän.

Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti, toisilla työttömyys pitkittyy. Jatkossakin osa työllistyy varsin nopeasti pienellä osaamisen päivittämisellä (esim. lyhyt täydennuskoulutus). Osalla työttömyys pitkittyy ja tilanne monimutkaistuu, koska työttömyyden lisäksi ilmenee muitakin, kuten terveydellisiä, ongelmia. Hankalimmassa tilanteessa ovat usein ikääntyneemmät asiakkaat. Toisen haasteellisen asiakasryhmän muodostavat maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono. He eivät pärjää tai edes pääse työmarkkinoille. Tilanne on harmillinen siitäkin syystä, että monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Myös osatyökykyisten määrä on kasvussa; syinä esimerkiksi terveydelliset syyt, työkyky, elämäntilanne.

Alkuvuoden aikana Päijät-Hämeessä on päättynyt kuukaudessa keskimäärin yli 1 900 työttömyysjaksoa. Henkilöistä 43 prosenttia aloitti työn, 21 prosenttia ei uusi-
nut työnhakuaan, 17 prosenttia aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 10 prosenttia siirtyi koulutukseen, 8 prosenttia siirtyi työvoiman ulkopuolelle ja yhden prosentin osalta muu syy tai ei tietoa. Työnhakuaan uusimattomien joukossa on usein työn aloittaneita. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on edelleen laskusuunnassa. Keskimäärin 56 prosenttia alkaneista työttömyyksistä on päättynyt ennen pitkittymistä yli kolmen kuukauden työttömyyteen. Myös jatkuvien työttömyyksien keskimääräinen kesto on lyhentynyt, mutta on edelleen 59 viikkoa, mikä on selvästi korkeampi kuin maassa keskimäärin. Työttömyysjaksoja päättyy edelleen hieman enemmän kuin alkaa, mutta ero on kaventunut vuodentakaiseen verrattuna.

Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt, mutta monia maakuntia hitaammin. Nuorten työttömyysaste on selvästi maan keskiarvoa korkeampi. Ero on viime vuosina myös kasvanut. TE-hallinnon palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt. Alueelta lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn tai opiskelun

perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat. Joillakin aloilla myös keskeyttämiset ovat harmittavan yleisiä.

Alkuvuoden aikana Päijät-Hämeessä on päättynyt kuukaudessa keskimäärin 435 nuorten työttömyysjaksoa. Heistä 34 prosenttia aloitti työn, 34 prosenttia ei uusintu työnhakuaan, 16 prosenttia aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 9 prosenttia siirtyi koulutukseen, 5 prosenttia siirtyi työvoiman ulkopuolelle ja kahden prosentin kohdalla muu syy tai ei tietoa. Työnhakua uusimattomien joukossa on usein työn aloittaneita. Nuorten virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on edelleen laskusuunnassa. Keskimäärin 65 prosenttia alkaneista nuorten työttömyyksistä on päättynyt ennen pitkittymistä yli kolmen kuukauden työttömyyteen. Nuorten jatkuvien työttömyyksien keskimääräinen kesto on kasvanut 19 viikkoon, ollen muutama viikon maan keskiarvoa korkeampi. Nuorten työttömyysjaksoja on alkuvuoden aikana alkanut jonkin verran enemmän kuin niitä on päättynyt.

TE-toimistoon ilmoitettujen yhteistoimintaneuvottelujen määrä on suurin piirtein samalla tasolla kuin viime vuonna. Neuvotteluja käydään eri toimialoilla. Elo-syyskuussa useat alueen yritykset ovat ilmoittaneet yt-neuvottelujen alkamisesta. Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän /PHHYKY yt-neuvottelut koskevat koko henkilöstöä. Vähennystarve on 250 henkilötyövuotta. Samanaikaisesti säästöjen kanssa kärsitään työvoimapulasta. Lahtelainen keittiökäluvalmistaja Novart Oy on aloittanut yhteistoimintaneuvottelut, jotka koskevat yhtiön koko henkilökuntaa. Taustalla on ennuste kalustekysynnän laskemisesta. Työntekijöitä aiotaan vähentää korkeintaan 50:llä. Heinolan Sahakoneet Oy aloittaa koko henkilökuntaa koskevat yhteistoimintaneuvottelut. Tarve henkilöstövähennyksiin on noin 40 henkilötyövuotta, mikä on noin puolet henkilöstön määrästä. Kaivosteollisuuden laitevalmistaja Sandvik aloittaa yhteistoimintaneuvottelut, jotka koskevat myös yhtiön Lahden toimipistettä. Puutuoteteollisuudessa toimiva Koskisen konserni aloittaa yhteistoimintaneuvottelut, jotka koskevat konsernin kotimaan toimintoja. Henkilöstön vähennystarpeeksi on arvioitu enimmillään 65 henkilöä ennen mahdollisia uudelleentyöllistymisvaikutuksia. Lehto Group on ilmoittanut tuntuvista työntekijöiden vähennyksistä, mutta Hartolan talotehtaan vähennystarve on vielä auki. Teknologija palveluyritys Rauten yt-neuvottelut on saatu päätökseen. Raute lomauttaa henkilökuntaansa kutistuneen tilauskannan vuoksi. Lomautukset alkavat syyskuun alussa ja koskevat Nastolan tehtaan 157 työntekijää.

Työmahdollisuuksia etsittäessä myös alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat edelleen korostumaan. Työllistyminen edellyttää joskus osaamisen päivittämistä, mutta joskus myös kouluttautumista kokonaan uusiin työtehtäviin toiselle alalle. Mahdollisuuden puute tai haluttomuus ammatin vaihtoon tai siirtymiseen toiselle paikkakunnalle työn perässä voi ylläpitää työttömyyttä. Motivoituneita uusiin ammatteihin kouluttautujia tarvitaan. Myös nykyinen ammattitaito voi olla relevanttia jollain toisella alalla.

Ulkomaalaistaustaiset työnhakijat haastavat edelleen työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on huomattavasti kantaväestöä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutumistoimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti.

Kymenlaakso

Kymenlaaksossa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 172 668 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 2 022 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 217.

Kymenlaakso	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Teollisuudella on merkittävä rooli Kymenlaakson yritystoiminnassa. Maakunnan vahva vienti koostuu lähes kokonaan teollisuustuotteista. Käynnissä oleva rakenne muutos on vähitellen monipuolistanut elinkeinorakennetta. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuus, metalliteollisuus, logistiikka, matkailun kehittäminen, elintarvikeala), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, av-ala, kyberturvallisuus, älykkäät pakkaukset, energia- ja materiaalitehokkuus). Viime aikoina näkymiä ovat piristäneet mm. metsäteollisuuden investoinnit ja tuotekehitys, logistiikka-alan hyvä vire, metallialan myönteinen kehitys, E 18-tien rakentaminen sekä kaupan uudet investoinnit. Uusia, isojakin investointeja on jo suunnitteilla.

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kymenlaakson väestö ikääntyy ja vähenee. Väestön ennakkotilastojen mukaan alkuvuonna 2019 Kymenlaakson väestö väheni noin 700:llä. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestömuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Vaikka työttömien määrä vähenee, on rakennetyöttömien osuus silti korkea. Työllisyysaste on pysytellyt koko maan keskiarvon alapuolella.

Suuri haaste on edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen Kymenlaaksoon. Viime aikoina työvoiman kohtaanto-ongelmat ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin. Osaajien löytymisestä on kehittynyt ratkaiseva tekijä, kun yritykset pohtivat kasvua ja uusien investointien tekemistä. Uusia työn ja työllistämisen muotoja, työvoiman liikkuvuuden parantamista ja tietotekniikan hyödyntämistä on tuettava. Yritykset tulisi saada kiinnostumaan seudusta sijoittumispaikkana, joka tarjoaa turvallisen asuinpaikan, osaavaa ja sitoutuvaa työvoimaa sekä edullisen kustannustason. Työpaikat, koulutusmahdollisuudet sekä palvelujen saatavuus ja laatu ovat keskeisiä vetovoimatekijöitä. Tulevaisuudessa asuinpaikka valitaan aikaisempaa useammin myös paikkakunnan ympäristöstävällisyyden perusteella. Alueen vetovoimaa, palveluja ja olemassa olevia vahvuuksia on systemaattisesti kehitettävä ja viestittävä eri toimijoiden yhteistyönä.

Kattava ja laadukas koulutustarjonta on oleellinen vetovoimatekijä. Maakunnassa on tehty paljon töitä sujuvien koulutusväylien mahdollistamiseksi. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK on solminut strategiset kumppanuussopimukset Aalto-yliopiston ja Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa. XAMkillä on kumppanuussopimukset myös alueen ammattiopistojen kanssa molemmissa maakunnissa. Sekä Pohjois- että Etelä-Kymenlaaksossa on panostettu väyläopintoihin toisen asteen opiskelijoiden siirtymien helpottamiseksi. XAMK on Suomen suurin tki-ammattikorkeakoulu ulkopuolisen rahoituksen määrällä mitattuna ja ylsi viime vuonna ennätykseen tutkimus- ja kehittämisrahoituksessa. Korkeakoulussa toimii useita tutkimusryhmiä, jotka ovat erikoistuneet kestävän hyvinvoinnin, ympäristön ja digitalisaation haasteisiin sekä erityisesti Kouvolan alueella luovien alojen kehittämiseen. Se on myös Suomen suurin jatkuvan oppimisen korkeakoulu avoimen AMK:n opintopistesuorituksilla mitattuna.

Koulustarjontaa uudistetaan osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Esimerkiksi XAMKin kunnossapidon muuntokoulutus, Ohjelmoinnista ammatti – koulutus, AMKoodarikoulutus sekä data-analytiikan koulutus ovat uusia avauksia. KSAO on suunnannut datanomikoulutusta koodaukseen sekä aloittanut logistiikan ja elintarvikealan uusia koulutuksia. EKAMI tarjoaa seudullisia tutkinnon osia kuten datacenterkoulutus sekä muotikaupan myynti. Oppilaitoksessa on nyt mahdollista suorittaa mm. ilmalämpöpumppuasentajan pätevyyskoulutus ja prosessiteollisuuden ammattitutkinto. Aikuiskoulutus Taitajassa (entinen aikuiskoulutuskeskus) uusina avauksina voidaan mainita mm. rallimekaanikkokoulutus sekä Tulevaisuuden esimies –koulutus yhteistyössä UPM:n kanssa. Kymenlaakson kesäyliopisto tuo maakuntaan monipuolisesti yliopistotasosta opetusta. Meneillään on sosiaalityön maisterihanke, jonka kautta koulutetaan sosiaalityöntekijöitä. Lukiokoulutuksen uudistustyötä tehdään maakunnallisessa kehittämishankkeessa, jossa ovat mukana Hamina, Kotka ja Kouvola. Lukiokoulutuksen yhteistyö XAMK:in kanssa on käynnistynyt.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen ovat Kymenlaakson selkeitä vahvuuksia. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfra on alueella parannettu voimakkaasti. Koskenkylä - Kotka-moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18-tie Vaalimaalle avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle vuoden 2018 alkupuoliskolla. Myös valtatie 15:n sujuvuutta parantava Keltakankaan eritasoliittymä on valmistunut. Kymenlaaksolle tärkeän valtatie 15:n perusparannuksen laajennettu tiesuunnitelma on valmis. Hallinnollinen hyväksymispäätös on odotettavissa maaliskuussa 2020.

Suurin nyt käynnissä oleva tiehanke on Vt 12 -tien parantaminen Tillolan ja Keltin välisellä tieosuudella. Valtatie 12 on tärkeä osa itä-länsisuuntaista valtatieverkkoa ja merkittävä yhteys elinkeinoelämän kuljetuksille. Tien varressa on runsaasti teollisuutta ja tie toimii Lahden ja Kouvolan kaupunkiseutujen työmatkaliikenteen yhteytenä. Hankkeessa parannetaan valtatieosuuden liikenneturvallisuutta ja tieliikenteen sujuvuutta noin viiden kilometrin matkalla litin Tillolan ja Kouvolan Keltin välillä rakentamalla keskikaiteellinen ohituskaistatieosuus ja rinnakkaistie. Rinnakkaistien tarkoituksena on varautua häiriötilanteisiin ja parantaa liikenneturvallisuutta. Lisäksi nykyistä Keltin eritasoliittymää parannetaan pohjoispuolen uusilla rampeilla ja meluntorjunnalla. KymiRing-moottoriratakeskuksen kohdalle tehdään

eritasoliittymä. Urakka maksaa noin 17 miljoonaa euroa. Varsinaiset tietyt liittymiseen on tarkoitus saada valmiiksi tämän vuoden loppuun mennessä

Kouvolan ja litin alueella sijaitsevan Kimolan kanavahankkeen rakentaminen on aikataulussa. Kanava kunnostetaan uittokanavasta veneilykäyttöön. Valmistuminen avaa noin 400 kilometrin mittaisen vesireitin Voikkaalta aina Keiteleelle asti. Rakennuskustannukset ovat noin 21 miljoonaa euroa. Summasta kunnat maksavat kolmasosan ja valtion rahoitusosuus kattaa loput. Valmistuttuaan kanava jää Kouvolan kaupungin omistukseen. Veneilyliikenteelle se avataan veneilykauden alkaessa kesällä 2020. Kanavarakentamisen ohella huolehditaan sekä veneilynfranja ja -palveluiden että matkailu- ja palveluliiketoimintojen kehittämisestä. Kimolan kanavan liikenteeseen on tekeillä pienvenesatamia. Paikkoja on tulossa sekä vierasveneilijöille että paikallisille veneilyn harrastajille. Kanavalle on tulossa myös risteilyliikennettä.

Hallitus esitti lisätalousarviossaan Kouvolan, Kotkan ja Haminan välisten rataosuuksien parantamiseen 98 miljoonaa euroa. Tälle vuodelle osoitetaan kolme miljoonaa euroa, jotka käytetään radan peruskorjaukseen. Päälysrakenteen uusimisen lisäksi rataosuuden peruskorjaus pitää sisällään muun muassa siltojen korjausta, rumpujen uusimista ja Kotolahden ratapihan kehittämistä. Kouvolan ja Kotkan välillä on kaksoisraide osan matkaa, mutta sitä on toivottu jatkettavaksi satamiin asti. Liikennöintiä pyritään saamaan sujuvammaksi Kouvolan ja Kotkan välillä yksiraiteisella osuudella rakentamalla junille tarkoitettuja kohtaamispaikkoja. Myös rataosuuden vanhentunut turvalaitteisto aiotaan uusida ja yhtenäistää. Rataosuuden peruskorjauksen suunnitelmat ovat valmiit ja näin ollen työ pääsee syksyllä siltä osin käyntiin. Kokonaisurakan on määrä valmistua vuonna 2025.

Pyhtään Redstone -lentokenttä on ensimmäinen julkinen uusi lentokenttä Suomessa vuosikymmeniin. Alueen laajennustyöt ovat parhaillaan käynnissä. Kentän tarpeellisuutta on perusteltu ilmailutoimialan kasvavilla tarpeilla. Pyhtään kunnan yleiskaavasunnitelman mukaan alueelle ja sen ympäristöön rakennetaan teknologiapuisto ja alueen toimintojen ydin on miehittämättömässä ilmailussa ja drone-toiminnassa sekä logistiikkapalveluissa. Kentällä on jo nyt droneilmailun kehitystoimintaa ja testausta.

Alueen useat kunnat joutuvat tasapainottamaan talouttaan. Esimerkiksi Kouvola vähentää henkilöstöään yli sadalla henkilötyövuodella vuosina 2019-2020. Vähennykset toteutetaan pääosin hyödyntämällä eläköitymisiä sekä vähentämällä

määräaikaisia työntekijöitä. Taloudellisista ja tuotannollisista syistä irtisanotaan enintään yhdeksän henkilöä lähinnä johto- ja esimiestehtävistä. Kouvola jatkaa säästöjen etsimistä myös palveluverkostaan.

Kuntayhtymä Kymsote tavoittelee 25 miljoonan euron säästöjä tänä ja ensi vuonna. Yt-neuvottelujen tuloksena vähentämistarve on yli 400 henkilöä vuoden 2020 loppuun mennessä. Irtisanomiset koskevat lähinnä esimies- ja asiantuntijatehtäviä sekä hallinnollisia tehtäviä. Osalle voidaan tarjota uutta työtä tai virkaa, ja lisäksi hyödynnetään eläköitymisiä, määräaikaisten vähentämistä ja tukitoimintojen ulkoistuksia. Suorat irtisanomiset koskevat korkeintaan 112 työntekijää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa Kymenlaaksossa (+5,6 %, koko maa +3,8 %). Kasvua oli eniten muiden palveluiden sekä rakentamisen toimialoilla. Maakunnalle tärkeillä teollisuuden toimialoilla liikevaihto oli niin ikään noususuunnassa (+5,9 %, koko maa 4,5 %). Teollisuuden vientiliiketoimintatilastot ovat plussalla ja koko maata korkeammalla tasolla.

Tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan seuraavan vuoden aikana suhdanteiden paranemista ennakoitiin 23 % (koko maa 27 %) ja heikkenemistä 18 % yrityksistä (koko maa 17 %). Henkilökunnan määrää ennakoitiin kasvattavansa 10 % maakunnan yrityksistä (koko maa 18 %).

Alueen metsä- ja biotalouden näkymät ovat viime vuotta varovaisemmat. Sellun hinta on ollut alkuvuonna laskussa, mutta sellun kysynnän uskotaan kuitenkin jatkavan kasvuaan lähivuosina. Alueella on tiedossa yt-neuvotteluja. Viime vuosina metsäyhtiöt ovat investoineet Kymenlaakson mittavia summia. Uusia investointeja on jo luvassa. Metsäyhtiö UPM peruskorjaa Kuusankosken vesivoimalan. Uusien turbiinien ja generaattoriyksikköjen myötä voimalaitoksen energiantuotanto kasvaa. Kyseessä on merkittävä, miljoonaluokan investointi. Peruskorjaus valmistuu vuonna 2022.

Stora Enson Sunilan tehtailla ligniiniä on valmistettu teollisessa mittakaavassa jo vuodesta 2015, ja 50 000 tonnin vuosituotanto nostaa Stora Enson maailman suurimmaksi ligniinin tuottajaksi. Stora Enso aikoo investoida 10 miljoonaa euroa koe-laitokseen, jossa tuotetaan biopohjaista hiilimateriaalia ligniinistä. Hiilimateriaalia

voidaan hyödyntää keskeisenä raaka-aineena akuissa, joita käytetään esimerkiksi kuluttajaelektronikassa, autoteollisuudessa ja suurissa energianvarastointijärjestelmissä. Koelaitoksen rakentaminen Sunilan tehtaalle Kotkaan aloitetaan vuoden 2019 loppuun mennessä, ja sen arvioitu valmistumisaika on vuoden 2021 alussa. Kaupallistamisesta päätetään koetutannon tulosten arvioinnin jälkeen.

Kotkamills kertoi alkuvuonna 2018 suunnittelevansa uutta laminaattipaperikonetta Kotkan tehtaalleen. Päätös investoinnista piti tehdä vuoden loppuun mennessä. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat, kun selvisi, ettei konetta kannata tehdä nykyisiin tiloihin. Uusi tehdashalli kasvattaisi investoinnin kustannuksia 10-15 miljoonaa euroa. Investointipäätös tehdään vuoden 2019 lopussa. Laminaattipaperin kysyntä on kovaa, joten uusi kone on tarpeen. Uuden koneen kapasiteetiksi on suunniteltu 50 000 tonnia vuodessa. UPM:n biojalostamosta tehdään päätöksiä vuoden 2020 alussa.

Haminan LNG-terminaali-investointi etenee aikataulussa ja valmistuu elokuussa 2020. Kaupalliseen tuotantoon LNG:tä eli nesteytettyä maakaasua varastoiva ja jakeleva terminaali saadaan vuonna 2021. LNG:lle on rakenteilla ensi vaiheessa 30 000 kuution varastosäiliö. Varastosta toimitetaan kaasua Haminan Energian jakeluverkkoon ja jakeluverkon ulkopuolisille asiakkaille sekä maa- ja meriliikenteen tarpeisiin. LNG-terminaalin investoinnin kokonaisarvo on n. 100 M€ ja pysyviä työpaikkoja uskotaan syntyvän noin 50. Tulevien vuosien aikana Haminan Energia tulee lisäksi investoimaan tuntuvasti LNG:n jakeluinfraan.

Google on ilmoittanut isoista investoinneista Haminaan. Toukokuussa ilmoitettiin, että Haminaan rakennetaan uusia palvelinkeskus. Yhtiö investoi 600 miljoonaa euroa Summan vanhan paperitehtaan tontille nousevaan uuteen datakeskukseen. Rakentamisvaiheen arvioidaan kestävän kaksi-kolme vuotta ja se työllistää arviolta 800 henkeä, jonka lisäksi syntyy muutama sata epäsuoraa työpaikkaa. Valmistuttuaan palvelinkeskus työllistää 40-60 henkilöä lisää. Google on jo aloittanut alustavat työt palvelinkeskusalueella. Syyskuussa uutisoidun uuden 600 miljoonan euron investoinnin myötä Googlen kokonaisinvestoinnit Haminessa kasvavat kahteen miljardiin euroon. Myös uusi investointi kohdistuu datakeskuksiin, mutta työllisyysvaikutuksia ei osata vielä arvioida.

Kotkassa toimiva BioA:n ensimmäinen lannoitetehdas on aloittanut toimintansa. Se tuottaa kierrätyslannoitetta, joka saa alkunsa paperi- tai sellutehtaan toiminnasta

syntyvistä sivuvirroista. BioA alkaa valmistaa Kotkassa kierrätyslannoitetta noin 40 000 tonnia vuodessa. BioA investoi tehtaaseen noin 6 miljoonaa euroa. Ensimmäisen puolen vuoden tavoite on noin 5 miljoonan euron liikevaihto, ja vuonna 2020 liikevaihtotavoite on 10 miljoonaa euroa.

Kouvolaalainen Kaslink on vuonna 2001 perustettu perheyrittäjä, jonka liikevaihto oli viime vuonna 65 miljoonaa euroa. Kaslink on myynyt liiketoimintansa Fazer-konsernille. Kaslink on pyrkinyt kasvattamaan liiketoimintaansa viemällä kaurapohjaisia tuotteita kansainvälisille markkinoille. Toiminta jatkuu ainakin toistaiseksi ennallaan. Nykyisellään yhtiö vie tuotteita Euroopassa yli 15 maahan ja Aasiassa Kiinaan. Yrityksen päämarkkina-alueita Suomen lisäksi ovat Belgia, Saksa, Hollanti, Iso-Britannia ja Ruotsi.

Logistiikan näkymät ovat myönteiset. Sataman alueelle on viime vuosina kohdistunut lukuisia kymmenien miljoonien arvoisia investointeja, ja aluetta laajennetaan palvelemaan kansainvälistä teollisuutta entistä monipuolisemmin. Liikennevauhti kiihtyy HaminaKotkan satamassa. Tammi-heinäkuussa sataman kautta kulki 11 % enemmän tavaraa kuin ennätysvuonna 2018. Vientiliikenne kasvoi 25 %. Liikennekehityksen arvioidaan jatkuvan erittäin vahvana myös loppuvuonna. Isot kansainväliset projektit näkyvät sataman liikennetilastoissa. Haminan sataman kautta kuljetetaan Kazakstaniin öljykentille paineentasausmoduuleita. Projekti kestää vuoden 2021 lopulle. Kotkan Mussalossa puolestaan Nord Stream 2 – kaasuputkiprojektin kuljetukset on juuri saatu päätökseen. On arvioitu, että Nord Stream 2 -hankkeeseen liittyvät toiminnot ovat tuoneet Suomeen yli 600 työpaikkaa.

Kullasvaaraan suunnitellun rautatie- ja maantieterminalin (Kouvola RRT) rakennus on alkanut. Se on Suomen ensimmäisen rautatie- ja maantiekuljetuksia yhdistävä tavaraterminaali. Tavoitteena on keskittää Kouvolaan erityispitkien junien ja rekka-rahdin väliset purku- ja lastaustyöt. Kullasvaaraan tulee terminalialue ja erikoispitkien junien lastausraiteita. Lisäksi parannetaan alueen liikeyhteyksiä pääteille. Kullasvaaran terminaali on Euroopan laajuisen TEN-T-ydinverkon ainoa solmukohta Suomessa. Terminaali on suunnitelmien mukaan valmis vuoden 2023 loppuun mennessä. Euroopan unioni myönsi hankkeelle lähes 8 miljoonan euron rahoituksen. Rahoituspäätös osoittaa, että Kouvolan terminalihankkeen tulevaisuuteen uskotaan ja sitä pidetään realistisena. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on runsaat 39 miljoonaa euroa. Terminaali vahvistaa Kouvolan asemaa logistiikkakaupunkina.

Kouvolan kaupungin arvion mukaan terminaalin läheisyyteen voi syntyä yli tuhat teollisuuden ja kaupan alan työpaikkaa lähivuosina.

Kouvolasta on lähtenyt tänä vuonna odotettua vähemmän junia Kiinaan. Syynä on operaattorikumppanin vaihtuminen. Venäjä salli maataloustuotteiden, elintarvikkeiden ja raaka-aineiden kauttakuljetukset maataloustuotteille, raaka-aineille ja elintarvikkeille maanteitse tai rautateitse heinäkuun alusta alkaen. Elintarvikealan yritykset ovat kiinnostuneita mahdollisuudesta hyödyntää Venäjän ja Kazakstanin kautta Kouvolasta Kiinaan kulkevaa rautatieyhteyttä. Ensimmäiset koelähettykset lähtevät syyskuussa. Kouvola-Kiina -yhteyden tulevaisuus riippuu myös esimerkiksi Kiinan poliittisista päätöksistä; tällä hetkellä esimerkiksi kokonaiskuva Eurooppaan suuntautuvan rautatierahdin tukipolitiikasta on epäselvä.

Rakennusalalla on hiljaisempaa kuin kasvukeskuksissa, mutta alkaneet isot rakennushankkeet piristävät toimialaa. Kymenlaaksossa on menossa mm. logistiikan investointeja ja sairaalarakentamista. Kymenlaakson keskussairaalan laajennus on käynnissä. Kouvolaan rakennettavan Ratamo-sairaalakeskuksen maanrakennustyöt alkoivat viime jouluna. Keskusta suunniteltiin avattavaksi vuoden 2021 aikana, mutta rakentaminen tulee viivästymään kuukausilla kilpailuttamisen takia. Kouvolan tulevat kouluinvestoinnit ovat mittavia: kaupunki suunnittelee yhteensä 125 miljoonan euron investointeja yhdeksään uuteen kouluun vuoteen 2030 mennessä. Varsinainen asuntorakentaminen on melko vähäistä. Pienillä rakennusalan yrityksillä riittää töitä korjausrakentamisessa ja tulevaisuudennäkymät ovat melko hyvät.

Tukku- ja vähittäiskaupan viimeisimmät liikevaihtotiedot ovat Kymenlaaksossa lähes samalla tasolla viime vuoteen verrattuna (-0,4 %). Koko maassa kaupan alan liikevaihto oli hitusen plussalla (+0,7 %). Zsar Outlet Village avautui asiakkaille viime vuoden lopulla Vaalimaalla. Kesä on lisännyt kävijämääriä ja nostanut liikkeiden myyntiä. Viikon kävijämäärät pyörivät nykyisin 15 000 ihmisen tuntumassa. Asiakaskunnan enemmistö on suomalaisia, mutta etenkin venäläisten osuus on kasvussa. Alue on merkittävä työllistäjä, sillä siellä työskentelee kaikkiaan 160-180 henkilöä.

Entiselle Vaalimaa Shopping Centerin tontille on tulossa noin 18 600 neliötä käsittävä liikekeskus. Se on puolet suurempi kuin Zsar Outlet Village -ostoskylä. Liikekeskukseen on luvassa ainakin päivittäistavara kauppa ja muita markettoimintoja. Suurin osa venäläisten tekemistä ostoksista on päivittäistavaroita. Niiden tarjonta vaikuttaa erittäin paljon kohteen kiinnostavuuteen venäläisten

ostosmatkailukohteena. Muista keskukseen tulevista liikkeistä tiedotetaan sitä mukaa kuin sopimukset valmistuvat. Uusi keskus on tarkoitus avata viimeistään joulukuksi 2020. Sen sijaan Kotkan Jumalniemeen suunnitellun kauppakeskuksen rakennustyöt eivät käynnisty lähiaikoina.

Kokonaisuudessaan matkailuvuodesta 2019 odotetaan Kymenlaaksossa hyvää. Vuoden alkupuoliskolla yöpymisten määrä oli edellisvuoteen verrattuna kasvussa (+12 %, koko maa +3 %). Kasvu perustuu kotimaisiin matkustajiin (+17 %). Sen sijaan ulkomaisten yöpyjien määrä oli laskussa (-3 %). Vaalimaan rajanylitykset ovat hieman edellisvuotta ylemmällä tasolla. Saaristo ja joki ovat maakunnan matkailuvaltteja, ja näiden liiketoimintaa kehitetään systemaattisesti. Maakunnassa on myös nousemassa vesistöjen lisäksi esimerkiksi luonnonpuistoa hyödyntävää luonto- ja kulttuurimatkailuliiketoimintaa.

Kymenlaaksossa yleisömäärältään vuoden 2019 suurin tapahtuma oli Kotkan meripäivät. Kävijöitä Meripäivillä oli järjestäjän arvion mukaan viime vuotista enemmän. Viime vuonna Meripäivillä vieraili runsaat 233 000 ihmistä. Toinen suuri tapahtuma oli Kouvolan asuntomessut. Messut järjestettiin Korian Pioneeripuistossa, joka on venäläisten 1910-luvun alkupuolella rakentama, suojeltu kasarmialue. Messuilla vieraili noin 114 000 kävijää. Messut ovat seudulle taloudellisesti merkittäviä, sillä esimerkiksi viime kesänä messuvieraat jättivät Poriin yhteensä noin kahdeksan miljoonaa euroa. Asuntomessujen kokonaistuotto messuorganisaatiolle, Kouvolan kaupungille ja alueen yrityksille ei ole vielä tiedossa. Kuitenkin esimerkiksi kauppakeskus Veturi on raportoinut historiansa parhaasta heinäkuun myyntituloksesta.

Kotkan asema risteilijäsatamana on vakiintunut. Tänä vuonna risteilyt ovat tuoneet Kotkaan noin 7 500 matkustajaa ja 3 000 miehistön jäsentä. Risteilytoiminta kasvat-
taa matkailijamääriä, vahvistaa merikaupungin imagoa ja lisää Kotkan tunnettuutta maailmalla. Lisäksi retkipakettien myynti risteilyvieraille tuottaa rahaa paikallisille matkailualan yrityksille ja sitä kautta aluetalouteen. Myös kesän 2020 suunnitelmat ovat jo pitkällä. Alustavia varauksia on viidelle alukselle, jotka toisivat noin 9 200 matkailijaa ja miehistöä noin 3 000.

Kotkassa suunnitellaan säännöllistä, ympärivuotista matkustajalaivaliikennettä Pietariin uuden Kotka Pax -hankkeen puitteissa. Hamina-Kotkan Kantasataman itälaituriin kaavaillaan uutta matkustaja- sekä rahtiliikenteen terminaalia, jossa sijaitisivat tulli ja rajavartiolaitos. Hankkeen koko budjetti on noin 2,5 miljoonaa euroa.

Kaakkois-Suomen, Venäjän ja EU:n välinen CBC-ohjelma ohjaa projektiin kahden miljoonan euron rahoituksen. Terminaalin rakennustyö käynnistetään vuonna 2020.

Kotkan Kantasataman kampuksen ja tapahtumakeskuksen suunnittelu on aloitettu. Suunnitelman mukaan Tapahtumakeskuksesta on kaavailtu paikkaa 1 500 hengen kokouksille sekä yleisömäärältään 2 500-3 000 hengen konserteille. Kustannusarvio on reilut 24 miljoonaa euroa. Kaikki Xamkin Metsolan kampuksen toiminnot siirtyvät Kantasatamaan. Kampuksen hinta-arvio on 40 miljoonaa euroa. Sekä tapahtumakeskus että ammattikorkeakoulun kampus valmistunevat vuonna 2023. Myös Kouvolan tapahtumakeskuksen suunnittelu jatkuu.

Kymi Ringillä ajettiin Moto GP-sarjan testiajot elokuun lopulla. Testiajoissa olivat mukana kaikki lajin kuninkuusluokassa kilpailevat valmistajat. Ensi kesänä Kymi Ring -moottoriradalla järjestetään ratamoottoripyöräilyn ja motocrossin MM-osakilpailut. Alueella on tarkoitus järjestää myös konsertteja ja festivaaleja. Lisäksi sinne kaavaillaan muun muassa ajoharjoittelukeskusta, mahdollisuuksia motocrossin ja kartingin ajamiseen sekä lomakylää vapaa-ajan asuntoineen. Alueelle suunnitellaan kaikkiaan 60 vapaa-ajan asunnon rakentamista. Tulevaisuudessa rataa käytetään myös autojen kehittämiseen ja testaamiseen, ajajien kouluttamiseen ja ajo-opetukseen. Autojen automatisointi voi olla tulevaisuudessa merkittävä tutkimusala.

Kymenlaakson majoituskapasiteettiin tuo lisäystä entisen kartanohoitelli Radansuun (nykyisin Hotel Radalla) avaaminen. Myös Kotkan Seurahuoneen remontti valmistui. Yhdeksän miljoonan suurinvestoinnissa uusittiin sata hotellihuonetta ja jo viime vuonna valmistuneet ravintolatilat. Pyhtäällä lähdetään kehittämään Keihässalmen saaristokylä -konseptia. Sinne on suunnitteilla noin 50–60 asunnon saaristokylä. Samoin Pyhtään Verssonkankaalle kaavaillaan matkailualueutta ja kylpylähotellia.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino Kymenlaaksossa. Maatalouden rakenneuutos jatkuu. Maatilojen määrä vähenee ja samalla tilojen keskikoko on kasvussa. Kymenlaakson maatilayrittäjät kokevat tuotantonsa kannattavuuden heikommaksi kuin viljelijät keskimäärin Suomessa. Kannattavuus ja kannattavuusodotukset ovat varsinkin kasvinviljelytiloilla erittäin heikot. Metsätalouden ja muun yritystoiminnan kannattavuustilanne ja odotukset ovat paremmat. Muuta yritystoimintaa harjoitetaan maatiloilla enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Varsinkin koneyrityksiä on suosittu sivutoimi. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin vuoden 2019 alkupuoliskolla 9 300 uutta työpaikkaa eli 10 % prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa +12 %). Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, kiinteistöhuollon työntekijöille ja lähihoitajille. Edellisvuotta enemmän avoimia työpaikkoja ilmoitettiin kiinteistöhuollon työntekijöille, mutta myös puutarha- ja kasvihuone-työntekijöille, kirvesmiehille sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille.

Alueen pk-yritysten ja suurten yritysten kehittämisen yhtenä esteenä on pula osaavasta työvoimasta. Yritysten kehittämishalukkuutta leimaa kiinnostus digitaalisiin ongelmanratkaisuihin ja tulevaisuuden suunnitteluun, jotka liittyvät mm. vientivalmiuksien kasvattamiseen ja kotimarkkinoiden muuttuvien tarpeiden tyydyttämiseen. Nämä ovat käytännössä kokoelma hyvin yritys- ja liiketoimintaympäristökohdaisia tarpeita. Koulutuspanostuksissa tulisi huomioida myös viennin merkitys maakunnalle. Vientiteollisuus tarvitsee yliopisto- ja korkeakoulutettua työvoimaa.

Työvoiman kysyntä on edelleen pysynyt vilkkaana. Erityisesti pulaa on sote-alalla, rakennus- ja metallialalla. Sote-alan työvoiman kysyntä on kasvanut viime aikoina nopeimmin. Työntekijöitä tarvitaan lisää, vaikka toimintatavat monipuolistuvatkin. Lisäksi myös sote-sektorilla työskentelevien eläköityminen ja muille toimialoille haakeutuminen vaatii uutta työvoimaa toimialalle. Pelkkä koulutettujen määrän lisääminen ei riitä ratkaisemaan työvoimatarpeita, on pyrittävä kiinnittämään huomiota myös mm. alan imagoon ja työoloihin.

Myös maakunnan teollisuussektorilla osaavan työvoiman saatavuus alkaa muodostua kriittiseksi tekijäksi. Kymenlaakson metalliyrityksillä on edelleen rekrytointiongelmia esimerkiksi ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista. Insinööreistä on kysyntää sekä Etelä- että Pohjois-Kymenlaaksossa. Esimerkiksi sähkö-, automaatio- ja konetekniikan insinööreistä on pulaa. Työnjohtokoulutusta tarvitaan muuallekin kuin rakennusosalalle. Maakunta kilpailee myös ICT-osaajista. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja.

Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätyöllisyys on toistaiseksi melko pientä. Tuotantoteknologian parantumisen seurauksena panostukset eivät näy juurikaan työpaikkojen määrän kasvuna, mutta ne turvaavat

jo syntyneitä työpaikkoja. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia.

Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan selkeimpiä pula-ammatteja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, farmaseutit, sairaanhoitajat ja röntgenhoitajat. Ylitarjontaa on esimerkiksi erilaisista sihteerij- ja toimistotyön ammanteista, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista, varastotyöntekijöistä ja rakennusmaalareista. Etenkin ylitarjonta-ammattit vaihtelevat seutukunnittain.

Kaikkiaan koulutusratkaisuisissa tulisi pyrkiä joustaviin ratkaisuihin (myös työn ohessa). Elinkeinoelämän nopeat syklit tarvitsevat ketterää koulutusjärjestelmää, joka pystyy tarjoamaan etenkin aikuisille nykyistä enemmän täsmä- ja täydennyskoulutusta. Maakunnan koulutusjärjestelmän yhteistyö on välttämätöntä myös maahanmuuttajien koulutuksessa. Pienessä maakunnassa pullonkaulaksi voi nousta väestöpotentiaali ja koulutettavien saaminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2019 alkupuoliskolla Kymenlaaksossa oli keskimäärin noin 9 200 työtöntä kuukausittain. Luku on 11 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni hieman nopeammin kuin maassa keskimäärin (-9 %). Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Kymenlaakso 11,8 %, koko maa 9,2 %). Työttömien kokonaismäärän odotetaan edelleen laskevan, vaikkakin laskuvauhti hidastuu.

Naisten työttömyys (-12 %) väheni nopeammin kuin miesten (-9 %). Koulutusasteittain tarkasteltuna lähes kaikkien koulutusasteiden työttömyys on laskusuunnassa. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien osuus oli laskenut 15 % edellisvuodesta. Korkeakoulutettuja työttömiä oli 11 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski kokonaistyöttömyyttä hitaammin (Kymenlaakso -3 %, koko maa -8 %). Työttömyyden laskusuunta jatkunee, mutta aikaisempaa hitaammin.

Ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli noin 930 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt 11 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla.

Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 31 % (koko maa 20 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kymenlaaksossa rakennetyöttömiä oli vuoden 2019 alkupuolella keskimäärin 6 000 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 65 % kaikista työttömistä (koko maa 60 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna osuus on hieman pienentynyt. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 2 500 kuukaudessa – tämä on noin 24 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa -22 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

Kouvolan seutukunta

Kouvola, liitti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 89 626 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 082 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 564.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 83 042 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 940 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 653.

Kotka-Hamina	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lisätietoja:

Erikoistutkija Tarja Paananen

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

puh. 0295 029 076

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 127 921 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 252 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 508.

Etelä-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Karjala on edelleen yksi Suomen merkittävistä metsäteollisuuden keskittymistä, jonka kyky vastata uusiin liiketoimintahaasteisiin ja markkinoiden tarjoamiin kasvumahdollisuuksiin on hyvä. Metsäteollisuuden jatkuvuus näyttää hyvältä. Metsä- ja biotaloussektorilla on tehty isoja investointeja ja tehdään materiaalien hyödyntämiseen tähtäävää kehitystyötä. Myös monet muut alueen vahvat toimialat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus sekä varastointi ja liikennettä palvelevat alat, kytkeytyvät tiiviisti metsäteollisuuteen.

Ympäristö- ja energia-ala näyttäytyy aikaisempaa vahvempana. Maakunnan ympäristö- ja energiaosaaminen perustuu erityisesti Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston (LUT) osaamiseen, sen ohessa syntyneisiin verkostoihin, yrityksiin, innovaatioihin ja kaupallistettuihin tuotteisiin. Venäjän läheisyys luo kasvupotentiaalia

palveluille ja matkailulle. Venäjä-osaamisen taso on hyvä. Myös liike-elämän palveluilla on kysyntää.

Saimaan brändiarvon hyödyntämisessä on alueella vielä paljon mahdollisuuksia. Etelä-Karjala panostaa Saimaan matkailun kehittämiseen tavoitteena nostaa Järvi-Suomi Suomen neljän tärkeimmän matkailualueen joukkoon pääkaupunkiseudun, saariston ja Lapin rinnalle. Lakeland-yhteistyötä tiivistetään. Järvi-Suomen yhdeksän maakuntaa ja matkailutoimijaa ovat allekirjoittaneet sopimuksen Visit Finlandin ja Järvi-Suomen suuralueyhteistyön lujittamisesta. Etelä-Karjalan sijainti tuo luontaisesti kansainvälisen matkailun vahvaksi segmentiksi venäläiset, joiden matkustaminen on vahvasti riippuvainen ruflan kurssikehityksestä. Uusia asiakasryhmiä tarvitaan kasvun saamiseksi ja vuotuisen vaihtelun tasaamiseksi.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät väestönkehitykseen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon, ja sijaintiin. Vaikka saavutettavuus on erittäin hyvä, Etelä-Karjala ei ole selkeästi kytköksissä kansallisiin kasvukeskuksiin. Suurena haasteena on edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle: maakuntaan halutaan uusia yrityksiä ja uusia asukkaita. Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Jatkossa palvelujen, asuinympäristön, työpaikkojen ja yrittäjälilmaston laatuksymykset ovat keskeisiä.

Etelä-Karjalassa yrityskehittä koostuu vahvasti mikro- ja pienyrityksistä sekä teollisuuden suuryrityksistä. Yrityskanta uusiutuu hitaasti. Haasteena on myös pienten yritysten kasvuhaluus ja -kyvykkyys, mitä kautta alueen keskisuuri yrityssektori voisi vahvistua. Pidemmällä tähtäimellä panostukset osaajien ja yritysten sijoittautumiseen sekä sukupolvenvaihdosten hyödyntämiseen nousevat erittäin keskeiseen asemaan. Elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi on tärkeä vahvistaa yritysten kasvua, osaamis pohjaista yrittäjyyttä ja kansainvälistymistä. Alueen innovaatio toiminnan ja osaamisen kehittämisen moottorina on Skinnarilan kampus, jolla vaikuttaa korkeakoulujen lisäksi useita pk-yrityksiä. Positiivista on, että maakunnassa on rakenteilla runsaasti erilaisia kehitysympäristöjä (esimerkiksi lämpöakku, virtuaalivoimalapalvelu, lääkejäämien puhdistus jätevedestä, Eksoten testbed jne.)

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Etelä-Karjalan väestö ikääntyy ja vähenee. Etelä-Karjalan väestö väheni 2019 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana yli 800 henkilöllä eli lasku oli suhteellisesti suurinta

maakuntien välisessä vertailussa. Vaikka nettosiirtolaisuus on positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Korkeakoulu-keskittymä houkuttelee paljon nuoria maakunnan ulkopuolelta. Tämän vahvuuden hyödyntäminen on kuitenkin haasteellista, sillä esimerkiksi LUTissa Lappeenrannassa tutkinnon suorittaneista noin 20 % jää maakuntaan. Erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden integroiminen alueelle on hankalaa. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Työttömien määrä vähenee, mutta rakennetyöttömien osuus pysyy edelleen korkeana. Vaikka työllisyysaste on viimeisimpien tilastojen mukaan nousussa, jää se jälkeen koko maan keskiarvosta. Viime aikoina myös työvoiman kohtaanto-ongelmat ja osaamiskysymykset ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin. Työperäisen maahanmuuton merkitys työvoiman saatavuudessa kasvaa. Kotouttaminen ja integroituminen yhteiskuntaan sekä suomen kielen taidon kehittäminen muodostuvat yhä tärkeämmiksi.

Elinkeinoelämän ja julkisen sektorin osaavan työvoiman saatavuus on menestymisen avaintekijä. Yliopisto ja ammattikorkeakoulu tarjoavat yrityksille yhteistyömahdollisuuksia innovaatioiden kaupallistamisessa ja kehittämisessä sekä tuottavat runsaasti korkeasti koulutettua työvoimaa. Saimaan ja Lahden ammattikorkeakoulut yhdistyvät vuoden 2020 alusta. Ammattikorkeakoulun nimeksi tulee LAB. Ammattikorkeakoulusta tulee Suomen kuudenneksi suurin ammattikorkeakoulu; opiskelijoita on noin 8 500 ja työntekijöitä noin 360. LABin erityisiä vahvuuksia ovat kiertotalous, design, innovaatioiden kaupallistaminen sekä hyvinvoinnin palveluinnovaatiot. LAB ammattikorkeakoulu on 100 % LUTin omistama. Koulutusvastuiden osalta ammattikorkeakouluissa on sekä yhteisiä että toisiaan täydentäviä aloja. Toimiminen yhdessä organisaatioissa mahdollistaa koulutusvastuiden joustavan hyödyntämisen. Myös tutkimus-, koulutus- ja innovaatiotoimintaa voidaan tehdä entistä laajemmalla osaamis pohjalla molempien alueiden elinkeinoelämän hyväksi.

Etelä-Karjalassa oppilaitos-yritysyhteistyöverkostot toimivat hyvin kaikilla koulutusasteilla. Lappeenrannassa alkaa uudentyypinen yliopiston ja yrityksen välinen yhteistyö. Ohjemistotalo Visma Solutions avaa sivutoimipisteen LUTin kampukselle. Tavoitteena on nivoa opiskelu ja yritysmaailma yhteen ja toisaalta rekrytoida nuoria ohjelmistoalan osaajia aiempaa sujuvammin yliopistolta työelämään. Toiminta on ensimmäinen niin sanottu campus partner -yhteistyö Suomessa.

Lasten ja nuorten kiinnostusta luonnontieteisiin, tekniikkaan, ympäristöasioihin sekä yrittämiseen edistetään LUT Junior University –mallin avulla. Siinä LUT ja Lappeenrannan kaupunki tekevät tiivistä yhteistyötä. Sisällöt on suunniteltu yhteistyössä opettajien kanssa ja ne pohjautuvat LUTin strategian kolmeen painopistealueeseen: puhdas energia ja vesi, kiertotalous sekä kestävä liiketoiminta ja yrittäjyys. Lukuvuodesta 2019-2020 alkaen toiminnassa ovat mukana kaikki kaupungin esi-, perus- ja lukio-opetusta tarjoavat yksiköt. Myös Imatran kaupunki ja LUT vahvistavat yhteistyötään. Junior University –malli on käynnistynyt myös Imatralla ja tulee jatkossa tavoittamaan kaikki imatralaiset lapset viimeistään kahdeksannella luokalla.

Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Ryanair aloittaa lennot Lappeenrannan ja Budapestin välillä lokakuussa. Yhtiö lentää Lappeenrannasta suoraan myös Berliiniin ja Bergamoon. Lentojen kysyntä on ollut hyvää. Reitit ovat ympärivuotisia, ja kesäkaudella on lentoja lisäksi Kreikan Ateenaan ja Thessalonikiin. Ryanairilla on myynnissä Lappeenrantaan lentävissä koneissa tänä vuonna noin 90 000 paikkaa. Uusien reittien myötä paikkamäärä lähes kolminkertaistuu edellisvuodesta. Lisäksi Lappeenrannan lentoasemalta lennetään tilauslentoja lomakohteisiin. Lentoasema palvelee myös Finnairin koulutuslentoja sekä monenlaisia liikelentoja.

Lappeenrannan lentokenttä hakee lisää kasvua ja uusia reittejä. Lentoasema on jo aloittanut neuvottelut uusista kesän 2020 lennoista. Erityisesti Saksa, Pohjois-Italia ja Pohjois-Espanja ovat alueita, joista haluttaisiin avata lisää suoria reittejä Lappeenrantaan. Mukana on muitakin yhtiöitä kuin nykyisin kentältä lentävä Ryanair. Lentokenttä on aluetaloudellisesti erittäin merkittävä. Mikäli 150 000 lentomatkustajan määrä saavutetaan, lentokentän arvioidaan Taloustutkimus Oy:n mukaan tuovan yhteensä lähes 30 miljoonan euron matkailijatulot Etelä-Karjalaan, Etelä-Savoon ja Kymenlaaksoon jo vuoden 2021 aikana. Pidemmän ajan tavoitteena 500 000 matkustajaa vuodessa. Myös kaavoituksessa on huomioitu mahdollisen lisärakentamisen tarve ja esimerkiksi pysäköintitilojen laajentamiseksi on olemassa suunnitelmat. Lentokentän seuraava iso investointi on kiitotien kunnostus.

Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantaminen on käynnissä. Välille Joutseno-Imatra rakennetaan uusi kaksoisraide nykyisen yksiraiteisen osuuden rinnalle. Välillä Luumäki-Joutseno tehdään nykyisen raiteen perusparannusta. Osana hanketta kunnostetaan korjausvelkakohteet Saimaan kanavan ratasilta, Mansikkakosken ratasilta ja vanhan Vt6:n alikulkusilta. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190

miljoonaa euroa. Tavoiteaikataulun mukaan hanke on valmis vuonna 2023. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle.

Valtatien 6 liittymän parantaminen Parikkalassa on saanut rahoitusta EU:n Kaakois-Suomi-Venäjä-rahastosta (CBC). Liittymää parannetaan lisäämällä kääntymiskaistoja. Toimenpiteillä varmistetaan valtatie 6 ja Kolmikannantien risteysalueen liikenteen toimivuus ja sujuvuus, parannetaan oleellisesti risteysalueen liikenneturvallisuutta ja kohennetaan kevyen liikenteen yhteyksiä.

Saimaan kanavan sulkuremontti on saatu päätökseen. Kahdeksan sulun alaporttien uusiminen maksoi noin 15 miljoonaa euroa. Ne mahdollistavat kanavan talviliikenteen, johon alkuperäisiä portteja ei ollut suunniteltu. Uusien alaporttien on määrä kestää koko kanavan nykyisen vuokra-ajan eli vuoteen 2062 saakka. Sulkujen pidentämisen suunnittelu on loppusuoralla. Sulkujen pidentäminen on mainittu uudessa hallitusohjelmassa. Varsinaista päätöstä pidennyksestä ei ole kuitenkaan tehty. Nykyisen hallituksen ja eduskunnan odotetaan päättävän loppuvuodesta sulkujen uusimisesta niin, että rakentaminen voisi alkaa vuoden 2020 lopulla.

Hallitusohjelmaan on kirjattu myös mahdollisten kanavahankkeiden toteuttaminen. Pien-Saimaan ja Suur-Saimaan yhdistävän Kutilan kanavan rakentamisen avulla Pien-Saimaan vedenlaatu paranisi ja järvimatkailu tehostuisi. Kutilan kanavan merkitys Saimaan matkailun kehittämiseksi on suuri sekä risteilyliikenteen että huviveneilyn näkökulmasta. Lappeenranta on suosittu vierasvenesatama ja nykyistä monipuolisempi risteilyliikenne lisäisi sen kiinnostavuutta merkittävästi.

Kuntatalous on vaikeuksissa ja useat kunnat joutuvat tasapainottamaan talouttaan. Myös Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi (Eksote) aloittaa vuoden 2023 loppuun ulottuvan lähes 31 miljoonan euron talouden tasapainotusohjelman. Sillä katetaan syntyneet alijäämät ja estetään uusien syntyminen. Säästöohjelma ei sisällä yt-toimenpiteitä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa Ete-lä-Karjalassa (+3,9 %, koko maa +3,8 %). Sekä Lappeenrannan että Imatran seutu-kunnan kaikkien yritysten liikevaihto oli plussalla. Kasvua oli eniten teollisuudessa, sen sijaan kaupan osalta oltiin hieman miinuksella. Teollisuuden vientiliikevaihtoti-lastot kertoivat, että vientiliikevaihto oli noin kuuden prosentin kasvussa.

Tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan seuraavan vuoden aikana suhdanteiden para-nemista ennakoi 27 % Lappeenrannan ja 21 % Imatran seudun pk-yrityksistä (koko maa 27 %). Näkymien heikentymistä ennakoi 22 % Imatran ja 19 % Lappeenrannan pk-yrityksistä (koko maa 17 %). Henkilökunnan määrän suhteen Lappeenrannan seudun näkymät ovat melko hyvät: henkilöstön kasvattamista ennakoi 23 % ja vä-hentämistä vain 4 %. Imatralla vastaavat luvut ovat 15 % (kasvaa) ja 19 % (vähenee).

Metsäteollisuuden näkymät ovat edelleen melko positiivisia, vaikkakin maailman-talouden epävarmuus heijastuu jossain määrin myös metsäsektorille. Stora Enso on käynnistänyt säästöohjelman, jolla se tavoittelee 120 miljoonan euron vuotuisia kustannussäästöjä. Yritys sulkee paperikoneen Imatralla kuluvan vuoden loppuun mennessä. Työt päättyvät 55 henkilöltä, kun yhtiö irtisanoo 15 työntekijää ja 40 siir-tyy eläkkeelle. Paperikoneen sulkemisen jälkeen Imatralla jää enää yksi paperikone Tainionkosken tehtaalle.

UPM on investoinut viimeisen kolmen vuoden aikana Kaukaan sellutehtaaseen noin 100 miljoonaa euroa. Stora Enso on kuluvanakin vuonna investoinut maakun-taan. Alkuvuonna valmistui 42 miljoonan euron projekti, kun Imatran kemihierre-laitokseen asennettiin uusi hiutalekuivain. Samalla rakennettiin uusi pulpperilinja ja laajennettiin selluvarastoa. Lisäksi uutisoitiin Stora Enson 16 miljoonan euron lisäpanostuksesta Imatran tehtaan uudistuksiin. Yhtiö uusii tehtaan lipeä- ja öljyva-rastosäiliöitä, voimalaitoksen kaasukattiloiden polttimia ja vähentää kuorikattilan typenoksidien päästöjä. Tehtaan neljä kaasukattilaa varustetaan vähäpäästöisillä polttimilla. Yhtiö varautuu investoinneilla tiukentuviin ympäristölupavaatimuksiin ja parantaa kemikaaliturvallisuutta. Investoinnit toteutetaan vuosien 2019 ja 2020 aikana.

Metsä Groupin selluyhtiö Metsä Fibren muutama vuosi sitten Joutsenossa te-kemä investointi tuottaa hyvää tulosta. Tehdas siirtyi muutama vuosi sitten

polysulfidikeittoon, jolloin puusta saadaan enemmän lujia selluloosakuituja talteen. Sellun kysyntä on kovaa etenkin Aasiassa ja Välimeren alueella. Kuorimon kapasiteetin kasvattamiseen investoidaan noin 30 miljoonaa euroa lisää. Kuorimon laajennustyöt ovat käynnistyneet ja valmistuvat keväällä 2020. Kuorimon laajennuksen jälkeen tehtaan havupuun kuorintakapasiteetti kasvaa kolmanneksella ja mahdollistaa osaltaan sellutuotannon lisäämisen tulevaisuudessa. Metsä Fibren sahalla Lappeenrannassa tehdään muutostöitä; esimerkiksi kuivaamoita uudistetaan. Investointi on arvoltaan noin 1,3 miljoonaa euroa.

Metsä Groupin kartonkiyhtiö Metsä Board investoi Joutsenon kemihierretehtaallaan energiatehokkuuden parantamiseen. Valkaistua kemihierrettä käytetään taivekartongin valmistuksessa. Noin 4,8 miljoonan euron investointi kattaa uuden telapuristimen. Käyttöön oton myötä maakaasun kulutus vähenee 20 % ja tehtaan hiilidioksidipäästöt pienenevät noin 6 000 tonnilla vuodessa. Metsä Board Joutseno on Suomen ensimmäinen tehdas, joka ottaa telapuristimen käyttöön kemihierteen tuotannossa. Investoinnilla ei ole työllisyysvaikutuksia.

Metsä- ja biotalousosaamisen lisäksi alueella on vahva ympäristö- ja energia-alan osaamiskeskittymä, johon syntyy uusia innovaatioita ja uutta kasvuhakuista liiketoimintaa. Etenkin Lappeenranta on profiloitunut energiatalouden, kiertotalouden ja kestävä liiketoiminnan osaamisen edelläkävijäksi. Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto on suunnannut toimintaansa yhä enemmän kestävä kehityksen ja uusiutuvan energian tutkimukseen ja kehittämiseen. Alueelle on kasvamassa energiatehokkaihin innovaatioihin profiloitua yrityskeskittymä, joka perustuu vahvasti LUTin osaamiseen. Käynnissä paljon hankkeita ja toimintoja, joilla edistetään energiatehokkuutta, ilmastonmuutoksen torjuntaa, kiertotaloutta sekä parannetaan ympäristön tilaa. Energia- ja ympäristöalan yrityksissä erityisesti palvelu- ja asiantuntija-alat luovat isoja mahdollisuuksia.

Yliopistolta syntyy mielenkiintoisia, kaupallistettavia innovaatioita. LUT ja VTT tekevät uusiutuvan energian avulla ruoan tuotannossa tarvittavaa proteiinia ilmasta. Koelaitos on ollut toiminnassa kesäkuusta alkaen. Ruoantuotannon kaupallistaminen on vasta alkamassa, mutta LUT-yliopiston tutkimusta hyödyntävä startup-yritys Solar Foods suunnittelee jo proteiinia valmistavaa tehdasta Suomeen.

Tuulivoimaloiden komponentteja rakentava The Switch rakentaa Lappeenrannan tehtaansa viereen testikeskuksen. Rakentaminen on aloitettu toukokuussa ja

valmista pitäisi olla helmikuun 2020 lopulla. Investointi tuo yhtiön mukaan pitkällä aikajänteellä arviolta 10—15 uutta työpaikkaa, kun Lappeenrannan tehtaalla on tällä hetkellä töissä 63 henkeä. Keskus tukee yhtiön tuotekehitystä sekä mahdollistaa suurten koneiden sarjatuotannon meriteollisuuteen ja tuulivoimaan. Yhtiö pääsee kehittämään ja testaamaan entistä suuritehoisempia laitteita. Uuteen tuotantohalliin saadaan lisää tilaa laitteiden kokoonpanolle.

Lappeenrannan Kukkuroinmäkeen tulevan biokaasulaitoksen rakentaminen on alkanut. Rakennustyöt käynnistyivät keväällä ja laitoksen on tavoitteena olla käytössä vuoden 2020 alussa. Biokaasulaitoksessa tullaan hyödyntämään eteläkarjalaisten asukkaiden erilliskerätyt biojätteet sekä jätevedenpuhdistamojen puhdistamolietteet. Biokaasusta jalostetaan edelleen liikennepolttoainetta kaasukäyttöisiin autoihin, jolloin voidaan korvata fossiilisia polttoaineita. Kaasua voidaan hyödyntää myös sähköntuotannossa Kukkuroinmäen käsittelykeskuksen alueella. Sen sijaan Luumäen biokaasulaitoshanke ei ole edistynyt. Yhtiö odottaa yhä energiatukipäättöstä, jolla katettaisiin rakentamiskustannuksista 20-30 prosenttia laitoksen kuuden miljoonan euron investointikustannuksista. Ilman tukea laitosta ei ryhdytä rakentamaan.

Matkailussa haetaan edelleen toimialakasvua. Saimaan alueen yhteistyö markkinoinnissa ja tuotteistamisessa tuottaa tulosta. Maakunnassa matkailumarkkinoinnista ja matkailun kehittämisestä vastaava goSaimaa Oy on vahvistanut toimintaansa. Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon Saimaan yhteismarkkinointiin liittyvää Saimaa-sopimusta jatketaan vuoteen 2025 asti. Jatkossa yhteistyön ohjauksen ja seurannan tehostamista kehittämään perustetaan yhdistys, jonka jäseniä ovat sopimuksen allekirjoittaneet organisaatiot. Lisäksi uudessa sopimuksessa ei rajata yhteistyötä kansainväliseen markkinointiin, vaan kotimaan markkinointi nousee entistä vahvemmin kuvaan.

Saimaan vesiliikenteen kehittämishanke on käynnistetty. Hankkeen vetovastuu on Etelä-Karjalan liitolla. Tavoitteena on Saimaan alueen teollisuuden ja muun elinkeinoelämän nykyistä vähähiilisempien kuljetusketjujen edistäminen. Digitaalisilla ratkaisuilla voidaan edistää myös Saimaan matkailutoimijoiden yhteistoimintaa: tavoitteena on luoda yhteinen palvelualusta Saimaan alueen risteilyliikenteelle. Saimaalla aiotaan panostaa myös pitkien risteilymatkojen tarjontaan. Vuonna 2019 Saimaan ja Suomenlahden välillä liikkuu vain yksi matkustaja-alus, mutta nyt vesille

kaavaillaan uusia, hotellimaisia risteilyaluksia. Suunnitelmien toteutumisen edellytyksenä on Saimaan kanavan sulkujen pidennys.

Saimaan alueen tunnettuutta lisää Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon alueille muodostuvan Saimaa Geoparkin rakentaminen. Geologisten kohteiden pohjalle rakentuu luonto- ja kulttuurimatkailuun nojaava kehittämisalusta ja vierailukohde, joka on osa kansainvälistä geopark-verkostoa. Hankkeessa päästiin keväällä Unescon arviointivaiheeseen, jossa Saimaa Geopark pääsi jatkoon. Kahden vuoden jatkoajalla kehittävät asiat saatetaan kansainvälisen geopark-statuksen edellyttämälle tasolle. Kehitystyötä on vielä opastuskeskuksissa, tuotteistamisessa ja etenkin geologisten ilmiöiden digitaalisessa esilletuomisessa.

Tammi-heinäkuussa 2019 matkustajien kokonaisyöpymismäärät kasvoivat verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Kaikkiaan yöpymisiä oli 4 % enemmän kuin edellisvuonna (koko maa +3 %). Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 8 %, sen sijaan ulkomaalaisten yöpymiset vähenivät 5 %. Pudotus johtuu venäläis- ja eteläkorealaismatkustajien yöpymisten vähenemisestä. Kiinalaismatkustajien määrä on lähes tuplaantunut viime vuodesta. Päivämatkustajien määrä on kasvussa, sillä Rajavartiolaitoksen tilastojen mukaan rajanylityksiä on ollut 14 % edellisvuotta enemmän.

Alkuvuonna Etelä-Karjalassa taxfree-kauppa oli alavireistä, mutta kevään mittaan myynti on kasvanut viime vuoden tasolle. Syyksi arvellaan ruplan kurssin hienoista vahvistumista. Loppuvuonna näkymät ovat varovaisen positiivisia. Venäläisten viisuhakemuksia on tullut Pietarin konsulaattiin selvästi viimevuotista enemmän. Tämä ei vielä näy eteläkarjalaisten kauppohen myynnissä, mutta myynnin kasvu voi näkyä jo alkusyksystä, kun venäläiset lopettelevat kesälomiaan Suomessa.

Imatran kaupunki on panostanut urheilumatkailun kehittämiseen Ukonniemessä vuosikymmenen alusta alkaen. Ukonniemen urheilu- ja liikuntapaikkoihin on investoitu noin 50 miljoonaa euroa. Pitkäjänteinen työ tuo tulosta. Tänä kesänä Imatran jäähallissa tehtiin uusi myyntiennätys. Toinen Ukonniemen urheilumatkailun keskeisistä vetonauloista on ensilumen latu, joka on eteläisen Suomen aikaisimmin ja pisimpänä aukeava latu. Tänä vuonna Karhumäen yleisurheilu- ja nurmikentät on kunnostettu. Peruskorjaukset kohentavat jalkapalloilun olosuhteita Imatralla. Yleisurheilu- ja jalkapallokentät ovat olennaisia oheisharjoittelupaikkoja myös jäähallin kesäkäyttäjryhmille.

Imatranajot keräsi noin 42 000 katsojaa, joka on noin 10 % edellisvuotista enemmän. Tulevina vuosina moottoriurheilutapahtumasta halutaan kehittää kaupunkitapahtumaa, joka toisi Imatralle erilaista oheistoimintaa. Tapahtuman taloudellinen vaikutus Imatran kaupungille on merkittävä, sillä se tuo alueelle noin viisi miljoona euroa. Summasta yli puolet käytetään kilpailualueen ulkopuolisiin palveluihin. Imatranajot on vakiinnuttanut asemansa osana kasvavaa IRRC-sarjaa. Imatran Moottorikerho r.y. ja IRRC-kilpailuorganisaatio solmivat sopimuksen Imatranajon jatkosta kansainvälisen moottoripyörien katuratasarjan osakilpailuna vuosille 2020 - 2022. Ympäristövastuullisuus näkyy myös moottoriurheilutapahtumissa, sillä Imatran ajot on aloittanut yhteistyön Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa. Tavoitteena on kehittää sähkökilpamoottoripyörä, joilla voisi tulevaisuudessa olla Imatran ajoissa oma kilpasarjansa.

Rakentaminen jatkuu Lappeenrannassa aktiivisena ja näyttäytyy keskustassa liike- ja asuintalorakentamisena. Keskustarakentaminen jatkuu vilkkaana myös tulevina vuosina. Etenkin toimitila- ja asuinrakentamisen kasvua ennakoidaan. Kaupunkirakentaminen puolestaan jää vaisuksi, mikä liittyyneen kaupunkimurrokseen. Kaupungin oma investointitahti kasvaa lähivuosina. Listalla ovat muun muassa Kesämäenrinteen koulun peruskorjaus, Sammontalo sekä Lauritsalan ja Joutsenon uudet koulut. Lappeenrannan Kisapuiston jäähallin peruskorjaus maksaisi selvitysten perusteella 16–17 miljoonaa euroa. Peruskorjauksen on arvioitu jatkavan jäähallin käyttöaikaa kymmenellä vuodella. Jäähallin peruskorjauksen vaihtoehtoja ovat uuden jäähallin ja/tai monitoimiareenan rakentaminen joko Kisapuistoon tai Lappeenrannan keskustaan. Vaihtoehdot maksaisivat noin kolminkertaisesti peruskorjaukseen verrattuna. Konsultti selvittää parhaillaan yksityisen rahoituksen saamista keskustajäähallin yhteyteen suunnitellun kauppakeskuksen rakentamiseen. Lopullisen päätöksen jäähalliratkaisusta tekee kaupunginvaltuusto vielä kuluvan vuoden aikana.

Liike-elämän palvelut on viime vuosina ollut kaupan ja jalostusalojen vaihteluita tasapainottava kasvuala. Alueelle houkuttelee erityisesti suunnittelu- ja insinööritöimistöjä sekä ohjelmistoalan yrityksiä. Lappeenrannassa on suuri tietotekniikka-alan osaamiskeskittymä, joka työllistää enenevästi osaajia.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino Etelä-Karjalassa. Maatalouden rakennemuutos näyttäisi kiihtyvän. Maatilojen määrä vähenee ja samaan aikaan tilojen keskikoko on kasvussa. Rakennemuutosta kiihdyttävänä tekijänä toimialan pitkään jatkunut erittäin heikko kannattavuus, maatilayrittäjien korkea keski-ikä sekä uuden

ohjelmakauden (ml. uudet tukijärjestelmät) alkaminen vuonna 2021. Maakunnan maatilayrittäjät kokevat tuotantonsa kannattavuuden heikommaksi kuin viljelijät keskimäärin Suomessa. Kannattavuus ja kannattavuusodotukset ovat varsinkin kasviviljelytiloilla erittäin heikot. Metsätalouden ja muun yritystoiminnan kannattavuustilanne ja odotukset ovat paremmat. Muuta yritystoimintaa harjoitetaan maatioilla enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Varsinkin koneyrittäjäys on suosittu sivutoimi.

Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjäys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin kuluvan vuoden alkupuoliskolla uusia työpaikkoja noin 6 250 kpl, eli saman verran kuin edellisvuonna (koko maa +12 %). Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, puhe- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, teollisuuskoneasentajille ja -korjaajille sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille. Muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat melko maltillisia. Aikaisempaa selvästi enemmän avoimia työpaikkoja ilmoitettiin myyjille ja mainosten jakajille, aikaisempaa vähemmän taas myyntiedustajille ja puutarhatyöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on pysynyt vilkkaana ja osaavasta työvoimasta on edelleen pulaa suurimmalla osalla toimialoista. Sote-alan työvoiman kysyntä on kasvanut viime aikoina nopeimmin. Työntekijöitä tarvitaan lisää, vaikka toimintatavat monipuolistuvatkin. Lisäksi myös sote-sektorilla työskentelevien eläköityminen ja muille toimialoille hakeutuminen vaatii uutta työvoimaa toimialalle. Pelkkä koulutettujen määrän lisääminen ei riitä ratkaisemaan työvoimatarpeita, on pyrittävä kiinnittämään huomiota myös mm. alan imagoon ja työoloihin. Matkailualalla on edelleen tarvetta

tuotteistamisen ja digitalisaation osaajille. Ravitsemusalalla etenkin kokeista on pulaa.

Työvoimapula näkyy myös metalli- ja ICT-aloilla. Vaikka metallin näkymät ovat aikaisempaa varovaisemmat, on avoimia työpaikkoja metallialalla ollut viime vuoden tapaan. Metallialan osaajilla on kova kysyntä, sillä oikeanlaisia osaajia on vaikea löytää. Suuret ikäluokat ovat eläköityneet eikä uudet teknologiat hallitsevia osaajia ole koulutettu tarpeeksi. Alan vetovoima ei ole myöskään paras mahdollinen. Myös perinteisenä suhdannemittarina pidetyllä rakennusosalalla on pulaa monista ammattiryhmistä. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, tuotantoteknologian parantumisen seurauksena panostukset eivät näy työpaikkojen määrässä.

Lappeenrannassa on suuri tietotekniikka-alan osaamiskeskittymä, joka kasvaa voimakkaasti. Osaajapula hidastaa kasvua, sillä uusia asiantuntijoita tarvitaan monissa yrityksissä. ICT-alan yritykset ovat ennakoineet tarvitsevansa satoja uusia osaajia seuraavien 10 vuoden aikana. Tarvetta olisi erityisesti ICT-alan sovellusarkkitehteille, -suunnittelijoille ja -ohjelmoijille, tietokantasuunnittelijoille sekä web- ja multimediakehittäjille. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja. Myös osaaville energia-alan työntekijöille on kysyntää.

Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan pula-ammattien määrä on suuri molemmissa seutukunnissa. Selkeimpiä pula-ammatteja ovat lähitulevaisuudessa mm. lähihoitajat, lääkärit, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, toimisto- ja laitossiivoojat, puheterapeutit, sairaanhoitajat ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät. Molemmissa seutukunnissa on ylitarjontaa erilaisista sihteeriammateista ja hotellin vastaanottovirkailijoista. Imatran seudulla mm. myyjistä on ylitarjontaa.

Kaikkiaan koulutusratkaisuihin tulisi pyrkiä joustaviin ratkaisuihin (myös työn ohessa). Elinkeinoelämän nopeat syklit tarvitsevat ketterää koulutusjärjestelmää, joka pystyy tarjoamaan etenkin aikuisille nykyistä enemmän täsmä- ja täydennyskoulutusta. Nopeaan, tarvelähtöiseen lyhytkestoiseen täydennyskoulutukseen tarvittaisiin myös julkista rahoitusta. Pienessä maakunnassa pullonkaulaksi voi nousta väestöpotentiaali ja koulutettavien saaminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2019 alkupuoliskolla Etelä-Karjalassa oli keskimäärin noin 6 200 työttöntä kuukausittain. Luku on 16 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni nopeammin kuin koko maassa keskimäärin (-9 %). Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Etelä-Karjala 10,6 %, koko maa 9,2 %). Ero on kuitenkin kaventunut. Työttömien kokonaismäärän odotetaan edelleen laskevan.

Naisten työttömyys laski nopeammin kuin miesten työttömyys. Naisten työttömyys laski 19 %, kun miesten työttömyys väheni samaan aikaan 13 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys vähenee. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 11 % vähemmän kuin vuosi sitten. Pelkän perusasteen varassa olevien työttömien määrä väheni 22 %. Nuorten työttömyys laski hitaammin kuin kokonaistyöttömyys (Etelä-Karjala -5 %, koko maa -8 %). Nuorten työttömyys laskee lähikuukausina edelleen, mutta selvästi kokonaistyöttömyyttä hitaammin.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 580 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt 12 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 26 % (koko maa 20 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Etelä-Karjalassa rakennetyöttömiä oli vuoden 2019 alkupuolella keskimäärin 3 740 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 61 % kaikista työttömistä (koko maa 60 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (64 %) verrattuna osuus on kuitenkin pienentynyt. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 1 200 kuukaudessa – tämä on peräti 43 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa -22 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 39 965 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 679 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 201.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 87 956 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 573 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 4 307.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lisätietoja:

Erikoistutkija Tarja Paananen

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

puh. 0295 029 076

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savo

Etelä-Savossa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 143 739 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennyistä oli 2 249 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 228.

Etelä-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savon maakuntastrategian kärjet ovat metsä, ruoka ja vesi. Nämä on valittu perustuen tämänhetkisiin vahvuuksiin ja niiden varaan pyritään tulevaisuutta rakentamaan. Metsään liittyvät vahvuudet ovat raaka-ainevaroihin perustuvia; Etelä-Savon metsät ovat hyväkasvuisia, runsaspuustoisia ja täällä myös hakataan vuosittain määrällisesti eniten puuta. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, päätuotteina vaneri ja muut kerrostetut tuotteet. Puunjalostuksen prosesseihin liittyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä laitevalmistusta on sekä kemiallisen että mekaanisen jalostuksen tarpeisiin. Maakunnassa on myös puun hyödyntämiseen liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa, Savonlinnassa XAMK:n kuitulaboratorion myötä.

Ruokaan liittyvät vahvuudet perustuvat myös lähtökohtaisesti raaka-aineesiin; varsinkin erikoistunutta tuotantoa, kuten luomua, pyritään lisäämään.

Elintarviketeollisuuden alalla maakunnassa on muutama valtakunnallisestikin merkittävä yritys, etenkin salaattien ja leipien tuotannossa. Maakunnassa on myös tutkimus- ja kehittämistoimintaa ruokasektorilla, kärkinä Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutti, Luonnonvarakeskus, XAMK:n toiminnot sekä Aalto-yliopiston Mikkelin yksikkö. Vesiteeman vahvuuksina ovat imagomielessäkin merkittävät vesistöt sekä jätevesien käsittelyyn kytkeytyvä osaaminen. Vesien käsittelyn tutkimus- ja kehitystoimintaa on LUT-yliopiston vihreän kemian osastossa Mikkeliissä ja sen toimintojen ohella Mikkeliin on rakenteilla hyvin moderni jäteveden käsittelylaitos, johon luodaan erilaisia tutkimus- ja kehitysalustoja. Mikkelin kaupunki havittelee itselleen vesiin liittyvää Sinisen biotalouden osaamiskeskittymää. Sekä teollisten että yhdyskuntien jätevesien käsittelyyn erikoistuneita, korkeatasoisia yrityksiä on maakunnassa muutama.

Strategisten kärkien lisäksi Etelä-Savossa on muitakin vahvuuksia. Maakunnassa on perusteellisuudessa useita vahvoja yritysrypeitä, esim. konepajoja ja muovituotteiden valmistajia. Mikkeliissä on satsattu voimakkaasti digitaliseen arkistointiin, pääkohteena ovat erilaiset julkiset arkistot ja niiden digitoiminen ja säilyttäminen. Maakunta on sijainniltaan varsin hyvässä paikassa, etäisyydet ja yhteydet Suomen talouskasvun vahvimpiin alueisiin sekä kansainvälisen toiminnan solmukohtiin ovat kohtuulliset. Kovia haasteita on toisaalta myös edessä. Vakavimpana lienee väestökehityksen huono suunta. Maakunnan väestö yhtä aikaa sekä vähenee että keskimäärin vanhenee. Tällä ilmiöllä on monta vakavaa seurausta. Paikallismarkkinoiden volyyymi mieluummin heikkenee kuin voimistuu, vaikka matkailun ja vapaa-ajan asukkaiden kysyntä osaltaan tilannetta parantavatkin. Markkinoiden heikohko kehitys keskittää toimintoja entisestään, vähentää kilpailua ja erikoistumisen mahdollisuuksia ja jopa työpaikkakehitys on ollut noususuhdanteen aikana laskevaa. Väestökehitys vaikuttaa myös julkisiin palveluihin. Ensi vuosikymmenellä on edessä näiden palvelujen (koulutus, sote ym.) sopeuttaminen väestömuutosten raameihin. Ja sillä on taas valitettavia vaikutuksia myös yksityisten palvelujen kysyntään ja markkinoihin.

Infrastruktuurin tason säilyttäminen nykytasolla on myös haasteellista, puhumattaakaan siitä, että sitä pystyttäisiin voimakkaasti kehittämään. Maakunnassa on parhaillaan menossa isohkoja julkisia hankkeita esim. tiestöön ja sairaalakapasiteettiin liittyen. Valtakunnallinen kilpailu julkisista investoinneista tulee olemaan kovaa, ja koko Itä-Suomella on vaikeuksia pärjätä siinä kilpailussa. Alueen kannalta erittäin tärkeä olisi vaikkapa selvityksen kohteena oleva uusi ratayhteys Helsingistä

Itä-Suomeen ja Pietariin. Tietoliikenneinfrastruktuurissa Mikkelin ja Savonlinnan keskustojen ulkopuolella on kuitenkin vain joitakin yksittäisiä saarekkeita, joissa maakunta voi katsoa olevansa kilpailukykyinen. Harvaan asuttu alue tarvitsisi uusia ratkaisuja logistisen kilpailukykynsä parantamiseen. Heikohko tietoliikenneinfrastruktuuri ei juuri tarjoa mahdollisuuksia älyliikenteen sovelluksille ja kokeiluille. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on maakunnassa määrällisesti valitettavan vaatimattomalla tasolla, noin 0,5 % bkt:sta. Lisäksi maakunnassa reagoidaan poliittisella tasolla melko hitaasti moniin yhteiskunnallisiin ja teknologisiin megatrendeihin ja niiden vaikutuksiin sekä yritysten että julkisen sektorin toimintaan. Esimerkkeinä vaikkapa kaupungistuminen, ilmastonmuutos sekä tekoälyn ja muun lisääntyvän automaation tuomat muutokset.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n heinäkuisen suhdannebarometrin mukaan suomalaisyritykset näkevät suhdanetilanteen yleisesti vielä myönteisenä, mutta tahti on hiljenemään päin. Maailmantaloudessa riskit heikommasta kehityksestä ovat kasvussa ja näiden ennakoidaan heijastuvan myös Suomeen. Maailmantalouden, EU- ja Euroalueen sekä myös Suomen talouskehityksen ennusteet ovat alkuvuodesta monen eri syyn takia heikentyneet voimakkaasti. Tuoreen pk-barometrin mukaan Etelä-Savon pk –sektorin yritysten näkymät ovat hyvin samankaltaiset kuin koko Suomessa. Pitkäaikainen trendi on ollut hitaasti laskeva jo jonkin aikaa.

Tilastokeskuksen maaliskuun loppuun ulottuvien yritysten liikevaihtoa ja henkilöstömäärää kuvaavien suhdannetietojen mukaan Etelä-Savossa ollaan hieman jääty koko maan kehityksestä. Liikevaihdon suhteen Etelä-Savossa ollaan kuitenkin seurattu koko maan kasvu-uraa aina viime vuodenvaihteeseen saakka. Henkilöstömäärän kehitys Etelä-Savossa kääntyi vuonna 2018 kasvuun pitkän staattisen kauden jälkeen. Palvelualat ovat maakunnan suurin työllistäjä, joissa kaksi kolmesta työllisestä toimii. Jalostuksen toimialoilla työskentelee vajaa neljännes ja alkutuotannossa joka kymmenes työllisistä. Pk-yritysvaltaisessa Etelä-Savossa yrittäjien osuus työllisistä on maan toiseksi korkein. Kasvuyritysten määrä on vähäinen. Yritysten panostukset tutkimus- ja kehitystoimintaan ovat vähäiset, mikä hidastaa uusien innovaatioiden syntymistä ja työllisyyden kasvua. Myös investoijien varovaisuus, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys ovat haasteita. Tämän lisäksi useilla toimialoilla on rekrytointivaikeuksia.

Etelä-Savon ELY-keskus myönsi maakunnan yrityksille vuoden ensimmäisellä puoliskolla yritysrahoitusta noin 4,8 milj. euroa 24 yritykselle. Rahoituksen arvioidaan kasvattavan liikevaihtoa 30 miljoonalla eurolla, josta viennin osuus on 16 miljoonaa euroa. Uusia työpaikkoja odotetaan syntyvän 179. Yritykset käynnistävät tuen avulla reilun 15 miljoonan euron kehittämisinvestoinnit. Myös maaseuturahaston yritystuen kysyntä vilkastui ja avustuksia myönnettiin 19 mikroyritykselle yhteensä noin 1,3 milj. euroa. Rahoituksesta oli Leader -rahoitusta 25 kpl yhteensä noin 333 000 euroa. Lisäksi yritysryhmän kehittämishankkeita on ollut 8, joissa on ollut mukana 31 yritystä. Näihin hankkeisiin on myönnetty rahoitusta yhteensä n. 748 000 euroa. Yritysten kehittämishankkeiden lisäksi ELY-keskus myönsi vuoden ensimmäisellä alkupuoliskolla yritysten kehittämispalvelun 88 yritykselle, reilut 319 000 euroa. Kehitystä tehtyjen päätösten määrässä edellisen vuoden alkupuoliskoon oli 37 % ja myönnetyssä rahoituksessa 18 %. Voimakas kysyntä on jatkunut. Yhteishankintakoulutusten markkinointia on lisätty sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Tammi-elokuussa 2019 Rekry- ja TäsmäKoulutuksia on toteutettu yli 40 yrityksen tarpeisiin noin 560 000 eurolla. Yhteishankintakoulutukset ovat vastanneet työntekijien tarpeisiin saada rekrytoitaville ja nykyisille työntekijöille räätälöityä ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta. RekryKoulutuksissa haasteena on ollut hakijoiden vähäinen määrä. Alkuvuoden tuloksellisuutta piristi myös Etelä-Savon alueen pääomasijoitusrahaston perustamispäätös 3,5 milj. euroa. Pääomasijoitusrahaston strategisessa fokuksessa ovat yritykset, jotka etsivät ratkaisuja ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia globaalisti kasvavilta ja kehittyviltä markkinoilta ja toimialoilta.

Finnveran myöntämä rahoitus Etelä-Savoon vuoden 2019 alkupuoliskolla oli n. 10 % edellisvuoden vastaavaa ajanjaksoa korkeammalla tasolla. Rahoitus on kohdistunut investointeihin, käyttöpääomaan ja erilaisiin toimituksiin liittyviin takauksiin. Merkittävimpiä investointihankkeita on vireillä lähinnä matkailun toimialalla. Sukupolvenvaihdoksia, yrityskauppoja ja -järjestelyjä on tehty edelleen melko vilkkaasti, ja niiden oletetaan pysyvän jatkossakin hyvällä tasolla. Maailmantalouden alavireinen kehitys ja suurvaltapolitiikan epävarmuudet aiheuttavat yleistä epävarmuutta tulevaisuuden odotuksiin, ja tämä heijastunee osaltaan myös Etelä-Savolaistenkin yritysten toimintaan ja odotuksiin.

Business Finland (BF) rahoitti Etelä-Savoa alkuvuonna 2019 lähes 1,7 milj. yritysrahoituksella sekä myönsi tutkimusrahoitusta 100 000 euroa. Tutkimuslaitoksille tuli rahoitusta myös muista julkisista rahoituslähteistä.

Keskeisten toimialojen kehitysnäkymiä

Viljelijöiden luottamus tulevaisuuteen on lisääntymässä, sillä **maatalouden** kolmen heikon vuoden jälkeen kevään ja alkukesän 2019 hyvien säiden myötä tilanne näyttää paremmalta. Etelä-Savossa tämä ilmenee maatalouden investointien lisääntymisenä ja tuotannon laajennuksina kotieläintiloilla. Myös puutarhatuotannossa maakunnassa on vahvaa osaamista ja kehittämistä niin uusien tuotantokasvien kuin tuotannon laajentamisen osalta. Maatilojen bruttotulot Etelä-Savossa olivat vuonna 2018 noin 293 milj. €, josta maatalouden osuus oli 48 %, metsätalouden 29 % ja sivuansioiden 23 % (Kantar TNS Agri Oy 16.8.2019). Maatilojen tulovirta on lisääntynyt vuonna 2018 noin 6 % edellisvuodesta lähinnä metsätalouden tuloista johtuen, jotka lisääntyivät yli 20 % edellisvuodesta. Maatalouden tulot lisääntyivät 2,5 %, kun taas sivuansiotulot vähenivät 3 %. Maatilojen metsätalouden tulot ovat lisääntyneet tällä vuosikymmenellä keskimäärin 4,2 %/vuosi, mutta maatalouden ja sivuansiotalouden tulot ovat vähentyneet 0,3 %/v. Maidon myyntitulojen aleneminen ja naudanlihan myyntitulojen lievä kasvu sekä avomaan erikoiskasvituotannon merkityksen lisääntyminen vastaavat pitempiä aikaista kehitystä, joka mahdollisesti jatkuu alueella myös lähivuosina. Maidon osuus on enää 50 % maatalouden myyntituloista, naudanlihan osuus on hieman lisääntynyt 17 prosenttiin ja kasvituotannon myyntitulojen osuus 26 prosenttiin. Maataloudessa investoinnit ovat edelleen hyvässä vauhdissa Etelä-Savossa. Maatalouden investointitukiin on jo alkuvuodesta käytetty jo noin 80 % viime vuoden tukimäärästä. Myös aloitustukia on haettu alkuvuonna vähintäänkin tavanomaisessa määrin. Maidontuotanto oli vuonna 2018 Etelä-Savossa 106,5 milj. litraa, mikä on 2,7 % edellisvuotta vähemmän, kun koko maassa maidontuotanto on vähentynyt vain 1,5 %. Kuluvana vuonna rahoitetut ja haussa olevat suhteellisen suuret maidontuotannon laajennukset eivät kuitenkaan riitä kattamaan kokonaan tuotannon alenemistä Etelä-Savossa. Naudanlihan tuotanto oli vuonna 2018 Etelä-Savossa 4,0 milj. kg ja siinä vähennystä oli edellisvuodesta 4 %, kun koko maassa se oli lisääntynyt 3 %. Etelä-Savon näkökulmasta lihan tuotannon tulevaisuuteen tuo epävarmuutta elintarviketeollisuuden painopisteen siirtyminen Länsi-Suomeen ja erityisesti Pohjanmaalle.

Metsäteollisuudessa Luke ja PTT ennustavat kertyneiden puuvarastojen ja tuonnin lisääntymisen vähentävän teollisuuspuun hakkuita tänä vuonna Suomessa 3–5 prosenttia. Ennätyksellisenä vuonna 2018 ainespuun kestävien hakkuumahdollisuuksien mukaiset vuotuiset tavoitteet ylitettiin Etelä-Savossa ensimmäistä kertaa lähes 50 vuoteen. Tämän vuoden alkupuoliskolla metsänkäyttöilmoitusten perusteella

laskettavat hakkuuaikomukset ovat alentuneet 16% vuoden takaisesta, mutta ovat toistaiseksi kuutiomääräisesti vuoden 2017 tahdissa. Tuolloin hakkuissa päädyttiin likimain tavoitteiden mukaisiin määriin. Myös Etelä-Savon bruttokantorahatulot ylsivät vuonna 2018 uuteen ennätykseen (328,7 milj.€) ja olivat tuttuun tapaan maan suurimmat. Hakkuiden vähenemien ja tukkipuun hinnan heikentyminen alentavat nimellisiä kantorahatuloja kuluvana vuonna PTT:n ennusteen mukaan valtakunnallisesti 9-10 prosentilla. Sahatavaran viennin suhdannehuippu ohitettiin viime syyskuussa. Alkuvuodesta Luke sekä PTT ennakoivat tälle vuodelle hienoista laskua sahatavaran tuotannossa (-1 - -2%), viennissä (0 - -1%) ja vientihinnoissa (-2 - -4%), mutta kesän mittaan näkymät ovat heikentyneet. Hintojen lasku on ollut ennakoitua voimakkaampaa ja jatkuva sekä kuusen tärkeimmän vientimaan Kiinan, että männyn tärkeimmän vientialueen Pohjois-Afrikan osalta. Metsätuhot ja tuhojen pelko on lisännyt sahausta Keski-Euroopassa ja kiristänyt kilpailua. Toisaalta Etelä-Savossa on meneillään sahojen kapasiteettia lisääviä investointeja eikä markkina-tilanne ole johtanut Etelä-Savossa sahojen seisokkeihin. Vanerin tuotannon viennin ennakoidaan valtakunnallisesti alenevan hienokseltaan (0 - -1%) kuluvana vuonna. Toukokuussa käynnistynyt uusi kertopuun tuotantolinja Punkaharjulla lisää kuitenkin tuoteryhmän kapasiteettia alueellamme. Markkinat ovat kiristyneet koivuvanerin osalta rekkujen ja kuorma-autojen valmistuksen vähenemisen myötä. Myös pääasiassa rakentamiseen käytettävän havuvanerin kysyntää leimaa epävarmuus ja alueella on valmistauduttu tuotannonrajoituksiin. Sellun hinnan oletetaan laskusta huolimatta säilyvän hyvällä tasolla, vienti kasvaa ja kapasiteetin käyttöaste säilyy korkeana. Sellun ja kartongin ennustettu vientimäärien kasvu pitää yllä kuitupuun kysyntää ja hintaa. Hakkuut näyttävätkin painottuvan Etelä-Savossa tänä vuonna entistä enemmän kuitupuuhun ja harvennuksiin, mikä on metsien kehityksen kannalta tervetullutta. Energiapuun markkinatilannetta voidaan luonnehtia normaalisti, mutta Lahden Kymijärven ja Espoon Kivenlahden voimaloiden käynnistymisen ennakoidaan heijastuvan jatkossa lisäkysyntänä myös Etelä-Savon markkinoille. Hankintaketjun ohuus on edelleen huolen aiheena. Epävarmuutta metsäsektorilla lisäävät kauppapoliittiset jännitteet, brexit-tilanne ja sekä velkaongelmat, joiden takia maailmantalouden kasvu voi olla ennakoitua hitaampaa.

Teknologiaateollisuuden sisällä on tiettyjä aloja, joissa kehitys on vahvaa (mm. meriteollisuuden alihankinta) ja myös niitä, joihin maailmantalouden hiljentyminen alkaa vaikuttaa. Maailmantalouden heikentyminen näkyy uusien tilausten määrässä. Uusien tilausten määrä on pysähtynyt, vaikkakin määrä on edelleen suhteellisen hyvällä tasolla. Tilauskanta on samalla tasolla kuin 3-4 kuukautta sitten, mutta

tarjouspyyntöjen määrä on laskenut viimeisen 6 kuukauden aikana siten, että saldoluku oli negatiivinen sitten vuoden 2015. Koska tilauskanta on vielä ihan hyvällä tasolla, niin arvio on, että liikevaihto syksyllä on edelleen sama tai jopa suurempi kuin vuosi sitten. Mitä tapahtuu siitä eteenpäin tulevaisuudessa, on epävarmaa. Yrityskohtaiset erot tulevat kasvamaan. Yritysten väliset erot liikevaihdon, taloustilanteen kuin myös työllisyystilanteen osalta tulevat jatkossa kasvamaan ja näkymä ennen kaikkea lyhentymään. Maailmantalous ja viennin veto eivät ole ainoat työpaikkoihin vaikuttavat tekijät, vaan myös se, miten yritykset kykenevät korvaamaan sekä eläköitymisen että vaihtuvuuden. Eläköitymisen kautta on teknologiateollisuuden rekrytoitava joka vuosi 6 000-7 000 työntekijää. Etelä-Savon osalta ikärakenne huomioiden tarkoittaa, että yritysten on siis löydettävä joka vuosi 50-100 uutta työntekijää.

Rakentamisen suhdannenäkymä Etelä-Savossa on loppuvuoden 2019 tasainen. Maakunnassa rakentaminen ei vaihtelee kasvukeskusten tavoin. Asuntorakentaminen ei ole muun maan lailla merkittävässä asemassa, mikä tulee tasaamaan rakentamisen suhdannevaihtelua Etelä-Savossa seuraavan vuoden aikana. Muualla maassa asuntorakentaminen normalisoituu seuraavan vuoden aikana, mutta Etelä-Savossa asuntorakentaminen saattaa jopa lisääntyä hiljaisempien vuosien aiheuttaman patoutuneen kysynnän takia. Mikkelin siilokorttelin rakentaminen tulee lisäämään asuntorakentamisen aloituksia. Etelä-Savon rakentamisen kokonaismäärä pysyi tasaisena alkuvuonna 2019 rakennusluvissa ja aloituksissa. Mikkelin keskussairaalan ja Juvan koulukampuksen lisäksi muut koulu-, päiväkotij ja palvelurakentamisen hankkeet säilyttävät rakentamisen volyymin. Liike- ja toimistorakentamisen ja teollisuus- ja varastorakentamisen ennakoidaan säilyvän tasaisena. Maakunnan uudisrakentaminen on painottunut Mikkeliin. Muualla maakunnassa rakentaminen on pääosin korjaamista. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyymi on hienoisessa kasvussa. Mm. Osuuskauppa Suur-Savon on julkistanut lukuisia korjaushankkeita vuodelle 2019. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve ja kasvava korjausrakentaminen pitävät yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa jatkossakin.

Kaupan ala on merkittävä työllistäjä. Etelä-Savossa kaupan alan työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on reilut 10 prosenttia. Muun maan tavoin kaupan alan työpaikkamäärä on viime vuosina laskenut. Alan erityishaasteita ja mahdollisuuksia ovat verkkokaupan ja sähköisen asioinnin lisääntyminen, jotka voivat vähentää työvoimatarvetta ja muuttaa kaupan alan rakenteita. Alalla tapahtuvat muutokset

vaikuttavat alan osaamisvaatimuksiin: asiakkaiden ostokäyttäytymisen ymmärtäminen, oman ja kilpailijoiden toiminnan analysoiminen ja ajantasaisen tiedon hyödyntäminen korostuvat. Osaltaan kulutukseen vaikuttavat myös väestön ikääntyminen, yhden henkilön talouksien määrän kasvu, ostovoiman kehitys, kansainväliset suhdanteet ja kulutuskäyttäytymisen muutokset (mm. vastuullisuuden ja kestävä kehityksen korostuminen).

Etelä-Savossa on panostettu vuosia **matkailun** kehittämiseen. Yksityisten investointien ohella erityisesti Saimaa Geoparkin statuksen hakeminen, ylomaakunnalliset hankkeet ja Järvi-Suomen peruskirjan laatiminen ovat viime vuosina olleet suurimpia satsauksia matkailualalle. Lappeenrannan lentoyhteyksien laajeneminen Italiaan ja Saksaan kertoo myös kansainvälisten toimijoiden uskosta Saimaan alueeseen. Puhdas vesistö, monipuolinen luonto ja isot järviolueet ovat Etelä-Savon matkailun vahvuuksia. Matkailijoiden yöpymisten määrä lisääntyi tammi-heinäkuussa 2019 edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna Etelä-Savossa 2,3 % tarkoittaen määrällisesti n. 9 500 henkilöä. Koko maassa yöpymiset kasvoivat 3,4 %. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 2,2 % ja ulkomaalaisten 2,4 %. Voimakkain yöpymisten kasvu edellisvuoteen verraten oli Pieksämäen seudulla 14 %. Mikkelin seudulla yöpymiset kasvoivat 2,8 % ja Savonlinnan seudulla 0,2 %. Heinäkuun muutokset edellisvuoteen olivat rajuja: Mikkelin seudulla yöpymiset kasvoivat 6,7 % ja Pieksämäen seudulla 49,7 %, mutta Savonlinnan seudulla vähenivät 12 %. Suurin ulkomaalainen matkailijaryhmä on edelleen venäläiset, joskin tammi-heinäkuun yöpymiset jäivät edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta 7,4 % (-3161 yöpymistä). Voimakkain kasvu vuoden alkupuoliskolla on ollut italialaisissa (+41,2 %), virolaisissa (+20,4 %) sekä ruotsalaisissa (+11,3 %) ja briteissä (+11 %).

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden paraneminen näkyy edelleen Etelä-Savon työmarkkinoilla, vaikka yrityskohtaisia ongelmia on jo näkyvissä. Työvoiman kysynnän vilkastuminen on tuonut yhä enemmän esiin sen, että tarjolla olevan työvoiman ammattitaito, henkilökohtaiset ominaisuudet ja työtoiveet eivät enää niin helposti vastaa työnantajien odotuksia. Erityisiä haasteita on ollut saada tekijöitä itsenäistä työtötta ja moniosaajuutta edellyttäviin tehtäviin eri ammattialoille. Erityisesti maaseutukuntiin suuntautuva liikkuvuus on nihkeää ja pienissä kunnissa työvoimareservit ovat niukkoja. Työnantajien vaatimukset ovat väljenneet ja rakenteellinen työttömyys on laskenut eniten niissä kunnissa, joissa on ollut työvoiman saantivaikeuksia.

Osatyökykyisten tarjoamaa työpanosta ei vielä ole juurikaan hyödynnetty. Myös ammatin ja yksittäisen työnantajan houkuttavuudessa voi olla puutteita. Halu ja mahdollisuus tehdä vuorotyötä, kulkuvaikeudet, osa-aikatyö tai työtehtävien fyysinen raskaus voi työntää pois alalta. Etelä-Savon kehittymisen näkökulmasta odotukset koulutustarjontaa kohtaan ovat ristiriitaisia. Toisaalta koko ikäluokan kouluttamiseksi pitäisi olla laajalla kirjolla opiskelupaikkoja nuoria kiinnostaville aloille, jotta he jäävät Etelä-Savoon kouluttautumaan ja töihin. Toisaalta pitäisi kouluttaa osaajia erityisesti maakunnan strategisille aloille (ruoka, vesi, metsä) sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen, unohtamatta maakunnan ”perusteellisuutta”. Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysyntä ylittää koko maakunnassa ammattitaitoisen työvoiman tarjonnan. Lääkäreistä on pulaa koko maakunnassa. Sote-alalla määrällisesti erittäin isoja ammattiryhmiä ovat lähihoitajat ja sairaanhoitajat. Vaihtuvuus on lisääntynyt, kun toimintayksiköitä on tullut maakuntaan lisää. Eläköitymisistä johdettu korvaustarve on suuri. Sosiaalityöntekijöiden ja puheterapeuttien työpaikkoja on myös ollut vaikea täyttää. Myyjän ammatissa ylitarjonta on suurta ja kasvaa koko maakunnassa. Myös toimistotyöntekijöiden kysyntä on vähäistä. Pendelöinti sekä maakuntaan että maakunnasta on muun Suomen tavoin kasvanut. Etelä-Savossa kävi muualta työssä 8759 henkilöä ja Etelä-Savosta puolestaan alueen ulkopuolelle pendelöi 9452 henkilöä vuonna 2016. Alueelle pendelöivien määrä on kasvanut vuodesta 2000 vuoteen 2016 noin 44 % ja maakunnasta muualle pendelöivien määrä on kasvanut 15 %.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Etelä-Savossa oli heinäkuun lopussa työttömänä 10,2 % työvoimasta, kun osuus vuosi sitten oli 10,9 %. Miesten työttömyysaste oli 11 % ja naisten 9 %. Työttömyysastetta tarkasteltaessa on otettava huomioon, että työvoimaluku on vuoden 2017 lopulta ja työvoiman määrä on sen jälkeen huomattavasti laskenut Etelä-Savossa. Työttömänä heinäkuun lopussa 6 398 henkilöä, eli 674 ja 9,5 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste on 11 % (miesten 13 % ja naisten 9 %). Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste on 14,5 % (miesten 18 % ja naisten 11 %). Naisten työttömyys on viimeksi kuluneen vuoden aikana laskenut suhteellisesti enemmän kuin miesten työttömyys. Lomautusten lisääntyminen nostaa miesten työttömyyttä naisia enemmän. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli Etelä-Savossa heinäkuussa 2019 yhteensä 1 052. Heistä työttömänä oli heinäkuun lopussa 494. Yli vuoden työttömänä olleita oli heinäkuun lopussa 1 449. Määrä laski vuodentakaisesta 389:llä eli 21 %. Vaikeasti työllistyvien määrä oli Etelä-Savossa heinäkuun lopussa 3 968, mikä

on 500 henkilöä ja 11 % vuodentakaista vähemmän. Näistä ns. rakennetyöttömistä on vähentynyt eniten yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleiden määrä, 21 %. Etelä-Savon rakenteellinen työttömyysaste oli heinäkuussa 6,3 % ja vaikeasti työllistytävien osuus työttömistä 62 %. Kunnittain rakenteellinen työttömyysaste vaihtelee Juvan 4,1 %-yksiköstä Savonlinnan 7,7 %-yksikköön.

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 70 766 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 864 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3073.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 28 866 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 467 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 962.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikempi, (--) paljon heikempi			

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 44 107 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 918 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 193.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikempi, (--) paljon heikempi			

Pohjois-Savo

Pohjois-Savossa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa

244 711 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 145 henkilöllä.

Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 129.

Pohjois-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon kehittämisen kärjiksi on tunnistettu kone- ja energiateknologia, puunjalostus, elintarvikkeet, hyvinvointiteknologia, matkailu sekä läpilleikkaavina aloina vesi ja biojalostus.

Maakunnassa on kasvavia ja kansainvälisiä vientiyrityksiä, joiden taloudellinen merkitys Pohjois-Savon teollisuudelle on suuri. Energiateollisuuden globaalit yritykset löytyvät Varkauden seudulta ja suurin vientiin tähtäävä koneteollisuuden keskittymä asettuu Ylä-Savon seudulle. Näiden vientiyritysten vetämänä seuduille on syntynyt myös mittava alihankintaverkosto, joka huolehtii omalta osaltaan alan tuotekehityksestä. Näillä teknologiateollisuuden aloilla on edelleen vahva tilauskanta.

Maakunnassa on jo nyt vahvaa kemiallista ja mekaanista metsäteollisuutta ja mahdollisen uuden havusellutehtaan toteutuessa Pohjois-Savon merkitys

puunjalostuksessa tulee kasvamaan kokonaan uudelle tasolle. Mekaanisen metsäteollisuuden tuotteet ovat monipuolistuneet ja uudistuneet. Kotimaisen puun kysynnän lisääntyttä maakunnan alueella tapahtuva puunhankinta on myös mittavaa.

Pohjois-Savossa on myös monipuolista elintarviketeollisuutta. Pitkälti Sisä- ja Ylä-Savoon keskittyneessä maidonjalostuksessa nopean tuotekehityksen rooli on korostunut. Alalle on kohdistettu suuria investointeja, joista odotetaan tuloksia lähivuosina. Sisä-Savossa on pitkät perinteet marjanjalostuksessa. Varkauden seudulla puolestaan kehitetään kalanjalostusta. Kalankasvattamossa tutkijoiden ja yritysten yhteistyö on tuottanut alalle uusia kehitysmahdollisuuksia. Ylä-Savossa panimoteollisuus on jo pitkään työllistänyt seudun väestöä.

Pohjois-Savo on maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savossa on vahvaa marjantuotantoa ja -jalostusta. Maidontuottajana maakunta on maan toiseksi suurin. Tämän hetkiset trendit puoltavat myös marjojen ja uusien maitotaloustuotteiden kysyntää. Maataloudessa tapahtunut rakennemuutos on johtanut suurempiin tilakokoihin, tuotantoinvestointeihin, automaatioon ja aliurakointiin. Rakennemuutosten vaikutukset tilamäärään ovat yhä voimistuneet. Viimeisen vuoden aikana maitotilojen lukumäärä on vähentynyt lähes kymmenen prosenttia. Tuotantomäärässä on ollut pientä laskua. Tuotantomäärän säilyttäminen nykytasolla edellyttää voimakasta investointitahtia. Investointien suunnittelu ja rahoituksen kysyntä on voimistunut kuluvan vuoden aikana. Alueelle on suunnitteilla hyvinkin suuria tuotannon laajentumisia erityisesti maidontuotantoon. Uhkana on investointivarojen riittävyys ohjelmakauden vaihteessa. Samaan aikaan kun toiset tilat investoivat ja tekevät tiukasta taloustilanteesta huolimatta hyvää tulosta, toiset tilat ovat hyvin haastavassa taloustilanteessa. Tiukan taloustilanteen tilakohtaisella taustalla on monia syitä, mm. maidon hinnan aleneminen, ns. huonoon aikaan osuneet investoinnit, investointien kustannusten ylittyminen sekä terveys- ja jaksamisongelmat. Konkursseilta on toistaiseksi vältytty, mutta ns. kriisilainojen kysyntä on ollut kohtuullista. Alueelle luo uskoa nurmitalouden ja marjanviljelyn vahva rooli hiilensidonnan suhteen, jolla vastataan osaltaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin haasteisiin.

Pohjois-Savossa on myös useita kiinnostavia matkailukohteita, joiden kehittämiseen ollaan panostamassa. Erityisesti ulkomailta maakuntaan suuntautuvaa matkailua halutaan lisätä sekä alueen vetovoimaa kasvattaa. Ala tarvitsee myös ylimaakunnallista yhteistyötä.

Kasvuodotuksia on hyvinvointiteknologian ja biojalostuksen toimialoilta. Hyvinvointialalle odotetaan kasvua terveysteknologiasta, lääkekehityksestä, -valmistuksesta ja -tutkimuksesta. Alan liikevaihto, lähinnä Kuopion seudulla on ollut viimeisten vuosien ajan kasvussa. Alan merkitys kasvaa väestön ikääntymisen myötä. Tämän vuoden alussa osuuskunnaksi organisoituneen Kuopio Health innovaatioekosysteemin tavoitteena on luoda terveys-, hyvinvointi- ja ravitsemusaloilla globaalisti uusia innovaatioita. Osuuskunnassa alan avaintoimijat; oppilaitokset, sairaala, yritykset ja yhteisöt tekevät tiivistä yhteistyötä tutkimuksen, kehittämisen ja koulutuksen saralla.

Maa- ja metsäteollisuuden sekä elintarviketeollisuuden sivuvirtoja halutaan hyödyntää biojalostuksen menetelmin. Maakunnassa on biokaasuntuotantoon sopivia raaka-aineita. Eri bioenergiamahdollisuuksista on laadittu liiketoimintamalleja esimerkiksi nurmen ja lietteen osalta.

Pohjois-Savon vahvuutena ovat myös monipuoliset ja runsaat luonnonvarat. Hyvällä ympäristöllä on suuri merkitys viihtyvyyden, elinkeinon harjoittamisen ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta ja erittäin suuri merkitys myös maakunnan identiteetille ja kilpailukyvyille. ELY-keskus yhdessä maakunnan yhteistyöryhmän kanssa on määritellyt keskeiset toimenpiteet ympäristöhaasteiden ratkaisemiseksi. Toimenpiteiden valinnassa on huomioitu ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat.

Ilmastonmuutokseen liittyvät haasteet tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Maakunnan ja yritystoiminnan kehittämisessä on edistettävä vähähiilisyttä, kiertotaloutta sekä luonnon varojen käytön kestävyttä. Pohjois-Savossa päivitetään maakunnan ilmasto-ohjelmaa. Aktiivisella maankäytön suunnittelulla ja ympäristöhoidolla kyetään turvaamaan hyvä elinympäristö elinvoima- ja hyvinvointitekijänä maakunnalle. Pohjois-Savon ELY-keskukseen on palkattu ilmastoasiantuntija ensimmäisten virastojen joukossa. Tehtäviin kuuluu mm. tukea aluetalouden rakenteiden uudistumista ilmastotavoitteita sisältäviksi edistämällä innovaatioita ja yritysten kehittämishankkeita yhteistyössä tutkimuksen ja oppilaitoksien kanssa.

Valtioneuvosto hyväksyi maakuntavaihdokset elokuun lopulla, joten Joroisten kunta siirtyy Pohjois-Savon maakuntaan vuoden 2021 alusta lukien. Varkauden seutukunta kasvaa näin yhdellä kunnalla. Joroisten kunnalla on siis reilu vuosi valmistautumisaikaa hoitaa kaikki hallinnolliset ratkaisut.

Liikenneinfraan liittyvät hankkeet ovat maakunnalle tärkeitä alueen saavutettavuuden ja teollisuuden kilpailukyvyn kannalta. Viitostie, Savon rata ja Saimaan syväväylä muodostavat yhdessä tärkeän etelä-pohjois-suuntaisen liikenne- ja kaupunkikäytävän. Maakunnan tahtotila on, että 5-tiellä voidaan liikennöidä ympäri vuoden 100 kilometrin tuntinopeudella Helsinki-Kuusamo välillä. Valtatie 9 Kuopio – Joensuu väli on tärkeä poikittaisliikenteen kannalta. Itä-radon nopeustason nostaminen siten, että kolmen tunnin junamatka Kuopiosta Helsinkiin tulee mahdolliseksi, parantaisi sekä alueen saavutettavuutta, että työvoiman saatavuutta. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt uuden selvityksen itäisen nopean yhteyden linjauksesta. Selvityksen on määrä valmistua ensi keväänä. Väylät ovat myös raaka-aine- ja tuotekuljetusten kannalta tärkeitä, etenkin uuden havusellutehtaan toteutuessa. Lisääntyvät puuraaka-ainekuljetukset edellyttävät toimenpiteitä myös pienemmän tieverkoston kunnolle. Toimiva rautatieyhteys satamiin on erityisen tärkeää mm. Ylä-Savon koneteollisuudelle.

Pohjois-Savossa ei ole tekniikan alan yliopistokoulutusta, mutta tarve DI-koulutukseen ja täydennyskoulutukseen on olemassa. Pohjois-Savossa on selvitetty yritysten ja työntekijöiden teknisen alan yliopistokoulutuksen tarvetta. Jatkovalmistelua koordinoi Itä-Suomen yliopisto ja Savonia ammattikorkeakoulu yhdessä aluekehittäjien kanssa. Tavoitteena on hyödyntää muiden alueiden teknisten yliopistojen koulutustarjontaa myös Pohjois-Savossa.

Maakunnassa on alkamassa myös muita uusia koulutuksia, kuten maisteritasoinen InnoTech-liiketoiminta. Tarve tähän liiketoiminnan ja tekniikan yhteiseen ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon on tullut alueen yrityksiltä. Kansainväliseen myyntiin teknologia-alalle, aletaan myös kouluttaa osaajia, koska Pohjois-Savossa on ollut pulaa teknologia-alan kansainvälisen liiketoiminnan myyntiosaajista. Ohjelmisto-osaamista tarvitaan nykyään kaikilla aloilla ja koodareista on tällä hetkellä valtava pula. Pohjois-Savossa on meneillään Pohjois-Savon yritysten ja Savonia-ammattikorkeakoulun yhteistyössä suunnittelema Code Academy -koulutus. Koulutuksen sisältö keskittyy niihin tekniikoihin, joiden osaamiselle on tällä hetkellä työelämässä eniten tarvetta.

Ammatillisen koulutuksen reformin toteutuminen on onnistunut siltä osin, että tieto yritysten osaamistarpeista on välittynyt oppilaitoksille hyvin ja työssäoppimispaikat ovat löytyneet. Haasteita tuottaa työpaikoilla tapahtuva opettaminen. Yrityksissä ei ole pedagogista osaamista ja työssäoppijat kokevat jäävänsä ongelmiseen

yksin. Uudistukseen kaivataankin hallitusohjelmassa luvattua lisärahoitusta oppimisprosessin loppuun saattamiseen.

Työmatkapedelöinti maakunnan sisällä on myös haasteellista. Pienemmillä paikkakunnilla julkinen liikenne toimii harvakseltaan tai ei toimi ollenkaan. Liikkuvuusongelmaa on lähdetty osaltaan ratkaisemaan siten, että teollisuuden työvuoroihin ajoitettua bussivuoroa ollaan kilpailuttamassa Vieremän ja Iisalmen välille. Liikkuvuushaastetta pyritään ratkaisemaan myös muiden pienempien kuntien välisten yhteyksien osalta esim. yhteiskuljetuksilla. Sisä-Savossa suunnitellaan puolestaan Suonenjoki-Kuopio välistä työpaikkaliikennettä sekä opiskelijoiden kulkumahdollisuuksia, jotta esimerkiksi metallipuolen opiskelijoiden työssäoppimismahdollisuudet Suonenjoella säilytettäisiin. Työmatkapedelöinti on ollut vilkasta Varkauden ja Kuopion välillä ja selvästi lisääntynyt myös Iisalmi - Kuopio välillä.

Syrjäisempiä seutuja koskee myös kiinteistöjen arvostukseen liittyvä haaste. Pienemmille paikkakunnille, seutu- ja keskustaajamien ulkopuolelle liike- ja teollisuuskiinteistöjen rakentaminen tai laajentaminen ei houkuttele, koska pelkona on omaisuuden vakuusarvojen edelleen laskeva arvostus. Syrjäseutujen asuntojen vakuusarvoista on keskusteltu jo useita vuosia, mutta sama kehitys on nähtävissä myös liike- ja teollisuustilojen osalta. Myös viimeksi julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yrittäjät kokivat, että vakuusvaatimukset ovat kiristyneet.

Suurimpana haasteena maakunnassa on heikko väestönkehitys. Maakunnan väestökehitys on viimeisten vuosien ajan ollut tappiollista. Ainoa kasvava seutukunta oli Kuopion seutu. Syntyvyys on vähentynyt koko maassa ja myös maakuntaan syntyy vähemmän uusia asukkaita kuin mitä kuolee. Maakunnan väestö ikääntyy syntyvyysvähentämisen ja odotettavissa olevan eliniän kasvaessa. Varkauden ja Ylä-Savon seuduilla väestön väheneminen on kuitenkin hidastunut elinkeinoelämän kasvun myötä. Varkauden seudulla on alkuvuoden aikana ollut jopa muuttovoittoa.

Pohjois-Savon kunnista viisi (Kuopio, Iisalmi, Varkaus, Leppävirta ja Rautalampi) ottavat vastaan kiintiöpakolaisia kuluvan vuoden aikana, yhteensä 70 pakolaista. Kunnat olisivat olleet halukkaita ottamaan vastaan enemmänkin, mutta työ- ja elinkeinoministeriö osoitti Pohjois-Savoon vain nämä 70. Turvapaikanhakijoille kuntapaikkoja on myönnetty tämän vuoden aikana yhteensä 26, kaikki Kuopion kaupunkiin. Näiden lisäksi maakuntaan ja maakunnasta pois muuttaa myös itsenäisesti lukuisa joukko ulkomaalaisia.

Kiinnostus kansainvälisiä osaajia kohtaan on noussut myös pohjoissavolaisissa yrityksissä. Pohjois-Savossa on käynnistetty toimenpiteitä työperäisen maahanmuuton edistämiseksi ja yritysten kasvun tukemiseksi. Toimenpiteiden avulla tullaan myös kehittämään kansainvälisiin osaajiin liittyvää yhteistyötä alueen eri toimijoiden välillä asiakaslähtöisten palveluprosessien luomiseksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n heinäkuun lopulla julkaiseman suhdannebarometrin mukaan suhdannetilanne olisi Itä-Suomessa aavistuksen tavanomaista parempi ja tuotanto- ja myyntimäärät olisivat kasvussa. Ammattitaitoisen työvoiman puute oli ongelmana 39 %:lla vastaajista. Tämä kuvanee hyvin myös Pohjois-Savon tilannetta, sillä kuluvan vuoden toisella kvartaalilla rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten määrä oli jo hiukan vähäisempi.

Yritysten taloudelliset näkymät ovat edelleen hyvät. Tilauskanta yrityksissä on hyvä, mutta tulevaisuuden näkymissä ollaan jo varovaisempia. Erilaiset ennusteet talouden heikkenemisestä eivät ole konkretisoituneet yritysten tämän hetkiseen toimintaan. Talous kasvaa edelleen, mutta nyt jo hitaampaan tahtiin. Viimeisten vuosien aikana on toteutettu runsaasti erilaisia investointeja, sekä tuotantorakennuksiin että koneisiin ja laitteisiin. Uusia investointeja suunnitellaan ja toteutetaan edelleen erityisesti Kuopion seudulla, mutta myös Varkauden ja Ylä-Savon seuduilla on sekä yksityisen sektorin että julkisen puolen investointisuunnitelmia aiempia vuosia enemmän. Kuntien taloudellinen tilanne saattaa kuitenkin joiltain osin viivästyttää hankkeiden toteutumista. Sisä-Savon seudulla puolestaan seurataan jo tehtyjen mittavien investointien sekä valmistumassa olevien hankkeiden tuottavuutta.

Viimeisimmän Pk-yritys barometrin mukaan suhdannenäkymät nähdään selvästi viime kevättä heikommiksi sekä myös heikommiksi kuin koko maassa keskimäärin. Pohjois-Savon yrityksistä 59 % uskoo, että suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana pysyvät ennallaan, 22 % yrityksistä puolestaan näkee suhdanteiden nykyisestä vielä paranevan ja 19 % huononevan. Samoin odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksestä ovat viime kevättä heikommat. Pohjois-Savon yrityksistä kasvuhakuisia on suurin osa yrityksistä (32 %), seuraavaksi eniten on asemansa säilyttäviä (30 %). Yrityksistä voimakkaasti kasvuhakuisia on vain 5 %, mikä on 3 %-yksikköä viime kevättä vähemmän.

Seudulla on odotettu Finnulp Oy:n, maailman suurimman havusellutehtaan toteutumista. Tehdashankkeen kohtalo selvinnee vielä kuluvan vuoden aikana. Aluehallintovirasto on myöntänyt tehdashankkeelle ympäristöluvan, joka on vahvistettu Vaasan hallinto-oikeudessa. Ympäristöluvasta on haettu valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkein oikeus suoritti elokuussa alueella katselmuksen, koska huolta aiheuttaa tehtaan päästöjen kokonaisvaikutusten arvioiminen sekä mahdollinen Kallaveden rehevöityminen. Finnulpin mukaan tehdas olisi toteutuessaan maailman suurin havupuuta hyödyntävä sellutehdas. Tehtaalla nähdäänkin olevan suuri yhteiskunnallinen ja aluetaloudellinen merkitys. Toteutuessaan tehdas tuo koko Suomeen runsaasti työpaikkoja. Niistä Pohjois-Savoon tulisi 1 500 työpaikkaa. Tehtaan ympäristölupavaatimukset ovat jo nyt erittäin tiukat. Tehtaan vesi- ja ilmastopäästöille on annettu päästörajat, jotka ovat Euroopan komission parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) päätelmien mukaiset. Lopullinen kanta tehtaan ympäristölupaan on kuitenkin luvassa vielä kuluvan vuoden aikana.

Tehdashankkeen toteutuessa maakuntaan tullaan tarvitsemaan useita satoja puulogistiikan osaajia sekä kuljetus- että metsäkonepuolelle ja näihin tarpeisiin ollaan jo varautumassa. Hankkeen kerrannaisvaikutukset ovat mittavat mm. alihankintaverkostolle. Lisääntyvä puun käyttö edellyttää myös tehostettuja toimia luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja vesienhoidossa.

Rakentaminen maakunnassa on edelleen vilkasta sekä uudisrakentamisen että korjausrakentamisen puolella. Suurin asuntorakentaminen keskittyy lähinnä Kuopion seudulle, mutta myös Ylä-Savossa on sekä kerrostalorakentamista että rivitalorakentamista käynnissä. Julkista rakentamista sekä tuotantotilojen rakentamista tapahtuu lähes koko maakunnan alueella. Tarjouspyyntöjä on laskennassa edelleen runsaasti ja suunnittelijoilla hyvä työkanta, joten mitään olennaista muutosta rakentamiseen ei odoteta tapahtuvan lähiaikoina. Pidemmällä ajanjaksolla uudisrakentaminen asettunee normaalille tasolle ja korjausrakentamisen uskotaan jopa hiukan kasvavan. Kuopion seudulla asuntorakentamista on ollut viime vuosina huomattavasti normaalia enemmän. Edelleenkin rakennuslupia on haettu kohtalaisen paljon, mutta asuntorakentamisen uskotaan kuitenkin jo hiukan tasoittuvan. Rakennusalan osaava työvoima on töissä ja etenkin alan erikoisosajista on pulaa. Myös ulkomalaisen työvoiman määrä rakennusalalla on kasvussa. Rakennusalalla haasteena on edelleen kannattavuus. Ala on erittäin kilpailtu ja työvoima- ja materiaalikustannusten nousu pienentävät marginaaleja.

Teknolohiateollisuudella on koko kuluvan vuoden ajan ollut tilauksia hyvin, joten töitä riittänee jatkossakin. Alan tarjouspyynnöt ovat kuitenkin olennaisesti vähentyneet, joten myös tilauskanta tulee jollakin aikaväillä laskemaan. Määrälliset rekrytointiongelmat eivät lisääntyne perinteisissä tuotantotehtävissä, mutta alan osamistason nousun myötä erikoisosaajista kilpaillaan. Korkeimmin koulutettujen työntekijöiden osuus alalla kasvaa ja digitalisaation ja älyteknologian vaatimat uudet työtehtävät lisääntyvät. Myös ympäristöosaamisen ja vähäpäästöisen teknologian vaatimuksiin pyritään vastaamaan energiatehokkuuden kautta. Tietotekniikka-alan koodausosaaminen korostuu teknolohiateollisuuden kaikilla päätoimialoilla. Samoin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden alan työpaikat ovat lisääntyneet.

Maakunnan kaikilla seudulla tuotantotilat ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta käytössä. Tämä pakottaa uusiin toimitilainvestointeihin. Kunnat ovatkin kaa-voitusohjelmissaan huomioineet teollisuustonttitarpeet. Esimerkiksi Siilinjärvellä konepaja- ja raskasmetallipuolen hallihankkeita viedään eteenpäin. Tuotannollisen hallitilan tarve on myös Varkauden seudulla, jossa on keskusteltu laajamittaisista hallihankkeista, mitkä toteutuessaan toisivat myös runsaasti teollisen puolen uusia työpaikkoja. Savilahteen valmistuva oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteinen toimintaympäristö, Savilahti -kampus mahdollistaa kansallisesti ja kansainvälisesti kiinnostavan oppimis- ja tuotekehitysympäristön. Alueen vahvuutena ovat vahva yliopisto, ammattikorkeakoulu sekä toisen asteen oppilaitos, mitkä tuottavat huipputaamista maakuntaan ja myös muualle Suomeen.

Hoivapuolen tilojen rakentaminen on ollut vilkasta myös pienemmillä paikkakunnilla, kuten Vesannolla, Rautalammilla ja Vieremällä.

Julkisen korvausrakentamisen tarvetta on useilla seuduilla. Erityisesti koulurakennusten uudisrakentamista ja korjausrakentamista suunnitellaan Siilinjärvellä, Varkauden seudulla ja Sisä- ja Ylä-Savossa. Koulujen kohdalla suosiota ovat kasvattaneet ns. viipalekoulut, jolloin rakennusten siirtomahdollisuudet tarpeen vaatiessa ovat mahdollisia. Varkaudessa rakenteilla oleva uusi sairaala on kaupungin historian suurin yksittäinen hanke. Noin 40 miljoonan sairaalahankkeen on määrä olla valmis vuoden 2020 lopussa ja käyttökunnossa saman vuoden keväällä. Hankkeella uskotaan olevan merkitystä myös alueen vetovoiman ja työmarkkinoiden näkökulmasta. Iisalmen terveystalokselle suunnitellaan uudisrakennusta. Rakennukseen siirtyisivät päivystys, laboratoriotilat, kuvantaminen, toimenpidesalit, lääkekeskus ja välinehuolto. Uudisrakennus liitetään nykyiseen sairaalaan tunnelilla. Sairaalan on

määrä olla valmis 2021. Kuopiossa on rakenteilla uusi uimahalli, joka valmistuu reilun vuoden päästä. Varkauden uimahallihankkeen eteneminen puolestaan pysähtyi tarjouksen suuruuteen ja asia on nyt uudessa pohdinnassa. Ylä-Savossa uimahallia päästänee rakentamaan vuoden päästä.

Asuinrakentaminen on edelleen vilkasta Kuopion seudulla. Aivan keskustassa, linja-autoaseman vieressä on kerrostalo harjakorkeudessa ja toisen talon rakentaminen käynnistynyt ja kolmas talo suunnitteilla. Samoin keskustan tuntumaan Mölymäelle on suunnitteilla asuinrakentamista ja ensimmäinen talo on jo ennakkomarkkinoinnissa. Kaavamuutos asuntorakentamista varten on suunnitteilla myös Opistotielle Savonia ammattikorkeakoulun toimintojen siirtyessä Savilahden kampukselle. Asuntosijoittajat ovat myös kiinnostuneita Kuopion alueesta. Tästä kertonee se, että heinäkuussa myytyjen asuntojen määrä oli 41 % edellistä vuotta korkeampi. Muilla seuduilla asuntorakentaminen on hiljaisempaa.

Maakunnan matkailun kehittäminen nähdään tärkeänä kaikilla seuduilla. Maakunnan tavoitteena on kasvattaa alueen kansainvälistä matkailua ja sen vetovoimaa, sillä 90 % alueen matkailusta on kotimaan matkailua ja vain 10 % kansainvälistä matkailua. Kuopion seudulla matkailuun liittyviä hankkeita on toteutunut ja vireillä useita. Kuopionlahden rantaan on suunnitteilla kokous- ja kongressihotelli ja matkustajasatamaan on suunnitteilla 8 -10 miljoonan investoinnit. Puijon lakialueen kehittäjä Puijo Peak Oy rakentaa verkostoa osaavista toimijoista. Puijon tornissa avasi tänä kesänä uusi panoraama tornikahvila ja täysin uusittu ravintola. Matkailukeskus Kuopion Saana valmistui keväällä Bellanrannan alueelle. Vapaa-ajankeskus tarjoaa sauna- ja kylpyläpalveluita sekä ravintola- ja kokouspalveluita. Tahkon keskusta-alueen suunnitelmat ovat myös etenemässä ja alueelle on suunnitteilla matkailua tukevia palveluja. Tahkon alueen ympärivuotista käyttöä on onnistuttu lisäämään erilaisten tapahtumien myötä. Alueelle syksyllä valmistuva näköalatorni, suositut vaellusreitit ja Suomen pisimmät portaat eli Tahkon portaat houkuttelevat kävijöitä ympäri vuoden. Siilinjärvellä sijaitsevan kylpylän peruskorjauksen ja uuden hotellin rakentamisen on määrä käynnistyä vuoden päästä. Varkaudessa pitkään suunnitteilla ollut vetovoima keskus on vastoinkäymisistä huolimatta etenemässä, sillä alueen asemakaavaa ollaan hyväksymässä nyt paloittain. Alueelle on tulossa keväällä aiesopimuksen laatineen Tiedekeskus Heureka tytäryhtiö, Heureka Overseas Production Oy:n tiedekeskuksen toimitilat. Leppävirran Vesileppiksen muumi-jääluolan kävijämäärät yllättivät kaikki odotukset 35 000 kävijällä, mikä johti siihen, että näyttelylle tehtiin seitsemän vuoden jatkosopimus. Myös Sisä-Savossa,

Tervossa Lohimaan matkailualue on kehittyvä matkailukohde. Samoin Ylä-Savossa Kylpylähotelli Runnin toimintaa on kehitetty. Olvi suunnittelee kansainväliset mitat täyttävää vierailu- ja elämyskeskusta lisälmeen. Tavoitteena on esitellä oluen valmistusta ja Olvin toimintaa elämyksellisellä tavalla. Ravintola-, kokous- ja tapahtumati-
lojen lisäksi keskukseen halutaan siirtää myös panimomuseo.

Pohjois-Savon pääomarahasto (10 milj. €), North Savo Startup fund etenee suunnitellusti. Rahaston hallinnointiyhtiötä ollaan parhaillaan kilpailuttamassa ja sijoitus-
toiminta päästään aloittamaan viimeistään ensi vuoden alusta. Rahastosta sijoitetaan pääasiassa pohjoissavolaisiin alkuvaiheen kasvuhakuisiin yrityksiin. Rahoituksen uskotaan vauhdittavan innovatiivisten, kasvuhaluisten ja kasvukykyisten pk-yritysten nopeampaa kasvua ja kehittymistä. Rahasto on toimialariippumaton, Kuopion, lisälmen ja Varkauden kaupunkien sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen yhteistyönä syntynyt rahoitusmuoto, jonka tavoitteena on talousalueen elinvoimaisuuden kasvattaminen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uudet avoimet työpaikat ovat lisääntyneet kahden viimeisen vuoden aikana selvästi. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Pohjois-Savon TE-toimistoon alkuvuoden 2019 aikana yhteensä 25 000 työpaikkaa, mikä on n. 5 400 työpaikkaa enemmän kuin edellisenä vuonna vastaavalla ajanjaksolla. Selvästi eniten työpaikkoja oli hallinto- ja tukipalveluissa. Julkishallinnossa, ammatillisella, tieteellisellä ja teknisellä alalla, tukku- ja vähittäiskaupassa sekä terveys- ja sosiaalipalveluissa oli myös runsaasti avoimia työpaikkoja. Avoinna olleista työpaikoista valtaosa (95 %) on ns. palkkatyötä ja vain 2 % provisiopalkkatyötä.

Rekrytointiongelmista huolimatta työpaikat on pystytty täyttämään, heinäkuuta lukuun ottamatta, hiukan koko maan keskiarvoa nopeammin (työpaikkojen avoinna olon kestolla mitattuna).

TE-toimiston laatiman tuoreen ammattibarometrin mukaan rekrytointitarpeet ovat kasvaneet Pohjois-Savossa, sillä ns. pula-alojen määrä lisääntyi 33 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Kuopion seudulla näiden pula-alojen määrä lisääntyi, kun vastaavasti Varkauden seudulla ja Ylä-Savossa pula-alojen määrät puolestaan vähenivät. Ylitarjonta työnhakijoista väheni koko Pohjois-Savossa 37 %, minkä uskotaan selittyvän parantuneesta työllisyysstilanteesta.

Pohjois-Savon yrityksistä 34 % on kokenut rekrytointiongelmia toisella vuosineljänneksellä. Luku on edelleen korkea, mutta kuitenkin koko maan alhaisin ja huomattavasti vuoden 2018 keskiarvoa matalampi. Työvoiman saatavuusongelmat kohdistuvat hoiva-aloille; yleis- ja erikoislääkäreihin, sairaanhoitajiin, terveydenhoitajiin ja lähihoitajiin. Erityisesti pienempien paikkakuntien sosiaalityön erityisasiantuntijoiden ja lähihoitajien tehtäviin on haastavaa löytää osaavaa työvoimaa. Toisena ryhmänä nousevat konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, koneenasettajat ja koneistajat, sekä konetekniikan erityisasiantuntijat, joita kaivataan erityisesti Ylä-Savossa ja Varkauden seudulla. Kolmantena ryhmänä korostuvat myyntiedustajat ja suoramyymälät.

Ylitarjontaa puolestaan on yleissihteereistä sekä graafisista ja multim mediasuunnittelijoista.

Osaavan työvoiman saatavuusongelma näyttäytyy maakunnassa enemmän osaamisen puutteena kuin työntekijöiden vähäisyytenä. Toisen asteen koulutuksen lisäksi kaivataan syvempää erikoisosaamista. Yritysten kanssa yhdessä järjestettävillä rekrytointikoulutuksilla yritykset voivat täsmäkouluttaa itselleen yhden tai useamman työntekijän. Näitä koulutuksia maakunnassa on järjestetty muun muassa kuljetusalalle, metallipuolen eri tehtäviin sekä markkinointiosaajiksi. Myös Pk-yritysbarometrin vastaajista 50 % näkee yrityksensä tärkeimpänä osaamiskohteena markkinoinnin ja myynnin.

EK:n heinäkuun lopussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan rekrytointiongelmien olisivat jatkuneet myös kesän aikana, ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden ollessa keskeisin tuotannon ja myynnin kasvun este palveluissa ja rakentamisessa. Osaavasta työvoimasta on tietyillä toimialoilla edelleen pulaa myös Pohjois-Savon maakunnassa. Metallipuolen osaajista on pulaa erityisesti Ylä-Savon ja Varkauden seuduilla. Toimialan suorittavan tason tekijät on onnistuttu löytämään, mutta suuremmaksi haasteeksi on noussut korkeamman koulutuksen omaavat erikoisosaajat. Yleiset rekrytointiongelmien näyttäisivät kuitenkin jo saavuttaneet huipunsa ja olevan jo tasoittumassa. EK:n suhdannebarometri tukee myös eri seuduilla olevaa näkemystä, että työvoiman määrä olisi kasvussa ja että työvoimaa on jo kevään aikana lisätty. Pk-yritysbarometrin mukaan 70 % yrityksistä uskoo henkilömäärän pysyvän ennallaan, 17 % lisäävän henkilöstöä ja 14 vähentävän.

Työtehtävät ovat murroksessa ja työ tulee vaatimaan yhä korkeampaa koulutusta, kun samalla osa osaamisesta menettää arvoaan työmarkkinoilla. Työvoimakoulutusta onkin siirretty enemmän uusille kasvaville toimialoille kuten kansainväliseen kauppaan, digitaaliseen myyntiin ja markkinointiin, ohjelmointiin, hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen ja robotiikkaan. Työvoimakoulutuksessa kokonaisuudessaan painottuu entistä vahvemmin yrityslähtöisyys.

Työnantajamielikuva on noussut useilla seuduilla tärkeäksi tekijäksi osaavien työntekijöiden pysyvyyttä ja saatavuutta arvioitaessa. Hyvässä maineessa olevat suuremmat yritykset houkuttelevat pienempien yritysten työntekijöitä hakeutumaan töihin, jolloin sama saatavuusongelma siirtyy pienempien yritysten huoleksi. Toinen yrityksiä puhuttanut asia on ollut nuorten työhön sitoutuminen sekä työn tekemisen laadun säilyttäminen. Työsuhteiden lyhytaikaisuus haittaa pitkäjänteistä osaamisen lisäämistä ja kehittymistä erikoisosajaksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Savon työllisyys kehittyi hieman edellisestä vuodesta. Työllisyysaste vuoden 2018 lopussa oli 68,7 % koko maan keskiarvon ollessa 71,7 %. Vastaavat luvut I vuosineljänneksellä olivat koko maan osalta 71 % ja Pohjois-Savon osalta 64,7 % ja II vuosineljänneksellä 73,3 % ja 70,3 %.

Heinäkuun lopussa Pohjois-Savossa oli 11 700 työtöntä työnhakijaa. Työttömistä 60 % sijoittuu Kuopion seudulle, 21 % Ylä-Savon seudulle, 13% Varkauden seudulle, 4 % Sisä-Savoon ja 3 % Koillis-Savoon.

Työttömien määrä maakunnassa on alentunut 6,4 % vuoden takaisesta. Työttömyys on alentunut Pohjois-Savossa muuta maata hitaampaan tahtiin, mutta kuluvan vuoden aikana Pohjois-Savon työttömyyden kehitys on ollut aavistuksen koko maan keskiarvoa suotuisampaa. Työttömyys on kuitenkin viime vuoteen verrattuna hiukan pitkittynyt, sillä 3 kuukauden kuluttua työttömyyden alkamisesta oli 43,6 % edelleen työttömänä (vajaa vuosikeskiarvo). Vuosi sitten vastaava luku oli 37,6 %. Seutukunnittain työttömyyden alenemisessa on eroja, suhteellisesti eniten työttömyys aleni viimeisen vuoden aikana Koillis-Savossa (-16 %), Sisä-Savossa ja Varkauden seudulla työttömyys aleni 10 %, Ylä-Savossa 6 % ja Kuopion seudulla 5 %.

Pohjois-Savon TE-toimiston työllistymistä edistäviä palveluja ollaan kehittämässä, koska palvelut eivät ole tavoittaneet työttömiä halutulla tavalla, joten työttömien aktivointiaste on jäänyt alhaiseksi. Aktivointiaste on kuitenkin noussut viimeiset neljä vuotta, mutta on edelleen kaukana tavoitteesta. Heinäkuussa, kun aktivointiasteet ovat yleisesti alhaisimmillaan, Pohjois-Savon aktivointiaste oli 24,1% (miehet 22,9 % ja naiset 25,4 %).

Työttömistä on miehiä 60 % ja naisia 40 %. Sukupuolijakaumaan vaikuttaa kausivaihtelut siten, että kesäaikaan naisten osuus on hiukan edellä mainittua suurempi.

Yli 50 -vuotiaita työttömistä on 4 400, mikä on 300 työtöntä edellistä vuotta vähemmän. Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä on 1 749 eli 10 % vähemmän kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Nuorten määrä kaikista työttömistä on n. 15 %, 25-54 -vuotiaita on valtaosa työttömistä eli 58 % ja yli 55 -vuotiaita 27 %.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna suurimmat ryhmät ovat; palvelu- ja myyntityöntekijöiden ryhmä (21 % työttömistä), ammatteihin luokittelemattomien ryhmä (20 % työttömistä) ja rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmä (17 % työttömistä). Työttömistä yli puolella on keskiasteen tutkinto ja 24 % on perusasteen suorittaneita. Eri asteisen korkeakoulututkinnon suorittaneita työttömistä on 19 %.

Nuoria, alle 25-vuotiaita Pohjois-Savossa oli heinäkuun lopussa työttöminä 1 749 henkilöä, mikä on 10 % edellistä vuotta vähemmän. Nuorten työttömien määrä laski viimeisen kolmen vuoden ajan tasaiseen tahtiin, mutta laskuvauhti hidastui olennaisesti viime vuoden syksystä alkaen ja saavutti vuoden 2017 tason vuodenvaihteessa. Kuluvan vuoden aikana työttömien nuorten määrä on kääntynyt jälleen laskuun. Laskua oli eniten Ylä-Savon seudulla (-13 %). Kuopion ja Varkauden seuduilla nuorten työttömien määrä laski noin 10 %, Sisä-Savossa ja Koillis-Savossa työttömien nuorten määrät pysyivät viime vuoden tasolla.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut keväästä 2016 lähtien ja laskuvauhti on edelleen keskimääräistä työttömyyden alenemista hiukan nopeampaa. Muun työttömyyden tavoin pitkäaikaistyöttömyyden laskuvauhti on kuitenkin selvästi hidastumassa. Pohjois-Savon työttömistä yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleita oli heinäkuun 2019 lopussa 3 375, mikä on 8,4 % vähemmän kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Naisten pitkäaikaistyöttömyys väheni viime vuodesta 9 % ja miesten 8 %. Seutukunnittain pitkäaikaistyöttömyyden vähenemisessä on

kuitenkin suuria eroja. Suhteellisesti eniten pitkäaikaistyöttömyys on laskenut Koillis-Savossa, missä pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuun lopussa 24 % edellistä vuotta vähemmän. Koillis-Savon pitkäaikaistyöttömien väheneminen kohdistuu kuitenkin vain Tuusniemelle, missä pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt peräti 52 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Muissa Koillis-Savon kunnissa pitkäaikaistyöttömyys hiukan nousi. Seuraavaksi eniten pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt Sisä-Savon seudulla (-23 %). Vastaavat luvut ovat Ylä-Savon seudulla - 14 % ja Varkauden seudulla - 13 %. Kuopion seudulla pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen oli keskimääräistä työttömyyttä hitaampaa, vain 4 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna pitkäaikaistyöttömistä lähes puolet on keskiasteen tutkinnon suorittaneita (48 %), lähes kolmannes on pelkän perusasteen tutkinnon varassa (32 %) ja 17 %:lla on jonkin tason korkea-asteen tutkinto.

Rakennetyöttömyyteen laskettavien yhteismäärä, käsittäen kuukauden lopussa pitkäaikaistyöttömien, rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien, palveluilta työttömäksi jääneiden ja palveluilta palveluille siirtyneiden määrän, oli heinäkuun 2019 lopussa 6 700, mikä on vajaa 900 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten.

Miesten osuus yli vuoden yhtäjaksoisesti olleista työttömistä on 62 % ja naisten 38 %. Nuorten, alle 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien määrä on pystytty pitämään kohtalaisen pienenä (5 % pitkäaikaistyöttömistä). Näiden nuorten määrä kuitenkin nousi heinäkuussa edellisen vuoden vastaavan ajankohdan yläpuolelle, ollen 167 työtöntä. Nuorista pitkäaikaistyöttömistä naisia on kolmannes ja kaksi kolmannesta miehiä.

Ulkomaalaisten työttömien määrä on viimeisten kuukausien aikana ollut pienoisessa nousussa, vaikkakin määrä on pysynyt erittäin kohtuullisena. Ulkomaalaisia työttömiä heinäkuun lopussa oli 716 henkilöä, luku on 1,7 % suurempi kuin vuosi sitten.

Lomautukset ovat olleet ensimmäisen vuosipuoliskon aikana edellistä vuotta vähäisempiä. Muutamia uusia yrityksiä on kesän aikana ilmoittanut lomautuksista, mutta lomautusten määrä tällä hetkellä on vielä kohtalainen (677 lomautettua 7/2019). Perinteisesti lomautukset kohdistuvat miesvaltaisille aloille (lähes 90 % lomautetuista on miehiä), mutta kesäaikana myös naisvaltaisten alojen lomautukset lisääntyvät, joten heinäkuussa lomautetuista naisia on 36 %. Yt-menettelyistä ilmoittavien yritysten määrä on aavistuksen lisääntynyt loppukesän aikana.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 139 918 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 364 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 591.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 30 390 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 411 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 409.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 53 384 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 748 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 367.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 7 131 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 139 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 301.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 13 888 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 211 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 461.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 161 537 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 724 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 920.

Pohjois-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<p>Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen</p> <ul style="list-style-type: none"> – suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua – kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa – alueen alihankintayritykset palvelevat alueelle etabloutuneita globaaleilla markkinoilla toimivia yrityksiä. Tässä ketjussa toiminta on luonut suurimpiin alihankintayrityksiin osaamista, jonka liiketoimintapotentiaalia yritykset ovat aloittaneet kartoittamaan kotimaan ulkopuolella – suurimpien yritysten globaali liiketoiminta ja liiketoiminnan volyyymi – Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat elinvoimaa kauppaan, matkailuun ja palveluihin. 	<p>Elinkeinorakenteen ja työpaikkojen turvaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – alueen markkinointi yritysten sijoittumispaikaksi edelleen haasteellista, vaikka asian eteen tehdään kovasti työtä; tyhjiä liiketiloja on runsaasti hyödynnettäväksi – uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi; yritysten sukupolven vaihdosten onnistuminen ja yritysten jatkon turvaaminen sukupolven vaihdostilanteessa – alueen merkittävimpien yritysten toimintaedellytysten turvaaminen – rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen – yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja kansainvälistymisen sekä kasvun edistäminen – liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito, maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen, korjausvelkapaketin loppuminen kärjistää tätä haastetta – Venäjän tilanne on altis muutoksille, mikä vaikuttaa mm. ostosmatkailuun ja vientiin – työvoimatarpeisiin vastaavan työvoimaresurssin turvaaminen ja nuorten maakunnasta poislähdön vähentäminen – alueen yritysten halu ja osaaminen uusiutua digitalisaation ja/tai teknologian avulla

Vahvuuksia	Haasteita
<p>Useita vahvoja osaamisaloja ja paikallisia keskittyimiä</p> <ul style="list-style-type: none"> – mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, ftoniikka, metalli-, muovi- ja komposiittialat, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta – rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen – runsaat metsävarat, biotalousosaaminen, vireillä merkittäviä biotalousinvestointi-hankkeita – fokuoimalla ja aktiivisella tutkimus-koulutus-liiketoiminta -yhteistyöllä mahdollisuus kasvattaa lupaavista tällä hetkellä pienemmistä toimialoistamme suurempia työllistäjiä ja kasvun ajureita – kärkialojen arvoverkkoja ja osaamisklustereita systemaattisesti markkinoimalla maakunnan ulkopuolelle, myös kansainvälisesti, maakuntaan voidaan houkutella uusia kärkialojen yrityksiä ja investointeja 	<p>Osaamisalojen hyödyntäminen ja onnistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – maailmanluokan vihreäbiotalousosaamisen hyödyntämisessä on vielä käyttämätöntä potentiaalia, siihen pitäisi panostaa – metsäbio- ja kiertotalous uusine materiaaleineen, tuotteineen ja kasvualoineen on maailmalla vahvassa kasvussa, mutta maakunnallamme riski jäädä peruspuunkorjuuketjun osajaksi lisäarvon ja uusien ansaintamahdollisuuksien mennessä muualla – riski, että lupaavat korkeanteknologian kasvualamme kuten ftoniikka, nanoteknologia ja uudet materiaalit jäävät maakunnassa pieniksi, ellei tutkimustoiminnan lisäksi liiketoiminnallista fokusta ja panostusta lisätä voimakkaasti – tuotekehityksen ja tutkimusinfraan kilpailukyvyyn säilyttäminen sekä suunniteltujen investointien loppuun saattaminen (mm. biotalousinvestoinneissa)

Vahvuuksia	Haasteita
<p>Vahvat koulutusrakenteet, maakunnassa vaikuttaa koko koulutusketju – kaikki koulutustasot</p> <ul style="list-style-type: none"> – vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä ym.) – oppilaitosten lisääntynyt yritysysteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä, koulutusvientimahdollisuuksia – opettajankoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vaikuttaa edelleen vahvistavasti koulutussektoriin sekä Joensuun seudun kasvuun – laaja-alainen ja korkeatasoinen koulutus luovat hyvää pohjaa maakunnan tulevalle kehitykselle: hyvät edellytykset osaavaan työvoimaan yrityksille ja houkuttelee nuoria maakuntaan – maakuntaan on muodostumassa vahvan koulutussektorin ympärille uudenlaista (kv-)liiketoimintaa, esimerkkinä on opetusteknologiayritykset; koulutusvientiä on aktiivisesti kehitetty ja erityisesti Latinalaisessa Amerikassa on päästy neuvottelemaan koulutuksista; Pohjois-Karjala on kiinnostava koulutusmatkailukohde ja täällä on käynyt oppilasryhmiä Etelä-Koreasta ja Kiinasta – tekniikan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja DI-tasoisien osaajien rekrytointitarvetta selvitetty suoraan yrityksistä ja sen pohjalta vireillä esitys em. koulutuksesta kokeiluna 	<p>Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen maakunnan kasvuhakuisiin teollisuusyrityksiin erityisesti maakunnassa Joensuun ulkopuolella; haasteet kasvavat suhdanteista riippumatta sekä määrän että osaamisen osuvuuden näkökulmasta – valmistuvien opiskelijoiden kiinnittäminen maakuntaan – korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä – toisen asteen koulutuksen osalta huolta aiheuttaa Riverian tiukentunut taloustilanne, jonka taustalla vuosia jatkuneet valtionosuusleikkaukset – ammattikorkeakoulutasoisen joustavan opetuksen turvaaminen myös kasvukeskuksen ulkopuolella – yritysten haaste on parantaa valmiuksiaan rekrytoida nuoria, maahanmuuttajia sekä ikääntyneempiä. – metallialan yrityksissä on jo lisääntynyt työvoiman houuttelemisen muista yrityksistä, vaikka yrityksillä usein on sama pääasiakas – koulutuksen keskittyminen Joensuuhun aiheuttaa maakunnan reuna-alueilla nuorten poismuuttoa koulutusmahdollisuuksien vähentymisen vuoksi, toisaalta haasteena on opiskelijoiden saaminen maakunnan oppilaitoksiin, erityisesti kasvukeskuksen ulkopuolella ja maakunnan näkökulmasta keskeisille toimialoille – yliopistokoulutus ja toimintamallit eivät useilla aloilla kohtaa maakunnan yritysten osaamistarpeita ja valmistuneista suuri osa siirtyy pois maakunnasta ml. kansainväliset opiskelijat, joiden työllistyminen seudulle olisi erittäin tärkeää

Vahvuuksia	Haasteita
<p>Poliittinen tahtotila</p> <ul style="list-style-type: none"> – hallitusohjelmassa on maakunnan kannalta hyviä linjauksia, kuten yhteistyökokeilujen rahoitusmallit, vähenevän väestön alueiden asuntokannan perusparannuslainat, monipaikkaisen elämän tukeminen, alueellistamislainsäädännön uudistaminen. – alueella usko siihen, että maakunnan erityistarpeita tullaan huomioimaan valtion taholta erillisillä ratkaisulla (esim. äkillisen rakennemuutoksen tuki, kokeilualue) 	<p>Väen väheneminen / väestön ikärakenteen vinoutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhentuessa, samaan aikaan syntyvyys laskee entisestään -> huoltosuhteen heikkeneminen, sote-puolen palvelutarpeiden lisääntyminen – Joensuun seudun väkimäärä kasvaa, alue kuuluu maakunnallisiin kasvukeskuksiin, muualla Pohjois-Karjalassa väkimäärä vähenee selvästi -> maaseudun elinvoimaisuuden säilyttäminen ja palveluiden turvaaminen maakunnan reuna-alueilla – pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä väestökehitys tulee ratkaisevasti haittaamaan alueen elinvoimaisuutta ja kehitystä – väestön ikääntyminen vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta pidemmällä aikavälillä – ikääntyminen vaikuttaa myös kulutuskäyttäytymiseen ja palveluiden järjestämiseen
<p>Keskinäinen luottamus ja yhdessä toimimisen tapa</p> <ul style="list-style-type: none"> – alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään – maakunnan omista lähtökohdista yhteisesti valmisteltu ja palvelutuotantonsa aloittanut Siun sote tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden kehittää palvelurakenteita 	<p>Yhdessä toimimisen uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> – riski, että maakunta ei kykene puhaltamaan yhteen hiileen haasteiden selättämiseksi hajauttaa toimintaa ja tavoitteita pieniin kokonaisuuksiin ja maakunnan kokonaiskelpailukyky heikkenee kunkin toimijan lähtökohdista tapahtuvaan osaoptimointiin

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<p>Keskeisten toimialojen hyvä noste</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pohjois-Karjalan teknologiateollisuudessa on edelleen vahva tilauskanta – elintarviketeollisuus on hyvässä nosteessa edelleen, hakevat kansainvälistä kasvua – alueen teknologiateollisuusyritykset (metalli ja muovi) jatkavat kasvuaan, samoin ICT-yritykset – rakennustoiminnan suhteellisen hyvän kehityksen jatkuminen; rakennusalan taittuminen maltillista huippuvuosien jälkeen Joensuun seudulla ja korjausrakentamiselle paljon tarvetta – Joensuun ratapihan peruskorjauksen käynnistävä Kuhasalon maantiesillan työt alkavat v.2019; kokonaisuudessaan ratapihahanke on maakunnan lähivuosien infrastruktuurihankkeista merkittävin (yli 80 M€), lisäksi Joensuun kaupungin panostus alueen kehittämiseen samaa luokkaa – metsäbiotaloudella on hyvät näkymät ja maakunnassa on myös investointeja vireillä, mm. Enocellin investointipäätös liukosellukapasiteetin nostoon on merkittävä, GN:n Lieksan biojalostamolle myönnetty 7 M€:n valtion/EU-rahoitus, Binderholtzin uusi sahalinja Lieksaan ja Nurmeksens biotehdashanke – VAPOn teknisen hiilen tehtaan sijoittuminen Ilomantsiin – Suomi Kenkä Oy toiminnan alkaminen Lieksassa syksyllä 2019 – tuotteistuksessa ja usein päämiesten ja markkinoiden hakemisessa mahdollisuus yhden tai muutama päämiehen varassa olevalle alihankintateollisuudelle – Joensuun seudulle on saatu uusia yrityksiä ja työnalla on useita merkittäviä investoin -projekteja – maakunnan yritysten kasvua tukemaan ja uusien kasvuyritysten synnyttämistä auttamaan on perustettu kaksi merkittävää pääomasijoitusrahastoa – maakunnassa on loistavia yrityksiä, jotka pystyvät strategiaa, osaamista ja tahtotilaansa päivittämällä laajentamaan kansainvälisille markkinoille 	<p>Muun maan tavoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – vaikka näkymät ovat heikentyneet koko valtakunnassa, ne ovat edelleen hyvät, mutta ei lähellekään niin hyvät kuin maassa keskimäärin - puhumattakaan kaikkein vahvimmissa vedossa olevista alueista; teollisuudesta tulee signaaleja, että investointeja mahdollisesti hidastetaan tämän vuoden jälkeen – Stora Enson Kiteen sahan lopettaminen vuoden 2019 loppuun mennessä heikentää mekaanisen metsäteollisuuden näkymiä koko maakunnassa ja alentaa merkittävästi metsänomistajien saamia kuusitukin kantorahatuloja – osaavan työvoiman saanti – liikenne ja logistiikka toimivat, mutta ei kehity, päinvastoin rapautuu, jos korjausinvestointeja ei tehdä; pidemmän aikavälin tavoitteena on junaliikenteen osalta nopea Itärata Helsinkiin – uhka tuotannollisten alojen työpaikkojen siirtymisestä pois maakunnasta; yritysten sijaintipäätöksissä pärjääminen – voimakasta kasvua ja kansainvälistymistä hakevien yritysten lukumäärä on pieni; PK-yrityksissä kasvun johtamisen, myynnin ja markkinoinnin osaamista tarve vahvistaa – kriittinen keskustelu metsävarojen käytöstä/hakkuiden kestävästä tasosta on viime aikoina lisääntynyt – globaalin markkinatilanteen heikentyminen esim. mahdollisten suurvaltojen kauppakiistojen vuoksi tai Brexitin toteutuessa -> markkinatilanteen muuttuessa globaalisti toimivien yritysten tuotantolaitosten uudelleen järjestelyt voivat luoda äkillisiä rakenne- ja muutostilanteita maakuntaan – riski, että osana liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä yritysten toimintojen laajeneminen, tuotanto ja henkilökunnan kasvu kohdistuvat muualle ml. ulkomaat tai toimintoja voidaan siirtää sinne – Siun sote -kuntayhtymän tulisi mahdollisuuksien mukaan toteuttaa hankintoja, jotka edistävät pk-yritysten toimintamahdollisuuksia sekä ottaa palveluseteli todelliseksi välineeksi ostopalvelujen hankintaan

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<p>Osaavalle työvoimalle on kysyntää</p> <ul style="list-style-type: none"> – suunnitelluista investoinneista Outokummun Hautalammen kaivos työllistää toteutuessaan 150 henkilöä – metsäbiotalouden kasvu erityisesti Pielisen Karjalassa on voimakasta kuluvana vuonna. Lähivuosina myös prosessiteollisuuden työpaikat lisääntyvät, lisäksi työpaikkoja myös huoltoon, kunnossapitoon sekä tukipalveluihin – Sote- ja hyvinvointialan monipuoliset työvoimatarpeet 	<p>Yritystoiminnan jatkuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa, jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa – yrityspotentiaalin tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maa- hankuuttajataustaisten yrittäjäpotentiaalin tunnistaminen – starttirahayrittäjien määrä viime vuosina tasainen, tavoitteena kasvun aikaansaaminen, kiinnostus sivutoimiseen yrittäjyyteen kasvussa – sosiaali- ja terveysala on murroksessa esim. pienet sotealan yrityksen tiukoilla eri toimijoiden välisillä markkinoilla ja kilpailussa – nettikaupan lisääntyminen heikentää kivijalkakaupan alan kysyntää – yritysten tilauskannat ovat parantuneet, mutta yritysten välillä on suuriakin eroja.

Maa- ja metsätalouden sekä ympäristöasioiden tarkastelua

Kasvuolosuhteet kesällä 2019 olivat Pohjois-Karjalassa suotuisat, joten sato-odotukset ovat vähintäänkin kohtuulliset. Paikoin kuivuus kuitenkin vaivasi. Lopullisen korjatun sadon määrän ja laadun ratkaisevat vielä syksyn korjuuolosuhteet. Talouden suhteen tilanne **maataloudessa** jatkuu kuitenkin haasteellisena. Tuottajahinnoissa ei ole tapahtunut nousua. Viljelijät joutuvat kamppailemaan alhaisten tuottajahintojen ja kasvavien kustannusten paineessa. Maatalouden heikko kannattavuus ei ole enää tilapäinen ilmiö vaan enemmänkin rakenteellinen ongelma, jonka korjaamiseen ei ole olemassa nopeaa ja helppoa ratkaisua. Tiloilla odotukset kohdistuvat reilumpaan tulonjakoon ruokaketjun sisällä ja sen myötä korjauksena tuottajahintoihin. Tuotannosta luopuminen näkyy tuotanto-määrissä, joka heijastuu voimakaimmin Pohjois-Karjalassa maidon- ja naudanlihan-tuotantomääriin. Kiinnostus luomutuotantoa kohtaa jatkuu kasvavana, vaikkei uusia luomu-sopimuksia voitukaan kuluvana vuonna tehdä. Myös investoinnit maataloilla ovat kasvussa - vihdoin myös täällä Pohjois-Karjalassa muutaman hiljaisemman vuoden jälkeen. Sen sijaan sukupolvenvaihdosten määrä jäänee tänä vuonna ennätyksellisen alhaiseksi. Maailman kaupan ongelmat elintarvikealalla sekä tulevan ohjelmakauden ratkaisut ilmasto- ja ympäristöasioissa ja sitä kautta tukipolitiikassa huolestuttavat viljelijöitä. Toisaalta maatalouden ja kotimaisen ruuan tuotannon sekä metsien tarjoamat

mahdollisuudet hiilensidonnassa voivat jatkossa olla merkittävä tekijä alan paremman tulevaisuuden kannalta.

Metsätaloudessa huippuvuosien jälkeen ollaan menossa kohti hiljaisempia puumarkkinoita. Alkuvuoden aikana puunostomäärät ovat pudonneet noin 20 % edellisen huippuvuoden tasosta. Puun tuonti kasvoi alkuvuonna lähes viidenneksen. Lisäksi Keski-Euroopan hyönteistuhaalueiden laajoilla hakkuilla on vaikutuksia kansainvälisiin puuvirtoihin ja myös metsäkonekauppaan. Vaikka syksyllä puukauppojen odotetaan vilkastuvan, hakkuumäärät pienentyvät. Puunostajat ovat myös kiristäneet laatuvaatimuksia, joten puukauppatulot vähenevät kokonaisuudessaan. Sahojen markkinatilanne on heikentynyt, varastot ovat korkealla ja hinnat laskeneet. Tuotannon rajoituksiin on varauduttu. Esimerkiksi Stora Enson Kiteen sahan mahdollinen lopettaminen heikentää mekaanisen metsäteollisuuden näkymiä koko maakunnassa ja alentaa merkittävästi metsänomistajien saamia kuusitukin kantorahatuloja. Toisaalta teollisuudella on vireillä merkittäviä investointeja mm. Pohjois-Savossa, joka toteutuessaan vaikuttaa myös Pohjois-Karjalan alueelle. Pidemmällä tähtäyksellä teollisuuden puuntarve säilynee korkeana, vaikka tänä vuonna puukauppojen määrä laskeekin. EU:n ilmastolainsäädännön ratkaisulla sekä kansallisen lainsäädännön muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia metsäsektorin tulevaisuuteen.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Enocellin tuleva prosessimuutos on kuitenkin laajuudessaan merkittävä. Ympäristön tila on suhteellisen hyvä. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja jos pitkään suunnitteilla olleet hankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Pohjaveden tilaa uhkaavat riskit liittyvät pilaantuneisiin maa-alueisiin, tiestöön, asutuksen leviämiseen ja maa-ainesten ottoon. Pielisjoelle Kuurnan voimalaitoksen yhteyteen rakennetaan MMM:n kärkihanke- ja yksityisrahoituksella mittava järvilohen kutu- ja poikastuotantoalue, joka mahdollistaa järvilohen luontaisen elinkierron Pielisjoen ja Saimaan välillä ensimmäistä kertaa lähes 50 vuoteen. Lisäksi Lieksanjoessa on menossa monivuotinen kärkihanke uhanalaisten vaelluskalakantojen elvyttämiseksi. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa vesienhoidon toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä ja luonnon monimuotoisuus heikentyä. Myös ilmastomuutoksen vaikutukset ympäristön tilaan voivat olla merkittäviä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – metalli- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu edelleen; sote-alalla tarvitaan koko ajan uusia tekijöitä; puutavaran hakkuu- ja kuljetusketjuun tarvitaan lisää työvoimaa – työvoiman tarpeisiin käytetään rekrytointikoulutusta, mm. ICT-ala, markkinointiosaaminen, raskaskalusto, muovi, teknologiateollisuus, – työnjohto, asiantuntija- ja suunnittelijatehtävistä on kysyntää useilla toimialoilla – maahanmuuttajissa on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia käyttämättä – maakunnassa sijaitsee huippuosaajia työllistäviä tutkimus- ja kehitysyrityksiä, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Yliopiston kautta alueelle rekrytoidaan erityisosaajia esim. Optiikkaan. – tiedon täsmällisempi ja tehokkaampi välittäminen työvoimatarpeista eri toimijoiden välillä, yhteistyön lisääminen – maakunnan näkyvyyden nostamiseksi ja vetovoimamarkkinointiin on lisätty panostuksia myös osaajien houkuttelemiseksi – mikäli Kiteen sahan toiminta päättyy, vapautuu työvoimaa mm. sahateollisuudesta, kunnossapidosta ja kuljetuksista muiden yritysten tarpeisiin – työvoiman saatavuuden ja kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi maakunnassa työskennellään laajalla rintamalla – uudet yrittäjyyden ja työllistymisen muodot kuten kevytyrittäjyys ovat tuoneet uusia keinoja työttömyyden hoitoon ja kasvun tukemiseen 	<ul style="list-style-type: none"> – työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, erityisesti metalliteollisuudessa, myös ICT-osaajista pulaa, muovipuolella pula osaavista tekijöistä; eläköitymiset uhkaavat monen muun alan osaamispoolia, kohtaanto-ongelmat kasvavat ja laajenevat uusille aloille ja ammatteihin; kohtaanto-ongelma näyttäyty hyvin eri aloilla eri puolella maakuntaa, mutta on iso uhka jatkon kehittämiselle – bioenergiaosaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen. – useisiin tehtäviin haetaan moniosaajia, joiden löytäminen on haasteellista, koska osaajat ovat yleensä työssä – jatkuva oppiminen mahdollistettava työssä oleville ja ammattia vaihtaville huolehtimalla riittävästä ohjausresursseista ja huolehtimalla työelämälähtöisten osaamistarpeiden tunnistamisesta – tarvitaan uudenlaisia joustavia täydennyskoulutusmalleja esim. moduulikoulutukset – maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotossa haasteena on riittävä suomen kielen osaaminen – pitäisi saada vauhditettua työperäistä maahanmuuttoa, sitä tullaan jatkossa osaavan työvoiman varmistamiseksi tarvitsemaan – yritysten herättävä ennakoimaan houkuttelevuuttaan osaavan työvoiman suhteen pitemmällä tähtäimellä, ja tunnistamaan kasvupotentiaaliaan ja rekrytointitarpeitaan – vakavimmat rekrytointihaasteet maakunnassa Joensuun seudun ulkopuolella – suuri osa merkittävästi työllistävästä ammateista esimerkiksi teollisuudessa ja palvelukeskuksissa katoaa automaation ja tekoälyn hoitaessa tehtävät – tarvitaan uuden tyyppisiä osaajia – hoitoalan vetovoiman heikentyminen, joka näkyy jo nyt alalta ja varsinkin lähihoitajan tehtävistä pois siirtymisinä ja koulutukseen hakeutuvien määrän laskuna

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – työttömien määrä jatkaa laskuaan, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys – ammattitaitoisen työvoiman työllisyys paranee – työnhakijoiden osaamisen kehittäminen parantunut, kun omaehtoiseen koulutukseen pääsy on helpottunut – ”Pohjois-Karjalan työmarkkinoiden parempi kohtaanto”-strategiaprosessin toimenpiteisiin sitoutuminen mahdollistaa työnantajien rekrytointitarpeisiin vastaamisen ja alueen elinvoiman kasvattamisen entistä paremmin – työllisyyden hoitoon panostetaan maakunnassa ja useat kunnat ovat aktiivisesti kehittämässä työllisyyspalveluja yhdessä TE-toimiston kanssa (esim. Joensuun kaupungin LUOTSI-hanke, Lieksan ja Juuan yhteinen Kohti työtä ja koulutusta -hanke) 	<ul style="list-style-type: none"> – jos työpaikkojen määrä ei kasva, työttömyysaste ei ehkä laske aivan siinä määrin kuin työttömien määrä – metalli- ja muoviteollisuuden sekä rakentamisen työntekijäistä tulee olemaan pulaa, maakunnan reuna-alueilla myös eläköitymisten vuoksi sairaanhoitajista ja muista korkeammin koulutetuista hoito- ja sosiaalialan ammattilaisista. – suurelta osin työttömyydessä on kyse rakenteellisesta ongelmasta, jota hyvin vaikea ratkaista ainakaan lyhyellä aikavälillä – tarvitaan voimakkaampaa panostusta, erityisesti nopeasykliseen ja modulaariseen koulutukseen, jossa osaamista päivitetään työmarkkinatilanteen mukaisesti, erityisesti rakennemuutostilanteessa
<ul style="list-style-type: none"> – myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää – TYP-toiminta kattaa kaikki Pohjois-Karjalan kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> – työnhakijoiden ikääntyminen heikentää työpaikkojen täyttymistä; nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaistyöttömistä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä
<ul style="list-style-type: none"> – nuorisotyöttömyys laskee entisestään, silti virta yli 3 kk työttömyyteen on maan keskitasoa korkeampi – nuorten aktivointiaste on P-K:ssa yli maan keskiarvon 	<ul style="list-style-type: none"> – nuorten työttömien osalta ammattikouluttamattomien osuus on kasvussa ja on merkittävän suuri – nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin.
<ul style="list-style-type: none"> – maahanmuuttajissa on potentiaalisia työntekijöitä ja yrittäjiä, oikeanlaisiin ja oikea-aikaisiin palveluihin panostamista tarvitaan. – Käynnissä projekteja osajien ja heidän perheidensä tuomiseksi maailmalta maakuntaan <ul style="list-style-type: none"> - lisää työvoimaa ja paikkaa hiipuvaa väkilukua 	<ul style="list-style-type: none"> – vaikka ulkomaalaisten työttömyys on myös vähentynyt, on se silti maan korkeinta tasoa – erityisesti maakunnassa on haasteita löytää maahanmuuttajille työpaikkoja, jotta he jäisivät paikkakunnalle – haasteena ulkomaalaisten henkilöiden työllistymisessä on suomen kielen riittävä taso ja – yrityksissä olevan kulttuurin/asenteen muuttaminen

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 123 982 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 33 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 848.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 16 849 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 328 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 919.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	-
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 20 706 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 429 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 153.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Suomi

Keski-Suomessa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 274 689 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 578 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 151.

Keski-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuudet

- + teknologiateollisuuden hyvä tilauskanta
- + rekrytointikoulutuksen hyvä vetovoima
- + rakentaminen jatkuu vilkkaana
- + elinkeinoelämässä menossa hyviä kehityskulkuja, joilla ehkäistä taantumaa

Haasteet

- yritysten varovaisuus taantumaennusteiden lisääntyessä
- työttömyyden laskun hidastuminen
- väestörakenteen muutos maakunnan reuna-alueilla

Mahdollisuudet

- juuri nyt olisi varauduttava tulevaan ja opittava rakentamaan ekosysteemejä
- oppilaitoksilla hyvät valmiudet suunnitella koulutusta yritysten tarpeisiin

Keski-Suomen väestö näyttäisi vähenevän alkuvuoden tilastotietojen perusteella. Jyväskylän seutukunnan kasvu ei enää riitä pitämään maakunnan väestönkasvua positiivisena. Kaikkien muiden seutukuntien väestö vähenee. Muuttoliike isohkoihin kaupunkikeskuksiin jatkuu ja taajamat tiivistyvät. Keski-Suomessa tämä korostuu keskuskaupunki Jyväskylän kasvuna.

Kaupunkien kasvun myötä syntyy uudenlaisia haasteita. Taajamien tiivistymisen suunnittelu vaikuttaa maankäytön suunnitteluun. Logistiset tarpeet korostuvat elinkeinoelämässä. Tästä aiheutuu paineita liikenneväylien kehittämiseen niin maantiekuihin raideliikenteenkin osalta. Myös kierrätystoiminnan vauhdittaminen on uutta kaupunkisuunnittelua ja kaupunkikulttuuria, joka tulevaisuudessa vahvistuu.

Jyväskylän kaupunki (KSML 11.9.2019) on Vuoden kiertotalouskunta 2019. Kilpailuun osallistui yhteensä kymmenen kuntaa. Kilpailu käynnistyi toukokuussa, kun Kuntaliitto, Suomen ympäristökeskus SYKE ja Sitra haastoivat kaikki kunnat kisamaan vuoden kiertotalouskunnan tittelistä. Resurssiviisas Jyväskylä on sitoutunut olemaan hiilineutraali jo vuonna 2030 ja jätteen vuonna 2040. Jyväskylässä on niittänyt mainetta kokeiluillaan, joista moni on jäänyt pysyväksi ja useita on levitetty muihin kuntiin. Tästä esimerkkinä on hukkalounaskokeilu.

Palkintoraadin mukaan Jyväskylän luoma biokaasuekosysteemi on hieno esimerkki kaupungin järjestelmällisestä työstä kohti fossiilittomampaa autokantaa ja omavaraista biokaasun tuotantoa. Kehuja kaupunki saa myös yhteistyöstään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Yritykset puolestaan ovat testanneet älyratkaisujaan Kankaan uudella asuinalueella.

Liikenne

Liikenteen kasvu Keski-Suomen pääteillä on taittunut. Etenkin raskaan ajoneuvo-liikenteen määrä on vähentynyt viime vuoteen verrattuna. Ajoneuvoyhdistelmien liikennesuoritteiden kasvu on Keski-Suomessa ollut 2010-luvulla koko valtakunnan voimakkainta. Suuri maantiekuljetuksen määrä pääteillä asettaa yhä enemmän vaatimuksia tieinfran ympärivuotiselle palvelutasolle. Biotalousalan kuljetustarpeet

sekä harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät hyvää kuntoa myös alempiasteiselta tieverkolta. Tierakenteiden kunto heikkenee raskaan liikenteen kuormituksen ja teiden talvihoidossa käytettävän suolauksen lisääntyessä. Tienpidon rahoituksen tasokorotuksen johdosta näihin haasteisiin pystytään vastamaan pitkäjänteisemmin ja samalla pystytään varmistamaan paremmin myös tierakenteiden kestävyys.

Jyväskylän seudun liikenteellinen asema on hyvä. Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan valtatieverkon ja ratojen hyvä liikennöitävyys on perusedellytys sekä kaupan että teollisuuden kuljetuksille. Erityisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia osia yhdistävän valtatie 4 liikenteen sekä länsi-itäsuuntaista liikennettä välittävän valtatie 9 liikenteellinen toimivuus ja turvallisuus. Raideliikenteen merkitys pitkillä matkoilla korostuu ja yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeinen liikennejärjestelmäkysymys. Keski-Suomen kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää lentoliikenteen palvelutason pitkäjänteistä varmistamista.

Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona, koska kaupunkiseutujen keskittymiskehitys ja työssäkäyntialueiden laajentuminen lisäävät pitkiä matkoja. Jyväskylän kaupunkiseudulla kehitetään liikennejärjestelmää kansallisten ilmastotavoitteiden mukaisesti. Liikenteen päästöjen vähentämiseksi tehdään toimia, jotka vähentävät liikennesuoritetta ja edesauttavat siirtymää kohti kestävämpää tapaa liikkua. Kestävän liikkumisen edistäminen työ- ja asiointimatkoilla korostuu. Suunnitelmavalmiutta lisätään kävelyn ja pyöräilyn sekä joukkoliikenteen olosuhteiden parantamisen osalta. Liityntäpysäköintitarpeet kartoitetaan ja niiden toteutumista edistetään. Kävelyn ja pyöräilyn reitistön täydentämisessä keskitytään taajamia ja kaupunkikeskustaa yhdistävien suorien reittien yhteyspuutteisiin. Näillä osuuksilla voidaan nähdä vaikuttavuutta ilmastonäkökulmasta, etenkin sähköpyöräilyn yleistyessä yhä pidemmillä matkoilla. Joukkoliikenteen palvelutaso määritetään ja vahvistetaan vuosille 2020-2024. ELY-keskuksen hankkimassa kuntien välisessä bussiliikenteessä siirrytään vaiheittain yhteisrahoitukseen. Harvaanasutulla seudulla, jossa joukkoliikenteen käyttäjiä on vähän, on haasteena joukkoliikennetyhteyksien säilyminen. Tulevaisuudessa on tavoiteltava kaikkien henkilökuljetusten yhdistämistä niin ilmaston kuin palveluidenkin säilymisen näkökulmasta.

Ympäristö ja luonto

Ympäristötavoitteet ja kestävä kehitys huomioidaan maakunnan kehittämisessä. Maankäytön suunnittelun, elinkeinoelämän ja ympäristöasioiden välillä on tiivisyhteys.

Vesien tila Keski-Suomessa on pääosin varsin hyvä, vaikka vesien ekologista tilaa heikentää edelleen erityisesti maa- ja metsätalous. Keski-Suomen vesienhoidon toimenpideohjelmassa on esitetty toimenpiteitä, joita toteutetaan pitkäjänteisesti vesien hyvän tilan saavuttamiseksi. On huomioitava, että toimenpiteistä huolimatta tulokset vesistöjen tilassa näkyvät useiden vuosien viiveellä. Lisääntyvä puunkäyttö ja siihen liittyvät hakkuut ja maanmuokkaus sekä etenevä ilmastonmuutos ovat uhka vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiselle, mikäli näiden vesistövaikutusten vähentämiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

EU:n jätedirektiivien muutokset aiheuttavat muutoksia jätelakiin ja useisiin jätealan asetuksiin. Säädosmuutoksilla pannaan toimeen mm. yhdyskunta- ja pakkausjätteiden kiristävät kierrätystavoitteet, jotka ovat erittäin haastavia saavuttaa niin Keski-Suomessa kuin valtakunnallisestikin. Muutokset kiristävät mm. erilliskeräysvaatimuksia, jotka Keski-Suomen kuntien jätehuoltomääräyksissä lienevät jo suurelta osin tulevalla vaatimustasolla muovipakkausten kiinteistökohtaista keräystä lukuun ottamatta, jota ollaan melko laajasti jo aloittamassa. Tuottajavastuuseen perustuvaa muovinkeräysjärjestelmää täydennetään kuntien toimesta myös alueellisilla keräyspisteillä. Maakunnan biokaasulaitosten toiminta vakiintuu alkuvaikeuksien jälkeen ja niiden lopputuotteet saadaan hyödynnettyä merkittävässä määrin liikennepolttoaineena ja muiltakin osin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ääri-ilmiöihin varautuminen huomioidaan aiempaa paremmin niin suunnittelussa kuin rakentamisessakin. Kuntien ilmastotyö kehittyy.

Uusia tuulivoimayleiskaavoja tulee vireille. Tekninen kehitys mahdollista aiempaa suurempien ja tehokkaampien tuulivoimaloiden rakentamisen ilman yhteiskunnan tukea. Samalla uusien tuulivoimapuistojen koko kasvaa.

Valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000-verkostoon pohjautuva luonnonsuojelualueverkosto on pääosiltaan valmis; täydennyksiä verkostoon tulee lähinnä vapaaehtoisuuteen nojautuvan METSO-metsiensuojeluohjelman

välityksellä. METSO-ohjelman Keski-Suomen tavoitteesta 8500 ha on suojeltu jo yli 6000 ha. Hyvin edenneen metsiensuojelun myötä suojelualueiden rooli hiilen varastoina ja ilmastonmuutoksen torjunnassa kasvaa. Vastaavasti julkinen keskustelu metsien terveyshyödyistä kasvattaa suojelualueiden luontoretkeilypainetta. Monet kulttuuriympäristöt ja uhanalaisten lajien esiintymät tarvitsisivat aktiivista ylläpitoa ja hoitoa. Ympäristötietoa on saatavissa helposti ja kattavasti digitaalisessa muodossa valtakunnallisesti yhtenäisten palvelujen kautta.

Metsäteollisuuden investointien myötä lisääntyvä puunkäyttö luo jatkossa paineita kompensoida luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia menetyksiä ja hillitä ilmastomuutoksen etenemistä, missä työssä ojitettujen soiden ja kosteikoiden suojella ja ennallistamisen edistämällä saattaa olla jo lähitulevaisuudessa huomattava merkitys.

Vesihuoltolaitosten toiminnan kehittämistä ja alueellista yhteistyötä tullaan vahvistamaan maakunnassa eri tavoin. Kaiken kaikkiaan on olemassa suuri tarve vesihuoltosektorin rakennemuutokselle. Erityisesti lukuisten vesiosuuskuntien ja muiden pienten vesihuoltolaitosten ongelmana ovat vähäiset resurssit sekä haasteena osamisen kehittäminen ja säilyttäminen. Siksi kuntien ja vesiosuuskuntien kesken on viriämässä enenevästi yhteistyöhankkeita vesihuollon uudelleen organisoimiseksi. Lisäksi vesihuoltosektorilla uudenlaista toimintaa on luonut Jyväskylän Energia Oy, jonka PISARA-liiketoiminnan tavoitteena on mm. palvella vesihuoltolaitoksia vesihuoltoverkkojen riskienhallinnan ja kunnossapidon kehittämiseksi. Keinoina ovat vesiverkkotiedon digitalisointi ja siihen liittyvät asiantuntijapalvelut. Näitä palveluja PISARA-organisaatio on tarjoamassa vesihuoltolaitoksille aiempaa pontevammin.

Pohjavesialueiden luokituksien edelleen jatkuva tarkistustyö yhdessä vedenhankinnallisten pohjavesiselvitysten kanssa palvelevat yhä kattavammin maakunnan pohjavesivarojen käyttömahdollisuuksia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Maailmantaloudessa on paljon mm. kauppasotaan ja Saksan talouskehitykseen liittyvää epävarmuutta. Tulevat työmarkkinaratkaisut kansallisella tasolla heijastuvat yritysten kehitysnäkymiin. Venäjän kauppaan kohdistuvat pakotteet, Kiinan ja USA:n kauppasota ja ehkä merkittävämpänä kielteisenä tekijänä Ison-Britannian brexit -näytelmä vaikuttavat jo nyt maakunnan vientiyrityksiin. Kevään ja kesän

aikana on julkisuudessa nähty useita talouden kehityksen kannalta uhkaavia otsikoita. Otsikoita lukiessa voisi tehdä johtopäätöksen merkittävästä ja hälyttävästä taantumasta ajautumisesta, mutta tilanne ei onneksi ole niin huono, kuin mitä synkimmät arviot antavat ymmärtää. Vuoden aikana taloudesta ja elinkeinoelämästä on kirjoitettu myös paljon myönteisiäkin uutisia.

(Kauppalehti 20.8.2019) Suomalaisten yritysten keskimääräinen kasvutahti hiipui viime vuonna, mutta Keski-Suomessa oli toisin. Siellä keskivertoyrityksen kasvu kiihtyi 7,4 prosenttiin, kun koko maassa kasvu oli keskimäärin 5,5 prosenttia. Luvut käyvät ilmi Kauppalehden *Alma Talentin* tilinpäätöstietokannasta tekemästä selvityksestä, jossa on analysoitu yli 22 000 yrityksen tilinpäätökset viime vuodelta. Selvityksessä ovat mukana yli 0,5 miljoonan euron liikevaihtoa tekevät yritykset. Sen perusteella Kauppalehti pani Suomen maakunnat järjestykseen yritysten kasvun, kannattavuuden ja omavaraisuusasteen perusteella.

Talousviisaat leikkaavat ennusteitaan, mutta Suomessa teollisuuden kovin ydin porskuttaa – ja se koskee suoraan yli 300 000 suomalaista. Teknologiateollisuudessa työllisyys ja uudet tilaukset kasvavat. (Suomen talous 7.8.2019 päivitetty). Keski-Suomen yritysten liikevaihdot kasvoivat vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä 3,3 % (koko maassa 4,1%; Keski-Suomen Aikajana: [http://keskisuomi.info/julkaisut/keski-suomen aikajana/](http://keskisuomi.info/julkaisut/keski-suomen_aikajana/)). Keski-Suomessa liikevaihdon kasvu on jäänyt muun maan kasvusta ensimmäisen kvartaalin tietojen perusteella, mutta yritysten kasvu on kuitenkin vielä kohtuullista. Kasvun kärjessä olivat rakentaminen, kauppa ja yksityiset palvelut. Tukku- ja vähittäiskaupassa kasvu oli 2,8 % ja koko maassa 0,3%. Kasvu on kuitenkin aina kasvua ja kun pohjalla on edellisten vuosien kovat lukemat, taantumassa pelossa lienee takana vähän vauhtisokeuttakin.

Osa huonoista uutisista kertoo ehkä enemmän kaiken aikaa jatkuvasta työelämän rakennemuutoksesta mm. pankkisektori ja metsäteollisuus, ei ehkä niinkään taantumasta. Työttömyys alenee edelleen, mutta tosiasia on, että hidastuen. Pitkäaikaisyöttömyys on kääntynyt kasvuun. Osaavasta työvoimasta on tietyillä aloilla pulaa, kuten on ollut koko noususuhdanteen ajan.

Yritysten liikevaihtojen kasvu näyttäisi tänäkin vuonna jatkuvan edelleen myönteisenä. Lisäksi on syytä muistaa verrattaessa tämän vuoden tunnuslukuja, että taustalla on kaksi erittäin poikkeuksellisen vahvaa kasvun vuotta. Maailman politiikan ja

talouden näkymissä on olemassa sellaisia todellisia uhkakuvia, jotka saattavat vaikuttaa tulevaisuudessa myös Keski-Suomeen hyvinkin kielteisesti.

Ennuste Keski-Suomen vuoden 2019 kolmannen neljänneksen alkavista rakennushankkeista ennakoi syyskaudella alkavien rakennuskohteiden arvon olevan vuoden takaista suurempi. Rakennuskohteet sijaitsevat pitkälti Jyväskylän uudella asuinalueella, johon valmistui päiväkotikoulu kesän aikana. Kyseessä on pääsääntöisesti kerrostalokohteita. Kankaan alueen rakentaminen jatkuu. Kun huomioidaan, että alkuvuonna Jyväskylään valmistui n. 1.000 asuntoa, kyse on merkittävän vilkkaasta rakennustoiminnasta.

Jyväskylään on suunnitteilla ”uuden ajan” valmistavan teollisuuden ja sitä tukevien palveluiden digitaalinen keskittymä. Kyseessä on n. 40 hehtaarin alue, jolle on tavoitteena houkutellessa mukaan 60 teollisuuden kasvuyritystä, joilla on motivaatio pysyä digitalisaation, robotiikan, tekoälyn ja kiertotalouden aallonharjalla.

Positiivisia uutisia on tarjolla usean yrityksen kohdalla, mm. älykkäitä sähkömittareita toimittava Landis+Gyr ja paperi- ja kartonkikoneita toimittava Valmet ovat turvanneet työllisyytensä pitkäksi aikaa. Valtra varautuu taantumaan, mutta samanaikaisesti investoi Äänekosken tehtaaseen merkittävästi. (4.7.2019)

Metsä Groupiin kuuluva Metsä Board perustaa Äänekoskelle osaamiskeskuksen, joka keskittyy kartonki- ja pakkausinnovaatioihin. Loppuvuodesta Äänekoskelle valmistuu Metsä Springin ja Itochu Corporationin teollinen koelaitos, joka valmistaa tekstiilikuitua. Se ja Jyväskylässä tekstiilikuitua kehittävän Spinnovan koelaitos voivat poikia melkoiset markkinat (KSML 15.6.2019). Kuluttaja voi valita pian vaatekaupan rekistä selluloosasta myrkyttömästi valmistettuja vaatteita, jotka perustuvat jyväskyläläisen Spinnova Oy:n kehittämään teknologiaan. Tuotteita ei ole vielä myynnissä, mutta Spinnova ja Marimekko julkistavat lähiaikoina ensimmäisen prototyypin (KSML 4.9.2019).

Keski-Suomi on mukana sopimuksessa, jossa Järvi-Suomesta pyritään luomaan Lapin veroinen yhtenäinen matkailukohde. Tähän Lakeland-alueeseen kuuluu yhdeksän maakuntaa, joiden maakuntajohtajat ovat laatineet yhteistyösopimuksen ja julkistuksen, joissa maakunnat sitoutuvat edistämään yhteisiä päämääriä sidosryhmien ja paikallisten matkailuyritysten keskuudessa. (KSML 9.6.2019)

Tämän vuoden lopulla käynnistyy uuden maakunnallisen matkailustrategian laatiminen. Tilastojen valossa olemme hieman jäljessä viime vuoden yöpymislukuja. Ulkomaisten matkailijoiden määrän vähentymiseen voi olla syynä esim. Neste Rallyn ajoittuminen elokuulle. Ralli tuo maakuntaan ja erityisesti Jyväskylään paljon kansainvälisiä matkailijoita.

Isoimpina asioina matkailussa 2019–2021 on vahva panostus kv. matkailuun ja osallistuminen Lakeland-yhteistyöhön Järvi-Suomen yhdeksän maakunnan kanssa yhteisesti. Mukana tärkeänä toimijana on tietysti Visit Finland.

Matkailu- ja majoituspalveluiden osalta huonoja uutisia on kahden kylpylähotellin (Keuruu ja Saarijärvi) toiminnan epävarmuus; toisen toiminta on lopetettu ja toinen on myynnissä. Rekisteröidyt yöpymiset ovat Keski-Suomessa vähentyneet hieman edellisvuodesta. Kansallispuistojen kävijämäärät taas ovat nousseet vastaavana aikana.

PK-yritysbarometri kertoo seuraavaa (Pk-barometri KSML 11.9.2019): Pienet ja keski-suuret eli pk-yritykset aikovat palkata edelleen hieman lisää henkilökuntaa Keski-Suomessa. Muutoinkaan yritysten odotukset talouden kehittymisestä eivät ole heikentyneet maakunnassa. Investointien määrä on kuitenkin huolestuttavasti laskemassa, Keski-Suomessa odotukset ovat koko maan toiseksi huonoimmat Satakunnan jälkeen.

Maakunnan sisällä erot ovat suuria. Yrittäjät ovat optimistisimpia Joutsan, Jämsän ja Keuruun seuduilla, pohjoisessa Keski-Suomessa odotukset ovat selvästi vaisumpia. Jyväskylän seudullakin odotukset ovat huonommat kuin maakunnan eteläosissa. Tämä näkyy myös henkilöstön palkkaamisessa. Keski-Suomen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on +7, kevään saldoluku oli +5 eli tilanne nähdään hieman parempana. Saldoluku kertoo yrittäjien antamien myönteisten ja kielteisten vastausten erotuksen.

Keski-Suomen alueella on asemansa säilyttämään pyrkiviä (31 %) ja kasvuhakuisia pk-yrityksiä (30 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi 5 % vastaajista. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on koko maassa ja alueella saman verran kuin kevään otoksessa. Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maan ja Keski-Suomen pk-yrityksissä eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä toimia.

Koko maan ja Keski-Suomen alueen pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Keski-Suomessa kilpailutilanne on useimmin mainittu este kehittämiselle ennen yritystoiminnan sääntelyä. Keski-Suomen alueella parhaat arviot saavat yritysten välisten yhteistyömahdollisuuksien kehittyminen ja asuin ympäristön viihtyisyyden kehitys.

Maatalous

Maatalouden kannattavuusongelmat vaikuttavat edelleen tilamäärää vähentävästi; pieniä tiloja ja suuria investointeja vaativia tiloja lopettaa. Tuotantomäärät eivät vähene samassa suhteessa, koska monet jatkavat tilat laajentavat ja panostavat kehittämiseen. Investointihalukkuutta on kohtuullisesti mutta ohjelmakauden loppuvuosina määrärahojen niukkuus näyttää rajoittavan investointien tukemista. Rahapulaa on jo tämän vuoden lopulla. Metsään liittyvä ilmastokeskustelu on noussut tänä vuonna vahvasti esille ja myös taloudellisia epävarmuustekijöitä on ilmassa. Näillä on vaikutusta pitemmälläkin tähtäimellä metsätalouden toimintakentässä. Puumarkkinat ovat viime vuoden huippuvuoden jälkeen tasaantuneet.

Keski-Suomen arvokasta kulttuuriympäristöä sekä erityisesti lukuisia kansallispuistoja hyödynnetään entistä enemmän matkailussa. Ihmisten lisääntynyt kiinnostus luontoa kohtaan näyttää jatkuvan ja kasvattavan luonto- ja lähimatkailua. Digitaalisuus etenee matkailusektorilla nopeasti ja se vaatii myös pieniltä yrittäjiltä sähköisten myyntikanavien entistä parempaa hyödyntämistä. Tämän kehityskulun edellytyksiä on tuettu mm. useilla yritysryhmähankkeilla. Myös lähiruoka ja ylipäänsä suomalainen ruoka on nosteessa, mikä antaa potkua myös keskisuomalaisen ruoka-ketjun kehittämiselle. Tämän vuoden aikana tehtyjen elintarvikealan vientiponnistusten toivotaan tuovan jonkinlaisia tuloksia jo vuoden kuluessa.

Investoinnit

ELY-keskuksen yritysrahoituksen kysyntä on ollut kasvussa edellisen vuoden tasoon verrattuna. Etenkin isojen investointihankkeiden kysynnässä on ollut kasvua. Perinteiset toimialat kuten metallituotteiden, koneiden ja laitteiden valmistus ovat olleet aktiivisia investointien osalla. ICT-sektori ja siihen kytkeytyvän palveluliiketoiminnan kehityshankkeet kohdistuvat usein kansainvälistymiseen. Rahoituksen kysyntä näyttää hyvältä myös jatkoa ajatellen rahoitustunnustelujen määrän perusteella.

Kehittyvien, uusien ekosysteemien odotetaan synnyttävän uusia innovaatiota ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia alueen pk- yrityksille lähitulevaisuudessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän kehitystä Keski-Suomen maakunnassa voi arvioida vertailemalla Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumääriä viimeisten kolmen vuoden vertailujaksoilla. Vuonna 2017 toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia työpaikkoja vuoden ensimmäisten seitsemän kuukauden aikana kuukausittain keskimäärin 2 008. Viime vuoden vastaavana aikana luku oli 2 604 ja tämän vuoden heinäkuun loppuun mennessä kuukausittainen keskiarvo oli 2 863. Tästä vertailusta ei voi tehdä suoraa johtopäätöstä työvoiman kysynnän vaihteluista, koska ilmoitettujen työpaikkojen lukumäärään saattavat vaikuttaa eri vuosina hyvinkin erilaiset syyt. Kuitenkin keskiarvoa voi pitää suuntaa antavana. Toiseksi tämän hetken tilannetta voidaan arvioida myös työllisyyden ja työttömyyden kehityksen pohjalta. Vuoden 2019 toisella neljänneksellä Keski-Suomen työllisyysaste oli 71,2 prosenttia, kun se vastaavana aikana vuonna 2017 oli 68,1 prosenttia ja viime vuonna 69,3 prosenttia. Viime vuoden keskimääräinen työllisyysaste Keski-Suomessa oli 68,1 prosenttia ja se on ollut korkeampi edellisen kerran melkein 30 vuotta sitten eli vuonna 1990.

Aihetta huolestuneisuuteen työvoiman kysynnän laskusta Keski-Suomen maakunnassa voisi perustella sillä olettamuksella, että maakunnan yritysten liikevaihdon kehityksen kasvu jää tänä vuonna pienemmäksi, kuin mitä se on ollut viimeisten kolmen vuoden aikana.

Kolmantena ja ehkä tärkeimpänä seikkana tulee muistaa, että työttömyys, vaikkakin edellisvuosia maltillisempana, on jatkanut laskuaan Keski-Suomen maakunnassa myös tämän vuoden jokaisena seitsemänä ensimmäisenä kuukautena verrattuna viime vuoden vastaaviin kuukausiin. Työttömyysasteen merkityksen nostamisessa näin tärkeään rooliin tulee muistaa, että tällöin kysymys on koko kansantalouden menestymisestä. Työttömyyden merkitystä voidaan tarkastella myös muunlaisista näkökulmista. Niin kauan, kun työttömyyden lasku jatkuu kohti tasapainotyöttömyyttä, tilannetta voidaan pitää kohtuullisena. Lähiajan uhkakuvia ei ole syytä vähätellä, mutta ei niitä ole myöskään syytä liioitella. Vaikka työttömyys kääntyisi nousuun, niin tuskin se tämän vuoden aikana tulee merkittävästi näkymään työvoimaan kohdistuvan kysynnän laskuna.

Keski-Suomessa työvoiman kysynnän laskua suuremmat ongelmat työmarkkinoilla vuoden ensimmäisellä puoliskolla liittyivät työvoiman kohtaanto-ongelmaan ja väestörakenteellisiin tekijöihin. Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan viimeisten neljän vuosineljänneksen rekrytointiongelmien keskiarvo oli 41 prosenttia. Rekrytointiongelmien määrä on noussut vuosittain jonkin verran. Osaavan työvoiman saatavuus on ollut ja mitä todennäköisemmin tulee olemaan vaikeaa maakunnan reuna-alueilla ja varsinkin pohjoisessa Keski-Suomessa. Nyt on etsittävä ratkaisuja, miten hallinnon palveluiden avulla voidaan edistää työvoiman saantia.

Maakunnan alueella rekrytointiongelmat ja/tai työvoimapula vaihtelevat melko voimakkaasti seutukunnittain niin ammateittain kuin toimialoittain. Rekrytointiongelmiä esiintyy lähes kaikissa ammattiryhmissä. Jyväskylän seutukunnalla pulaa on varsinkin it-alan osaajista, kuten muun muassa ohjelmoijista, ohjelmistosuunnittelijoista, systeemisuunnittelijoista, sovellusarkkitehdeistä ja data-analyytikoista. Alan rekrytointiongelmat ovat jatkuneet jo pari vuotta ja se koskee useaa sataa työpaikkaa. Tekoäly, syväoppiminen, virtuaalinen todellisuus, lisätty todellisuus, kyber turvallisuus, data-analytiikka, IoT jne. ovat it-alan tämän hetken ja tulevaisuuden käsitteitä, joiden parissa kysyntää on jo nyt moninkertaisesti enemmän, kuin mitä työvoiman tarjontaa on.

Metallialan rekrytointivaikeudet koettelevat koko maakuntaa, mutta varsinkin Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan alueella alan osaajapula on ollut jo pitkään este metallialan yritysten kasvulle. Ammattitaitoisille asentajille, hitsaajille ja koneistajille löytyisi töitä yllin kyllin. Jyväskylään valmistui alkuvuonna yli 1 100 uutta asuntoa, joka on enemmän kuin koskaan aikaisemmin puolen vuoden aikana. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että pula rakennusinsinööreistä, työnjohtajista sekä erityisosajista jatkui. Sosiaali- ja terveysalalla varsinkin lääkärin, sairaanhoitajien ja lähihoitajien useita vuosia jatkuneeseen työvoimapulaan ei ole löydetty ratkaisuja. Lähihoitajien työvoimapula vanhus- ja vammaispalveluissa on johtanut jopa tilanteisiin, joissa Aluehallintovirasto on joutunut ottamaan hoivayksiköitä valvontaansa. Lähihoitajia Keski-Suomessa on työttöminä työnhakijoina niin paljon, että tilastoja tutkimalla voitaisiin puhua jopa ylitarjonta-ammattista. Tilanne on siis varsin ristiriitainen. Syitä lähihoitajien kohtaanto-ongelmaan pitää etsiä muun muassa vanhentuneesta ammattitaidosta, työtehtävän vaatimustasosta, vuorotyön sopimattomuudesta, terveydellisistä tekijöistä, työn raskaudesta ja pitkistä työmatkoista.

Työvoimapulaan ja rekrytointiongelmiin ei ole olemassa pikaisia ja helppoja ratkaisuja. Jyväskylän seutukunnan koulutustarjonta on sangen vahvaa ja laajaa. Kuitenkin näyttää siltä, että hyväkään koulutustarjonta ei ole riittävä apu ratkaisemaan työmarkkinoiden nopeista muutoksista, kehityksestä sekä suhdannevaihteluista aiheutuvia työvoiman saatavuuteen liittyviä ongelmia. TE-hallinnon luoma täsmäase rekrytointikoulutus ratkaisuksi työvoiman hankintaan on herättänyt työnantajissa kiinnostusta yhä enemmän vuosi vuodelta. Lisääntyneen kiinnostuksen vuoksi Keski-Suomen ELY-keskus kaksinkertaisti rekrytointikoulutusbudjetin täksi vuodeksi. Vuodesta näyttääkin tulevan koulutuksen suhteen ennätysvuosi. Koulutuksen vahvuus on siinä, että yhteistyö alueen oppilaitosten kanssa on saumatonta ja koulutus voidaan räätälöidä ja käynnistää varsin nopeasti ja joustavasti yrityksen toiveiden ja tarpeiden mukaisesti.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tämän vuoden heinäkuun lopussa Keski-Suomen TE-toimistossa työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan oli työttömiä työnhakijoita 15 858. Tämä on koko vuosikymmenen matalin luku. Maakuntakohtaisessa vertailussa Keski-Suomen työttömyysaste 12,5 prosenttia oli toiseksi korkein. Koko maassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta heinäkuun lopussa oli 10,2 prosenttia. Keski-Suomen työttömyysaste jää siis 2,3 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvosta. Jotta Keski-Suomen työttömyysaste laskisi koko maan keskiarvon tasolle, niin maakunnassa pitäisi saada noin 2 900 työtöntä töihin tai toimenpiteisiin. Periaatteessa osa tähän tarvittavista työpaikoista on jo olemassa, mutta niihin ei ole vain löytynyt työntekijöitä. Maakunnassa on paljon työttömiä, joiden osaamista ei ole onnistuttu muuntamaan rekrytoivien alojen yritysten tarpeisiin. Kysymys on toisaalta muustakin, kuin osaamisen puutteesta. Muita kohtaanto-ongelman syitä voivat esimerkiksi työpaikan sijainti, palkkaus, osa-aikaisuus, työnantajan vetovoimaisuus tai toimialan imago.

Työttömyyden aleneminen on jatkunut tämän vuoden aikana Keski-Suomen maakunnassa jokaisena kuukautena yhden jaksoisesti tammikuusta 2016 alkaen. Työttömyyden aleneminen oli voimakkainta syksyllä 2017, jolloin työttömyys aleni useana kuukautena jopa yli 20 prosenttia verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan. Työttömyysasteen alenemisessa tämä tarkoitti yli kolmen prosenttiyksikön kuukausittaisia alenemia. Vuoden 2018 aikana työttömyyden kehitys jatkui edelleen perin myönteisenä maakunnan jokaisessa seutukunnassa. Se ei ollut kovin yllättävää, että

suotuisa kehitys ei viime vuoden aikana enää jatkunut yhtä voimakkaana, kuin edellisenä vuonna, koska osaavaa työvoimaa ei enää ollut saatavissa edellisen vuoden malliin. Vuoden 2019 aikana työttömyys on edelleen laskenut maakunnassa, mutta aikaisempaa hitaammin. Viime vuonna yritysten liikevaihtojen kasvun esteiden keskusteluissa keskiössä oli usein osaavan työvoiman saatavuus.

Kokonaistyöttömyyden kääntymistä nousuun saattaa ennakoida myös pitkään voimakkaassa laskussa ollut yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys, joka kääntyi Keski-Suomessa lievään nousuun toukokuussa ja Jyväskylän seutukunnalla jo maaliskuussa. Nuorisotyöttömyys sen sijaan on laskenut edelleen tämän vuoden jokaisena kuukautena ja joinakin kuukausina jopa hiukan kokonaistyöttömyyttä enemmän. Suhteellisesti tarkastellen miesten osuus työttömistä on kasvanut jonkin verran tämän vuoden ensimmäisen seitsemän kuukauden aikana verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan. Kaikista työttömistä miehiä oli 51,8 prosenttia ja naisia 48,2 prosenttia. Saman vertailujakson aikana työttömyys on laskenut kaikilla koulutusasteilla sekä kaikissa ammattiryhmissä.

Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettujen yt-neuvottelujen lukumäärät ovat kasvaneet tämän vuoden kevään ja kesän aikana verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan. Varsinkin lomautuksia koskevat yt-neuvottelut ovat nousseet kovasti, mutta toisaalta tulee muistaa, että lomautusten vertaaminen viime vuoden vastaavaan aikaan saattaa antaa työmarkkinoiden kehityksestä hieman väärän kuvan, koska viime vuonna lomautuksia koskevia yt-neuvotteluja Keski-Suomessa käytiin erittäin vähän. Toinen huomio lomautuksiin liittyen on se, että tällä hetkellä lomautuksia koskevissa neuvotteluissa on merkittävässä määrin kysymys ensisijaisesti yritysten varautumisesta kysynnän laskuun taloudellisen tilanteen näkymien sisältäessä paljon epävarmuutta loppuvuoden ja ensi vuoden alkupuolen osalta.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 184 989 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 947 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 798.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 22 710 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 350 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 145.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 11 291 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 210 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 486.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 5 128 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väki väheni 135 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 190.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	0	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 29 080 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 507 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 326.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 21 491 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 323 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 196.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 189 569 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennyistä oli 1 079 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 915.

Etelä-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, viljavasta maaseudusta, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Maakunnan muutosjoustavuus on varsin hyvä, alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kaapeaan toimialaan. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, teknologiateollisuus sekä puutuote- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimusosaamiseen. Haasteita ovat muun muassa epäsuotuisa demografinen kehitys (ml. työvoiman saatavuus), kansainvälistyminen ja alhainen koulutustaso.

Väestökehityksen trendikäyrä osoittaa maakunnassa huolestuttavaan suuntaan. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui kesäkuun lopussa 189 569 henkilöä. Vuoden 2018 aikana väestömäärä väheni yli tuhannella

henkilöllä, mikä on varsin huomattava vuosimuutos. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Iso merkitys on myös syntyvyyden romahtamisella, kuten muuallakin Suomessa. Eteläpohjalaisten juurevuus tulee hyödyntää mahdollisuutena, eli opintojen perässä muuttaneiden paluumuuttoa on pyrittävä edistämään aktiivisesti työ- ja harjoittelumahdollisuuksien avulla. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat tässä valossa kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Ainoastaan Seinäjoki on pysynyt väestökehityksessä positiivisella uralla. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on edelleen valtakunnan alhaisin, vaikka viimeisen kymmenen vuoden periodilla ulkomaalaisten määrä on kasvanut selvästi. Väestökehityksen kokonaiskuva ja ennusteet osoittavat, että maakunnassa olisi tarve muodostaa yhteinen tahtotila ja konkreettinen toimenpideohjelma maahanmuuton lisäämiseksi.

Etelä-Pohjanmaan erityispiirteenä on varsin hajautunut asutus- ja yritys rakenne. Elinkeinoelämän, liikenteen ja logistiikan ydinvyöhyke rakentuu kehityskäytävän Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava varrelle. Merkittäviä erikoistuneen teollisuuden ja vähittäiskaupan keskittymiä on eri puolilla maakuntaa, erityisesti seutukeskuksissa. Kehittyvä kansainvälistyvän matkailun vyöhyke muodostuu Kauhavan Alahärmästä Seinäjoen, Kuortaneen ja Tuurin kautta Ähtäriin. Merkittäviä luonto- ja virkistysvyöhykkeitä on etenkin maakunnan pohjois- ja itäosissa mutta myös eteläisissä osissa Suupohjassa.

Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohtassa on koko maakunnan vahvuus, mutta mitä kauemmaksi keskuksesta mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet. Raideliikenteen kehittäminen Suomen pääradalla nähdään tulevaisuusinvestointina, joka hyödyttää koko Suomea. Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn parantaminen edellyttää kapasiteetin ja nopeuden lisäämistä. Esimerkiksi Seinäjoki-Tampere yhteysvälin suunnittelussa nähdään potentiaalia edetä nopeallakin aikataululla. Pääradan kehittämällä nähdään olevan myönteisiä vaikutuksia myös päästövähennysten toteutumiseen. Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeita ovat valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere ratayhteyden kehittäminen osana Botnia liikennekäytävää, valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Kurikka sekä Seinäjoen ja Vaasan välisten liikenneyhteyksien kehittäminen. Huolestuttavaa on, että tieverkon ylläpitoon käytettävät resurssit ovat varsin niukat, mikä tarkoittaa korjausvelan paisumista entisestään.

Logistisessa solmukohdassa riittää kehittämispotentiaalia. Roveksen teollisuusalue Seinäjoen itäväylän kupeessa on osoittautunut vetovoimaiseksi ja alueelle on sijoittunut uusia toimijoita sekä teollisuuden että logistiikan aloilta. Joupin alueelle rakenteilla oleva Ideapark puolestaan muodostaa uuden vetovoimatekijän maakunnan kehityskäytävälle (kantatie 67). Seinäjoen asemanseudun uudistaminen on myös tärkeä teema, johon kohdistuu huomattavia odotuksia ja toiveita. Uudistaminen vaatii erilaisten kehittämisintressien yhteensovittamista ja yhteistä tahtotilaa useiden eri toimijoiden välillä. Valtion ja kuntien välisten sopimusmenettelyjen kehittäminen voisi olla yksi ratkaisuvaihtoehto, jolla uudistamisen toimeenpanoa voitaisiin merkittävästi edistää.

Osaamiseen liittyvä tematiikka on ollut viime vuosina vakioaiheena kaikissa aluekehittämiseen liittyvissä foorumeissa, sillä koulutuksen resursseihin kuluvalle vuosikymmenellä tehdyt leikkaukset ovat olleet maakunnassa varsin kivuliaita. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Korkeakoulujen väliset sekä toisen asteen oppilaitosten kanssa kehitetyt yhteistyömuodot ovat eräs keino vastata tulevaan, mutta myös rahoitukselta toivotaan ennustettavuutta, jotta kehitystyötä voidaan tehdä pitkäjänteisesti ja ennakoivasti.

Etelä-Pohjanmaalla on syntynyt useita eri kehitysasteen ekosysteemejä, joilla on kiinteät yhteydet alueen korkeakoulutoimijoihin professuurien ja TKI-toiminnan kautta. Seinäjoen seudulla toimii teknologiateollisuuden yritysten ja oppilaitosten muodostama Tech Team -verkosto. Tavoitteena on osaajapulan ratkaiseminen sekä myynnin ja investointien kasvu. Järviseudulla toimiva, vakiintunut ja kasvava 11 yrityksestä koostuva metalliteollisuuden ekosysteemi on La Alucenter. Lisäksi SeAMK:n IoT-Compass Hub kehittää digitaalisen valmistuksen ja teollisen internetin ekosysteemiä tukemaan valmistavaa pk-teollisuutta. Ruoka-alalla on merkittävä, parhailaan kehitysvaiheessa oleva ekosysteemi AB Seinäjoki, jonka ytimen muodostavat SeAMK, Into Seinäjoki Oy, Foodwest Oy, yliopistokeskus ja Luonnonvarakeskus.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Suurten, keskisuurten ja pienemmissä kokoluokissa operoivien yritysten välillä on huomattavia kehityskuiluja, jotka tuovat omat haasteensa verkostomaisten toimintamallien kehittämiseksi. Kasvuhakuisuus ja uusien innovaatioiden ennakkoluuloton hyödyntäminen ovat tärkeitä tavoitteita, joiden

osalta tilanne ei ole toivotulla tasolla. Strategisesti toimintaansa kehittävien yritysten rintamaan kaivattaisiin leveyttä. Työvoiman saatavuuden näkökulmasta kansainvälisyys sekä kasvu- ja uudistumishakuisuus ovat myös huomattavia maine- ja vetovoimatekijöitä.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuus ei ole ollut kuluvanakaan vuonna erityisen vilkasta, sillä vapaana olevalle työvoimalle on ollut muutenkin kysyntää. Väestön ikääntymisen myötä omistajavaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Maakunnassa onkin tehty tuloksekasta työtä sen suhteen, että omistajavaihdokset sujuvat kitkattomasti sekä myyjän että ostajan kannalta. Tilastokeskuksen mukaan konkurssiin haettujen yritysten määrä on ollut alkuvuonna hienoisessa kasvussa teollisuudessa, kaupassa ja logistisissa palveluissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyössä julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pk-yritysten suhdanneodotukset ovat edelleen heikentyneet. Myönteistä on, että henkilöstömääriä koskevat arviot ovat kuitenkin suhteellisen positiivisia, mikä kertoo osaavan työvoiman saatavuuden kasvavasta merkityksestä. Maakunnan talouskehitys on ollut viime vuodet suotuisalla uralla ja kokonaistilannetta pidetään edelleen kohtuullisena, mutta toimintaympäristön epävarmuus on kasvava. Kansainvälisessä taloudessa on useita kriisipesäkkeitä. Esimerkiksi Kiinan ja USA:n keskinäinen nahistelu, koveneva Brexit-keskustelu ja Saksan talouskasvun hiipuminen varjostavat näkymiä ja luovat epävarmuutta toimintaympäristöön.

Elintarviketeollisuudessa alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista virettä ja keskeisten toimijoiden (Atria, Valio, Juustoportti) tilanne vaikuttaa kohtuullisen vakaalta. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa myös kv-markkinoilta. Ruokaosaamisen kehittäminen on muutoinkin ottamassa uusi harppauksia. Elintarvikealan kehitysyhtiö Foodwest Oy on vaihteittain siirtymässä uusiin toimitiloihin Seinäjoella, joiden yhteyteen rakentuu myös koetehdas. Seinäjoen ammattikorkeakoulu on puolestaan rakentamassa uutta laboratorio- ja kehitysympäristöä (Frami Food Lab), joka tarjoaa synergisen kehittämisympäristön opiskelijoiden, tutkijoiden ja yritysten käyttöön.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikko, mutta alueen toimijoiden usko tulevaisuuteen on tästä huolimatta kohtuullisen vahva. Etenkin lypsy- ja nautakarjataloudessa on rakennettu runsaasti uusia tuotantotiloja. Investoinnit ovat keskittyneet maakuntakeskus Seinäjoen ympäryskuntiin. Alkuvuoden perusteella rahoituksella on edelleen kysyntää, mutta ohjelmakauden loppupuolella rahoituksen riittävyys tuo yhtälöön omat haasteensa.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten tilauskannat ovat kohtuullisia, mutta yritysten työkuormassa on kasvavaa hajontaa. Epävarmuutta osalle yrityksistä luo lyhyt arviointihorisontti tilauskannan osalta, mutta pääasiallisena haasteena on osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen. Näkymät ovat edelleen varovaisen myönteisiä, joskin vientikysynnän vaimenemisen heijastukset arvoketjuissa ovat kasvavana huolenaiheena.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta uudistumista on tapahtunut esimerkiksi CLT-elementtejä valmistavien tuotantolaitosten muodossa. CLT-tuotannon ympärille on syntymässä myös uutta CLT-levyä hyödyntävää teollista toimintaa, eli odotukset ovat edelleen kasvavat. Takaiskulta ei ole kuitenkaan täysin välttytty, sillä yksi uusista toimijoista, Alavus Tilaelementit Oy, on ajautunut loppukesällä konkurssiin. Myös sahateollisuudessa ja hirsirakentamisessa on ollut meneillään mittavia investointeja. Talopaketteja valmistavassa teollisuudessa näkymät ovat jokseenkin vaisummat.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on ollut positiivista virettä. Toisaalta yleiskuva pysyy haasteellisena. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Koulutusmahdollisuuksien kannalta myönteistä on, että Suomen Yrittäjäopisto jatkaa Suupohjassa TEAKin puu- ja huonekalualan koulutuspalveluja. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittämisen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita.

Kaupan ja palvelujen odotukset ovat kohtuulliset, mutta kuluttajien heikentyneet odotukset tulevasta vaikuttavat näkyviin. Mielenkiintoista on, että Tilastokeskuksen mukaan tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto on kehittynyt maakunnassa viime vuosina varsin vaatimattomasti. Kehityskulku on poikkeuksellinen myös muihin alueisiin verrattuna, joten sen taustat kaipaavat lisäselvittelyä. Liikerakentamisessa

näky keskittymiskehitys, mikä on haaste reuna-alueiden osalta. Keskuskaupunki Seinäjoella ja seutukeskuksissa on rakenteilla tai suunnitteilla liikekeskuksia ja olemassa olevien liikekeskusten laajennuksia. Isoimman kohteen, eli Seinäjoen Ideaparkin rakennustyöt ovat loppusuoralla ja avajaiset pidetään marraskuun puolivälissä. Kokonaisinvestoinnin arvo on noin 100 miljoonaa. Liikekeskukseen avautuu yli 100 liikettä, joten uusia työpaikkoja on syntymässä huomattava määrä. Kauppojen lisäksi tarjolla on laaja kattaus erilaisia viihdepalveluja, eli perinteisen kauppakeskuksen sijaan Seinäjoen Ideapark on profiloitumassa viihdekeskuksena.

Matkailualan osalta näkymien arvioidaan olevan myönteisiä, mutta yhteisönniste-
luja kaivataan, että maakunnan eri osat voisivat nostaa houkuttelevuuttaan. Erityisesti ulkomaisten matkailijoiden osuutta alueella vierailleista olisi kyettävä kasvattamaan, sillä se on edelleen huomattavan alhainen. Maakunnan vahvuutena on runsas ja alati kasvava tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus aluetalouteen on huomattava. Ähtärin eläinpuisto, Tuurin kauppakeskus ja Kauhavan Powerpark muodostavat mielenkiintoisen elämysmatkailun kolmikön, joiden kehittämisessä on vielä runsaasti potentiaalia. Kylpyläliiketoiminnan osalta on tiedossa kaavailuja uudiskohteista, että olemassa olevien tilojen saneeraushankkeita. Luontomatkailussa mielenkiintoa herättävät Unescon Global Geopark –statusprosessiin liittyvät hakuprosessit, joita on valmisteltu sekä Suupohjassa (Lauhanvuori-Hämeen kangas) että Järviseudulla (Kraatterijärvi).

Rakentaminen on ollut alueella vähintään kohtuullista, mutta mittavimmat investoinnit keskittyvät keskuskaupunkiin ja sen lähikuntiin. Seinäjoella asuntorakentamisessa on ollut usean vuoden mittainen buumi, joka on hiljalleen tasaantumassa. Julkisia rakennushankkeita on meneillään eri puolilla maakuntaa, joista pääosa keskittyy sote- ja koulutussektorille. Esimerkiksi Seinäjoella on käynnistynyt sairaanhoidopiiriin psykiatrian ja kuntoutuksen M-talonhanke, jonka rakentamiskustannusarvio on 30 miljoonaa euroa. Seinäjoen koulutuskuntayhtymä on puolestaan uudistamassa Kirkkokadun kampusta. Rakennushankkeen kustannusarvio on noin 35–40 miljoonaa euroa.

Tuulivoiman osalta on meneillään rakentamisbuumi. Tuulivoimapuistoja on rakenteilla mm. Kauhajoella, Kurikassa ja Teuvalla, joiden investointiarvo lähentelee sataa miljoonaa. Läntinen Suomi on tuulivoiman lisärakentamisen kannalta otollista aluetta, joten uusia puistoja on suunnittelupöydillä runsaasti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Maakunnan työllisyysaste on työvoimatutkimuksen perusteella Manner-Suomen korkein. Työllisten kokonaismäärän odotetaan pysyvän korkealla tasolla, mutta merkittävää kasvua ei pidetä todennäköisenä. Palvelusektorin osalta näkymissä on myönteisiä signaaleja, mutta teollisuuden osalta lyhyen aikavälin näkymät ovat jokseenkin sumuisemmat. Työvoiman kysyntä on ollut kuitenkin edelleen aktiivista. Uusia avoimia työpaikkoja oli kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla noin 11 500 kappaletta, mikä on jonkin verran viime vuotta enemmän. Verrattuna samaan ajanjaksoon vuonna 2017, on kasvua noin 3700 työpaikkaa (48 %). Pidemmän ajan ongelmana on meneillään oleva työvoiman määrän lasku ikärakenteesta ja negatiivisesta muuttotaseesta johtuen.

Työvoiman saatavuusongelmat ovat olleet yleisiä, mikä näkyy myös työpaikkojen avoinnaolon keston pitkittymisenä. Sosiaali- ja terveysalalla rekrytointihaasteet ovat olleet kroonisia, mutta myös teollisuuden ja rakentamisen tilanne on vaikea. Oma haasteensa on myös, että maakunnan avaintoimialat eivät ole nuorten keskuudessa kaikkein houkuttelevimpia. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisänsä kohtaanto-ongelmiin. Mikäli tarkastelua lavennetaan osaamisalueisiin, on digiosaamisen kehittäminen eräs tärkeimmistä kehittämiskohteista. ICT-alan osajien kasvava tarve on ilmeinen tulevaisuushaaste maakunnan avaintoimialoilla.

Syyskuun alussa toteutetun ammattibarometrin mukaan maakunnassa on pulaa esimerkiksi konetekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, koneenasettajista ja koneistajista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, ohutlevysepistä, yleis- ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, psykologeista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, sosiaalialan erityisasiantuntijoista, kuulontutkijoista ja puhe-terapeuteista, lähihoitajista, kodinhoitajista, lastentarhan opettajista, erityisopettajista, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista, myyntiedustajista, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, tarjoilijoista ja toimisto- ja laitossiivojista.

Ylitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi yleissihteereistä, kirjastotyöntekijöistä, koulunkäyntiavustajista, huonekalu- ja konepuusepistä, pankkitoimihenkilöistä, käytön tukihenkilöistä ja vaattureista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on edelleen laskenut, mutta muutosvauhti on hidastunut. Kesäkuussa 2019 työttömien määrä Etelä-Pohjanmaalla oli noin 5915 henkeä, mikä on 343 henkilöä (-5,5) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 6,9 % oli Manner-Suomen alhaisin. Käytännössä vapaana olevat työvoimareservit ovat jo yhtä niukat kuin ennen syksyllä 2008 alkanutta finanssikriisiä. Tilannetta kärjistää maakunnan negatiivinen muuttotase. Seutukuntien osalta työttömyyden kehityksessä on jonkin verran hajontaa. Suu-pohjassa kehitys on ollut maakunnan keskimääräistä myönteisempää. Seinäjoella ja Järvisseudulla kehitys on maakunnan keskimääräisellä tasolla. Kuusiokunnissa työttömyys on kääntynyt hienoiseen nousuun. Mikäli talouden epävarmuustekijät voimistuvat, kääntyy työttömyys loppuvuonna kasvuun.

Työttömistä työnhakijoista oli naisia 47 % ja miehiä 53 %. Naisten työttömyys on laskenut vuoden aikana nopeammin kuin miesten. Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 992, mikä on 106 vähemmän (-9,7 %) kuin vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä 2059 henkilöä, mikä on 135 henkilöä (-6,2) vähemmän.

Pitkäaikaistyöttömiä oli kesäkuussa 820, mikä on 162 henkeä vähemmän (-16,5 %) kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut ennakoitua nopeammin, mutta työttömyyden pitkittymisen ehkäisemisessä riittää edelleen haasteita.

Ulkomaisia työttömiä työnhakijoita oli 334 henkeä. Muista tunnusluvuista poiketen ulkomaalaisten työttömyys on kasvusuunnassa.

Työllisyyden hoidon osalta on meneillään kokeiluja ja hankkeita, joilla testataan uusia yhteistyömuotoja ja poikkihallinnollista asiakaspalvelua. Seinäjoella on käynnistynyt työllisyydenhoidon kehittämishanke (AIMO – monialainen työllisyyspalvelu), jonka asiakkaina ovat työmarkkinatukea saavat seinäjokiset työnhakijat. Syksyn kuluessa käynnistyy myös ESR-hanke (Kiinni työelämään), joka keskittyy parantamaan vaikeimmin työllistyvien asemaa työmarkkinoilla.

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 126 959 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni ennakkotietojen mukaan 41 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 146.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 21 736 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 364 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 644.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Järvisseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järvisseudun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 20 093 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 372 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 545.

Järvisseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 20 781 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 302 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 580.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjanmaa

Pohjanmaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa

180 236 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 194 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 640.

Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kilpailukykyinen ja kansainvälinen Pohjanmaa

Pohjanmaan maakunnan vahvuutena on vahva ja monipuolinen toimialarakenne, kansainvälisyys sekä yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Monipuolinen toimialarakenne kattaa vientipainotteisen energia-, meriteknologia-, vene-, kulkuneuvo- ja biotuoteteollisuuden, metsätalouden ja puutuoteteollisuuden, maatalouden ja elintarviketalouden, kaupan ja matkailun sekä rakennusalan. Pohjanmaan maakunnan kansainvälisyys muodostuu pitkästä vientiperinteestä, jonka ytimessä ovat kansainväliset suuryritykset, monipuolisesta korkeakoulutarjonnasta, vahvoista työperäisen maahanmuuton perinteistä ja näiden yhdessä mukanaan tuomasta monikulttuurisesta toimintaympäristöstä, sekä hyvistä yhteyksistä Pohjoismaihin, muualle Eurooppaan ja edelleen koko maailmaan. Laajat ja monikieliset yliopistot ja korkeakoulut ovat alueelle elintärkeitä nyt ja jatkossa. Pohjoismaalaisuus on arkipäivää niin fyysisen läheisyyden, kielen kuin kulttuurien vankan tuntemuksen myötä.

Pohjalaismaakuntien monipuoliset vahvuudet on nostettu Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan Team Finland -suunnitelmassa alueen kasvukesysteemin kärjiksi, jotka ovat uusi energiatalous, valmistava teollisuus, innovatiivinen alkutuotanto ja tulevaisuuden ruoka sekä kestävä rakentaminen. Pohjanmaan ELY-keskuksen kordinoiman alueellisen Team Finland -työn tavoitteena on myös kaksinkertaistaa maakuntien vienti sekä rakentaa pohjoismaisen liiketoimintaosaamisen keskittymää, NordicHubia.

Teollisuuden osuus arvonlisäyksestä on maan suurinta ja teollisuustoimipaikkojen osuus maakunnan liikevaihdosta on lähes 50 prosenttia. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on jo yli 80 prosenttia. Teollisuustoimiala työllistää maakunnassa yhteensä yli 16 500 henkilöä, yli viidenneksen kaikista työllisistä. Pohjanmaa tunnetaan erityisesti energiaklusteristaan, jonka 160 yrityksen liikevaihto on 5 miljardia ja joka työllistää 12 000 henkilöä. Energiaklusteri kasvaa entisestään muun muassa Smart Technology Hub- ja GigaVaasa -hankkeiden myötä. Alueella on vahvaa valmistavaa teollisuutta, esimerkkinä mainittakoon veneteollisuus: suuri osa suomalaisesta veneteollisuudesta on keskittynyt Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueelle. Alueella toimii satakunta yritystä jotka työllistävät noin 1 500 henkilöä. Valtaosa veneteollisuuden tuotteista menee vientiin ja suuren osan viennin arvosta muodostavat arvokkaat luksusjahdit. Maakunnan voimakkaasti vientiin painottunut teollisuus on kuitenkin herkkää maailmantalouden heilahduksille. Alueella toimivien suuryritysten laajoihin alihankintaverkostoihin muutokset heijastuvat nopeasti. Tälläkin hetkellä epävarma globaali tilanne vaikeuttaa elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittymisen ennakkointia.

Alkutuotanto on olennainen osa maakunnan elinkeinorakennetta. Maataloudella ja elintarviketeollisuudella on merkittävä rooli pohjalaisessa elinkeinoelämässä. Maa-, metsä- ja kalatalous työllistää lähes 5 000 ihmistä ja elintarviketeollisuus lähes 2 000 henkilöä. Alueen maataloustuotanto on merkittävää koko Suomelle. Pohjanmaan ELY-keskuksessa nuorten viljelijöiden aloitustukipäätösten määrä kaksinkertaistui vuoteen 2017 verrattuna. Kotimaisten maataloustuotteiden saannin varmistamiseksi onkin tärkeää, että nuoret haluavat panostaa maataloustuotantoon. Aloittaneiden joukossa on myös harvinaisempia tuotteita tuottavia viljelijöitä, mikä laajentaa maataloustuotteiden tarjontaa. Osa aloittaneista tähtää suoraan vientimarkkinoille. Pietarsaaren seudulle on keskittynyt useita suuria ja kasvavia elintarviketeollisuusyrityksiä. Jalostusarvon nostaminen elintarviketeollisuudessa on tärkeää erityisesti vientituotteiden osalta. Alueen eri toimijoiden yhteistyötä tiivistetään

elintarvikealan toimijoiden liiketoimintaosaamisen vahvistamiseksi ja viennin kehittämiseksi. Suomi on maailman johtaja turkiskettujen kasvattaja ja merkittävä minkkien tuottaja. Lähes kaikki maan noin tuhannesta turkistilasta toimivat pieninä perheyrittäjinä pohjalaismaakunnissa. Turkisalan tuotanto menee lähes kokonaan vientiin. Verotulojen merkitys on suuri pienille kunnille, joissa yritykset useimmiten toimivat.

Rakennustoimiala työllistää maakunnassa yli 4 000 henkilöä. Toimialan sisällä eniten työllistävät asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen, sähkö-, vesijohto- ja muu rakennusasennus sekä purku- ja valmistelutyöt. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla on noin 10 prosenttia maakunnan työllisistä eli lähes 7 500 henkilöä. Vaasa ja Pietarsaari ovat maakunnan kaupan keskuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden vahvuuksien analyysin mukaan Pohjanmaa on kilpailukyvyltään yksi Suomen vahvimpia maakuntia. Ainostaan yritysdynamiikaltaan Pohjanmaa jää mediaanimaakunnan alapuolelle. Panostukset tutkimus- ja kehittämistoimintaan ovat maakunnan yrityksissä keskimääräistä suuremmat ja Pohjanmaa kuulukin selkeästi t&k-intensiivisten maakuntien joukkoon. Seutukunnallisessa vertailussa erityisesti Vaasan seudulla tutkimus- ja kehittämistoimintaan käytetään suhteessa toiseksi eniten rahaa. Julkisen sektorin t&k-rahoituksen määrää pitäisi maakunnassa kuitenkin lisätä. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman tavoitteita seuraten Pohjanmaan ELY-keskus pyrkii edistämään julkisen t&k-rahoituksen osuutta alueella.

Pohjanmaan väestö kansainvälistyy

Pohjanmaan maakunnan väkiluku on kasvanut 2000-luvulla, mutta parin viime vuoden aikana määrä on kääntynyt hienoiseen laskuun. Taloudellinen huoltosuhde Pohjanmaalla on hyvällä tasolla muihin maakuntiin verrattuna. Nettomaahanmuutto Pohjanmaalla on positiivista, eli maakuntaan muuttaa ulkomailta enemmän väkeä kuin sieltä muuttaa pois. Sen sijaan maakunta menettää väkeä muihin maakuntiin maassamuutossa, ja myös luonnollinen väestönlisäys on negatiivista. Vuonna 2016 Pohjanmaalle kohdistuvan maahanmuuton suurimpia lähtömaita olivat Ruotsi, Irak ja Vietnam. Pohjanmaalta muutetaan eniten Ruotsiin ja Norjaan, ja maakunnan haasteena onkin erityisesti koulutettujen ruotsinkielisten nuorten pois-
muutto näihin maihin esimerkiksi sairaanhoitajien ja opettajien töiden perässä.

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI on laatinut väestöennusteen vuodelle 2040. Ennusteen mukaan väestö vähenee Pohjanmaalla tulevaisuudessa. Vuosien 2017–2040 aikana väkiluvun ennustetaan pienentyvän yli 8 000 asukkaalla, mikä tarkoittaa 4,6 prosentin vähennystä maakunnan asukasmäärässä. Vuonna 2040 Pohjanmaalla asuisi siten noin 172 600 henkilöä.

Pohjanmaan ELY-keskus korostaa ydinviesteissään alueen vetovoiman kasvattamista: turvalliset ja viihtyisät asuin- ja elinympäristöt, hyvä saavutettavuus, kansainväliset perinteet ja sen myötä alueella vallitseva suvaitseva ilmapiiri sekä hyvä palvelutarjonta ovat peruskivi alueen houkuttelevuudelle. Digitalisoituminen ja työn murros voivat toimia myös maaseutualueiden elinvoiman palauttajina: työn paikkasidonnaisuuden väheneminen, etätyö, joustotyö ja muut uudentyyppiset työtavat mahdollistavat mukavan, luonnonläheisen asumisen ruuhka-Suomen ulkopuolella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston mukaan Pohjanmaan yrityskanta oli vuoden 2018 lopussa 12 800. Määrä on kasvanut viime vuosina hiljalleen.

Yritysten tilanne Pohjanmaalla on edelleen hyvä

Elinkeinoelämän ja toimialojen tilannetta ja näkymiä seuraavat useat katsaukset ja barometrit. Seuraavassa on tarkasteltu tuoreimpien Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen, Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrin, Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelin sekä Suomen Yrittäjien, työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran Pk-yritysbarometrin tuloksia.

Kevään ja kesän aikana suhdannetilanne on pysynyt vakaana. Pohjanmaan Kauppakamarin huhtikuisen Business Panelin mukaan tilanne yrityskentällä on vakaa ja yleinen tunnelma oli hieman noususta viime syksystä. Liikevaihto-odotukset ovat hieman viimevuotista heikommat ja tilauskanta ohuempi. Aikaisemmin pelättyä romahdusta tai edes notkahdusta ei mittareissa ole kuitenkaan nähtävissä. Irtisanomisaikeissa olevien yritysten määräkin on vähentynyt. Myös heinäkuussa julkaistun Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrin mukaan suhdannetilanne on normaalilukemissa. Tuotanto- ja henkilöstöodotukset syksyn osalta ovat myönteiset, mutta suhdanneodotukset ovat laskusuunnassa. Pohjanmaan yritysten suhdannenäkymät ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Pienten ja keskisuurten yritysten

tunnelmia mittaavassa syksyn 2019 Pk-yritysbarometrissa pohjalaisyriyten suhdannenäkymät olivat lähellä nollaa, eli vaisummat kuin koko maassa keskimäärin. Liikevaihdon, innovaatioiden ja tilausten odotetaan kasvavan, mutta investointien, kansainvälistymispanostuksien ja viennin arvon odotukset ovat hitusen negatiivisia. Näkymät eivät kuitenkaan pk-yrityksissäkään ole hälyttäviä. Epävarma maailmantalouden tilanne heijastuu kuitenkin myös pk-yritystasolle asti muun muassa alueen vientivetoisuudesta ja alihankintayritysten suuresta määrästä johtuen. Ailahtelevaisesta globaalista tilanteesta johtuen myös elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehityksen ennakointi on vaikeaa.

Teollisuudessa liikevaihto-odotukset ovat vaimentuneet ja tilauskannat ohentuneet, mutta kuitenkin yli puolet Business Panelin vastaajayrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan. Henkilöstötilanne vaikuttaa jatkuvan hyvänä eikä yrityksillä ole irtisanomisaikkeitä. Vientiodotukset ovat hieman heikentyneet, mutta silti valtaosa vastaajista arvioi viennin säilyvän vähintään viime vuoden tasolla. Tilastokeskuksen tietoihin pohjautuvan Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen mukaan teollisuuden liikevaihto on kasvanut vuoden 2018 aikana ja trendikäyrän suunta on nouseva. Suurin osa maakunnan teollisuustuotannosta menee vientiin, joka sekkin on kasvanut vuonna 2018 yhtä neljänneestä lukuun ottamatta.

Suhdanneherkkä rakennusala reagoi talouden muutoksiin nopeasti. Kahdessa edellisessä Business Panelissa rakennusalan yritykset ovat olleet epävarmoja, mutta tuoreimmassa kyselyssä näkymät ja luottamus ovat selkeästi parantuneet. ELY-keskuksen Suhdannekatsauksesta käy ilmi, että rakennusalan liikevaihto laski vuonna 2018, mutta alan liikevaihtotrendi maakunnassa on pysynyt tasaisena viime aikoina.

Näkymät ovat positiiviset myös kaupan alalla, vaikkakin tarve vähentää henkilöstöä on hieman suurempi kuin muilla toimialoilla Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa. Kuitenkin lähes puolet vastaajayrityksistä aikoo rekrytoida lisää henkilöstöä. Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen mukaan kaupan alan liikevaihto kasvoi vuonna 2018 ainakin kolmella ensimmäisellä neljänneksellä.

Pohjanmaalla investoidaan monipuolisesti eri toimialoille

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrissa 37 prosenttia vastaajayrityksistä Pohjanmaalla on kasvuhakuisia. Investoinnit ovat ehdottomasti suosituin yritysten toteuttama uusiutumistoimi.

Lähivuosina maakunnassa investoidaan mm. energiaklusteriin, innovaatioympäristöihin, tuulivoimaan, Vaasan keskussairaalan kehittämiseen, vähäpäästöiseen laivaliikenteeseen ja monipuolisesti eri teollisuudenaloille. Vaasanseudun Kehitys Oy:n mukaan EnergyVaasan alueelle on suunnitteilla vuoden 2025 loppuun mennessä uusia investointeja pelkästään energiateknologiainfrastruktuuriin noin 1,2 miljardin euron arvosta!

Syksyllä 2018 Wärtsilä tiedotti rakentavansa Vaasan Vaskiluotoon uuden Smart Technology Hub -tutkimus-, tuotekehitys- ja tuotantokeskuksen. Smart Technology Hub on partnerikampus, jossa tutkimusta ja tuotekehitystä tehdään yhdessä Wärtsilän asiakkaiden ja toimittajien, alan start-upien ja yliopistojen kanssa. Kysymys on historiallisesta hankkeesta, jolla on vaikutusta niin Eurooppaan kuin koko maailmaan. Teknologiakeskuksen peruskivi muurattiin syksyllä 2019. Alueella on jo huomattu, että 200 miljoonan euron kokonaisinvestointi houkuttaa myös muita yrityksiä alueelle. Moni vaasalainen energia-alan yritys onkin jo ilmoittanut tuotannon vahvistamisesta ja uusista panostuksista tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Wärtsilän tasaisen yhtiön strateginen ankkuroituminen Vaasaan huomioidaan kaikkialla maailmassa.

Viime vuosien aikana maailmalta on tullut kiihtyvään tahtiin viestejä energian varastointiin ja akkuihin liittyvästä nopeasta teknologiamurroksesta mm. kestävämmän ja ympäristöystävällisemmän maailman luomiseksi. Vaasan ja Mustasaaren kaupunkien alueella onkin jo valmiiksi kaavoitettu tehdasalue valmiina akkutehdas-hankkeen käynnistämiseen.

Pohjanmaalla on vireillä useita tuulivoimahankkeita ja uusia tuulivoimapuistoja avataankin lähivuosina.

Vaasan keskussairaalaan rakennetaan perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon palveluiden yhdistämisen mahdollistava uudisrakennus.

Midway Alignment -hanketta Merenkurkun liikenteen kehittämiseksi ja uuden vähäpäästöisen ja innovatiivisen aluksen hankkimiseksi viedään eteenpäin. Vaasan kaupunki, Uumajan kaupunki ja Suomen hallitus ovat päättäneet osallistua uuden laivan rahoittamisesta yhteensä 75 miljoonalla eurolla. Kvarken Linkin tilaamassa laivassa on tilaa 800 matkustajalle, se suunnitellaan ympäristöystävälliseksi ja siinä on mahdollisuus käyttää polttoaineena esimerkiksi Vaasassa tuotettavaa biokaasua. Laiva on tarkoitus toimittaa keväällä 2021.

Muita elinkeinoelämän investointeja tehdään lähivuosina erityisesti vene- ja metallialalla. Elintarvikeklusteri kasvaa, mutta kasvun painopiste on uusissa toimijoissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Pohjanmaan maakunnassa kasvoi 2000-luvulla, mutta viime vuosina kehitys on ollut negatiivista. Työllisten määrä laskee maakunnassa noin 700–900 henkilöllä vuosittain. Muun muassa maansisäisestä muuttotappiosta johtuva väestörakenteen muutos aiheuttaa haasteita työvoiman saatavuudelle. Alue pyrkii aktiivisesti kasvattamaan opiskelu- ja työperäistä maahanmuuttoa. Pohjanmaan ELY-keskus rakentaakin elinvoimaista, tuottavaa innovaatioympäristöä ja työllisyysasteen kasvattamista nelikaistaisella mallilla: 1. ehjät nuorten polut; 2. ratkaisuhakuisesti työllistettävät; 3. työperäinen maahanmuutto ja maassa jo olevat; 4. osaamisen kehittäminen.

Maakunnassa oli vuoden 2018 aikana auki noin 18 900 työpaikkaa. Määrä kasvoi yli kolmanneksen, 4 800 paikkaa, edelliseen vuoteen verrattuna, reilusti enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Vuoden 2019 alkupuolella avoinna olevien työpaikkojen määrä kasvoi edelleen kevääseen saakka, mutta kesäkuusta lähtien avoimien työpaikkojen määrä on lähtenyt laskuun, kun kuukausittaista tilannetta verrataan vuotta aiempaan. Koko maassa avoimien työpaikkojen määrä kasvaa aiempaa hitaammin, mutta ei ole vielä kääntynyt laskuun.

Rekrytointiongelmien yritysten kasvun esteenä

Taloustilanteen parantumisen ja työllisyystilanteen elpymisen myötä yritykset ovat raportoineet entistä pahemmista rekrytointiongelmista. Työvoiman heikko saataavuus vaivaa useita toimialoja Pohjanmaalla. Etenkin pk-yritykset sekä yritykset, jotka eivät ole riittävästi ennakoineet työvoimatarpeitaan, kärsivät osaavan työvoiman

saatavuuspulasta. Osaavan työvoiman puute jarruttaa ja jopa estää yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tilanteessa, jossa sille muilta osin olisi otolliset mahdollisuudet. Esimerkiksi Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa puolet ja Elinkeinoelämän Suhdannebarometrissa yli kolmannes vastaajayrityksistä raportoi ammattityövoiman puutteen tuotannon kasvun esteeksi. Työvoimapula haittaa niin teollisuuden, rakentamisen, kaupan kuin yksityisten palveluidenkin yritysten kasvua. Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrissa 19 prosenttia vastaajista kertoo työvoiman saatavuuden olevan pahin kehittämisen este.

Alueella kuitenkin on vielä jonkin verran työttömiä työnhakijoita, eli työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannossa on ongelmia. Yritykset eivät useissa tapauksissa koe työnhakijoiden osaamistasoa riittäväksi. Julkisen hallinnon rooli kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa on merkittävä. Jatkuva oppiminen on välttämätön keino pysyä mukana nykypäivän työelämässä. Pohjanmaan ELY-keskus onkin ollut yhteensovittavana alustana koordinoimassa alueen korkeakoulujen rahoitushakua, joiden tuloksena useat yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat saaneet rahoitusta jatkuvan oppimisen hankkeilleen.

Nopeampia ja tehokkaampia ratkaisuja yritysten kohdennettuihin osaamistarpeisiin täytyy kuitenkin edelleen kehittää ja rahoitusinstrumentteja yritysten kehittämiseen lisätä. Pohjanmaan alue kärsiikin ns. menestyvän oppilaan dilemmasta: alue on menestynyt ”liian hyvin” ja siksi alueen käyttöön myönnettävät rahoitusmäärät ovat pieniä. Pohjanmaalla on runsaasti kasvuhakuisia ja vientiin suuntaavia yrityksiä, mutta niukat resurssit riitä yritysten potentiaalın täyteen käyttöönottoon. Ongelma ei rajoitu vain yhden maakunnan alueelle, sillä menestyessään nämä yritykset toisivat kasvua ja vientituloja koko Suomen yhteiseen pottiin.

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrin mukaan neljänneksellä maakunnan pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Näistä puolet harjoittaa suoraa tavaroiden vientiä ja reilu neljännes palveluvientiä – maakunnan toimialarakennetta heijastaen. Vientipainotteisen teollisuuden myötä pohjalaisissa pk-yrityksissä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta onkin suurempaa kuin koko maassa keskimäärin. 25 prosenttia pk-yrityksistä kertoo olevansa kiinnostuneita rekrytoimaan ulkomaalaista työvoimaa tulevaisuudessa. Suomessa ja Pohjanmaalla onkin laajalla rintamalla tunnustettu, että kansainvälisten osaajien potentiaalia täytyy hyödyntää paremmin. Pk-yritysbarometrissa yritykset ovat raportoineet, että kansainvälisten osaajien rekrytointia helpottaisi eniten Suomen kielen koulutukset ja kulttuurivalmennukset

työyhteisölle Suomessa, viranomais- ja neuvontapalveluiden saaminen yhdeltä luukulta sekä rahoituksellinen tuki kansainvälisten osaajien palkkaamiseen. Tähän vastaten Pohjanmaan ELY-keskus onkin käynnistänyt Talent Coastline -ekosysteemin rakentamisen, jossa muun muassa alueen osaamisvajetta pyritään parantamaan kansainvälisten osaajien avulla kolmella eri keinolla: 1. vahvistamalla kansainvälisten osaajien houkuttelua alueelle; 2. kanavoimalla Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien asiantuntemus yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä innovaatiotoiminnan tueksi; 3. lisäämällä työmarkkinoiden avoimuutta, vastaanottavaisuutta ja houkuttelevuutta kansainvälisille osaajille. Talent Coastline -ekosysteemissä edistetään myös kansainvälisten osaajien asettautumista ja kotoutumista ja pyritään myötävaikuttamaan oleskelulupaprosessien sujuvoittamista.

Pohjanmaan ELY-keskus on kartoittanut Pohjanmaan maakunnan yritysten lyhyen aikavälin osaamistarpeita. Yrityksille tehdyn kyselykierroksen tuloksissa korostui digitaalisuuden kasvava merkitys nykypäivän työelämässä kaikilla aloilla. Yrityksissä myös koettiin, että koulutuksen keinoin on vaikeaa pysyä digitalisaatiokehityksen perässä. Useilla aloilla, muun muassa energiaklusterissa sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla oltiin huolissaan toimialan ”brändistä” ja vetovoimaisuudesta sekä alan työntekijöiden vanhentuneesta osaamisesta myös muiden kuin tietoteknisten taitojen osalta. Ratkaisuina nähtiin muun muassa alojen ja alueiden houkuttelevuuden nostaminen, jatkuvan oppimisen mallit, koulutuskiintiöiden lisäämisen ja nopeamman tutkintoihin valmistumisen, kansainvälisten osaajien potentiaalinen ottamisen täyteen käyttöön sekä oppilaitos-yritysyhteistyön tiivistämisen. Osaamistarpeiden selvityksessä tunnistettiin myös työntekijäpulan laajuus; osaajia tarvitaan kaikilta koulutusasteilta monipuolisiin työtehtäviin.

Ammattibarometri kertoo työvoimapulan laajentuneen edelleen

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arviot asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon.

Pohjanmaan syksyn 2019 Ammattibarometrissa ei ole suuria muutoksia kevään barometriin verrattuna – työvoimapula-ammattia on edelleen runsaasti, jopa hie- man enemmän kuin keväällä. Ylitarjontaa on vain harvoissa ammattissa, ja niidenkin määrä on kevään barometrissa vähentynyt edelleen. Merkille pantavaa on, että

työvoimapula ei ole edelleenkään keskittynyt vain yksittäisille toimialoille, vaan se rekrytointiongelmista kärsivät laajasti kaikki toimialat. Pulaa on niin ikään kaikkien koulutustaustojen osajista.

Teollisuudessa pulaa on esimerkiksi konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, moottoriajoneuvojen asentajista ja korjaajista, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöistä sekä teollisuuden työnjohtajista. Alueen teollisuutta tukevissa ammateissa työvoimapulaa on esimerkiksi rahdinkäsittelijöissä ja varastotyöntekijöissä. Rakennusalalla työvoimapula koskettaa edelleen esimerkiksi rakennusinsinöörejä, rakennussähköasentajia, talonrakentajia ja kirvesmiehiä. Sosiaali- ja terveystalalla pulaa on perinteisesti ollut muun muassa farmaseuteista, hammaslääkäreistä, lähihoitajista, lääkäreistä ja erityisopettajista, ja työvoimapula näiden ammattien kohdalla jatkuu edelleen. IT-alalla on suuri pula sovellusohjelmoijista, -arkkitehteistä ja -suunnittelijoista.

Ammattibarometrin arvioissa ylitarjonta-ammateiksi on lueteltu perinteisesti muun muassa kulttuurialan ammatteja sekä toimittajat ja yleissihteerit - näiden alojen ammattilaisia on edelleen tarjolla kysyntää enemmän. Pohjanmaan ELY-keskus on vahvasti luomassa uusia jatkuvan oppimisen malleja yhdessä alueen oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa, jotta osaamisen päivittäminen ja työllistyminen olisi mahdollista yhä useammalle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä työnhakijoita oli Pohjanmaalla heinäkuussa 2019 noin 6 200. Määrä vähentyi edellisvuodesta yli 500 henkilöllä eli 7,6 prosenttia. Työttömien määrä vähentyi myös koko maassa, mutta suhteellisesti vähemmän kuin Pohjanmaan maakunnassa. Pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuussa 1 250, 13 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Alle 30-vuotiaiden osuus työttömistä oli 25 prosenttia. Yli 50-vuotiaita oli kolmannes. Koulutusasteittain tarkasteltuna eniten työttömiä oli keskiasteen tutkinnon suorittaneissa, noin 2 800 eli 46 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista oli 17 prosenttia.

Alueella arvioidaan, että työttömyys laskee vielä jonkin aikaa. Työttömien määrä on kuitenkin jo niin alhainen, että nykyisenkaltaisen kehityksen ei ole mahdollista jatkua kovin kauaa – työmarkkinoille soveltuvat työttömät niin sanotusti loppuvat kesken. Sen vuoksi Pohjanmaan ELY-keskus onkin alkanut rakentaa elinvoimaista,

tuottavaa innovaatioympäristöä ja työllisyysasteen kasvattamista nelikaistaisella mallilla: 1. ehjät nuorten polut; 2. ratkaisuhakuisesti työllistettävät; 3. työperäinen maahanmuutto ja maassa jo olevat; 4. osaamisen kehittäminen. Näillä keinoilla pyritään turvaamaan osaavan työvoiman saatavuus alueella ja turvaamaan yritysten kasvuedellytykset.

Avoimien työpaikkojen määrä Pohjanmaalla on keväästä 2019 lähtien laskenut vuotta aikaisempaan verrattuna. Alueella seurataan nyt tarkkaan, kääntyykö työpaikkojen määrä jälleen nousuun vai alkaako se ajan myötä vaikuttaa myös työttömien määrää kasvattavasti. Vientipainotteisen teollisuuden merkitys on alueella suuri, joten myös maailmantalouden epävarmat näkymät vaikuttavat työllisyystilanteeseen. Epävarmasta globaalista tilanteesta johtuen yritysten kehitysnäkymiä on vaikea ennustaa, ja se heijastuu suoraan myös työttömyyden määrän ja rakenteen ennusteisiin.

Vaasan seutukunta

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 100 499 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 49 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 767.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kyrönmaan seutukunta

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 12 596 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 125 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 382.

Kyrönmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun alueella asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 17 392 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 17 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 4,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 334.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 49 749 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 101 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 157.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 68 356 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennyistä oli 280 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 415.

Keski-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keski-Pohjanmaan toimialarakenne on monipuolinen ja teollisuusvientipainottunutta

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvat toimialakeskittymät. Alkutuotannon ja teollisen toiminnan osuudet korostuvat koko maahan verrattuna. Biolaakso-verkosto nivoo alueen nykyisistä vahvuuksista teollisuudessa, alkutuotannossa ja tutkimuksessa modernin kärjen menestykseen. Kemian, biotalouden ja mineraalitalouden osaamiskeskittymä biolaakso on elinkeinoelämän, tutkimuksen, innovaatio toiminnan ja koulutuksen keskittymä, joka toteuttaa maakunnan älykkään erikoistumisen tavoitteita ja vahvistaa elinkeinoelämän tarvitsemää osaamista maakunnassa. Uusi energiatalous, erityisenä painopisteenään bio- ja kiertotalous onkin nostettu Pohjanmaan ELY-keskuksen Team Finland -suunnitelmassa yhdeksi kehittämisen kärkikohteeksi.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa on runsaasti vientipainottunutta teollisuutta. Vientin osuus teollisuuden liikevaihdosta onkin noussut yli 60 prosenttiin. Pohjanmaan ELY-keskuksen johtaman alueellisen Team Finland -työn yksi tavoite on kaksinkertaistaa vienti ELY-keskusalueella ja edistää Nordic Hub -toimintaa, jossa luodaan pohjoismaisen liiketoimintaosaamisen keskittymää. Keski-Pohjanmaan kaikista yritystoimipaikoista 10 prosenttia on sijoittunut teollisuustoimialoille, mutta se muodostaa yli 40 prosenttia kaikkien toimialojen liikevaihdosta. Teollisuustoiminnan osuus arvonlisäyksestä on neljänneksi suurin maakuntien välisessä vertailussa. Koko teollisuuden liikevaihto, myös vientiliikevaihto, on ollut kasvussa viime vuosina Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaan merkittävimpiä teollisuudenaloja ovat metalliteollisuus, elintarviketeollisuus, kone- ja laitevalmistus sekä kemianteollisuus. Metalliteollisuus tukee alihankintayrityksinä myös alueen veneklusteria: suuri osa suomalaisesta, voimakkaasti vientipainotteisesta veneteollisuudesta on keskittynyt Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueelle. Myös elintarviketeollisuus Keski-Pohjanmaalla on monipuolista ja vientipainotteista. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeritoimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa.

Kokkolassa on Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), jossa toimii kymmeniä kemian- ja metallialan huippuyrityksiä ja jota pidetään kiertotalouden edelläkävijänä Suomessa ja koko Euroopassa. Yrityskeskittymä työllistää tuhansia ihmisiä, tuotantolaitokset ovat pääosin kansainvälisiä ja lähes kaikki heidän tuotannostaan menee vientiin kaikkialle maailmaan. Alueen valttikortteina Nordic-ajattelun mukaisesti ovatkin hyvä laatu, luottamus ja toimitusvarmuus. Keski-Pohjanmaan vahvuudet linkittyvät vahvasti uusiin maailmanlaajuisiin megatrendeihin.

Maakunnan alkutuotanto on vahvaa ja monipuolista. Keski-Pohjanmaalla on otettu hyvin käyttöön tekoälyn ja biotalouden innovaatioiden tuomia uusia mahdollisuuksia maataloustuotannon tehokkuuden lisäämisessä. Työllisten määrä maatalouden toimialalla on pienentynyt ja kattaa hieman alle 10 prosenttia kaikista työllisistä. Pohjanmaan ELY-keskuksessa nuorten viljelijöiden aloitustukipäästösten määrä kaksinkertaistui vuoteen 2017 verrattuna. Kotimaisten maataloustuotteiden saannin varmistamiseksi onkin tärkeää, että nuoret haluavat panostaa maataloustuotantoon. Aloittaneiden joukossa on myös harvinaisempia tuotteita tuottavia viljelijöitä, mikä laajentaa maataloustuotteiden tarjontaa. Osa aloittaneista tähtää suoraan vientimarkkinoille. Pidemmän aikavälin uhkakuvana on leikkaukset Suomen

saamiin maaseudun yritys- ja tilatukiin rahoituskaudella 2021–2027 sekä näiden leikkausten vaikutus maatalouden kannattavuuteen. Merkittävä alkutuotannon tulonlähde on turkistarhaus. Lähes kaikki maan yli tuhannesta turkistilasta toimivat pieninä perheyrittäjinä pohjalaismaakunnissa ja tuotanto menee lähes kokonaan vientiin. Lisäksi ala työllistää epäsuorasti. Verotulojen merkitys on suuri pienille kunnille, joissa turkisanalan yritykset useimmiten toimivat. Turkisten kansainvälinen kysyntä kuitenkin heittelee ja näkymät ovat olleet viime aikoina heikot.

Kokkola on perinteinen kaupan alan keskus. Keski-Pohjanmaalla on viitisensataa kaupan alan yritystä, joka on vajaan viidenneksen yritysten kokonaislukumäärästä alueella. Vuonna 2016 ala työllisti maakunnassa yli 2 700 henkilöä, 20 prosenttia kaikkien toimialojen työllistä. Kaupan alan liikevaihto muodostaa yli neljänneksen maakunnan kaikkien toimialojen liikevaihdosta. Palvelualojen osuus on suhteellisesti pienempi kuin koko maassa, mutta uudet työpaikat syntyvät kuitenkin palvelualueille. Kaupan sekä kuljetuksen ja varastoinnin osuudet arvonlisäyksestä ovat suurta maakunnallisessa vertailussa. Teollisuuden toimintojen ulkoistaminen on siirtänyt työpaikkoja palvelusektorille.

Maakunnan väestökehitys aiheuttaa haasteita yritysten kasvulle

Keski-Pohjanmaan väkiluku on kasvanut hiljalleen tällä vuosituhanella, mutta aivan viimeisimmät väestön ennakkotilastot osoittavat väkimäärän kääntyneen laskuun. Väkeä karkaa muihin maakuntiin Suomen sisällä, mutta muuttovoittoa saadaan maahanmuuton kautta. Vuonna 2016 suurimpia Keski-Pohjanmaalle kohdistuvan maahanmuuton lähtömaita olivat Vietnam, Iran ja Ruotsi. Keski-Pohjanmaalta muutetaan eniten Ruotsiin, Norjaan ja Saksaan.

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI on laatinut väestöennusteen vuodelle 2040. Ennusteen mukaan väestö vähenee Keski-Pohjanmaalla tulevaisuudessa. Vuosien 2017–2040 aikana väkiluvun ennustetaan pienentyväni 4 400 asukkaalla, mikä tarkoittaa 6,4 prosentin vähennystä maakunnan asukasmäärässä. Vuonna 2040 Keski-Pohjanmaalla asuisi siten noin 64 400 henkilöä.

Pohjanmaan ELY-keskus korostaa ydinviesteissään alueen vetovoiman kasvattamista: turvalliset ja viihtyisät asuin- ja elinympäristöt, hyvä saavutettavuus, kansainväliset perinteet ja sen myötä alueella vallitseva suvaitseva ilmapiiri sekä hyvä palvelutarjonta ovat peruskivi alueen houkuttelevuudelle. Digitalisoituminen ja työn

murros voivat toimia myös maaseutualueiden elinvoiman palauttajina: työn paikka-sidonaisuuden väheneminen, etätyö, joustotyö ja muut uudenlaiset työtavat mahdollistavat mukavan, luonnonläheisen asumisen ruuhka-Suomen ulkopuolella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston mukaan Keski-Pohjanmaan yrityskanta oli vuoden 2018 lopussa hieman yli 4 500 yritystä. Yrityskanta on kasvanut hiljalleen viime vuosien aikana.

Hyvin suuri osa alueen yrityskannasta on mikroyrityksiä. Pohjanmaan ELY-keskus tekee työtä alueen yritysten uudistumisen ja kasvun eteen. Työn murros muuttaa pelikenttää, kun esimerkiksi alusta- ja jakamistalous tekevät tuloaan. Sen myötä myös osaamisintensiivisyyden merkitys kasvaa. ELY-keskus nostaa keskiöön myös yritysten kansainvälistymisen, jalostusarvon kasvattamisen sekä tuottavuuden parantamisen. Tavoitteena on kasvattaa julkisten TKI-investointien osuutta alueella linjassa hallituksen tavoitteiden kanssa.

Suhdannenäkymät kirkastuneet

Elinkeinoelämän ja toimialojen tilannetta ja näkymiä seuraavat useat katsaukset ja barometrit. Seuraavassa on tarkasteltu tuoreimpien Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen, Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrin, Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelin sekä Suomen Yrittäjien, työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran Pk-yritysbarometrin tuloksia.

Kevään ja kesän aikana suhdannetilanne on pysynyt vakaana. Pohjanmaan Kauppakamarin huhtikuisen Business Panelin mukaan tilanne yritys kentällä on vakaa ja yleinen tunnelma oli hieman noussut viime syksystä. Liikevaihto-odotukset ovat hieman viimevuotista heikommat ja tilauskanta ohuempi. Aikaisemmin pelättyä romahdusta tai edes notkahdusta ei mittareissa ole kuitenkaan nähtävissä. Irtisanomisaikaisissa olevien yritysten määräkin on vähentynyt. Myös heinäkuussa julkaistun Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrin mukaan suhdannetilanne on normaalilukemissa. Tuotanto- ja henkilöstöodotukset syksyn osalta ovat myönteiset, mutta suhdanneodotukset ovat laskusuunnassa. Pohjalaismaakuntien yritysten suhdannenäkymät ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Kaikkein tuorein yritysten tunnelmia kuvaava tutkimus, syyskuussa 2019 ilmestynyt Pk-yritysbarometri

on Business Panelia ja Suhdannebarometria optimistisempi. Pk-yritysbarometrissa Keski-Pohjanmaan maakunnan suhdannenäkymät ovat kirkastuneet kevään 2019 tilanteesta. Tunnelma on jopa koko maata valoisampi. Liikevaihdon, kannattavuuden ja tilausten odotukset ovat positiiviset, kun taas esimerkiksi kansainvälistymispanostusten ja viennin arvon arvellaan laskevan keskipohjalaisissa pk-yrityksissä. Epävarma maailmantalouden tilanne heijastuu myös pk-yritystasolle asti muun muassa alueen vientivetoisuudesta ja alihankintayritysten suuresta määrästä johtuen. Ailahtelevaisesta globaalista tilanteesta johtuen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehityksen ennakointi on vaikeaa.

Teollisuudessa liikevaihto-odotukset ovat vaimentuneet ja tilauskannat ohentuneet, mutta kuitenkin yli puolet Business Panelin vastaajayrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan. Henkilöstötilanne vaikuttaa jatkuvan hyvänä eikä yrityksillä ole irtisanomisaikkeitä. Vientiodotukset ovat hieman heikentyneet, mutta silti valtaosa vastaajista arvioi viennin säilyvän vähintään viime vuoden tasolla. Tilastokeskuksen tietoihin pohjautuvan Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen mukaan teollisuuden liikevaihto on kasvanut vuoden 2018 aikana edelleen reippaasti. Suurin osa maakunnan teollisuustuotannosta menee vientiin, joka sekkin on kasvanut vuonna 2018 aivan viimeistä neljänneistä lukuun ottamatta.

Suhdanneherkkä rakennusala reagoi talouden muutoksiin nopeasti. Kahdessa edellisessä Business Panelissa rakennusalan yritykset ovat olleet epävarmoja, mutta tuoreimmassa kyselyssä näkymät ja luottamus ovat selkeästi parantuneet. ELY-keskuksen Suhdannekatsauksesta käy ilmi, että rakennusalan liikevaihto on kasvanut vuonna 2018, vaikkakin alkuvuodesta varsin pienillä lukemilla.

Näkymät ovat positiiviset myös kaupan alalla, vaikkakin tarve vähentää henkilöstöä on hieman suurempi kuin muilla toimialoilla Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa. Kuitenkin lähes puolet vastaajayrityksistä aikoo rekrytoida lisää henkilöstöä. Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen mukaan kaupan alan liikevaihto kasvoi vuoden 2018 aikana pienin lukemin.

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometrin otoksessa viidenneksellä alueen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Alueen yritysraenteesta johtuen tavaroiden vienti on palveluvientiä yleisempää. Pk-yrityksissä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta on pienehkö, suurimmalla osalla alle 9 prosenttia. Kansainvälisen työvoiman rekrytointi kiinnostaa myös pk-yrityksiä. Pk-yritysbarometrissa yritykset ovat

raportoineet, että kansainvälisten osaajien rekrytointia helpottaisi eniten Suomen kielen koulutukset ja kulttuurivalmennukset työyhteisölle Suomessa, viranomais- ja neuvontapalveluiden saaminen yhdeltä luukulta sekä rahoituksellinen tuki kansainvälisten osaajien palkkaamiseen. Tähän tarpeeseen vastaten Pohjanmaan ELY-keskuksessa rakennetaan Talent Coastline -ekosysteemiä, joka tuottaa elinkeinoelämälle osaavaa työvoimaa kansainvälisistä osaajista. Keskiössä on kansainvälisten osaajien houkuttelu alueelle, asettautumisen tukeminen sekä alueella jo olevien kansainvälisten osaajien saattaminen osaksi elinkeinoelämää. Toiminnassa pyritään myös integroimaan viranomaistoiminta osaksi ekosysteemiä siten, että palvelut on muotoiltu kansainvälisten osaajien sekä yritysten tarpeisiin.

Keski-Pohjanmaalla käynnissä laajoja teollisuuden ja kaupan alan investointeja

Syksyn 2019 Pk-yritysbaremetrin mukaan 38 prosenttia vastaajayrityksistä Pohjanmaan ELY-keskusalueella on kasvuhakuisia. Osuus on samalla tasolla kuin kevään 2019 baremetrissa. Investoinnit ovat ehdottomasti suosituin yritysten toteuttama uusiutumistoimi 70 prosentin osuudellaan. Investointiodotukset alueen pk-yrityksissä ovat kuitenkin negatiiviset. Erityisesti alueen teollisuus on hyvin vientipainotteista ja epävarma globaali tilanne jarruttanee investointi-innokkuutta.

Moderneja, suuren luokan teollisuusinvestointeja kuitenkin tehdään laajalla rintamalla. Keliber Oy:n litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyysä. Kaivoksista saatava malmi rikastetaan Kaustisen Kallavedelle rakennettavassa rikastamossa. Litiumkemiantehdas, jossa malmirikaste jatkojalostetaan litiumkarbonaatiksi, sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle. Keski-Pohjanmaan alueelle on suunniteltu satojen tuulivoimaloiden rakentamista lähivuosina. Suurin osa voimaloista keskittyisi Lestijärvelle, Toholammille ja Kannukseen. Hankkeiden kokonaisarvo on useita miljardeja euroja. Alueen teollisuudelle erittäin tärkeää Kokkolan satama-alue on kehitetty pitkäjänteisesti. Tällä hetkellä satamassa käynnissä olevat ruoppaustyöt edistävät Kokkola Industrial Parkin toimintaedellytyksiä ja helpottavat koko maan teollisuusvientä.

Kokkolassa on käynnissä useita kauppa- ja toimitilainvestointeja. Tammikuussa kaupunkiin avattiin jo toinen Lidl-myymäla ja myös osuuskauppa KPO investoi olemassa oleviin myymälöihinsä. Maakunnassa on vireillä myös julkisia investointeja, kuten Chydeniuksen koulun rakentaminen Kokkolassa. Keskustelua on käyty myös

monitoimihallista, rautatien investoinneista, kaksoisraiteen rakentamisesta Kokkolan satamaan sekä ratapihan kehittämisestä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä on laskenut Keski-Pohjanmaalla noin yhden prosentin vuosivauhtia viime vuosina. Vuonna 2016 maakunnassa oli noin 27 400 työllistä. Kokkolan seutukunnassa työllisten määrän vähentyminen on suhteessa paljon pienempää kuin Kaustisen seudulla. Alue pyrkii paikkaamaan työllisten määrän laskua tavoittelemalla opiskelu- ja työperäisen maahanmuuton kasvattamista. Pohjanmaan ELY-keskus rakentaakin elinvoimaista, tuottavaa innovaatioympäristöä ja työllisyysasteen kasvattamista nelikaistaisella mallilla: 1. ehjät nuorten polut; 2. ratkaisuhakuisesti työllistettävät; 3. työperäinen maahanmuutto ja maassa jo olevat; 4. osaamisen kehittäminen.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli avoinna 5 900 työpaikkaa vuonna 2018. Avointen työpaikkojen määrä lisääntyi 9 prosentilla vuotta aiempaan nähden. Eniten oli avoinna palvelu- ja myyntityöntekijöiden paikkoja, jossa työpaikkojen määrä kuitenkin ainoana ammattiryhmänä laski. Työpaikkojen määrä nousi eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Vuoden 2019 alkupuolella avoinna olevien työpaikkojen määrä kasvoi edelleen kevääseen saakka, mutta huhtikuusta lähtien avoimien työpaikkojen määrä on lähtenyt laskuun, kun kuukausittaista tilannetta verrataan vuotta aiempaan. Koko maassa avoimien työpaikkojen määrä kasvaa aiempaa hitaammin, mutta ei ole vielä kääntynyt laskuun.

Osaavan työvoiman puute esteenä yritysten kasvulle

Huolestuttavan väestökehityksen, taloustilanteen parantumisen ja työllisyystilanteen elpymisen myötä yritykset ovat raportoineet entistä pahemmista rekrytointiongelmista. Osaavan työvoiman puute jarruttaa ja jopa estää yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tilanteessa, jossa sille muilta osin olisi otolliset mahdollisuudet. Esimerkiksi Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa puolet ja Elinkeinoelämän Suhdannebarometrissa yli kolmannes vastaajayrityksistä raportoi ammatityövoiman puutteen tuotannon kasvun esteeksi. Myös pk-yritysten keskuudessa työvoiman saatavuus nousee esiin yhtenä pahimmista kehittämisen esteistä. Työvoimapula haittaa niin teollisuuden, rakentamisen, kaupan kuin yksityisten palveluidenkin yritysten kasvua.

Alueella kuitenkin on vielä jonkin verran työttömiä työnhakijoita, eli työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannossa on ongelmia. Yritykset eivät useissa tapauksissa koe työnhakijoiden osaamistasoa riittäväksi. Julkisen hallinnon rooli kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa on merkittävä. Elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen ovat välttämättömiä keinoja pysyä mukana nykypäivän työelämässä. Pohjanmaan ELY-keskus onkin ollut mukana koordinoimassa alueen korkeakoulujen rahoitushakuja, joiden tuloksena useat yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat saaneet Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta jatkuvan oppimisen hankkeilleen. Myös kone- ja metallitekniiikan sekä rakennusklusteriin kuuluvien alojen oppimisympäristöjä on vahvistettu Keski-Pohjanmaan liiton rahoittamilla hankkeilla. Myös maakunnassa rahoitetuilla, erityisesti kemian, kiertotalouden, mineraalitalouden ja biotalouden TKI-hankkeilla on kehitetty alueen elinkeinotoimintaa tukevaa osaamista. Nopeampia ja tehokkaampia ratkaisuja yritysten kohdennettuihin osaamistarpeisiin täytyy kuitenkin edelleen kehittää ja rahoitusinstrumentteja lisätä. Koulutustarjonta Keski-Pohjanmaalla on hyvä, joskin maakunnassa on tarvetta mm. varhaiskasvatuksen opettajakoulutukselle, erityisopettajakoulutukselle sekä kone- ja metallitekniiikan insinööri- ja koulutukselle. Lisäksi maakunnassa on pulaa lähihoitajista, psykologeista sekä rakennusalan ammattilaisista. Keliberin kaivosinvestointi tulee lisäämään osaavan työvoiman tarvetta myös kaivannaisalalla. Oppisopimuskoulutusta sekä koulutuksen saavutettavuutta kaikkialta maakunnan kunnista tulisi kehittää. Alue myös kilpailee nuorista yliopistokaupunkien kanssa.

Pohjanmaan ELY-keskus on kartoittanut 2018 Keski-Pohjanmaan maakunnan yritysten lyhyen aikavälin osaamistarpeita. Yrityksille tehdyn kyselykierroksen tuloksissa korostui digitaalisuuden kasvava merkitys nykypäivän työelämässä kaikilla aloilla. Yrityksissä myös koettiin, että koulutuksen keinoin on vaikeaa pysyä digitalisaatiokehityksen perässä. Useilla aloilla, muun muassa kone- ja metalliteollisuudessa sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla oltiin huolissaan toimialan ”brändistä” ja vetovoimaisuudesta sekä alan työntekijöiden vanhentuneesta osaamisesta myös muiden kuin tietoteknisten taitojen osalta. Ratkaisuina nähtiin muun muassa alojen ja alueiden houkuttelevuuden nostaminen, jatkuvan oppimisen mallit, koulutuskiintiöiden lisäämisen ja nopeamman tutkintoihin valmistumisen, kansainvälisten osaajien potentiaalin ottamisen täyteen käyttöön sekä oppilaitos-yritysyhteistyön tiivistämisen.

Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla on laajalla rintamalla tunnustettu, että kansainvälisten osaajien potentiaalia täytyy hyödyntää paremmin. Pohjanmaan ELY-keskus onkin käynnistänyt Talent Coastline -ekosysteemin rakentamisen, jossa muun

muassa alueen osaamisvajetta pyritään parantamaan kansainvälisten osaajien avulla kolmella eri keinolla: 1. vahvistamalla kansainvälisten osaajien houkuttelua alueelle; 2. kanavoimalla Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien asiantuntemus yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä innovaatiotoiminnan tueksi; 3. lisäämällä työmarkkinoiden avoimuutta, vastaanottavaisuutta ja houkuttelevuutta kansainvälisille osaajille. Talent Coastline -ekosysteemissä edistetään myös kansainvälisten osaajien asettautumista ja kotoutumista ja pyritään myötävaikuttamaan oleskelulupaprosessien sujuvoittamista.

Keski-Pohjanmaan liiton vetovastuulla valmistellaan maakunnallista osaamisstrategiaa, jolla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta maakunnassa.

Keski-Pohjanmaalla on käynnistymässä mittava Luova Kampus 2020-hanke, jonka tarkoituksena on vahvistaa alueen vahvistaa alueen luonnonvara-alaa koulutuksen, alan yrittäjyyden sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytyksiä oppimisympäristöjä kehittämällä. Hanke vastaa työelämän tulevaisuuden osaamistarpeisiin ja alan digitalisaation ja uuden teknologian tuomiin uudistumishaasteisiin. Tavoitteena on myös pyrkiä Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Kannuksen opetusmaatilalla kohti tulevaisuuden hiilineutraalia maitoketjua, edistää hiilineutraaleja toimintamalleja alueen maataloilla ja tätä kautta parantaa myös elinkeinon kustannustehokkuutta ja kannattavuutta.

Ammattibarometri kertoo laajasta työvoimapulasta

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arviot asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon.

Keski-Pohjanmaan maakunnan syksyn 2019 Ammattibarometrissa ei ole suuria muutoksia kevään barometriin verrattuna - työvoimapula-ammattiteja on edelleen runsaasti ja ylitarjontaa on vain harvoissa ammattiteissa. Merkille pantavaa on, että työvoimapula ei ole edelleenkään keskittynyt vain yksittäisille toimialoille, vaan se rekrytointiongelmista kärsivät laajasti kaikki toimialat. Pulaa on niin ikään kaikkien koulutustajustojen osaajista.

Teollisuudessa työvoimapulaa on esimerkiksi kemianteollisuuden prosessinhoitajista, koneistajista ja ohutlevysepistä. Rakennusalalla pula-ammattajeja ovat muun muassa kirvesmiehet, putkiasentajat ja talonrakentajat. Sosiaali- ja terveysalalla jatkuu edelleen työvoimapula lääkäreistä, psykologeista, lastentarhanopettajista ja kuulontutkijoista. IT-alalla sovellusuunnittelijoista ja -ohjelmoijista on edelleen tarjontaa suurempi kysyntä. Ylitarjonta-ammattien puolella on lueteltuna muun muassa rakennusmaalarit, teollisuusompelijat sekä joitain kulttuurialan ammattajeja.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä työnhakijoita oli Keski-Pohjanmaalla heinäkuussa 2019 noin 2 700. Määrä vähentyi edellisvuodesta yli 110 henkilöllä eli 4,2 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuussa 443, 16 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Alle 30-vuotiaiden osuus työttömistä oli 28 prosenttia. Yli 50-vuotiaita oli kolmannes. Koulutusasteittain tarkasteltuna eniten työttömiä oli keskiasteen tutkinnon suorittaneissa, noin 1 500 eli 55 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista oli 6 prosenttia.

Alueella arvioidaan, että työttömyys laskee vielä jonkin aikaa. Työttömien määrä on kuitenkin jo niin alhainen, että nykyisenkaltaisen kehityksen ei ole mahdollista jatkaa kovin kauaa – työmarkkinoille soveltuvat työttömät niin sanotusti loppuvat kesken. Sen vuoksi Pohjanmaan ELY-keskus onkin alkanut rakentaa elinvoimaista, tuottavaa innovaatioympäristöä ja työllisyysasteen kasvattamista nelikaistaisella mallilla: 1. ehjät nuorten polut; 2. ratkaisuhakuisesti työllistettävät; 3. työperäinen maahanmuutto ja maassa jo olevat; 4. osaamisen kehittäminen.

Avoimien työpaikkojen määrä Keski-Pohjanmaalla on keväästä 2019 lähtien laskenut vuotta aikaisempaan verrattuna. Alueella seurataan tarkkaan, kääntyykö työpaikkojen määrä jälleen nousuun vai alkaako se ajan myötä vaikuttaa myös työttömien määrää kasvattavasti. Vientipainotteisen teollisuuden merkitys on alueella suuri, joten myös maailmantalouden epävarmat näkymät vaikuttavat työllisyystilanteeseen. Epävarmasta globaalista tilanteesta johtuen yritysten kehitysnäkymiä on vaikea ennustaa, ja se heijastuu suoraan myös työttömyyden määrän ja rakenteen ennusteisiin.

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 15 207 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 257 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 517.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	-
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 53 149 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väkiluku väheni 23 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 898.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 412 191 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 473 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 016.

Pohjois-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Pohjanmaan elinkeinojen ja työmarkkinoiden yleisnäkymät jatkuvat positiivisina, vaikka talouden kasvu on hidastunut ja työttömyys ei enää merkittävästi alene. Maakunnassa on meneillään huomattava määrä monivuotisia investointeja, jotka tukevat maakunnan tuotannollista pohjaa ja ylläpitävät työllisyyttä. Pohjois-Pohjanmaalta löytyy kansainvälistä huippuosaamista useilta korkean teknologian aloilta ja globaalit markkinat luovat uskoa laaja-alaiselle elinvoimalle. Korkea työvoimakysyntä on tukenut viime vuodet työllisyyden kasvua. Moni työnantaja on kuitenkin kohdannut vaikeuksia löytää sopivaa työvoimaa tarpeisiinsa. Työvoimapulaa ja vaikeuksia rekrytoinneissa koetaan edelleen useilla aloilla, eri ammattiryhmissä ja ongelmia havaitaan koko maakunnassa.

Pohjois-Pohjanmaalla on nuorekas väestörakenne eurooppalaisittainkin tarkasteltuna ja korkeatasoinen koulutus nähdään välttämättömäksi menestyksen pohjaksi. Monipuolinen toiseen asteen koulutustarjonta on kivijalka seutujen elinkeinoille ja

kuntien elinvoimalle. Erityisen tärkeää on, että oppilaitokset tekevät aktiivista yhteistyötä paikallisten elinkeinojen kanssa ja koulutusmitoitukset vastaavat työelämätarpeita. Nykyisellään tähän ei olla täysin tyytyväisiä ja moni kaipaa jämäkempiä linjamuutoksia koulutussuunnitteluun.

Korkea-asteella Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu tiivistävät yhteistyötään mm. keskittämällä toimintoja fyysisesti lähekkäin. Oulussa avattiin em. organisaatioiden yhteinen innovaatiokeskus, joka tarjoaa tutkimuksesta syntyvien innovaatioiden, yritys yhteistyön ja liiketoiminnan kehittämisen palveluja. Tarkoituksena on edistää elinkeinoelämää käyttämään tutkimusta innovaatioiden ja tuotteiden kehittämisessä ja auttaa myös tutkijoita tutkimustyön jalostamisessa esimerkiksi uudeksi yritystoiminnaksi.

Pohjois-Pohjanmaan saavutettavuus sekä liikenteen sujuvuus ja turvallisuus paranevat jatkossa. Valtatie 4:llä viimeistellään uusi ohituskaistoja välillä Oulu-Kemi ja Oulujoen ylityksen tulppakohta on saatu poistettua valmistuneiden lisäkaistojen myötä. Oulujoen uusien siltojen rakentaminen on aloitettu ja tämä tuo hidastelua tien kohdalle lähivuosina. Raidepuolella matka-aika Oulun ja Helsingin välillä lyhenee loppuvuodesta, mutta isossa kuvassa olisi erittäin tärkeää saada kaksoisraide etelän suunnasta Ouluun saakka. Ouluun johtavien meriväylien syventäminen parantaa elinkeinojen kuljetusolosuhteita – syvennyksen jälkeen Oulun satamaan pääsee kantavuudeltaan kaksi kertaa isommat laivat kuin aiemmin. Lentomatrustajien määrä on kasvussa ja suorat yhteydet Keski-Euroopasta Kuusamoon ovat lisääntyneet. Tiedossa on jälleen vilkas lumisesonki ja odotettavissa on edellistalvea enemmän lentomatrustajia. Useissa kunnissa tietoliikenne yhteydet ovat parantuneet valokuidun rakentamisella ja tämä parantaa yritysten toimintamahdollisuuksia ja luo alustaa uudenlaisille palveluille.

Vaikka merkittäviä parannuksia tehdään pääväylästä, on alempiasteinen tieverkko paikoin erittäin huonossa kunnossa ja tilanteen korjaamiseksi toivotaan huomattavia lisäresursseja pikaisesti. Kiinteää tieyhteyttä Hailuodon saareen on selvitetty hartaasti jo vuosikymmenet. Hanke sai rahoituspäätöksen vuonna 2017. Kaava ja suunnitelmat ovat lainvoimaisia; vesitalouslupa on vielä vireillä. Tavoitteena on aloittaa pengertie-sillat -yhteyden (8,4 km) rakentaminen vuonna 2021. Uusi tie avautuu liikenteelle aikaisintaan vuonna 2023.

Moni merkittävä maakunnallinen investointi etenee nykytahdilla liian verkkaisesti. Lopullisen rahoituksen varmistuminen kestää pitkään, suunnitteluprosessit eivät etene jouhevasti tai pitkät kaavoitus- ja lupakäsittelyt valituksineen venyttävät toiminnan aloitusta vuosiksi siitä, kun hankkeen suunnittelu aloitettiin. Maakunnassa tarvitaan lisää merkittäviä yritysinvestointeja, jotka kannustavat muitakin harkittuun riskiottoon ja jotka lisäävät alueen kiinnostusta kansainvälisessä sijoitustoiminnassa. Laaja-alainen työvoimapula synnyttää alati keskustelua kansainvälisen rekrytoinnin tarpeesta. Moni kokee siihen liittyvät hallinnolliset prosessit erittäin työläinä tai ajallisesti liian pitkinä ja tähän kaivataan uudistuksia ja uusia avauksia valtakunnallisesti.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Maailmantalouden ennusteet ovat heikentyneet vuoden kuluessa ja näkymät Suomen talouskasvusta ovat laskeneet tasaisesti uusien ennusteiden myötä. Kiinan ja Yhdysvaltojen kauppasodan kärjistyminen, euroalueen talouskasvun heikkeneminen, Italian julkisen talouden riskit ja Brexitin negatiiviset seuraukset ovat luoneet uhkakuvia ja ne jarruttavat investointipäätöksiä kansainvälisesti. Suomessa eri ennustetahot ovat laskeneet BKT:n kasvuennusteitaan lähivuosille ja voimakkaan kasvun taantuminen on nähtävissä useilla toimialoilla. Useat arvioivat 1,0–1,5 prosentin BKT-kasvua tuleville vuosille.

Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan Pohjois-Pohjanmaan yritysten liikevaihto kääntyi kasvuun vuonna 2015 ja suunta on ollut nouseva maakunnan kaikilla päätoimialoilla. Pientä liikevaihdon kasvun hiipumista on havaittavissa alkuvuoden 2019 luvuissa. Erityisesti rakentamisen alat ovat kasvaneet viime vuodet vauhdilla. Teollisuudessa liikevaihto lähti vahvempaan nousuun alkuvuodesta 2017 ja sen suhteellinen kasvu on ollut samaa tasoa palvelualojen kanssa. Maltillisinta liikevaihdon kasvu on ollut kaupan sektorilla. Lisää henkilöstöä on tarvittu runsaasti rakentamisessa. Myös palveluissa henkilöstötarve on noussut liikevaihdon kasvun myötä. Koillismaalla ja Nivala-Haapajärven seuduilla yritysten liikevaihdon suhteellinen kasvu on jäänyt hieman alhaisemmaksi kuin maakunnan muilla seuduilla. Uutta yrityshenkilöstöä on palkattu suhteellisesti eniten Oulun ja Ylivieskan seutukunnissa.

Syksyn 2019 pk-yritysbarometrin mukaan pienten ja keskisuurten yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat hieman heikentyneet koko maassa viime keväästä, mutta Pohjois-Pohjanmaalla ei ole merkittävää pudotusta kevään

tilanteeseen. Noin puolet Pohjois-Pohjanmaan pk-yrityksistä näkee suhdanteiden pysyvän ennallaan ja kolmasosa arvioi tilanteen vielä paranevan. 20 % yrityksistä uskoo suhdannekehityksen taittuvan laskuun. Kasvun odotetaan jatkuvan maassamme, mutta suurempi osa koko maan pk-yrityksistä vähentää kuin lisää investointeja. Pohjois-Pohjanmaan pk-yritysten näkemys omasta liikevaihdon ja tilauskannan kehityksestä on monia muita alueita positiivisempi: lähes puolet yrityksistä ennakoii molempiin kasvua seuraavan vuoden aikana. Odotukset henkilöstötarpeesta ovat Pohjois-Pohjanmaalla hieman keväistä paremmat, kun taas koko maassa henkilöstötarpeen odotetaan laskevan. 70 % maakunnan yrityksistä ei kuitenkaan näe muutoksia henkilöstömäärässään seuraavan vuoden aikana.

Starttirahalla yritystoiminnan aloittaneiden määrä on pysynyt edellisen vuoden tasolla. Empiiriset viestit eri puolilta Pohjois-Pohjanmaata kertovat, että pääosassa yrityksiä näkymät ovat vähintään kohtuulliset, mutta osassa yrityksiä tilauskannat ovat hieman alkuvuotta heikommat, erityisesti viennissä on pudotusta, varovaisuus investoinneissa on kasvanut ja pankkirahoituksen ehtojen koetaan tiukentuneen. Yritysten perustamisaktiivisuudessa on vaihtelua: eräissä kunnissa uutta yritystoimintaa viriää edelleen aktiivisesti, mutta osassa kuntia alkavien yritysten määrissä on pudotusta aiemmasta. Moni yritys kentässä toimiva tunnistaa vaikeudet omistajavaihdoksissa – jatkajia pitäisi löytyä huomattavasti kitkattomammin ja nykyistä enemmän.

Vuoden 2019 ensimmäisellä vuosipuoliskolla Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus myönsi yrityksen kehittämisavustuksia Pohjois-Pohjanmaalle 6,1 miljoonaa euroa, joka on merkittävästi alempi edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna (11,8 milj. €). Vuoden 2018 loppupuolella yrityksen kehittämisavustuksia haettiin tavanomaista vähemmän, mutta vuoden 2019 alkupuolella yritysrahoituksen kysyntä on uudelleen virinnyt ja hakemusmäärät ovat nousseet edellisvuotta korkeammiksi. Myös joitakin suurehkoja investointihankkeita on liikkeellä. Viime aikoina yritysten kehittämisavustuksia on kohdenettu erityisesti ICT-sektorille (liike-elämän palvelut sekä elektroniikka- ja sähköteollisuus 2,2 M€), matkailuun (yht. 1,0 M€), metalliteollisuuteen (1,0 M€) sekä puutavara- ja puutuoteteollisuuteen (1,2 M€).

Yritystukien lisäksi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on myöntänyt tammi-kesäkuussa 2019 yhteensä noin 11,9 miljoonaa euroa (EU:n ja valtion) ESR- ja EAKR-hanketukea eri puolille maakuntaa. ESR-rahoitusta suunnattiin kasvu- ja rakenneuudistusalojen koulutukseen sekä pk-yritysten tuottavuuden ja työhyvinvoinnin

kehittämiseen. Rahoitetuilla hankkeilla kehitetään mm. myyntiosaamista sekä rakennus- ja puutoimialan koulutusta, tuetaan pk-yritysten kasvua ja edistetään työllisyyttä. Myös tuottavuuden ja työhyvinvoinnin lisääminen yrityksissä on tärkeää. ESR-rahoitusta suunnattiin merkittävästi myös heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllisyyteen, työ- ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä osallisuuden edistämiseen. EAKR-rahoituksella on haluttu parantaa mm. pk-yritysten kilpailukykyä – tästä esimerkkinä Kuusamon liikennejärjestelyhanke, jolla kohdealueen liikenneympäristöä tehdään vetovoimaisemmaksi.

Maatalouden näkymät jatkuvat haasteellisina. Tuotantokustannukset ovat nousussa, mutta maataloustuotteiden tuottajahinnoissa ei ole juurikaan tapahtunut myönteistä kehitystä. Heinäkuun kuivuus leikkasi erityisesti viljojen satoa ja elokuun alun hallat palelluttivat perunan varsiston melko laajasti Pohjois-Pohjanmaalla. Kotieläintiloilla ensimmäinen rehusato oli hyvä. Investointitahti on ollut vilkas ja erityisesti jo aiemmin toimintaansa laajentaneet tilat ovat tehneet lisäinvestointeja. Merkittävä osa investoinneista toteutuu maidontuotantiloilla ja naudanlihatuotannossa. Lukumääräisesti myös salaojitukseen investoidaan melko paljon. Elintarvikesektorin hankkeilla pyritään viennin lisäämiseen ja lähiruokasektorin toiminnan kehittämiseen. Lähiruoan kysyntä kasvaa ja se hyödyttää elintarvikealaa ja matkailu-yrityksiä.

Ulkomaisten kaivosyhtiöiden kiinnostus Suomeen on kiihtynyt. Geologisia mittauksia, näytteiden ottoa ja malminetsintäluvan valmistelua tehdään Pohjois-Pohjanmaalla usean kunnan alueella. Pyhäsalmen kaivoksen maanalaisen toiminnan on tiedetty pitkään olevan loppusuoralla ja kaivosalueen uusia käyttömuotoja suunnitellaan ja markkinoidaan aktiivisesti. Kesäkuussa kaivosyhtiö tiedotti, että maanalainen toiminta saa jatkoaikaa arviolta alkuvuoteen 2021 saakka. Tuotantomäärä alenee kuitenkin aiemmasta ja kaikille ei riitä työtä ensi vuoden puolella. Maanpäällinen pyriitin tuotanto jatkuu ensi vuosikymmenen puoliväliin saakka. Kiven louhinnan ja jatkojalostuksen tuotantolisäyksiä on suunniteltu Oulaisissa – lisäinvestointeja patoaa pula osaavasta työvoimasta.

Kobolttikaivoksia Kuusamoon ja Posiolle suunnitteleva yhtiö tekee paraikaa teknistä suunnittelua ja se on aloittanut maapohjanäytteiden keruun kohdealueilla. Yhtiö on tutkinut malmioita jo pari vuotta ja lisätutkimuksia arvioidaan tarvittavan vielä ainakin vuoden verran. KHO piti voimassa Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätöksen, jonka mukaan Kuusamo ei voi rajata pois yksittäistä elinkeinoa kaavoituksella.

Yhtiö on kertonut rajaavansa malminetsintänsä pois alueilta, joissa kaivostoiminnan ja matkailun yhteensovittaminen ei ole mahdollista. Raahessa Laivakankaan kulta-kaivos vireytyi uudelleen kesällä 2018, kunnes toiminta keskeytyi keväällä 2019. Kaivos on ylläpitotilassa ja kaivosyhtiö on järjestänyt rahoitustaan entistä vahvemmalle pohjalle.

Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyritysten suhdannenäkymät ovat pääosin suotuisat, joskin monessa yrityksessä tiedostetaan heikentyvät talousnäkymät ja varovaisuus investointipäätöksissä on kasvanut. Tilastokeskuksen suhdannetilastot kertovat (5/2019 saakka), että maakunnan metalli- ja puutuoteteollisuuden yritysten liikevaihto on taittunut alkuvuoden aikana lievään laskuun. Monessa yrityksissä kapasiteetti on kuitenkin edelleen täyskäytössä ja tilauksia saadaan tasaiseen tahtiin. Huomattavia investointeja on tehty viime aikoina ja uusia on alkamassa. Muiden muassa Pyhännän hirsitalotehtaalla kolminkertaistetaan tuotantotiloja ja Raahen SSAB:n tehtaalla on viimeistelyssä 25 M€:n masuuniremontti. Puukauppa on hyvien myyntihintojen ansiosta edelleen aktiivista. Eniten lähiajan epävarmuutta on havaittu sahateollisuuden tilauksissa. Elintarviketeollisuudessa on tehty viime vuosina merkittäviä tilainvestointeja tuotannon lisäämiseksi esim. Utajärvellä ja Pyhännällä.

Stora Enson Oulun tehdasta uudistetaan 350 M€:lla lähivuosina ja tuotanto suunnataan hienopaperista kartonkeihin. Paperituotanto jatkuu nykymuodossa syksyyn 2020 asti. Vain toinen tuotantolinja muutetaan kartongin valmistukseen ja tämän seurauksena Oulun tehtaalla on käyty koko henkilöstöä koskevat yt-neuvottelut. Tehdas työllistää muutoksen jälkeen suoraan noin 180 henkilöä – työt loppuvat 365 henkilöltä. Yhtiön päätöksillä on huomattavat henkilöstövaikutukset myös alihankintaketjuihin esimerkiksi satamatoiminnoissa. Pääosa irtisanomisista toteutetaan vuoden 2020 loppuun mennessä. Sopeutumista muutostilanteeseen suunnitellaan monitoimijaisena yhteistyönä. TE-hallinto on aloittanut aktiiviset toimet mm. jalkautumalla tehtaalle ja esittelemällä palveluvalikoimaansa henkilöstölle.

Pyhäjoella jatkuu ydinvoimalan infra- ja tukirakentaminen. Ydinvoimalainvestoinnin kokonaisarvoksi on hahmoteltu 6,5–7 miljardia euroa. Rakentamisvaiheen aikana ydinvoimala työllistäisi parhaimmillaan yli 4 000 henkilöä – käyttövaiheessa työpaikkoja olisi suoraan noin 400-500 hengelle. Ydinvoimalan tekninen suunnittelu ja tarvittavien asiakirjojen toimitus Säteilyturvakeskukselle (STUK) on takkuillut pitkään. Elokuussa STUK:sta todettiin, ettei se ole saanut suurinta osaa aineistosta, jonka se tarvitsee ydinvoimalan rakentamisluvan turvallisuusarvion tekemiseen.

Moni maakunnan yritys on saanut urakoita Pyhäjoelta, mutta projektityöt viivästyvät epävarmojen aikataulujen vuoksi. Yrityskentässä luottamus toteutusaikatauluun on vähentynyt ja katseita on suunnattu muihin kohteisiin. Fennovoiman pääkonttorin rakentaminen Pyhäjoelle on tarkoitus aloittaa tämän vuoden puolella ja siinä tapauksessa se valmistuisi keväälle 2021. Kun pääkonttori valmistuu, odotetaan Pyhäjoelle ja sen naapurikuntiin runsaasti uutta toimihenkilöstöä perheineen.

Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitteilla merkittäviä ja mahdollisesti satojen miljoonien eurojen arvoisia energiainvestointeja tuleville vuosille. Maakunta on jo nyt huomattava tuulivoimamaakunta. Rannikon kuntien ohella kiinnostus tuulivoimatuotantoon on kasvanut sisämaan kunnissa ja vireillä on useita 40–55 voimalmäärän tuulivoimahankkeita. Tuulivoiman rinnalle on nousemassa vahvasti aurinkovoima – muutamia ison kokoluokan hankkeita on selvittelyssä mm. Nivalaan ja Kalajoelle.

Pohjois-Pohjanmaalle ja lähimaakuntiin valmistuu isoja biojalostamoja tai biotuote-tehtaita lähivuosina. Tehtaiden lukumäärää, raaka-aineen riittävyttä ja kestäviä hakkuumääriä on pohdittu runsaasti julkisuudessa. Naapurimaakuntien tehdashankkeissa raaka-aineiden hankinta ulottuu myös Pohjois-Pohjanmaalle. Pohjois-Pohjanmaan biohankkeissa ovat arvioitu ympäristövaikutuksia ja tarvittavat luvat ovat vireillä. Lopulliset investointipäätökset tehdään, kun hankkeiden ympäristöluvat ehtoineen on selvillä ja toiminnan taloudellinen kannattavuus on varmistettu. Moni biotehdashanke tekee investointipäätöksen ensi vuoden aikana.

Rakentaminen on ollut viime vuosina erityisen vahvassa vedossa Pohjois-Pohjanmaalla. Edelleen rakennetaan runsaasti, mutta uudisrakentamisen kasvu on vähemmän ja alkavien kohteiden neliömäärät ovat aiempaa alhaisemmat. Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan maakunnan rakennusyritysten liikevaihtokehitys hieman hytyi vuoden taitteessa, kunnes vireytyi keväällä uudelleen. Meneillään olevia tai lähiaikoina avautuvia merkittäviä rakennushankkeita ovat mm. Oulun yliopistollisen sairaalan muutostyöt, Oulun Laanilan biovoimalaitos, Oulun Kiertokaaren lajittelulaitos, Ylivieskan koulut sekä uusi kirkko, VT 4:n Oulujoen sillat, Oulun tori- ja lentokenttähotellit, Ouluhallin laajennus, Kalajoen koulu sekä palloiluhalli-hankkeet, Pudasjärven monitoimikeskus, Iso-Syötteen uusi tunturihotelli, Kuusamon useat hotelli- ja majoitushankkeet, Kalajoen Hiekkasärkkien matkailuinvestoinnit sekä Oulun merikyöpylä. Monilla kunnilla taloudellinen liikkumavara on erittäin

rajallinen. Välttämättömiä koulu-, hoiva- ja pelastussektorin uudisrakentamisia tai peruskorjauksia on tiedossa kuitenkin useissa kunnissa lähivuosille.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystalot ja liike-elämän palvelut ovat vahvoja kasvualoja. Useimmilla palvelualueilla yritysten liikevaihto on kasvanut tasaisesti viime vuodet, eivätkä kasvukäyrät osoita hyytymisen merkkejä ainakaan vielä toukokuun 2019 toteumalukuihin mennessä. Oulun seudulla on syntynyt uusia yrityksiä erityisesti ohjelmistopuolella viime vuosina ja informaatiosektorin sisällöntuotanto on vahvassa kasvussa meillä ja muualla. Verkkokaupan, digitaalisten palveluiden, sovelluskehittämisen ja tietoturvan markkinat ovat korostuneen kansainväliset. ICT-aloilla on jatkuvasti työpaikkoja avoinna, mutta pula osaajista hidastaa monien yritysten kasvua.

Parantunut työllisyys ja lisääntynyt ostovoima ovat lisänneet palvelujen kulutusta ja monilla on varaa myös aiempaa laadukkaampiin palveluihin. Työllisyyden heikentessä ostovoima ja kulutus vähenevät ja tämä näkyy usein ripeästi palvelusektorin kysynnän laskuna. Monella kaupan alan yrityksillä menee kohtuullisen hyvin etenkin isommissa keskuksissa, mutta pienemmillä paikkakunnilla useat erikoistavara-kaupat kamppailevat kannattavuuden rajoilla. Tehokkaampi lähtökuljetusten järjestely kehittäisi verkkokauppaa. Yksittäiset yritykset ovat usein liian pieniä neuvottelemaan yksin parempia ehtoja isojen logistiikkayhtiöiden kanssa.

Yksityinen hoiva-ala on kasvussa ja uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja avautuu eri puolilla maakuntaa. Kasvunäkymät hoiva-aloilla ovat jo pitkään tunnustetut - potentiaalisten asiakkaiden määrä kasvaa huomattavasti suurten ikäluokkien vanhetessa. Matkailun odotetaan edelleen kasvavan Pohjois-Pohjanmaalla. Meneillään on merkittäviä investointeja, joilla parannetaan ympärivuotista vetovoimaa ja vastataan kansainvälisen kysynnän kasvuun. Esimerkiksi Kuusamossa tehdään tulevina vuosina huomattavat majoitus- ja infrainvestoinnit, Iso-Syötteen majoituskapasiteetti kasvaa ja uudistuu jo tulevaisuuteksi ja Kalajoella Hiekkasärkillä toteutuu Kesärannan ja Marinan alueiden rakentaminen. Ekologisuuden korostumisen kasvattaa lähimatkailua, kun ulkomaisten kohteiden ohella haetaan elämyksiä myös läheltä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on pysynyt hyvällä tasolla ja Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistoon ilmoitettuja työpaikkoja on ollut kuukausittain selkeästi aiempaa vuotta enemmän koko tämän vuoden ajan. Moni työnantaja on edelleen vaikeuksissa löytää sopivaa työvoimaa tarpeisiinsa Pohjois-Pohjanmaalla. Tilastokeskuksen säännöllisesti toistettavissa kyselyissä noin 40% maakunnan yritystoimipaikoista toteaa kokeneen rekrytointivaikeuksia ja tilanne on yhtä haasteellinen muissakin maakunnissa.

Eräissä ammattiryhmissä tilanne on jatkunut jo vuosina samana, eivätkä vaikeudet liity suoraan suhdannekiertoon (esim. useat sote- ja opetusalojen tehtävät Oulun seudun ulkopuolella). Osa rekrytointivaikeuksista liittyy korkeasuhdanteen tuomaan hurjan nopeasti kasvaneeseen työvoimakysyntään tai merkittäviin fyysisiin investointeihin (esim. rakentamisen alat). Kohtaanto-ongelmia ilmenee myös ammateissa tai tehtävissä, jotka maakunnassa nähdään strategisesti merkittävinä kehittämiskohteina, joihin maakunnassa on kohdistettu huomattavia kehittämispä nostuksia ja joiden kasvua hyvä talouskehitys on tukenut (esim. ICT-sektori). Muutamissa ammattiryhmissä kausityö tai työtehtävien määräaikaisuus tuottaa vaikeuksia työvoiman saannille muualta, jos paikkakunnan oma työvoimatarjonta ei ole riittävä (mm. matkailualat).

Syksyn 2019 Ammattibarometrin mukaan kaikilla Pohjois-Pohjanmaan seuduilla on vain muutamia ylitarjonnan ammattiryhmiä – työvoimapulaa sen sijaan koetaan kaikilla seuduilla. Vaikein tilanne on Oulun ja Ylivieskan seuduilla, jos ongelmaa tarkastelee pulasta kärsivien ammattiryhmien määrän ja toimialajakauman perusteella. Työvoimapulaa on erityisesti ICT:n, metalli- ja konepajateollisuuden, rakentamisen, kuljetuksen, myynnin, ravitsemisen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen aloilla. Rakentaminen työllistää paljon varsinkin Oulun seudulla, maakunnan eteläosissa ja Koillismaalla. Rakennusalan yrityksissä kaivataan lisää niin työnjohtajia kuin perusammattilaisia. Kysyntää on mm. osaavista betonirakentajista, talonrakentajista, kattoasentajista, muurareista, maalareista, putkiasentajista, rakennusinsinööreistä ja rakennussähköasentajista.

Monilla metalli- ja konepaja-alan yrityksellä on vaikeuksia löytää osaajia. Tarve on mm. koneistajille, konehiojille, konetekniikan asiantuntijoille, hitsaajille ja metalliteollisuuden prosessityöntekijöille. Varsinkin Ylivieskan ja Nivala-Haapajärven seuduilla vaje on tällä hetkellä huomattavan suuri. Digitalisaatio kasvattaa

työvoimatarpeita ICT-aloilla. Pohjois-Pohjanmaalla on suuri pula eri sovellusalan tunti- ja ohjelmoijista sekä ohjelmisto- ja mobiilikehittäjistä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreille olisi työtä tarjolla. ICT-ammattit ja pulaa osaajista keskittyy vahvasti Oulun seudulle. Koodaripulan helpottaminen tarvitsee moniäänistä vuoropuhelua alueella, jotta kyetään tarkkaan määrittämään millaisiin työtehtäviin työvoimaa tarvitaan ja osataan räätälöidä ja markkinoida aiempaa vetovoimaisempia koulutuksia. Pohjois-Pohjanmaalla käynnistettiin elokuussa ICT-alan kumppanuuspilotti. Pilotti on teemallinen erityispanostus, jossa keskitytään parantamaan työvoiman kohtaantoa ja saatavuutta ICT-aloilla.

Kuljetukseen sidonnaisilla aloilla on lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (tavara-autot, kuorma-autot, maansiirtokoneet ym.). Työtä ja työvoimakoulutusta olisi hyvin tarjolla, mutta hakijoita tarvittaisiin enemmän. Terveys- ja hoiva-alojen palvelutarve kasvaa jatkossa entisestään, mutta monilla aloilla on ollut pitkään vaikeuksia löytää työntekijöitä. Pulaa on mm. erikoistuneista lääkäreistä, lähihoitajista, terveydenhoitajista, kodinhoitajista ja sosiaalityön erityisasiantunnejoista. Ravitsemus- ja matkailualan rekrytointihaasteet ovat nähtävissä eri puolilla maakuntaa. Työnantajilla on vaikeuksia löytää työntekijöitä sekä keittiöön että salin puolelle eri tehtävänimikkeillä ja monilla seudulla on huutava pula siivoojista. Matkailualan rekrytointivaikeudet näkyvät Kalajoella ja varsinkin Koillismaalla useissa eri ammattiryhmissä (mm. keittiöpäälliköt, baarimestarit, hotellin vastaanottovirkailijat, matkaoppaat). Koulutuksiin tarvitaan aiempaa enemmän osallistujia.

Useimmilla seuduilla työvoiman ylitarjonta on kutistunut lähes olemattomiin. Yleissihteereitä ja toimistotyössä olleita on edelleen runsaasti Pohjois-Pohjanmaalla vailla työtä, eikä uusia paikkoja avaudu paljoa entisillä tehtäväsillä. Myöskään työttömien myyjien tilanne ei ole helpottunut ja heitä on runsaasti vailla työtä. Opetusaloilla on ylitarjontaa useissa ammattiryhmissä eri koulutusasteilla - opettajien ylitarjonta keskittyy Oulun seudulle.

Monissa ammattiryhmissä erityisosaajia on vähän vapaana omalla työmarkkina-alueella ja jopa valtakunnallisesti. Moni on havainnut, ettei edes perustyöhönkään tunnu löytyvän tekijää "omista reserveista", varsinkaan keskuksista etäällä olevissa kunnissa. Tekijää on vaikea löytää niin vakituisiin tehtäviin kuin sijaistuksiin esimerkiksi hoiva-aloilla. Yhä enemmän katseita käännetään kansainväliseen rekrytointiin. Kansainvälisen työvoiman hyödyntäminen ja työperäisen maahanmuuton

lisääminen ovat jo tiedostettuja tulevaisuuden tekijöitä – jo nyt moni työtehtävä jäisi tekemättä ilman ulkomaista tai ulkomaalaistaustaista työntekijää.

Vaikein työllistyminen on heillä, joilla koulutus pohja on vähäinen, osaamista ei ole toviin päivitetty, aiemmat työtehtävät ovat olleet suorittavaa perustyötä ja työttömyysjakso on ollut pitkä tai usein toistuva. Pitkäaikaistyöttömissä on paljon iäkäämpiä työnhakijoita. Osa työnantajista on ulkoistanut rekrytoinnin henkilöstöpalveluyrityksille. Nuorille rekrytointipalvelut ja työnhaun verkkoalustat ovat arkisia asioita, mutta useille varttuneille työnhakijoille ne ovat vieraita ja digipohjaiset palvelut aiheuttavat epävarmuutta. Vuokrahenkilöstön käyttö on usein järkevää kireässä markkinatilanteessa ja tilapäisratkaisuna, mutta isossa mitassa se saattaa vaikeuttaa yritysten pitkäjänteistä suunnittelua ja hidastaa kasvua.

Useilla työttömillä on terveyteen tai elämänhallintaan liittyviä haasteita työllistymisen esteenä. Osa työttömistä ei työllisty ilman erityisiä tukitoimia tai räätälöityjä tehtäväkuvia. Tarve erilaisille kuntouttaville palveluille on edelleen ajankohtaista. Toiveena esitetään, että erilaisten, usein monimutkaisten, kuntoutus- ja tukitoimien oikea-aikaisuutta ja sisältöjä kehitetään yhdessä ja siten myös lisätään tukipalvelujen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Usean vuoden vahva talouskasvu ja runsas valikoima työllistymistä edistäviä toimia ovat edesauttaneet työttömyyden laskua ja kasvattaneet työllisten määrää Pohjois-Pohjanmaalla. Maakunnassa on ollut tänä vuonna keskimäärin noin 19 000 työtöntä työnhakijaa kuukaudessa (ml. lomautetut). Työttömyys on vuoden takaista alemmalla tasolla, mutta maakunnan luvuissa on selkeästi havaittavissa laskun taantumista.

Kiihkein työttömyyden laskuvaihe on ohi, sillä työttömien määrä ei alene yhtä merkittävästi kuin vielä viime vuonna ja tämän vuoden alkupuolella. Työvoiman kysyntä on edelleen hyvää tasoa. Avoimia työpaikkoja on ollut tarjolla Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistossa tänä vuonna keskimäärin 9000 paikkaa/ kuukaudessa (koko kuun ajan) ja myös uusien paikkojen määrät ovat kuukausittain selvästi korkeampia kuin vuosi sitten. Moni edistää työllistymisvalmiuksia mm. koulutuksilla, opiskelulla, ko-keiluilla, harjoittelulla tai valmennuksilla. Kesäkuukausina heitä oli maakunnassa noin 8 000 hlöä/kk.

Työttömyysaste on Pohjois-Pohjanmaalla kuukausittain reilun prosenttiyksikön korkeampi kuin koko maassa. Työttömyys vaihtelee huomattavasti maakunnan sisällä. Kolme neljästä maakunnan nuoresta, ulkomaalaisesta tai yli vuoden yhtäjaksoisesti vailla työtä olleesta työttömästä asuu Oulun seudulla. Työttömyys on vuoden takaista alempi kaikissa keskeisissä seurantarhmissä (esim. alle 25-v, yli 50-v., pitkäaikaistyöttömät). Naisten työttömyys aleni aiemmin miehiä ripeämmin, mutta nyt tilanne näyttää tasaantuneen.

Työpaikkoja on avoinna aiempaa runsaammin maakunnan kaikilla merkittävillä päätoimialoilla ja erityisesti niitä on tarjolla Oulun seudulla huomattavasti viime vuotta enemmän. Rungas rakentaminen on pitänyt kysynnän korkeana niin talonrakennuksessa, maa- ja vesirakentamisessa kuin erikoistuneessa rakennustoiminnassa. Palvelualoilla uutta työvoimaa on tarvittu varsinkin ravitsemusaloilla, ohjelmistoaloilla, teknisissä insinööripalveluissa, kiinteistöhoidossa sekä myynnin, mainonnan ja markkinoinnin tehtävissä. Julkisissa palveluissa avointen paikkojen määrä on korkea useissa sosiaali- ja terveydenhoidon tehtävissä. Hyvin monissa työpaikkailmoituksissa haetaan ammatillisia perusosaajia, kuten rakennustyöntekijöitä, konekorjaajia, ravintolatyöntekijöitä, siivoojia ja hoiva-alojen työntekijöitä.

Pohjois-Pohjanmaan työllisyyden kasvu hiipuu, mutta merkittävää pudotusta ei ole näköpiirissä. Maakunnassa on meneillään mittavia työllistäviä investointeja ja uusia avataan lähiaikoina. Monissa yrityksissä ei ole näköpiirissä välittömiä tekijöitä, jotka heikentäisivät niiden kilpailukykyä tai edellyttäisivät ripeitä henkilöstövähennyksiä. Muutamista isoista yt-neuvotteluista on tiedotettu alkusyksystä, mutta vaikutusten kohdentuminen Pohjois-Pohjanmaalle ei ole tarkentunut. TE-toimistoon saapuneet ilmoitukset pienistä yt-tarpeista ovat kasvussa. Työllisyyden heikentyminen näkyy ensimmäisenä määrä- ja osa-aikaisten työsuhteiden vähenemisenä ja monilla nuorilla tilanne vaikeutuu. Nuorille suunnattuja työllistymistä edistäviä palveluja on hyvin tarjolla ja eri puolille maakuntaa nousseet monialaiset Ohjaamot ovat saaneet hyvän vastaanoton. Pohjois-Pohjanmaalla on aloitettu nuorille suunnattu kumppanuuspilotti ja siihen on ohjattu yli 2000 nuorta.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 250 742 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 2 069 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 041.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 19 188 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 107 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 821.

Koillismaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 23 385 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 294 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 036.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raahen seutukunta

Raaha, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 33 140 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 336 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 200.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 28 379 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 386 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 911.

Nivala-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 13 687 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 213 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 447.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 43 670 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 260 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 560.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kainuu

Kainuussa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 72 734 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö 832 väheni henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 341.

Kainuu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuu tarjoaa asukkailleen turvallisen ympäristön ja toimivan arjen. Maakunnassa on hyvät palvelut, monipuoliset ja edulliset asumisvaihtoehdot, vilkas kulttuurielämä tapahtumineen ja laajasti erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Kainuun vetoimatekijä on puhdas luonto, joka tarjoaa potentiaalia matkailuelinkeinon laajentamiseen, luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden jatkojalostamiseen, vesiekosysteemien ja metsien monipuoliseen hyödyntämiseen sekä laajemmin biotalouteen. Globaalit trendit, kuten ilmastonmuutoksen hillintä, siirtyminen uusiutuviin polttoaineisiin, muovin korvaaminen pakkausmateriaaleissa, akkukemikaalien kysynnän lisääntyminen ja matkailun kasvu, tukevat Kainuun luonnollista kilpailukykyä. Tehokkaat ja toimivat tietoliikenneyhteydet ja tietoverkot mahdollistavat yritysten ja tietointensiivisten palvelujen tuottamisen, sijoittumisen tai työn siirtämisen Kainuuseen. Kaavoituksella tuetaan viihtyisän elinympäristön, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja uusiutuvan energian tuotannon kehittymistä. Kainuussa on

väestöpohjaan nähden monialaista ja menestyksestä tutkimustoimintaa. Venäjän rajan läheisyys tarjoaa mahdollisuuksia maakunnan elinkeinoelämälle.

Talouden kehitys on ollut Kainuussa pitkään positiivista, mutta sen hidastumisesta on nähtävissä selkeitä merkkejä. Suunnitteilla olevien investointien toteutumisen lisäksi on elintärkeää saada maakuntaan uusia investointeja. Työvoiman riittävyys on kriittinen kysymys lähitulevaisuudessa. Rekrytointiongelmia on paljon ja tilanteeseen on erittäin vaikeaa löytää nopeita ratkaisuja. Työmarkkinoilla työvoiman määrällinen kohtaanto-ongelma on noussut huomattavan suureksi. Osaamiseen kohtaanto-ongelmaan vaikuttaa osaltaan maakunnan koulutussektorin kapea-alaisuus ja yliopistotasaisen koulutuksen vähäisyys.

Kainuun vähenevään väestökehitykseen ja vanhenevaan ikärakenteeseen on vaikea vaikuttaa. Ilman suurta määrää uusia nuoria ja työikäisiä asukkaita negatiivinen väestökehitys jatkuu ja vanhushuoltosuhde vaikeutuu. Tilannetta heikentää suhteellisen suuri työikäisten eläkeläisten osuus väestöstä. Työikäisiä eläkeläisiä on enemmän kuin työttömiä. Ulkomaalaistaustaisten lukumäärä alueella ei ole lisääntynyt viime vuosina, mutta ulkomaalaistaustaisten nettomuutto on kääntynyt niukasti positiiviseksi vuoden 2018 aikana.

Myös yrittäjät ikääntyvät, joten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksien tai uusien yritysten määrän tulisi lisääntyä merkittävästi nykyisestä yrityskannan säilyttämiseksi ennallaan. TE-toimistossa on runsaasti yrittäjyyden neuvonta-asiakkaita, joista paljon uusia nuoria yrittäjiä ja start-upeja. Uusien perustettujen yritysten määrässä ei tapahtune merkittäviä muutoksia lähitulevaisuudessa. Myönnettyjen starttirahojen lukumäärä säilyy ennallaan ja starttirahaa myönnetään tasaisesti kaikille toimialoille. Vakuusarvojen vähäisyys ja pääomien puute vaikeuttavat yritysten investointien realisoitumista.

Viljelijöiden ikääntymiskehitystä ja tuettujen sukupolvenvaihdosten alhaista määrää ei ole edelleenkään saatu käännettyä myönteisemmälle kehitysuralle. Kuluvana vuonna rahoitettujen maatalon omistajan vaihdosten määrä on jäänyt tähän mennessä yhteen tapaukseen. Kainuun maatalouden tuotantopotentialin ylläpitämiseksi välttämättömän tilamäärän säilyttäminen edellyttää vähintään 10 rahoitettua sukupolvenvaihdosta vuodessa.

Eläkepoistuma on Kainuussa niin suuri, että 2020-luvun alussa paikallinen työvoima ei näytä riittävän edes nykyisiin työpaikkoihin. Uusien suurten investointien toteutuessa niihin tarvittava työvoima tulee pääsääntöisesti löytää Kainuun ulkopuolelta. Riskinä on, että osa Kainuun mahdollisuuksista jää hyödyntämättä työvoimapulan takia. Eläköitymisen ja nopeasti pienenevien nuorten ikäluokkien aiheuttamaan työvoimapulaan ei ole kaikilta osin vielä kainuulaisissa yrityksissä herätty, vaikka se aiheuttaa haasteita jo nyt kriittisissä työntekijäryhmissä ja teollisuudessa.

Talouden hyvä kehitys ja sen myötä vahvistunut työvoiman kysyntä on nostanut työllisyysastetta. Vuoden 2019 toisella vuosineljänneksellä työllisyysaste nousi jo 70,1 %:iin. Huolimatta paranevasta työllisyysasteesta työllisten absoluuttinen määrä ei kasva vaan laskee, koska työikäisen väestön määrä vähenee. Kainuu tarvitsee merkittävästi lisää työperäistä maahanmuuttoa, jotta työllisten määrä saataisiin pysymään nykyisellä tasolla. Työvoiman saaminen muualta maasta Kainuuseen on vaikeaa, koska työvoimasta kilpaillaan koko maassa eikä Kainuun vahvuuksia juuri-kaan tunneta. Kainuun veto- ja pitovoimaa parannetaan tuomalla esiin maakunnan vahvuuksia ja tekemällä kohdennettua mainityötä. Tarvitaan myös työelämän kehittämistä, että työssä jaksettaisiin pidempään sekä tukea eläkeikäisten työelämään osallistumiseen ja yrittämiseen. Vaihtoehtoisia tapoja tehdä työtä tulee kehittää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuun aluetaloudessa vallinnut myönteinen suhdannekehitys on piristänyt alueen elinkeinoelämää merkittävästi. Maailmantaloudessa tapahtuvat muutokset heijastuvat myös Kainuuseen ja toteutuessaan ne vaikuttavat maakunnan suhdanteisiin nopeasti. Kainuun muutaman suuryrityksen toimialoilla tapahtuva suhdannekehitys vaikuttaa merkittävästi koko maakunnan talouteen ja työllisyyteen. Erityisesti metalliraaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen vaihtelu näkyy heti maakunnan kehityksessä. Kainuulaiset yritykset ja työpaikat sijaitsevat pääosin Kajaanissa ja Sotkamossa samoin kuin maakunnan oppilaitokset ja tutkimusorganisaatiot. Näille kahdelle paikkakunnalle kohdistuvat merkittävimmät odotettavissa olevat investoinnit. Kajaanin ja Sotkamon kehitys on siis määrävässä asemassa maakunnan kehitykseen nähden.

Vaikka talouden näkymät heikkenevät, odotettavissa ei ole nopeaa romahtamista eikä kasvun hidastuminen vielä heijastu työmarkkinoihin. Työvoiman kysyntä on edelleen vilkasta ja sen odotetaan jatkuvan vahvana. Mahdollisen taantuman ei

odoteta johtavan työvoimareservin kasvuun, koska työmarkkinoilta poistuvien määrä on vielä useita vuosia sinne tulevien määrää merkittävästi suurempi.

Syksyn 2019 pk-yritysbarometrin mukaan kainuulaisten yritysten suhdanneodotukset ovat heikentyneet merkittävästi kevään 2019 tilanteeseen verrattuna (saldoluku -3) ja ovat selvästi heikommat kuin maassa keskimäärin (saldoluku +10). Reilusti yli puolet Kainuun pk-yrityksistä arvioi kuitenkin suhdanteiden pysyvän vähintään ennallaan. Kainuulaisten pk-yritysten työllistämisedotukset ovat pudonneet (saldoluku +4) huomattavasti kevään 2019 arviosta (saldoluku +14) ja ovat heikommat kuin koko maassa. Suurin osa yrityksistä arvioi henkilöstön määrän pysyvän ennallaan tai kasvavan.

Kainuun pk-yritysten odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden suhdannekehityksestä ovat niin ikään heikommat kuin keväällä 2019. Tämä eroaa koko maan tilanteesta, joka on molempien osatekijöiden kohdalla lähes viime kevään lukemissa. Pk-yritysten kasvuhakuisuus on alentunut verrattuna kevään 2019 tilanteeseen ja nyt eniten on asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä (41 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoii prosenttiyksikön verran enemmän vastaajista (3 %) kuin keväällä. Mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä yrityksiä on 34 % ja voimakkaasti kasvuhaluisia pk-yrityksiä ei ole lainkaan syksyn otoksessa.

Neljännes kainuulaisista pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaalaista työvoimaa, mikä on prosenttiyksikön verran enemmän kuin koko maassa. Tarpeellisimpina kansainvälistä rekrytointia tukevina palveluina yritykset pitävät viranomais- ja neuvontapalvelujen saamista yhdeltä luukulta, suomen kielen koulutuksia ja kulttuurivalmennuksia työyhteisölle sekä rahoituksellista tukea osajien palkkaamiseen.

Sekä Kainuun väestökehityksen, että työvoiman saatavuuden näkökulmasta työperäisen maahanmuuton edistäminen ja ulkomaisen työvoiman saaminen maahan on välttämätöntä. Tähän liittyviä valtion ja Kainuun välillä solmittuun siltasopimukseen kirjattuja toimenpiteitä on jo käynnistetty. EURES-työnvälityspalvelun markkinointia on tehostettu ja tehty ensimmäiset rekrytointikokeilut EU/ETA-maista. Uusia rekrytointeja on suunnitteilla. Kajaanin kaupunki laatii yhdessä muiden toimijoiden kanssa hankehakemusta työperäisten maahanmuuttajien asettautumispalvelujen kehittämiseksi. Uusitun alueellisen työlupalinjauksen mukaan yhä useampaan työhön voidaan hankkia työvoimaa ilman saatavuusharkintaa EU:n ulkopuolelta, mikä nopeuttaa työlupaan saamista.

Kaivosyhtiöistä Terrafame Oy:n toiminta ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat voimakkaasti niin kaivannaisklusteriin kuin koko aluetalouteen. Yhtiön päätuotteiden nikkelin ja sinkin kysyntä on hyvä, mutta hintojen vaihtelu on vaikuttanut liikevaihtoon. Akkukemikaalitehtaan rakentaminen etenee suunnitellusti ja sen yhteyteen rakennetaan happilaitos ja uusiutuvaan energiaan perustuva energialaitos. 120–150 uuden prosessi- ja kemianteollisuuden ammattilaisen rekrytointi on alkanut. Yhtiö panostaa työntekijöiden koulutukseen mm. järjestämällä yhteistyössä oppilaitosten kanssa prosessiteollisuuden ammattitutkinnon oppisopimuskoulutusta. Koulutukset ovat herättäneet mielenkiintoa ja niihin on löytynyt hyvin opiskelijoita. Yhtiön lahjoituksen turvin Kajaanin ammattikorkeakoulussa voidaan aloittaa v. 2020 uusi prosessitekniikan erikoistumislinja. Uraanin talteenoton lupahakemukseen odotetaan valtioneuvoston päätöstä vuoden 2019 aikana.

Hopeakaivos Sotkamo Silver Oy:n on täydessä tuotannossa ja rikastuslaitoksen molemmat tuotantolinjat ovat käynnissä. Yhtiö uskoo hopean kysynnän kasvuun ja hopean hinnan positiiviseen kehitykseen vihreän teknologian lisääntymisen myötä. Yhtiö työllistää noin 60 työntekijää eikä tällä hetkellä ole tiedossa suuria rekrytointitarpeita.

Metalliteollisuudessa merkittävin maakunnan kasvun veturi on Škoda Transportation Groupiin kuuluva kiskokaluston ja keskiraskaiden konepajatuotteiden valmistaja Transtech Oy. Yrityksen tilauskanta on vahva ja näkymät positiiviset useita vuosia eteenpäin emoyhtiön voittamien tarjouskilpailujen johdosta. Tämä tarkoittaa parhaimmillaan satoja uusia työpaikkoja Kajaanin tehtaalla. Työvoiman saaminen on haasteellista johtuen sekä työvoiman määrän vähenemisestä alueella, että yrityksessä tapahtuvasta eläköitymisestä. Yhtiö on ilmoittanut lyhyestä lomautustarpeesta vuodenvaihteessa, joka johtuu työmäärän hetkellisestä vähenemisestä tilausten vaihtuessa. Työvoiman tarve palautuu ennalleen keväällä 2020 ja on siitä alkaen kasvava.

Matkailun kasvu jatkuu. Kainuussa kirjattiin heinäkuussa 2019 korkein määrä yöpymisiä 2010-luvulla, mikä tarkoittaa 6 % kasvua viime vuoden heinäkuusta ja lähes 16 % kasvua neljässä vuodessa. Kansainvälisen matkailun lisäämiseksi tehdyt avaukset tuottavat tulosta Vuokattissa. Tulevana talvikautena charter-lennoilla tulee jopa 1 500 ulkomaista matkailijaa ja ulkomaisten kävijöiden osuus on noussut n. 10 %:iin parin vuoden takaisesta 4 - 5 %:sta. Yöpyjien määrä kasvaa jatkuvasti ja vuoden aikana yöpyvien määrällä mitaten Vuokatti on Suomen viidenneksi suurin matkailukohde, joka kertoo myös ympärivuotisuuden vahvistumisesta.

Kajaaniin Renforsin Rannan yritysalueelle on muodostunut merkittävä suurteholaskentaan ja datan hallintaan keskittyvä datakeskussysteemi alan yrityksineen ja useine supertietokoneineen. Alueen asemaa vahvistaa päätös sijoittaa yksi Euroopan ja koko maailman tehokkaimmista supertietokoneista v. 2020 loppuun mennessä Renforsin rannassa toimivan CSC:n tiloihin. Supertietokone ja osaava ekosysteemi toimijoineen voi houkutella Kainuuseen uusia kasvuyrityksiä ja alan huippuosaajia. Kajaanin ammattikorkeakoulun kehittämis- ja koulutustoiminta tukee alan toimintaa. ICT- ja elektroniikka-alan kasvu jatkuu ennallaan. Pelialan voimakkain kasvuvaihe on ohitettu ja uuden työvoiman tarve on vähentynyt alueen yrityksissä.

Biotalousalueen kärkihanke biotuotetehdas KaiCell Fibers Ltd etenee. Tehtaan ympäristövaikutusten arvioinnin odotetaan valmistuvan vuoden 2019 loppuun mennessä. Hankkeen aikataulutuksen mukaan tuotanto tehtaalla voisi käynnistyä v. 2023-2024., mikäli tarvittava rahoitus saadaan suunnitellusti. Toteutuessaan tehtaalla olisi merkittävä vaikutus talouteen ja työllisyyteen Kainuussa. (1 190 työpaikkaa ja tuotannonaikainen bruttokansantuotteen kasvu 12 % Pöyry Finland Ltd:n tekemän arvioinnin mukaan).

Puurakentamisen näkymät lähitulevaisuudessa säilynevät kohtuullisena, vaikka rakentamisen kokonaisvolyymien lasku tuo uhkakuvia. Puurakentamisen kasvulle on potentiaalia mm. puukerrostalo- ja julkisessa rakentamisessa. Rakentamisen syklisyydestä johtuneet lomautukset ovat päättyneet, mutta uudelle työvoimalle on vain hieppaan tarvetta lähiaikoina.

Kainuussa on toteutettu merkittäviä metsä- ja puutuoteteollisuuden jatkojalostuksen investointeja ja sahateollisuudessa on suunnitteilla kehittämishankkeita. Sahateollisuuden hintakehitys on ollut heikkoa pääostajamaiden maksukykyyn alentumisen, Euroopan yltäriannon ja pahimpien kilpailijamaiden valuuttojen arvon muutoksien vuoksi. Maailmantalouden epävakaus aiheuttaa epävarmuutta alan kehitykselle.

Metsätaloudessa markkinalähtöinen veto on jatkunut vielä alkuvuonna. Selluteollisuuden vientiluvuissa ja tuotteiden markkinahinnoissa on tapahtunut vähäisiä notkahduksia lähinnä Kiinan ja muiden Aasian maiden kysyntävaihteluista johtuen. Puun kysyntä on jatkunut alkuvuonna vahvana, mutta merkkejä kysynnän hiipumisesta on ilmassa: sahat ovat alkaneet rajoittaa raakapuun ostoja kesäkaudella, ja toiminnassa on keskitytty olemassa olevien puuvarastojen purkuun. Sahatavaran negatiivinen hintakehitys näkyy myös raakapuusta maksettavassa hinnassa loppuvuonna.

Edellisvuoden 2018 hakkuut olivat arviolta 4 miljoonaa kuutiometriä hakkuusuunnitteen ollessa 4,8 miljoonaa m³. Monessa tapauksessa puun korjuun pullonkaulana on edelleen ammattitaitoisen henkilöstön niukkuus. Myös metsänhoidossa on edelleen työvoiman tarvetta.

Bioenergian tuotannossa kuluva vuosi on edelleen vahva. Ennätyselliset markkinahakkuut ovat tuoneet myös puupohjaisia energiaraaka-aineita markkinoille. Tuulivoiman tuotanto on päässyt rakennetuissa kohteissa täyteen vauhtiin ja uusia hankkeita on tulossa.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu edelleen Kainuussa. Maitoa tuottavien tilojen määrä laskee tasaista tahtia, mutta maidon tuotantomäärä odotetaan säilyvän kasvu-uralla myös vuonna 2019, eli maitomäärän odotetaan nousevan maakunnassa 64 miljoonaan litran tasolle. Maatilojen kokonaismäärän kehitys säilynee entiseen tapaan lähes entisellä tasolla.

Maatalouden kannattavuus on kroonisen heikkoa. Keskeisten kainuulaisten tuotantosuuntien harjoittajat saavat edelleen alle puolet tavoitteeksi asetetusta työpalkastaan ja korosta omalle pääomalleen. Vaikkakin kuluva kasvukausi on kahta edellistä parempi ja takaa karjankasvattajien rehuomavaraisuutta ja viljan ja muiden kasvinviljelijöiden myyntisatoa, ovat tuottajahinnat kestävämmän alhaisen tuotantopanoshintoihin nähden. Taludellinen tilanne pakottaa tuotantoa jatkuvia tiloja tehostamaan ja laajentamaan toimintaa, mitä voidaan tukea rakennetuilla, kehittämishankkeilla ja Neuvo 2020 -järjestelmällä. Kainuun peltoalasta on nyt 23 % luomutuotannossa tai siirtymävaiheissa. Luomun osuus peltoalasta nousee edelleen. Kainuun pelloista on ympäristösitoumuksen alaista 77 %.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne ovat aiheuttaneet useille aloille työvoimapulan. Monissa ammattiryhmissä on hyvin tavallista, että työttömiä työnhakijoita on suurin piirtein yhtä paljon tai vain hieman enemmän kuin TE-toimistoon avoimeksi ilmoitettuja työpaikkoja. Suurin pula on terveydenhuollon erityisasiantuntijoista, eli esimerkiksi lääkäreistä, hammaslääkäreistä ja eläinlääkäreistä, ja siivoojista. Tilanteen tekee vaikeammaksi, että kaikki työttömät työnhakijat eivät ole valmiita siirtymään suoraan työmarkkinoille – varsinkaan aloilla, joilla on vaikein työvoimapula. Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan

rekrytointiongelmat ovat helpottaneet vuoden 2019 toisella neljänneksellä. Kainuulaisista yrityksistä 43 % ilmoitti kokeneensa ongelmia työvoiman saannissa, kun koko maan keskiarvo oli 47 %. Yhden vuosineljänneksen perusteella ei kuitenkaan kannata vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä viimeisen vuoden aikana Kainuun rekrytointiongelmat ovat olleet maan toiseksi vaikeimmat. Rekrytointiongelmat ovat suuri riski elinkeinotoiminnalle, sillä pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvulle.

Uusia avoimia työpaikkoja oli koko Kainuussa tarjolla elokuu 2018 – heinäkuu 2019 aikavälillä 15 % enemmän kuin sitä edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 8 419 uutta avointa työpaikkaa. Näistä 7 485 (89 %) oli Kajaanin seutukunnassa, 19 % edeltävää vuotta enemmän ja kasvun odotetaan jatkuvan. Kehys-Kainuun alueella pudotusta oli 12 %. Työvoiman kysynnässä ei ole näköpiirissä merkittävää hiipumista ja työttömyyden edelleen pienentyessä rekrytointiongelmien ratkaiseminen tulee vaikeutumaan sekä Kajaanin että Kehys-Kainuun seutukunnassa.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana asiantuntija- ja erityisasiantuntijatehtäviin (3 438) sekä palvelu- ja myyntityöhön (1 890). Kysynnän kasvu oli suurinta asiantuntijatehtävissä, prosessi- ja kuljetustyössä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä.

Ammattibarometrin mukaan Kainuun työvoiman saatavuuden näkymissä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen barometriin verrattuna. Edelleen työvoimasta on eniten pulaa sosiaali- ja terveydenhuollossa, puhdistuspalvelualan tehtävissä sekä metallialalla. Yksittäisistä ammateista paljon pulaa on lisäksi lastentarhaopettajista, erityisopettajista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, kodinhoitajista kotipalvelualalla, sovellusohjelmoijista ja myyntiedustajista.

Vuonna 2017 Kainuun 15-64-vuotiaasta väestöstä 79 % oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, mikä on 2,8 prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maassa. Toisen asteen suorittaneita oli 53 %, peräti 8,5 prosenttiyksikköä koko maata enemmän. Sen sijaan korkea-asteen suorittaneita oli vain 27,5 %, mikä on 5,7 prosenttiyksikköä koko maata vähemmän. Myös työttömien kohdalla vuonna 2018 Kainuussa oli tutkinnon sekä toisen asteen tutkinnon suorittaneita enemmän ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita vähemmän kuin koko maassa. Työttömät ovat sekä Kainuussa että koko maassa vähemmän koulutettuja kuin koko väestö. Koulutustason

parantaminen on tärkeää työllisyysasteen nostamiseksi. Koulutuksella pyritään osaltaan vastaamaan osaavan työvoiman riittävyyteen ja sitä kautta mahdollistamaan yritysten kehittyminen ja kasvu. Koulutusta kehitetään entistä tiiviimmässä yhteistyössä yritys-elämän kanssa, jotta yritysten muuttuviin osaamistarpeisiin ja akuuteihin työvoimatarpeisiin voidaan reagoida nopeasti. Ammatillisen koulutuksen joustavat toteutustavat ja opinnollistaminen mahdollistavat oppimisympäristöjen luomisen yrityksiin ja koulutusten toteuttamisen myös maakunnan reuna-alueilla pienille opiskelijaryhmille tai jopa yksittäisille opiskelijoille. Myös rekry- ja täsmäkoulutuksen markkinointiin on panostettu Kainuussa vahvasti, sillä niiden vaikutavuus on hyvää.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys.

Kainuun työttömyystilanne on parantunut viime vuosina merkittävästi. Heinäkuun lopussa 2019 työttömiä oli 3 495, joka on 7 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyys on laskenut nyt vuositasolla peräti neljä vuotta yhteen menoon. Kainuun työllisyysaste nousi vuoden 2019 toisella neljänneksellä 70,1 %:iin – läheläkään tätä ei olla päästy aiemmin 2000-luvulla. Vuoden 2018 toisella neljänneksellä työllisyysaste oli 66,2 %. Työllistenkin määrä nousi toisella neljänneksellä 30 000:een, kun se oli vuotta aiemmin 29 000.

Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Kainuussa rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli heinäkuussa 326 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaisyöttömyydestä (59 %) on edelleen korkea, mutta kuitenkin edellisvuotista (64 %) alempana. Rakennetyöttömyyden sisällä nopeimmin ovat alentuneet rinnasteinen pitkäaikaistyöttömyys (24 %) ja yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys (16 %). Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt Kainuussa eniten yli 50-vuotiailla.

TE-toimiston työttömien asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kehys-Kainuussa ja Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuussa nuoret ikäluokat ovat pieniä ja 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokkien suhteellinen osuus on suuri. Kajaanin seutukunnassa – lähinnä Kajaanissa – on paljon nuoria alle 35-vuotiaita työttömiä, mutta myös yli 50-vuotiaita. Kajaanin seutukunnan työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena.

Kainuun työttömyyden muutoksissa ei lähimmän puolen vuoden aikana ole odotettavissa merkittäviä mullistuksia, ellei jotakin aivan odottamatonta ilmene. Työttömyyden laskun voi odottaa jatkuvan ja puolen vuoden päästä työttömien määrä voisi olla 3 300–3 500, mikä tarkoittaisi noin 10 % laskua työttömyydessä vuotta aikaisempaan ajankohtaan verrattuna. Pitkäaikaistyöttömyyden lasku on tähän saakka ollut selvästi kokonaistyöttömyyden laskua nopeampaa ja suurin piirtein samalla vauhdilla oltaisiin puolen vuoden päästä tasolla 550–650 pitkäaikaistyötöntä.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 51 766 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 430 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 2 332.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrynsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 20 968 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 402 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 009.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lappi

Lapissa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa

177 443 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 878 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 655.

Lappi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapin kehitys on ollut myönteinen viimeisten vuosien aikana. Uusia työpaikkoja on syntynyt etenkin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Kasvun potentiaalia on monilla aloilla. Yritysten taloustilanne ja yleinen työllisyystilanne ovat kohentuneet. Maailman talouden myönteinen kehitys on heijastunut Lappiin positiivisesti. Matkailijat hakevat uusia ja turvallisia kohteita, luonnonvaroilla on kysyntää ja myös kansainväliset investoijat ovat kiinnostuneita Lapista. Näihin mahdollisuuksiin lappilaiset ovat osanneet tarttua.

Työmarkkinoille on tullut voimistuvana ilmiönä työvoiman saatavuuden haaste, joka lisääntyy suurhankkeiden käynnistyessä. Lapin väkiluku vähenee syntyvyyden laskun myötä, vaikka vuosikymmeniä kestänyt muuttotappio kääntyi plussan puolelle viime vuonna. Koulutustarjonnan taso on hyvä ja oppilaitoksilla on veto-voimaa, mutta kaikilta osin Lappi opiskelupaikkakuntana tai koulutuksen jälkeisenä

työn tekemisen paikkana ei houkuta. Tarvitaan uudenlaista ajattelua työpaikkojen ja lappilaisen elämänmuodon esiin nostamiseen. Tätä tukevat mm. Sodankylän palkkaama someviestijä, Lapin Kansan podcast-sarja elämysten metsästäjistä ja YLE:n suunnittelema dokumenttisarja etelän ruuhkakeskuksista Lappiin muuttavista.

Lapin tilannekuva on ollut kuluvan vuoden aikana keskusteluissa useilla yhteistyöfoorumeilla. Keskustelussa on haettu yhteistä ymmärrystä ja tahtotilaa sekä muodostettu laajempaa kuvaa mahdollisuuksista ja haasteista. Väestön väheneminen ja ikärakenne sekä työvoiman saatavuus on tunnistettu keskusteluissa keskeisimmiksi aluekehityshaasteiksi. Keskustelujen pohjalta on päätetty laajassa toimijayhteistyössä työstää ja suunnitella veto- ja pitovoima -hankekonsortiota, jossa hyödynnetään EU-ohjelmärahoitusta. Sen ensimmäisenä vaiheena valmistellaan syksyn hankeluun esiselvitys-/koordinaatiohanke.

Useiden Lapin kuntien taloustilanne on huolestuttavan heikko ja ensi vuoden talousarvioita laaditaan isojen haasteiden edessä, vaikka uusimpien laskemien mukaan valtionosuudet kasvavat. Lapin kunnista joka kolmas on hakenut harkinnanvaraista valtionapua ja kaupungeista Rovaniemi toteutti koko henkilöstöä koskevat yt-neuvottelut osana säästöjen hakemista.

Alueella on uuden tekemisen ja uusien painopisteiden hakemisen aika. Hallitusohjelmassa keskeisiä teemoja tarkastellaan ilmiöinä, jotka edellyttävät poikkiallinnollisia ratkaisuja. Hallitusohjelman mukaisesti myös Lapin aluehallintotoimijat tarkastelevat toimintaansa ja painopisteitä ilmiölähtöisesti. ELY-keskus ja AVI suunnittelevat nelivuotista strategiakauttaan ja Lapin liitto valmistautuu uuden maakuntaohjelman laadintaan. Lapin uuden matkailustrategian, maaseutuohjelman ja jatkuvan oppimisen strategian laadinta ovat meneillään, ja alueellisen metsäohjelman valmistelu on alkamassa. Uutta vuonna 2021 käynnistyvää EU-ohjelmakautta valmistellaan. Alue- ja sosiaalirahaston kohdistamia keskeisiä teemoja olisi viisi, joista yhtenä on älykkäämpi Eurooppa. Tämän teeman ympärillä Lapissa on tehty paljon valmistautumista.

Lappiin on suunnitteilla tulevalle vuosikymmenelle merkittäviä investointeja, joiden kokonaisarvo on lähes 14 miljardia euroa. Uudet merkittävät investoinnit toisivat suuren määrän mahdollisuuksia ja merkittäviä haasteita. Lappiin on suunnitteilla kaksi isoa uutta biotuotetehdasta, Kemijärvelle ja Kemiin. Myös kaivosteollisuudessa on useampia hankkeita valmistelussa eri puolilla Lappia.

Lapin liitto ja ELY-keskus ovat hankkineet selvityksen, jossa arvioidaan kahden biojalostamon ja kahden kaivoksen vaikutusta Lapin aluetalouteen aikajanalla 2020-2030. Laskelmissa oletetut hankkeet eivät ole täysin identtisiä suunnitteilla olevien kanssa. Alkuvaiheen investointien arvo olisi noin 3,5–4 miljardia. Skenaarioissa tarkasteltujen hankkeiden tuotanto suuntautuisi pääosin vientiin. Metsäteollisuuden hankkeet nostaisivat Lapin teollisuustuotantoa parikymmentä prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja alkutuotantoa 15 prosentilla. Kaivoshankkeet kasvattaisivat kaivannaistoimialan tuotantoa kahdella kolmanneksella. Hankkeet synnyttäisivät kysyntää palveluille ja kaupalle, kun Lapin työllisyys paranisi ja muuttoliike kääntyisi Lappiin päin. Kokonaisinvestoinnit Lappiin kasvaisivat lähes 40 prosenttia perusskenaarioon verrattuna. Lapin aluetalouden kokonaistuotanto olisi 3,7 prosenttia ja työllisyys viitisen prosenttia perusskenaariota suurempi. Lisäksi Lapin väestö kasvaisi vajaalla kolmella prosentilla perusskenaarioon verrattuna, jolloin julkisyhteisöjen verotulot kasvaisivat selvästi ja Lapin aluetalouden kantokyky paranisi julkisen sektorin vajeen pienentyessä noin 160 miljoonalla perusuraan verrattuna.

Valtakunnan rajan ylittävä liikenne on lisääntynyt etenkin raskaan liikenteen osalta. Vuodessa kasvua on ollut raskaan liikenteen osalta 5 % ja 14 % vuodesta 2015. Myös ajoneuvokilometreinä mitattavien liikennesuoritteiden määrät Lapin teillä jatkavat kasvua ja lisäys vuodesta 2015 on 9 %. Kunnilla on menossa liikenne- ja katuhankkeita. Erityisesti Rovaniemellä uusitaan katuja ja rakennetaan uusia yhteyksiä kaupunginosien välille. Valtatie 4:n parannustyö Kemin ja Oulun välillä jatkuu Simossa muun muassa ohituskaistojen rakentamisella.

Suurten investointien edellytyksenä on pääväylien parempi saavutettavuus ja alemman tieverkon parempi kunto. Investoinnit vaikuttavat myös rautateiden ja satamien infran vahvistamiseen. Kemin sataman syventäminen nykyisestä 12 metriin avaa kestävämmän kuljetusyhteyden kuin kumipyörillä.

Kiertotaloudessa nähdään mahdollisuuksia uusien liiketoimintojen kehittämisessä. Kemissä toimiva Kiertotalouskeskus on tunnistanut 16 teollisen kiertotalouden investointiaihiota Kemi-Tornio alueella. Keskuksessa on arvioitu, että ne loisivat toteutuessaan noin 400 uutta työpaikkaa ja investoinnin arvo olisi noin 500 miljoonaa euroa. Asioiden vauhdittamiseksi pitäisi pystyä luomaan pilot- ja demonstraatiohankkeita sekä tekemään tiiviistä yhteistyötä ympäristöasiantuntijoiden kanssa.

Lappiin suunnitellut biotuotetehtaat ovat aktivoineen keskustelua myös hiilinielun riittävydestä. Metsillä on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä ja ne toimivat merkittävänä hiilinieluna. Maailmanlaajuisesti metsien häviäminen, mm. maatalouden laajentumisen ja rakentamisen vuoksi on yksi suurimpia kasvihuonekaasujen päästölähteitä.

Vesistökuunnostusavustuksen turvin on voitu toteuttaa vesistöjen tilaa parantavia hankkeita. Puhtaat vesistöt lisäävät elinympäristön viihtyisyyttä ja arvostusta, mutta ovat myös matkailuvaltti. Esimerkiksi Ranuan kunta on käynnistänyt Ranuanjärven vesistöalueen kunnostamisen virkistys- ja matkailukäyttöön. Säiden voimakkaat vaihtelut näkyvät Lapin vesistöissä. Pitemmät kuivat jaksot ja kovat sateet näkyvät muutoksina järvissä ja joissa. Vaikka vesistöjen pinnat näin syksyisin ovat normaaliassa ja tavanomaisilla tasoilla, vaihtelut kuitenkin vaikuttavat vesistön tilaan ja mahdolliseen virkistyskäyttöön. Viime kesänä tavattiin Tornio-Muoniojoella sairaita ja kuolleita lohia. Luonnonvarakeskus pitää kuolemia vakavana uhkana Tornion-Muonionjoen lohikannalle. Tornion-Muonionjoen kaltaisia ongelmia on raportoitu myös muilta Pohjanlahden alueen lohijoilta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin talouskasvu on viime vuosina ollut positiivisempaa kuin Suomessa keskimäärin. Elinkeinoelämän tilanne nyt on vakaampi ja yritykset kokevat, että näkymä ei ole niin hyvä kuin vielä keväällä ja näkymät eteenpäin ovat sumuiset. Epävarmuutta tuovat kauppakiistat, Brexit ja velkahuolet. Eri toimialoilla ja alueilla yritysten liikevaihdon kehitys on ollut vahvaa, mutta globaalit haasteet heijastuvat myös Lappiin ja vaarantavat kansainvälisen kaupan mahdollisuuksia. Lappilaisille yrityksille on avautunut uusia liiketoimintamahdollisuuksia kansainvälisiltä markkinoilta. Lapin yrityksistä noin puolella on suoraa palvelujen vientiä ja tavaroiden vientiä lähes joka kolmannella. Yritykset käyttävät aktiivisesti Suomen ja globaalin Team Finland-verkoston palveluja kansainvälistymisensä kartoittamisessa ja kehittämisessä.

Yritysrahoituksen kysyntä on pysynyt vilkkaana. Tuotannolliset yritykset ovat aktivoituneet kehittämään toimintaansa, mikä näkyy erityisesti Kemi-Tornion ja Tornio-laakson seutukuntien yritysrahoitushakemusten määrän kasvuna. Matkailukeskusten ympärille on syntynyt uusia mikroyrityksiä, jotka työllistävät ja monipuolistavat palveluillaan alueen palvelutarjontaa. Yritykset ovat panostaneet myös uusien kansainvälisten markkinoiden avaamiseen sekä vastuullisten ja vähähiilisten

toimintatapojen kehittämiseen. Oppilaitokset, tutkimuslaitokset, alueet ja hankkeet ovat viime vuosina panostaneet yritysten valmiuksien ja keskinäisen yhteistyön lisäämiseen. PK-yritykset kokevat, että parhaiten toimintaympäristössä ovat kehittyneet tietoliikenneyhteydet, asuin ympäristön viihtyisyys sekä yritysten väliset yhteistyömahdollisuudet.

Euroopan komissio valitsi viime vuonna Itä- ja Pohjois-Suomen mukaan ”Alueiden elinkeinot murroksessa” (ELMO) -pilottiin, jossa on tavoitteena etsiä eurooppalaisten alueiden elinkeinojen kehittämiseen uusia toimintatapoja, joilla edistetään kasvua ja työllisyyttä. Keskiössä on älykäs erikoistuminen ja erilaistuminen, jota tehdään organisaatorajat ylittävällä yhteistyöllä. ELMO-yrityspilottien kautta mallinnetaan uutta toimintatapaa ja kerätään kokemuksia erityisesti maakuntarajat ylittävästä yhteistyöstä yritysten ja TKI-toimijoiden välillä.

Matkailun vahva kasvu jatkuu ja näkyy myös investointeina eri puolilla Lappia. Yritykset arvioivat, että mahdollinen brexit ei vielä tuo suurta muutosta markkinoille ja panostukset uusille alueille ovat tuottaneet tulosta. Matkailu on kehittynyt viimeisten vuosien aikana merkittävästi eikä ole riippuvainen yksittäisistä kohdemarkkinoista.

Metsäteollisuudella menee hyvin. Verkkokauppa ja uudet tuotteet lisäävät kartongin ja sellun kysyntää. Sanomalehtipaperin tarve vähenee. Lapissa on hyvin toimivia ja nykyaikaisia sahoja, jotka ostavat merkittävässä määrin puuta. Metsäteollisuuden hyvä menekki heijastuu monella tavalla alihankintaketjuihin ja raaka-aineen myyntiin. Metsä Fibren Kemin suunnitelmat herättävät kovasti kiinnostusta palveluyrityksissä. Yhtiö järjestää alihankintapäivät yrityksille marraskuun alussa ja kiinnostus on ollut huomattava. Kemin tehdassuunnitelmat ovat ympäristövaikutusten arviointivaiheessa. Suunniteltu tehdashanke on investoinneiltaan ja toiminnaltaan erittäin merkittävä. Kemijärven Boreal Biorefin biotuotetehdas on lupavaiheet käynyt läpi ja maakunnassa sekä laajemmin odotetaan yhtiön päätöksiä. Boreal Biorefin kokonaisinvestointi on miljardiluokkaa.

Terästeollisuus on kauppapoliittisten haasteiden kourissa. Alalla toimivat ja kansainvälisesti levittäytyneet yhtiöt kamppailevat eri maiden tullien ja polkumyynnin viidakossa. Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasota heijastuu vahvasti metallien jalostajiin. Hyvä tilanne on kääntynyt haastavaksi, kun Kiina ja Indonesia kasvattavat esimerkiksi ruostumattoman teräksen tuotantoa.

Lapin kaivoksilla on käynnissä merkittävät investoinnit, jotka työllistävät omien ja alihankkijoiden työntekijöiden lisäksi paljon aliurakoitsijoita. Tänä päivänä keskustellaan paljon fossiilisten polttoaineiden vähentämisen tarpeesta ja vastuullisesta raaka-ainehankinnasta. Nämä keskustelut ovat nostaneet sähköistymisen ja uudet raaka-ainetarpeet esiin. Sähköistymiseen tarvitaan akkuminaaleja ja tuulivoimaloihin metalleja. Lapissa malminetsintää panostettiin noin 50 miljoonaa vuonna 2018.

Tämän vuoden kasvukausi oli maaseutuelinkeinojen näkökulmasta vaihteleva ja haastava. Ruokaviraston kehittämän EU-kriteeristön täyttävän mallin mukaan metsänomistajat joutuvat ilmoittamaan omista luomu-alueistaan sekä sitoutumaan yhteisesti määriteltyihin ehtoihin. Tällä hetkellä Lapin 4 000 metsänomistajasta on ilmoittautunut luomu-rekisteriin noin 80. Luomu-brändin menettäminen on alan yrityksille kova isku ja marjayritykset ovat huolissaan luomusertifioidun raaka-aineen saatavuudesta. Marjasadot jäivät tänä vuonna heikoksi ja myös ulkomaisia poimijoita saatiin Lappiin aiempaa vähemmän. Luonnontuotealan yrittäjät toivovat luonnonraaka-aineiden hyödyntämistä kosmetiikkatuotteisiin rajoittavaan lainsäädäntöön yksinkertaistamista. Keski-ikä on maataloudessa korkea ja maataloustuotteen tulevaisuus huolettaa. Hankkeilla edistetään lähiruuan käyttöä matkailussa ja julkisissa ruokapalveluissa.

Luovien alojen merkitys kasvaa vuosi vuodelta. Filmi- ja elokuvatuotannon merkitys on kasvanut vahvasti viime vuosina. Lapissa käy lukuisia kuvausryhmiä tekemässä erilaista elokuva- ja mainostuotantoa. Lapin yliopiston rooli palvelumuotoilussa on kehittynyt ja heillä on vahva rooli myös kansainvälisessä toiminnassa. Lappilaiset pk-yritykset ja palvelumuotoilijat eivät ole kuitenkaan löytäneet toisiaan, palvelumuotoilijoiden vahvasta yrityksestä huolimatta. Esimerkiksi matkailun tuotteistamisessa ja kiertotalouden kehittämisessä nähdään palvelumuotoilu mahdollisuutena.

Rakentaminen on Lapissa vilkkaampaa kuin viime vuonna. Rakennushankkeita on aloitettu rakennusalan tietopalveluyhtiö RPT:n mukaan tammi-syyskuussa 258 milj. eurolla. Uusia hankkeita ollaan käynnistämässä ja niitä on suunnittelupöydillä mm. matkailun kasvunäkymiin liittyen. Lapin keskussairaalan laajennuksen lisäksi Rovaniemellä on merkittävänä hankkeena aloitettu vuoden kuluttua valmistuvan Minimänin myymälän rakentaminen. Asuntorakentaminen näkyy Rovaniemen lisäksi yksittäisinä hankkeina eri puolilla Lappia. Kouluverkkomuutoksiin liittyen ja sisäilmaongelmista johtuen koulurakennushankkeita on meneillään tai käynnistymässä useissa kunnissa. Kemissä ja Ylitorniolla on käynnistymässä lämpölaitoksen

rakentaminen. Kemissä on alettu rakentaa liikennepuistoa perhepuistoksi ja Ranuan eläinpuistoon rakennetaan koko Suomen mittakaavassakin poikkeuksellisen suuri ulkoleikkipuisto. Kuntien heikko talous pakottaa kuntia arvioimaan kriittisesti investointejaan, mikä voi näkyä joidenkin hankkeiden siirtämisenä tulevaisuuteen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on ollut Lapissa voimakasta jo pitkään, mikä näkyy työllisyyden paranemisena. TE-toimistoon ilmoitettiin tammi-kesäkuussa 11 260 avointa työpaikkaa, 14 % enemmän kuin viime vuonna ja 30 % enemmän kuin vuonna 2015. Alkuvuoden työllisyysaste on ollut Lapissa keskimäärin 70 %, nousua viime vuodesta lähes 2 %-yksikköä ja yli 5 %-yksikköä vuodesta 2015. Ero koko maahan on kaventunut noin 2 %-yksikköön. Seutukuntien ja kuntien väliset työllisyserot ovat huomattavia. Vuonna 2017 Tunturi-Lapin työllisyysaste oli 73 % ja Itä-Lapin 62 %. Joka kolmannessa kunnassa päästiin yli 70 %:iin, Kittilässä (77 %) ylittyi jo hallitusohjelman tavoite 75 %, mutta Kemissä ja Posiolla jäätin vielä alle 60 prosenttiin.

Työllisyysnäkymät ovat suotuisat sekä lyhyellä että erityisesti pidemmällä aikavälillä vireillä olevien suurhankkeiden edetessä toteutusvaiheeseen. Pk-yritysten kehitysarviot henkilöstömäärän kehityksestä ovat keväistä varovaisemmat, mutta kuitenkin edelleen 12 % arvioi henkilöstömäärän kasvavan vuoden kuluessa. Työvoiman kysynnässä näkyy vahvasti matkailu, hoivapalvelut ja terveydenhuolto, opetusala, rakentaminen ja teollisuus sekä niihin liittyvät palvelut. Matkailun lisäksi osavuotisia työmahdollisuuksia tarjoavat mm. testaustoiminta ja malminetsintä. Osa-aikaiset ja osavuotiset avustavat työtehtävät tarjoavat työmahdollisuuksia myös opiskelijoille. Maataloudessa lisätarvetta on lomittajista. Kehittyvä kiertotalous tulee myös avaamaan uusia ja uudenlaisia työtehtäviä. Työmahdollisuuksien lisääntyessä myös vaihtuvuus on lisääntynyt ja näkyy toistuvina rekrytointitarpeina.

Suunnitteilla olevien metsä- ja kaivoshankkeiden eteneminen toteutusvaiheeseen tulee näkymään sekä rakennus- että toimintavaiheen aikana työvoiman kysynnässä ja työllisyydessä merkittävänä lisäyksenä heijastuen laajasti eri toimialoille. Investointien ympärille on muodostettu koulutus- ja osaamisryhmät, jotka reagoivat toimijoiden tarpeeseen hyvinkin nopeasti. Tilannekuvaa työvoiman tarpeista on selvitetty aluetaloudellisin tarkasteluin sekä keskustellen erilaisissa foorumeissa. Lapin metsä- ja kaivosteollisuusinvestointien kasvuskenaariolaskelmien mukaan työllisten määrän muutos verrattuna perusuraan olisi vuoteen 2030 mennessä noin

3 200 henkilötyövuotta ja Lapin työllisyys asettuu viisi prosenttia perusskenaariota suuremmaksi. Investointivaiheessa työpaikkoja syntyy eniten rakentamiseen. Vuoteen 2025 mennessä uudet tehtaat ja kaivokset työllistäisivät suoraan toistatuhatta ja kaikille toimialoille ulottuva vaikutus huomioiden noin 2 500. Vuoteen 2030 mennessä suurin osa uusista työpaikoista sijoittuu teollisuuteen, kaivannaisiin ja rakentamiseen. Lisäksi työpaikkoja syntyy mm. kauppaan, palveluihin, kuljetukseen ja varastointiin.

Työvoiman saatavuus on muodostunut keskeiseksi aluekehityksen, elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden haasteeksi niin yrityksissä kuin julkisella sektorillakin. Työvoiman saatavuus nähdään pk-yrityksissä kilpailutilanteen ja yleisen suhdanne-/taloustilanteen kanssa tasaväkisesti pahimpana kehittämisen esteenä. Rekrytointiongelmia on alkuvuoden aikana kokenut jo joka toinen työvoimaa hakeneista toimipaikoista. Ammattibarometrissa arvioiduissa ammateissa joka viidennessä arvioidaan olevan pulaa osaavista työnhakijoista. Työhakijapula-ammattit ovat lisääntyneet ja ammattien kirjo on laajentunut. Työvoiman saatavuushaasteita on eri puolilla Lappia, kaikilla kysyntäaloilla sekä suorittavassa työssä että erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä. Myös Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ja rajanylityssäkäynti heijastuvat kilpailuna osaavasta työvoimasta. Tuoreena esimerkkinä Skellefteåän rakenteilla oleva ruotsalainen Northvoltin akkutehdas, joka tarvitsee 2 500 työntekijää, työvoimaa haetaan maanlaajuisesti ja myös Lapin TE-palveluihin on oltu yhteydessä.

Teollisuuden (metsä-, metalli- ja kaivosteollisuus) työvoimatilanne on haastava ilman tulevia suurinvestointejakin. Teollisuuden rekrytoinneissa korostuu osaaminen, pitkäjänteisyys ja kestävyys. Osaavan työvoiman saatavuutta teollisuudessa helpottaa Teollisuusmätsi -palvelu, jossa kartoitetaan yrityksen rekrytointi- ja osaamistarpeet ja vastataan niihin räätälöidyllä koulutuksella. Palvelu on suunnattu teollisuuden sähkö- ja automaatiotehtäviin ja kunnossapitoon sekä kone- ja metalliteollisuuden pienille ja keskisuurille yrityksille.

Lapin matkailu on kasvanut pitkään ja osaavan työvoiman haasteet ovat läsnä joka vuosi. Työvoiman hankinnassa on lähdetty vahvasti myös kv-työmarkkinoille ja Eures-yhteistyön rooli on kasvava. Jo kolmatta kertaa verkossa järjestetty englanninkielinen Work in Lapland -rekrytointitapahtuma kokosi syyskuun alussa yhteen Pohjois-Suomen matkailualan yritykset sekä työnhakijat eri puolilta Eurooppaa. Tapahtumaan ilmoittautui mukaan yli 20 pohjoissuomalaista työnantajaa, jotka

rekrytoivat työntekijöitä 450 työpaikkaan tulevalle matkailukaudelle. Tapahtumassa sai myös tietopakettin asumisesta ja työnteosta Pohjois-Suomessa.

Koko maassa vallitseva poliisipula näkyy myös Lapissa. Erityisesti harvaan asutuille alueille on ollut vähän hakijoita. Lappilaisten toivotaan hakeutuvan alan koulutukseen ja palaavan sen jälkeen kotiseuduilleen. Työvoimatarpeita vastaavan riittävän koulutustarjonnan lisäksi työvoiman kysyntäaloilla tulee panostaa alan kiinnostavuuteen, arvostukseen ja houkuttelevuuteen. Esimerkiksi puhtaus- ja kiinteistöpalvelualalla tarvitaan työvoimaa ja opiskelupaikkoja on tarjolla enemmän kuin hakijoita. Alan työhön liittyy koneistuminen, mutta myös asiakaspalvelu- ja kielitaitojen tarve työkohteesta riippuen.

Rekrytointiongelmassa on alueellisen kohtaannon lisäksi yhä useammin kyse osaamiseen liittyvästä kohtaanto-ongelmasta. Työnhakijoiden ja työmarkkinoiden välisen osaamiskuilun kurominen vaatii räätälöityjä palveluja ja osaamisen kehittämistä. Oppilaitoksilla on tärkeä rooli varmistaa, että koulutus vastaa työelämän tarpeisiin. Tutkinnon osien mukaisilla koulutuksilla voidaan nopeallakin koulutuksella saada hankittua tunnustettua osaamista. Yhteishankintakoulutukset, oppisopimus ja omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella on merkittävässä roolissa osaamisen kehittämisen välineenä.

Alueen nykyinen työvoima ei ole kokoratkaisu nykyisiin, saati tuleviin työvoimatarpeisiin vaan työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta tai ulkomailta. Useampi kuin joka viides pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa. Pk-yrittäjät pitävät suomen kielen koulutuksia ja kulttuurivalmennuksia työyhteisölle, viranomais- ja neuvontapalveluiden saamista yhdeltä luukulta sekä rahoituksellista tukea tarpeellisimpina palveluina auttamaan yritystä kansainvälisten osaajien palkkaamisessa ja rekrytoinnissa.

Työnantajyhteistyöhön ja koulutustarpeiden kartoittamiseen on panostettu sekä TE-hallinnon työnä että verkostoyhteistyössä. Markkinavuoropuhelua hyödyntäen on koottu aiheita ja aloitteita hankittavaksi työvoimakoulutukseksi ja muiksi palveluiksi ja koulutusaihoita viedään hankinnoiksi tämän vuoden aikana. Yhteishankintakoulutuksen ja muiden koulutusten hyvien tulosten markkinointiin panostetaan case-esimerkkien kautta sosiaalisen median mainonnassa sekä lehdistä. Lapissa on myös käynnistetty toimijoiden yhteistyönä joulukuussa valmistuva selvitys

tekniikan alan tulevaisuuden osaamistarpeista. Selvityksessä on tarkastelussa koulutustarjonta, tulevaisuuden osaamistarpeet sekä toimenpidesuosituksset.

Työvoiman saatavuudessa on kyse alueen, paikkakuntien, alojen, ammattien ja työnantajien veto- ja pitovoimasta ulottuen asunto- ja palvelutarjontaan, työnantajakuvaan, rekrytointiosaamiseen jne. Työvoiman saatavuus on tunnistettu yhteistyöfoorumeilla käydyissä keskusteluissa yhteiseksi haasteeksi, johon on haettava yhteisiä ja osaratkaisuja sovituille yhteistyömalleilla. Työvoiman saatavuus on keskeinen ajuri aiemmin mainitussa käynnistysvaiheessa olevassa Lapin veto- ja pitovoima-hankonsortiossa. On myös tunnistettu, että Lapin ja ministeriöiden välinen sopimusperustainen (Siltasopimus) toiminta voisi tukea ja vauhdittaa näköpiirissä olevaa kehitystä, parantaa yhtenäisen sanoman ja tahtotilan muodostamista. Työvoiman saatavuusteema on mukana syksyn ajanakin useissa verkostotapaamisissa, mm. lokakuussa ELY-keskuksen ja TE-toimiston järjestämällä Sokkotreffeillä ja marraskuussa Väestörekisterikeskuksen järjestämässä Syysmyräkkä-tapahtumassa. Myös seudullisten yrityspalveluiden verkosto tukee rekrytointihaasteisiin vastaamista.

Osaajia yritysten tarpeisiin - Lapin kumppanuuspilotin tavoitteena on vastata työvoiman saatavuusongelmaan sekä kehittää palveluiden tuottamista markkinoilla. Kuntakumppaneiden kanssa toteutetun yhteiskehittämisen tuloksena on hahmoteltu Lapin keskeisimpiä työvoiman veto- ja pitovoimatekijöihin liittyviä tarpeita ja mahdollisia ratkaisuja. Toimijoiden yhteistyönä pyritään ratkomaan mm. potentiaalisten Lappiin muuttajien houkutteluun ja asettautumiseen sekä yritysten houkuttelevuuteen liittyviä tarpeita. Syksyllä 2019 käynnistävissä yrityksille suunnatussa neuvontapalvelussa tarjotaan työnantajille neuvontaa yrityksen veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen eli apua muun muassa työnantajakuvan sekä rekrytointiosaamisen kehittämiseen.

Esimerkkinä alakohtaisista työvoiman saatavuuden parantamiseen tähtäävistä toimista on Lapin sairaanhoitopiiriin vetämä rekrytointiyhteistyö, jonka tavoitteena on saada erityisesti nuoria lääkäreitä sekä sairaanhoitopiiriin että jäsenkuntien terveyskeskuksiin. Digitalisaatio, robotisaatio ja automatiikka muuttavat työtehtäviä ja antavat mahdollisuuksia työn uudelleen organisointiin ja työpanoksen kohdentamiseen. Esimerkiksi Rovaniemellä on kokeiltu lääkeautomaatteja vanhuksilla ja todettu niiden vapauttavan aikaa kotihoidon työntekijöille. Toinen esimerkki on työ- ja elinkeinoministeriön selvitys työpaikkojen siirtämisestä maakuntiin virastojen siirtelynsijaan uudelleenorganisoidulla työt digitalisaation mahdollistamaa monipaikkaisuutta, paikkariippumattomuutta ja etätömahdollisuuksia hyödyntäen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on laskenut vuodesta 2016 alkaen. Vuoden ensimmäisen puoliskon aikana työttömiä on ollut keskimäärin runsas 9 100, mikä on yli 1 100 (-11 %) vähemmän kuin viime vuonna ja lähes 4 900 eli yli kolmanneksen vähemmän kuin vuonna 2015. Edellisen kerran työttömyys on ollut alempi vuonna 1990. Työttömyys alenee selkeästi edelleen, vaikka vauhti on kahteen viime vuoteen verrattuna hidastunut. Sesongit näkyvät alakohtaisina ja alueittaisina työttömyyden kausivaihteluina. Työttömyys on laskenut alkuvuoden aikana vuodentakaiseen verrattuna kaikissa Lapin seutukunnissa, vahvimmin Tunturi- ja Pohjois-Lapissa. Työttömyyden aleneminen on näkynyt myös kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen laskun kautta säästöinä kunnille.

Työvoiman kysyntä tukee työttömyyden alenemista jatkossakin. Parantuneessa työmarkkinatilanteessa työllistyminen on nopeutunut ja työttömyyden kestot ovat lyhentyneet, mikä alkaneiden työttömyysjaksojen vähenemisen ohella näkyy työttömyyden alenemisessa. Kausiluontoisissakin työtehtävissä työtä riittää aiempaa pidempään vuoden aikana.

Työttömyyden kehitykseen vaikuttaa osaltaan se, saadaanko aktivointiasteeseen laskettaviin palveluihin osallistuvien määrän väheneminen taitettua ja käännettyä kasvuun. Työ- ja elinkeinohallinnon palveluihin on käytettävissä määrärahoja työnhakijoiden osaamisen kehittämiseksi kohti työmarkkinoita ja sitä kautta myös osaan työvoiman saatavuushaasteisiin vastaamiseksi. Esimerkiksi palkkatuen käyttöä voitaisiin lisätä madaltamaan rekrytointikynnystä tilanteissa, joissa työnhakijan osaaminen ei täysin vastaa työtehtävien vaatimuksia. Kotoutumiskoulutusta on Lapin alueella tarjolla hyvin. Haasteena ovat nivelvaiheet eli siirtymät kotoutumiskoulutuksen jälkeen ammatillisiin opintoihin tai työelämään. Myös hankkeet palveluineen edistävät työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia avoimille markkinoille.

Työttömien määrä on aleneva, mutta muuttumassa rakenteellisesti haastavammaksi, vaikka työttömyyden väheneminen on kohdistunut myös vanhimpiin ikäluokkiin ja pitkäaikaistyöttömyys on viime vuosina laskenut kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Myös vanhimmissa ikäluokissa työttömyyksistä runsas puolet päättyy nopeasti alle kolmessa kuukaudessa ja yleisimmin työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Vanhimpien työnhakijoiden osaaminen ei kuitenkaan aina vastaa muuttuneita ammattien ja työtehtävien vaatimuksia, mikä hidastaa heidän

työllistymistään eikä työnhakijoilla ole välttämättä kiinnostusta kouluttautumiseen. Osalla pitkäaikaistyöttömistä työllistymisen esteenä on osaamisen ja ammattitaidon puutteen tai vanhentumisen lisäksi muita ongelmia, joiden ratkaisemiseen tarvitaan monialaisia työvoima-, sosiaali- ja terveystalvueluja työmarkkinoille kuntoutumisen edistämiseksi.

Nuorten työttömyys keskittyy isoimpiin kaupunkeihin, Kemiin, Rovaniemelle ja Tornioon. Ammattitaitoiset ja osaavat nuoret työllistyvät hyvin, ja haasteena onkin saada osaavat ja ammattitaitoiset nuoret jäämään alueelle. Osalla nuorista ei ole ammatillista koulutusta, osaaminen ei ole ajantasainen tai heillä on esim. puutteita työelämätaidoissa tai elämänhallinnan ongelmia, jolloin työttömyys uhkana pitkittyä. Töiden kausiluontoisuus mm. matkailussa ja testiautonkuljetuksessa aiheuttaa nuorilla työhön sitoutumattomuutta työkausien lyhyiden vuoksi.

Nuorten ja erityistä tukea tarvitsevien, esim. osatyökykyisten ja maahanmuuttajien työllisyyden nostaminen edellyttää resurssien lisäksi tiivistä yhteistyötä ja kumppanuutta eri toimijoiden välille ja työnhakijoiden motivoimista työmarkkinoille. Nuorten ohjaamotoimintaa on Rovaniemellä ja Kemissä. Rovaniemellä on alkamassa myös aikuisten ohjaamo-tyyppisen mallin kehittäminen. Tarvetta kaiken ikäisten ohjaukselle olisi muissakin Lapin kunnissa. Ohjausta ja palveluiden kehittämistä tuetaan myös hanketoiminnalla. Asiakkaat työllisyyden ja soten yhdyspinoilla – hankkeella vastataan monialaista, verkostomaista työllisyyden, sosiaali- ja terveystalvueluiden ja kuntoutuksen tukea tarvitsevien tarpeeseen saada riittävästi palvelutarpeensa mukaisia räätälöityjä palveluja. Hankkeen kohderyhmänä ovat työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) koulutus- tai työllistymisvaiheen toimijat eri organisaatioissa ja yli 30-vuotiaat asiakkaat. Verkostomaisen ja koordinoitun Tieto-, neuvonta- ja ohjaus (TNO) -palvelun saatavuuden ja saavutettavuuden eroihin on Lapissa pyritty vastamaan yhteisellä digitaalisella palvelulla.

Hallitusohjelmassa ja sen toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä. Kuntien työllisyys Hankkeiden toisessa vaiheessa käynnistyvissä hankkeissa jatketaan ja laajennetaan vuoden 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia. Hankkeiden on tavoite käynnistyä keväällä 2020. Kunnat voivat hakea kriteereiden mukaisia hankkeita syksyn aikana eli vielä ei ole tiedossa, minkä laajuinen hanke Lappiin mahdollisesti tulee.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 66 422 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 348 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 780.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 56 837 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 607 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 883.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 7 394 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 154 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 307.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 15 947 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 301 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 876.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 14 293 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 88 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 009.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 16 550 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 76 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 800.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueelliset kehitysnäkymät
Syksy 2019

ISSN 1797-3562 (verkkojulkaisu)

ISBN PDF 978-952-327-455-6

julkaisut.valtioneuvosto.fi